

BİRİNCİ BÖLÜM: TAKLİT	3
Ders 1: Taklit (1)	3
Ders 2: Taklit (2)	5
Ders 3: Taklit (3)	7
Ders 4: Velayet-i Fakih ve Rehberlik	10
İKİNCİ BÖLÜM: TAHARET	12
Ders 5: Sular	13
Ders 6: Tuvalet	16
Ders 7: Necasetler (1)	18
Ders 8: Necasetler (2)	21
Ders 9: Necasetler (3)	23
Ders 10: Temizleyiciler (1)	25
Ders 11: Temizleyiciler (2)	27
Ders 12: Temizleyiciler (3)	29
Ders 13: Abdest (1)	31
Ders 14: Abdest (2)	33
Ders 15: Abdest (3)	35
Ders 16: Abdest (4)	37
Ders 17: Abdest (5)	39
Ders 18: Gusül (1)	41
Ders 19: Gusül (2)	43
Ders 20: Gusül (3)	45
Ders 21: Gusül (4)	47
Ders 22: Ölülerle İlgili Hükümler	49
Ders 23: Ölülerle İlgili Hükümler	51
Ders 24: Ölülerle İlgili Hükümler (3)	53
Ders 25: Teyemmüm (1)	55
Ders 26: Teyemmüm (2)	57
Üçüncü Bölüm: Namaz	59
Ders 27: Namazın Kısımları	60
Ders 28: Namaz Kılanın Elbisesi (1)	62
Ders 29: Namaz Kılanın Elbisesi (2)	65
Ders 30: Namazda Mekan (1)	66
Ders 31: Namazda Mekan (2)	68
Ders 32: Secde Hükümleri (1)	70
Ders 33: Mescit Hükümleri (2)	72
Ders 34: Kible	73
Ders 35: Günlük Namazlar (1)	74
Ders 36: Günlük Namazlar (2)	76
Ders 37: Günlük Namazlar (3)	78
Ders 38: Günlük Namazlar (4)	79
Ders 39: Günlük Namazlar (5)	81
Ders 40: Günlük Namazlar (6)	84
Ders 41: Günlük Namazlar (7)	86
Ders 42: Günlük Namazlar (8)	89
Ders 43: Günlük Namazlar (9)	91
Ders 44: Günlük Namazlar (10)	94
Ders 45: Günlük Namazlar (11)	96
Ders 46: Günlük Namazlar (12)	98

Ders 47: Günlük Namazlar (13)	100
Ders 48: Günlük Namazlar (14)	102
Ders 49: Günlük Namazlar (15)	105
Ders 50: Günlük Namazlar (16)	107
Ders 51: Günlük Namazlar (17)	110
Ders 52: Günlük Namazlar (18)	114
Ders 53: Günlük Namazlar (19)	116
Ders 54: Günlük Namazlar (20)	118
Ders 55: Ayet Namazı -Ramazan ve Kurban Bayramı Namazı	120
Ders 56: Cemaat Namazı (1)	122
Ders 57: Cemaat Namazı (2)	124
Dördüncü Bölüm: Oruç	127
Ders 58: Oruç (1)	127
Ders 59: Oruç (2)	129
Ders 60: Oruç (3)	131
Ders 61: Oruç (4)	133
Ders 62: Oruç (5)	136
Ders 63: Oruç (6)	138
Ders 64: Oruç (7)	140
Ders 65: Oruç (8)	142
Beşinci Bölüm: Humus	144
Ders 66: Humus	144
Ders 67: Gelir Humusu (1)	146
Ders 68: Gelir Humusu	149
Ders 69: Gelir Humusu(3)	152
Ders 70: Gelir Humusu (4)	154
Ders 71: Gelir Humusu (5)	156
Ders 72: Gelir Humusu (6)	158
Ders 73: Maden -Hazine -Haramla Karışmış Helal Malın Humusu	160
Altıncı Bölüm: Enfal	163
Ders 74: Enfal	163
Yedinci Bölüm: Cihat	165
Ders75: Cihat	165
Sekizinci Bölüm: İyiliği Emretmek ve Kötülükten Sakındırmak	167
Ders 76: İyiliği Emretmek ve Kötülükten Sakındırmak (1)	167
Ders 77: Emr-i Maruf ve Nehy-i Münker (2)	170

Ders1: Taklit (1)
Giriş, Hükümleri Tanımanın Yolları
Taklitsiz Ameller

Giriş

Mükellef, günlük şer'i görevlerini yerine getirmesi hususunda bilmeye bağlı olduğu hususları öğrenmelidir. Namaz, oruç, temizlik-taharetin asli meseleleri ve bazı alışveriş meseleleri ve diğerleri gibi. Eğer ahkâmı öğrenmemek, farzı terk etmeye veya haramı işlemeye sebep oluyorsa, günahkar olur.

Dikkat

Mükellef, kendinde teklif şartlarını taşıyan kimseye denir.

Teklif Şartları

- 1- Bülüğ
- 2- Akıl
- 3- Kudret

Bülüğün alametleri şu üç şeyden biridir

- 1- Kasık altı ve avret üstü kılların büyümesi
- 2- İhtilam (Meninin Gelmesi)
- 3- Erkeklerde 15 Kameri yılın dolması ve kızlarda 9 Kameri yılın dolması

Kişide bülüğ alametlerinden biri gerçekleşmedikçe, şer'i olarak baliğ sayılmaz ve şer'i hükümlere karşı mükellef olmaz

Söylediğimiz üzere bülüğ yaşında kriter Kameri yıldır. Miladi takvime göre doğum tarihi biliniyorsa, Kameri yıl ile Miladi yıl arasındaki fark hesaplanarak Kameri yıla göre yaş elde edilebilir. (Her kameri yıl, miladi yıldan 10 gün, 21 saat ve 17 saniye daha azdır.)

Hükümleri Tanımanın Yolları

Mükellefin dini hükümleri tanıması-bilmesi ve onları uygulaması adına üç yol vardır.

- 1- İctihat
- 2- İhtiyat
- 3- Taklit

İctihat, şer'i hükümler ve ilahi kanunların, İslam fakihleri tarafından kabul görmüş ve kanıtlanmış muteber belge ve kaynaklardan yaptıkları istinbat ve çıkarımlardır.

2- İhtiyat

İhtiyat, kişinin şer'i görevini yerine getirdiğinden emin olacak şekilde hareket etmesidir. Örneğin, müctehitlerin bir kısmının haram, bir kısmının haram görmediği bir işi yapmaması ve bir kısmının farz, bir kısmının da farz görmediği şeyleri yerine getirmesidir.

3- Taklit

Taklid, dini hükümler hususunda gerekli şartlara sahip müctehide başvurmak demektir. Bir başka ifadeyle, şer'i amelleri onun teşhis ve fetvasına göre yapmak demektir

Dikkat

Taklit, sözlü (nakli) delillere sahip olmasının yanı sıra akıl da, dini hükümlerden habersiz olan kişinin kapsamlı bir müctehide başvurmasını emretmektedir.

Mükellef, dini hükümler konusunda kendisi müctehit değilse ya bir müctehidi taklit etmeli ya da ihtiyata göre hareket etmelidir.

İhtiyatı uygulamak, ihtiyat durumlarını ve nasıl ihtiyatlı olunacağını tanımaya ve daha fazla zaman harcamayı gerektirdiğinden, mükellefin dini hükümlerde kapsamlı bir müctehidi taklit etmesi daha iyidir.

Taklit, şu üç şartı taşıyan kimseye farzdır:

- 1- Mükellef olmalı
- 2- Müctehit olmamalı
- 3- İhtiyat ehli olmamalı

Taklit Gerektirmeyen Ameller

Taklit etmeyen yahut doğru şekilde taklit etmeyen kimselerin amelleri ancak şu şartlarda sahihtir:

- 1- İhtiyata uygun olması
- 2- Veya geçmişte onu taklit etmekle yükümlü olduğu müctehidin görüşüne uygun olmalı
- 3- Yahut şu anda onu taklit etmekle yükümlü olduğu müctehidin görüşüne uygun olmalı

Alıştırmalar

- 1- İhtiyacı olan dini hükümleri öğrenmeyi ihmal eden kimse günahkâr mıdır?
- 2- Büluğ alametleri nelerdir?
- 3- Dini hükümleri tanımanın-bilmenin yollarını sayınız?
- 4- İhtiyatı uygulamak mı daha iyidir yoksa taklit mi? Neden?
- 5- Taklitsiz yapılan amellerin hükmü nedir?

Ders 2:Taklit (2) Taklit Merciiinin Şartları

Taklit Merciiinin Şartları

Dikkat

Ancak aşağıda sayacağımız şartları taşıyan müctehide taklit edilmelidir?

Taklit Merciiinin Şartları

- 1- Baliğ olmalı
- 2- Akıl olmalı
- 3- İmamiye Şii'si olmalı
- 4- Helalzade olmalı
- 5- Farz ihtiyat gereği hayatta olmalı
- 6- Adil olmalı
- 7- Farz ihtiyat gereği a'lem (en bilgin) olmalı

Adil Olmak

- 1 Adalet, kişiye şer'i farzları terk etmekten ve haramları yapmaktan alıkoyup takva sahibi olmasını sağlayan bir ruh halidir.
 - 2- Adil kimse, kasten günah işlemeyecek derecede takvası olan kimsedir (farzı terketmek veya haramı işlemek).
 - 3- Adaletin ispatı ve elde edilmesi, yakîn (kesin bilgi) veya güvenle (herhangi bir yolla) ya da iki adil kişinin şahitliği ile sağlanır. Ayrıca güzel görünüm* kesin itminan sağlamasa da adaleti ispat için yeterlidir.
- * Güzel görünüm, bir kimseyle iletişimleri olan kimselerin, onun davranış ve eylemlerini şer'i ölçülere uygun görmeleri ve bir günah işlediğini görmemeleri demektir.

Farz İhtiyata Göre A'lem Olmak

- 1- A'lem, ilahi hükümleri diğer mercilerden daha iyi bilen ve delillerden dini hükümleri daha iyi çıkarabilen kişidir. Öyle ki, bilirkişiler için diğerlerinden farkı aşikardır ve aynı zamanda -hüküm ve icthad konularının teşhisinde etkili olduğu ölçüde- kendi döneminin şartlarının daha çok farkındadır.
- 2- A'lem müctehidi taklit etmenin gerekliliğinin delili, akıl sahibi kimselerin kabulü ve aklın hükmüdür.
- 3- Farz ihtiyat gereği a'lem müctehidi taklit etmenin gerekliliği, a'lem ile a'lem olmayan müctehitlerin fetvalarda farklılık gösterdiği meselelerdedir.
- 4- İki veya daha fazla müctehidin ilmi olarak aynı seviyede olduğu veya hangisinin diğerlerinden daha bilgin olduğu bilinmediği durumda mükellef, istediği müctehidi taklit edebilir. Ancak birinin diğerlerinden daha bilgili olduğu ihtimalini verdiği yerlerde farz ihtiyat gereği ona taklit etmelidir.

Taklit Merciiinin Şartları Hususunda Birkaç Nükte

- Mükellef, bir müctehitte mercilik şartlarının varlığından şüphe ederse araştırmalıdır. Elbette bir müctehidi belli şartlara sahip görüp taklit etmişse ve daha sonra şartlardan birini yitirdiğinde şüpheyi düşerse, aksi ispat edilinceye kadar onu taklit etmeye devam edebilir.

Gerekli şartları taşıyan müctehitten taklidin sıhhati için,o müctehidin tanınması veya ameli risaleye (ilmihale) sahip olması şart değildir. Bu nedenle mükellef adına, mercilik makamında tanınmayan ve ameli risalesi (ilmihali) de olmayan müctehidin gerekli şartları taşıdığı sabit olursa onu taklit edebilir.

- İlmi kapasite olarak iki tür müctehit vardır:

- 1- Fıkhn tüm bablarında fetva ve g r    verme yetisi olan m   tehit ki buna “Mutlak M   tehit” denir.
- 2- Namaz, oruç vb. bazı fıkh bablarında fetva ve g r    verme yetisi olan m   tehit ki buna da “M   tezzi (Kısmi) M   tehit” denir.
 - M   tezzi m   tehidin fetvası kendisi için hüccettir. Diğer insanlar da bu m   tehidin donanımly olduğu o fıkh bablarında onu taklit edebilirler. Gerçi mutlak m   tehidi taklit etmek m   tehap ihtiyattır.

Babalar ve anneler, henüz teklif çağına gelmiş ve taklit mercii seçmek zorunda olan ve taklit meselesinin anlaşılmasının zorluğundan dolayı tek başına bu konudaki  er’i vazifesini teşhis edemeyen çocuklarını bilgilendirmeli ve yol göstermelidirler.

Alıştırmalar

- 1- Taklit merciiinin şartları nelerdir?
- 2- Adalet nedir? Adil kimdir?
- 3- M   tezzi m   tehidin fetvası kendisi ve diğerleri için hüccet midir?
- 4- Neden a’lem m   tehidi taklit etmek gerekir?
- 5- Ameli risalesi (ilmihali) olmayan m   tehit taklit edilebilir mi? Neden?

Ders 3: Taklit (3)

Gerekli Şartları Taşıyan Müçtehidin Tanınmanın Yolları

Müçtehidin Fetvasın Elde Etme Yolları

Başka Müçtehide Müracaat- Taklitle İlgili Çeşitli Meseleler

Gerekli Şartları Taşıyan Müçtehidin Tanınmanın Yolları

Gerekli şartları taşıyan müçtehit şu iki yolla tanınabilir

1- Kesin bilgi yahut itminan: İster halk arasındaki yaygın şöhrati, ister bireysel tecrübe (mükellefin bu konuda uzman ve fakih şinas olması durumunda) ve ister başka bir yolla...

2- Her ne kadar kesin itminan oluşturmaya da bu konuda uzman iki adil kimsenin şahitliği

Dikkat

- Müçtehidin gerekli şartları taşıdığı ve yeterliliği hususunda şer'i delil (iki adil ve uzmanın şahitliği) oluşursa, bunun tam aksi başka bir şer'i delil ortaya çıkana kadar bu delil hüccettir ve bu delile göre hareket edilebilir. "Bu delilin aksine bir delil var mıdır?" diye de araştırmaya gerek yoktur.

Müçtehidin Fetvasın Elde Etme Yolları

Şer'i meselelerde müçtehidin görüşü ve emri birkaç yolla elde edilebilir:

1- Müçtehidin kendisinden duymak

2- Adil veya güvenilir birinin müçtehidin kendisinden yahut o müçtehide ait güvenilir ilmihalinin bilgi vermesi

3- Müçtehidin güvenilir ilmihaline başvurmak

Dikkat

- Birisi müçtehidin fetvasını başkasına söylese ve (sonradan) o müçtehidin fetvası değişirse, o kimseye haber vermek gerekmez.

* Fakat müçtehidin fetvasını söylerken hata etmişse, mümkünse bu hatayı düzeltmelidir.

- Elbette yeni fetvayı o kimseye söylememek, şahsın amelinin batıl oluşuna ve tekrar etmesine neden olacaksa mutlaka ona haber vermelidir.

A'lem Olmayan Müçtehide Taklit

Aşağıdaki durumlarda a'lem olmayan ama gerekli şartları taşıyan müçtehide (farz ihtiyat gereği el-A'lem fe'l A'lem şartına uyarak) taklit etmek caizdir:

- Yani şahsın kendi taklit merciinden sonra a'lem bildiği merciye başvurması.

Aşağıdaki durumlarda a'lem olmayan müçtehide taklit etmek caizdir:

1- A'lem müçtehidin "farz ihtiyat" bildiği ama a'lem olmayan müçtehidin açık fetva verdiği meselelerde

- 2- A'lem olmayan müçtehidin fetvasının a'lem müçtehidin fetvasına muhalif olmadığı meselelerde
- 3- A'lem müçtehidin fetvasının ihtiyata muhalif, a'lem olmayan müçtehidin fetvasının ihtiyata uygun olduğu meselelerde
- 4- A'lem müçtehidin fetva vermediği veya araştırarak da olsa fetvasına ulaşamadığı ama a'lem olmayan müçtehidin fetva verdiği meselelerde

Taklitte Rüçhan Hakkı

- 1- Eğer bir müçtehit ibadetler konuları gibi fıkın bazı bablarında a'lem ise eve başka bir müçtehit alışveriş konuları gibi diğer bablarda a'lem ise farz ihtiyat gereği mükellef, her bir kısımda şer'i hükümleri o kısımda daha donanımlı ve bilgin olan ve a'lem olan müçtehid taklit etmelidir. Buna terminolojide “Taklitte rüçhan hakkı/ Taklitte ayrımcılık” denir.
- 2- Eğer iki müçtehit, bütün şer'i hükümlerde aynı donanım ve bilgiye sahipse, bunların taklidinde ayrıma gitmekten bir sakınca yoktur. Ancak mükellef bir meselede bu müçtehitlerden birini taklit ederse, farz ihtiyat gereği diğerine başvuramaz.

Bir Müçtehitten Başka Bir Müçtehide Geçiş Yapma

- 1- İkinci müçtehidin, birinci müçtehitten a'lem olması durumunda fetva farklılığı olduğu yerlerde ihtiyat gereği ikinci müçtehide geçiş yapmak farzdır.
- 2- A'lem müçtehidin fetvasına uymanın zorluğu, başka bir müçtehide geçiş yapmaya izin oluşturmaz.

Ölen Müçtehide Taklit

- 1- Bir taklit mercii vefat ettiğinde, mukallitleri ona taklit etmeye devam edebilirler. Yani onun fetva ve ilmihalini uygulayabilirler. Buna terminolojide “Ölen Müçtehidin Taklitinde Beka” denir.
- 2- A'lem de olsa vefat eden müçtehide taklit etmeye devam etmek farz değildir. Ancak ihtiyat gereği ölen a'lem müçtehide taklit terk edilmemelidir.
- 3- Taklide ölen müçtehit ile başlamak veya onda baki kalmak ve bunun sınırları, canlı (yaşayan) müçtehide taklitte belirlenmelidir.
- 4- Gerekli şartları taşıyan müçtehidin yaşadığı dönemde baliğ olmayan ve onu doğru şekilde taklit eden kimseler, o müçtehidin vefatından sonra da onu taklit etmeye devam edebilirler.
- 5- Bir müçtehid taklit eden ve onun vefatından sonra bazı hususlarda başka bir müçtehid taklit eden ve bu (ikinci) müçtehid de vefat eden kimse, önceden olduğu gibi ikinci müçtehide geçiş yapmadığı konularda ilk müçtehide taklit etmeye devam edebilir. Aynı şekilde ikinci müçtehide geçiş yaptığı meselelerde, ikinci müçtehidin fetvasında kalmakta özgürdür. Yahut hayattaki bir müçtehide de geçiş yapabilir. Ancak üçüncü müçtehit, (ölen müçtehite taklitte) baki kalmayı farz görürse birinci müçtehidin fetvasında kalmalıdır.
- 6- Mükellef, taklit ettiği mercinin ölümünden sonra, bazı meselelerde veya bütün hükümlerde hayatta olan merciiye taklit ederse, farz ihtiyat gereği canlı müçtehitten taklit ettiği meselelerde, ölen merciyi tekrar taklit edemez.

Taklitte Çeşitli Meseleler

- 1- Şer'i hükümlere cehalet iki kısımdır:

A- Kasırlı (Kasır) Cahil: Kendi cehaletinin farkında olmayan veya cehaletinin farkında olup düzeltme yolunu bilmeyen kimseye denir.

B- Taksirli (Mukassır) Cahil: Kendi cehaletinin farkında olan ve bu cehaleti giderme yolunu da bilen ama cehaletini gidermede ve hükümleri öğrenmede ihmalkarlık eden kimseye denir.

- 2- Fetva: Müçtehidin kesinlik ve yakîn ile açıkladığı ve mükellefin, ona göre amel etmesi gereken hükümdür.

3- Farz İhtiyat: Müçtehidin bir meselede açık fetva vermediği ve ihtiyat babından yapılmasına ya da terk edilmesine farz hükmü verdiği yerdir. Mükellef bu meselede ister kendi merciinin verdiği ihtiyata uyar isterse de kendi merciinden sonra a'lem bildiği müçtehide geçiş yapabilir.

4- Müstehap İhtiyat: Müçtehidin fetvanın öncesi yahut sonrasında ihtiyat belirlediği yerlerdir.* Mükellef burada fetvaya göre ya da müstehap ihtiyata göre amel edebilir. Ancak bu meselede başka bir müçtehide geçiş yapamaz.

- Elbette fetvadan sonra “İhtiyat terk edilmemelidir” ifadesi varsa bu, farz ihtiyat manasındadır.

آلیشتیرمآلر

- 1- Müçtehidin fetvasını elde etme yollarını yazınız.
- 2- Taklitte ayırım ne demektir? Hükmü nedir?
- 3- A'lem olmayan müçtehide geçişin caiz olduğu yerleri açıklayınız.
- 4- Hangi durumlarda (başka müçtehide) geçiş farzdır?
- 5- Cahilin kısımlarını açıklayınız.
- 6- Taklidin kısımlarını açıklayınız.

Ders 4: Velayet-i Fakih ve Rehberlik

Velayet-i Fakih'in Anlamı -Velayet-i Fakih'in Gerekliliği

Velayet-i Fakih'in Sınırları -Veliyy-i Fakih'in Taklit Mercii ile Görüş Farklılığı

1- Velayet-i Fakih'in Anlamı

Velayet-i fakih yani fakih, adil ve dinde uzman fakihin hükümetidir.

Dikkat

Her asır ve dönemde İslam toplumunun önderliği ve İslam ümmetinin toplumsal işlerinin idaresi konusunda velayet-i fakih, İmamiye Şiiliği'nin erkanındandır ve temeli İmamet esasına dayanır.

2- Velayet-i Fakih'in Gerekliliği

Son semavi din olan ve kıyamete kadar devam edecek olan İslam dini, aynı zamanda hükümet ve toplum işlerini idare etme dini olduğundan İslam ümmetini İslam ve Müslüman düşmanlarının şerrinden koruyacak bir veliyy-i emre, hükümdara ve öndere sahip olması, İslam toplumunun tüm sınıflarının olmazsa olmazıdır. Ayrıca İslam toplumunun sistemini koruyarak ve içinde adaleti tesis ederek güçlünün zayıf üzerindeki zulmünü ve tecavüzünü engeller. Yine kültürel, siyasi ve sosyal ilerleme, gelişme ve refah araçları sağlar.

Dikkat

Velayet-i fakih, aklında onayladığı taabbudi (ilâhi kaynaklı) şer'i bir hükümdür

3- Velayet-i Fakih'in Sınırları

1- Veliyy-i Fakih'in Hükümetle İlgili Emirleri

Bütün Müslümanlar, veliyy-i fakih'in velayet emirlerine ve hükümet düsturlarına uymak ve onun emir ve yasaklarına boyun eğmek zorundadır. Bu kural, mukallitler (taklit edenler) bir yana, tüm fakihleri de kapsar.

2- Had (Cezanın) Uygulanması

Had kanunlarının uygulanması (Zina ve hırsızlık gibi), gaybet döneminde de farzdır ve bunun tasarrufu Müslümanların veliyy-i emrine aittir.

4- Veliyy-i Fakih'in Görüşünün Diğer Taklit Mercileriyle Farklılığı

Veliyy-i fakih'in görüşünün diğer taklit mercileriyle farklı olduğu durumlarda eğer farklılık, ülkenin yönetimi ve tüm Müslümanların durumu ile ilgili meselelerde ise (İslam'ın ve Müslümanların küffar ve müstekbirlere karşı korunması gibi) burada Müslümanların veliyy-i emrine itaat etmesi zorunludur. Eğer farklılık bireysel durumlarda ise her mükellef kendi taklit mercisinin fetvasına uymalıdır.

Alıştırmalar

1- Velayet-i Fakih Ne Demektir? Neden Gereklidir?

2- Müslümanların veliyy-i fakih'in hükümetle ilgili düsturları karşısında şer'i sorumluluğunu açıklayınız.

3- Gaybet döneminde gerekli şartları taşıyan müçtehidin, had (ceza) uygulamalarında tasarruf hakkı var mıdır?

4- Veliyy-i fakih'in görüşünün diğer taklit mercileriyle farklı olduğu durumlarda mükellefin görevi nedir?

İkinci Bölüm

Taharet

İslam dini taharet ve temizliğe çok önem vermiştir. Bazı şer'i ameller ve vazifeler, ancak taharete uygun şekilde yapılırsa doğrudur. Bazı şeyler ise kutsal İslam şariati açısından necistir ve her zaman veya bazı özel durumlarda kaçınılmalıdır. İslam fıkında her zaman beğenilen bir şey olan temizlik ve taharetin yanı sıra, taharet denilen özel bir yıkama (abdest ve gusül) şekli de vardır. Bu bazen farz bazen de müstehaptır. Taharet ve temizleyici şeylerin hükümleri, bedeni, elbiseyi ve diğer şeyleri ve necis ve pak olmayan

şeyleri pak etmenin niteliği ve bu meselelerle ilgili olan herşey bu bölümde "Taharet" başlığı altında açıklanacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM: TAHARET

Giriş

İslam dini taharet ve temizliğe büyük bir önem vermiştir. Bazı amel ve şer'i vazifeler ancak taharetle yerine getirilirlerse sahih olur. Bazı şeyler mukaddes İslam şeriatı kanunlarına göre pak değildirler ve onlardan devamlı olarak veya bazı özel durumlarda kaçınılması gerekir.

İslam fıkında, daima istenilen taharet ve temizliğin dışında özel bir yıkama şekli de (abdest ve gusül) vardır ve ona taharet adı verilmektedir ve bu tür taharet bazen farz ve bazen de müstehaptır. Taharetin ve temizleyicilerin hükümleri; beden, elbise ve diğer eşyaları, necis olan ve pak olmayan şeyleri temizleme şekli ve bu konuyla ilgisi olan bütün meseleler “taharet” başlığı altındaki bu bölümde açıklanacaktır. (İmam Hamaneî'nin bürosundan istiftaa, Taharet babı, 2. mesele)

Ders 5: Sular

Su Çeşitleri -Muzaf (Bileşken) Sular- Mutlak Su

Mutlak Suların Hükümleri -Su Hakkındaki Şüphelerin Hükümleri

1- Su Çeşitleri

Muzaf (Bileşken)

Sular

Yağmur Suyu

Mutlak

Akarsu

Durgun Su

A. Muzaf Su (Saf Olmayan Karışıklı Su)

1- Muzaf Suyun Anlamı

Muzaf su, tek başına, koşulsuz ve yanına başka bir kelime eklenmeden “Su” kelimesinin kullanılmayacağı sıvıdır. İster adını bir şeyden alsın (karpuz suyu, armut suyu vb.) veya ister ona “su” denmeyecek şekilde farklı maddelerle karışmış olsun (şerbet, tuzlu su vb.).

2- Muzaf Suyun Hükümleri

A- Muzaf su, necis bir şeyi pak etmez. (Tahir edici değildir)

B- Bir necasete değdiğinde kendisi de necis olur (necaset her ne kadar az da olsa veya kokusu, rengi veya tadı değişmese de veya muzaf su kür su kadar çok da olsa).

C- Muzaf su ile alınan abdest ve gusül batıldır.

D- Eğer necis muzaf su, akarsu veya kür su ile bir şekilde karışsa ve artık ona “saf olmayan su” denmezse pak olur.

E- Öncesinde muzaf olan fakat sonradan mutlak su olup olmadığı hakkında şüpheye düşülen su, muzaf su hükmündedir. Yani necis bir şeyi pak etmez ve onunla alınan abdest ve gusül batıldır.

B- Mutlak Su (Saf Su)

1- Mutlak Suyun Anlamı

Mutlak su, tek başına ve şartsız koşulsuz “Su” kelimesinin kullanılması sahih olan sıvıdır (yağmur suyu, kaynak suyu vb.).

2- Mutlak Suyun Kısımları

Gökten yağar (Yağmur suyu)

Mutlak Su

Yerden kaynar (akarsu)

Ne yağan ne de yerden kaynayan su (durgun su)

Yaklaşık ... Litre olan su (kür su)

... kadar litreden az olan su (az su)

Dikkat

Su ya gökten yağar ya da yerden kaynar (yeraltı kaynakları) ya da ne yağar ne de yerden kaynar. Gökten yağan suya “yağmur suyu”, yerden kaynayan suya “akarsu” denir. Yerden kaynamayan ve gökten yağmayan su “durgun su”dur ki miktarı yaklaşık 384 litre ise “kür su”, bundan az ise “az su”dur.

3- Mutlak Suyun Hükümleri

A- Mutlak su, necis bir şeyi bazı şartlarla (ileride açıklanacak) pak eder (tahir edicidir).

B- “Az su” dışında mutlak su bir necasete değip rengi, kokusu veya tadı değişmediği sürece paktır.

C- Mutlak su ile alınan abdest ve gusül sahihtir.

D- Diğer şeyler gibi su da necis olursa, yine su ile pak olur. Şöyle ki eğer kür suya, akarsuya veya yağmur suyuna bağlanırsa ve onunla karışıp değişiklikler ortadan kalkarsa pak olur. Fakat akarsu veya kür suya bağlanır ama onunla karışmazsa ihtiyat gereği henüz necaset hükmünü korumuş olur.

Dikkat

Mutlak suyun şer'i etkilerinin gerçekleşmesi için, örf nezdinde unvanını koruması yeterlidir. Bu nedenle, bazı minerallerin varlığından dolayı suyun salt konsantrasyonu, mutlak su unvanını taşımasını engellemez. Bu nedenle (Marmara denizi, Van gölü gibi) tuz ve minerallerin çokluğundan dolayı yoğunlaşan deniz suyu ile necis şeyler temizlenebilir, abdest ve gusül alınabilir.

4- Mutlak Suların Kısımlarının Hükümleri

1- Yağmur Suyu

A- Eğer yağmur suyu, necasetin kendisinin üzerinde olmayan necis şeyin üzerine yağarsa, onu pak eder. Halı, elbise ve benzeri şeylerin sıkılması gerekmez. Fakat yağışın, “yağmur yağıyor” denecek kadar devam etmesi gerekir.

B- Eğer yağmur suyu, bir necasetin üzerine yağar ve ondan başka bir şeye sıçarsa (necasetin kendisi de sıçramadığı sürece) koku, renk veya tadı değişmediği sürece paktır. Örneğin yağmur bir kanın üzerine yağar ve başka bir yere sıçarsa, eğer o yerde kan lekesi olmaz veya kanın kokusu, rengi ya da tadı oluşmazsa paktır.

C- Eğer yağmur suyu bir yerde toplanır (kür sudan az olsa da), yağmur yağdığı sürece orada necis bir şey yıkanır pak olur. Şu şartla ki o suyun kokusu, rengi veya tadı necis şey sebebiyle değişmemelidir.

2- Kür Su ve Akarsu

1- Kür su ve akarsu, üzerine necis şeyler döküldüğünde rengi, kokusu veya tadı değişirse necis olur. Bu durumda necis olan şeyleri de pak etmez.

2- Necis olan bir şey, kür suya bağlı bir çeşmenin altına tutulursa, necaset nedeniyle şu üç nitelik (koku, renk veya tat) değişmediği sürece ondan akan su paktır.

3- Necis olan şey, necasetin kendisinden arındırıldıktan sonra bir defa kür su veya akarsuya veya kür suya bağlı çeşmenin altına tutulursa (ki su, necis olan her yere ulaşırsa) pak olur. Halı, elbise vb. şeyler farz ihtiyat gereği suya batırıldıktan sonra sıkılmalı veya silkenmelidir.

Dikkat

Kür su ve akarsu arasında temizleyicilik (tahir etme) hususunda hiçbir fark yoktur.

3- Az Su

A- Az su, her ne kadar rengi, kokusu ve tadı değişmese de necasete değdiği anda necis olur.

B- Necis bir şey, az suya batırılırsa o su necis olur ve necis olan şeyi pak etmez.

C-Az su, necis olan bir şeyin üzerine dökülürse necaseti pak eder.* Fakat necis şeyin üzerine dökülüp ondan akan su necistir.**

- Temizleyiciler konusunda belirtilecek şartlar altında

** Fıkıhta buna “Gusale (necis şeyden akan su)” denir.

D- Yukarıdan akar şekilde ve tazyiksiz şekilde dökülen ve alt tarafı necasete değen az su, eğer suyun akış yönü yukarıdan aşağı doğru olacak şekilde ise üst kısmı paktır.

E- Az su, kür suya veya akarsuya bağlıysa kür su ve akarsu hükmünü taşır.

5- Su Hakkındaki Şüphelerin Hükümleri

A- Mutlak yahut muzaf olduğunu bilmediğimiz ve öncesinde de mutlak ya da muzaf olup olmadığını bilmediğimiz su, necis şeyi pak etmez. Ayrıca her ne kadar kür su miktarında da olsa onunla alınan abdest ve gusül de batıldır. Fakat bu durumda o su, necis şeye değmekle necis olmaz.

B- Pak mı necis mi olduğunu bilmediğimiz su, şer'i olarak paktır. Aynı şekilde su (önceden) pak su ise şu anda necis olup olmadığını bilmiyorsak, yine paktır. Ancak öncesinde necis olan ve şu anda pak olup olmadığını bilmediğimiz su, necis su hükmündedir.

C- Kür su miktarında olan suyun, sonradan azalıp azalmadığında şüphe edilirse o su kür hükmündedir.

Dikkat

Bir suyun kür su hükmünü taşıyabilmesi için onun kür su olduğu hakkında bilgi edinmek farz değildir. Hatta daha öncesinden kür olduğu bilgisi verilirse, onun kür su sayılması caizdir. Örneğin eğer tren vb. taşıtlarda bulunan lavabolardaki suyun önceden kür su veya daha fazla olduğunu bilirsek ve sonradan onun azalıp azalmadığında şüphe edersek, o suyu kür su olarak kabul edebiliriz.

D- Önceden kür sudan az olan su, kür olduğuna yakîn edilmediği müddetçe az su hükmündedir.

Alıştırmalar

- 1- Su çeşitlerini sayınız.
- 2- Muzaf su ve mutlak suyu tanımlayınız.
- 3- Mutlak suyun hükümlerini açıklayınız.
- 4- Taşıdığı minerallerle yoğunlaşan deniz suyuyla abdest ve gusül almanın hükmü nedir?
- 5- Pak etme hususunda kür su ile akarsu arasındaki fark nedir?
- 6- Pak mı yoksa necis mi olduğunu bilmediğimiz suyun hükmü nedir?

Ders 6: Tuvalet

Tuvalet Hükümleri -İstibra -İstinca

1- Tuvalet Hükümleri (İdrar ve Büyük Tuvalet)

A- Kible Yönüne Dikkat Etme

1- Tuvalet esnasında insanın yönü ve arkası kibleye doğru olmamalıdır.

2- Farz ihtiyat gereği küçük çocuklar da tuvalet esnasında yönü ve arkası kibleye doğru oturtulmamalıdır. Fakat çocuğun kendisi oturursa, onu engellemek farz değildir.

B- Örtünme

İnsanın tuvalet esnasında ve diğer durumlarda avret mahallini eşi dışındaki herkese örtmesi farzdır. İster erkek olsun ister kadın, ister mahrem olsun ister namahrem ve hatta teşhis gücü olan bülüğa ermemiş çocuklara dahi avret mahalli örtülmelidir.

C- Tuvalet Konusundaki Bazı Mekruhlar

Mekruh Durumlar

1- Ayakta idrar yapmak

2- Sert zemine ve hayvanların yuvalarına idrar yapmak

3- Suya, özellikle de durgun suya idrar yapmak

4- İdrarı ve büyük tuvaleti geciktirmek

5- Yollara, geçiş güzergahlarına ve meyve ağaçlarının altlarına tuvalet yapmak

2- İstibra

A- Erkekler idrar yaptıktan sonra "istibra" denilen şeyi yaparlarsa, idrar yolundan idrar mı yoksa başka bir şey mi olduğu anlaşılamayan bir nem (ıslaklık) çıkarsa, o nem temiz hükmündedir ve bu konuda bir araştırma yapmak gerekmez.

B- İstibra farz değildir ve önemli bir zarara neden olursa caiz de olmaz. Tabii istibra yapmazsa ve idrar yaptıktan sonra şüpheli bir ıslaklık oluşursa, o ıslaklık idrar hükmünü taşır.

C- En iyi istibra yöntemi, idrar bittikten sonra, büyük tuvalet mahalli necis ise, önce orası temizlenmelidir. Ardından sol elin orta parmağı üç kez makattan penise kadar çekilmeli ve sonra başparmak penisin üstüne koyulmalı ve işaret parmağı da alt kısma koyulup üç kez penisin ucuna kadar çekilmelidir. Son olarak penisin uç kısmı üç kez sıkılır ve ardından idrar mahalli yıkanır.

D- İstibranın büyük tuvalet mahallinin yıkanmasından önce veya sonra yapılması arasında bir fark yoktur.

E- Birisi idrardan sonra istibra yapıp abdest alırsa ve ardından idrar mı meni mi olduğu bilinmeyen bir sıvı görürse, hadesten taharette emin olmak için hem gusül hem de abdest almalıdır.

Dikkat

1- İnsandan bazen meniden sonra çıkan sıvıya “Vezî” denir.

2- İnsandan bazen idrardan sonra çıkan sıvıya “Vedî” denir

3- Eşlerin birbirleriyle oynasmalarının ardından çıkan sıvıya ise “Mezî” denir.

Yukarıdaki sıvıların tamamı paktır ve taharetin bozulmasına neden olmaz

3- İstinca (idrar ve büyük abdestin mahallinin temizlenmesi)

A. İdrar Mahallinin Paklanma Şekli

1- İdrar mahalli ancak suyla temizlenebilir (paklanır).

2- İdrar mahalli, idrar kesildikten sonra farz ihtiyat gereği az suyla iki defa yıkanarak paklanır.

B- Büyük Tuvalet Mahallinin Paklanma Şekli

1- Büyük tuvalet mahalli iki şekilde paklanır:

1- Necaset ortadan kalkıncaya kadar suyla yıkama yoluyla ki bunun ardından tekrar yıkamaya gerek yoktur.

2- Üç parça taş, temiz bir bez veya benzeri şeylerle necasetin temizlenmesi yoluyla. Eğer necaset üç parça taşla temizlenmezse, tamamen pak olana kadar başka taşlar kullanılmalıdır. Ayrıca üç parça taş yerine bir taşın üç farklı noktası yahut bez kullanılabilir.

Büyük tuvalet mahalli şu üç durumda ancak suyla paklanabilir ve taşla veya benzeri şeylerle paklanmaz:

1- Dışkıyla birlikte kan gibi başka necasetin gelmesi

2- Dışarıdan başka bir necasetin büyük tuvalet mahalline değmesi

3- büyük tuvalet mahallinin normal miktardan daha fazla kirlenmesi (bir başka ifadeyle dışkının çıkış mahallinden başka yerlere de sirayet etmesi)

Alıştırmalar

1- Avret mahallinin baliğ olmayan çocuklara karşı örtülmesi farz mıdır?

2- Tuvalet konusundaki bazı mekruhları sayınız.

3- İstibranın hükmü nedir?

4- İstibranın faydası nedir?

5- Bazen insandan çıkan sıvıların çeşitlerini açıklayınız.

İdrar ve büyük tuvalet mahalli nasıl paklanır?

Ders 7: Necasetler (1)
1- Necis Olan Şeyler

Necasetler

- 1- İdrar
- 2- Dışkı
- 3- Meni
- 4- Murdar
- 5- Kan
- 6- Köpek
- 7- Domuz
- 8- Farz ihtiyat gereği sarhoş edici içecekler
- 9- Hiçbir semavi dine inanmayan küffar

Dikkat

Şeriat sahibinin necis hükmü verdiği şeyler dışında her şey taharet hükmündedir.

1 ve 2 İdrar ve Dışkı

1- İnsan

Necis

- 2- Eti haram olup kanı sıçrayarak çıkan (kuşlar müstesna) fare ve kedi gibi hayvanlar...

Pak

- 1- Eti helal olan hayvanlar: Güvercin ve serçe gibi uçan kuşlar veya inek, koyun gibi hayvanlar...
- 2- Eti haram olup kanları sıçrayarak çıkmayan hayvanlar: Yılan ve pulsuz balıklar gibi...
- 3- Eti haram olan kuşlar: Karga, kartal vs...
- 1- İnsan ve eti haram olan hayvanlardan kanı sıçrayarak çıkanların idrar ve büyük tuvaleti nacistir. Eti haram olan kuşların ise idrar ve dışkıları paktır.
- 2- Eti helal olan hayvanların idrar ve dışkıları paktır.
- 3- Eti helal mi haram mı bilinmeyen hayvanların idrar ve dışkıları pak hükmündedir.

3- Meni

- 1- İnsan ve eti haram olan hayvanlardan kanı sıçrayarak çıkanların menisi necistir.
- 2- Eti helal olan hayvanların menisi farz ihtiyat gereği necistir.
- 3- Kendinden bir sıvı çıkan ama meni olup olmadığını bilmeyen insan, meni olduğuna kesin emin değilse ve o sıvının çıkışı, meninin çıkışının şer'i belirtileri taşııyorsa meni hükmünde değildir ve paktır.

Dikkat

Meninin belirtileri

Açıktır ki, yukarıdaki belirtilere atıfta bulunulması, sıvının meni olduğu konusunda şüphe olduğu varsayımıyla yapılmıştır.

Erkeklerde

- 1- Şehvet: İşsel arzu tamamen tatmin edildiğinde ortaya çıkan hoş bir cinsel durum

2- Tazyik, basınç

3- Fütur, vücudun gevşemesi

Kadınlarda: Şehvet

4- Murdar -Ceset

Müslümanın Cesedi: Necistir. Ancak

tırnak, saç ve diş gibi ruh taşımayan uzuvları hariç

Savaş meydanında şehit olan kimsenin cesedi pakdır.

Guslü verilen ölünün cesedi pakdır.

Kafirin Cesedi

Kitap Ehli: Ruhsuz olan uzuvları hariç necistir.

Kitap ehli olmayan, kafirin tüm uzuvları necistir.

Hayvan

Köpek ve domuz: Tüm uzuvları necistir.

Köpek ve domuz dışında

Kanı sıçrayarak çıkanlar

Şer'i düsturlar çerçevesinde kesilen hayvan hariç eti ve derisi gibi ruhu olan uzuvları necistir

Köpek ve domuz dışında

Kıl, tüy ve boynuz gibi ruhu olmayan uzuvları pakdır.

Kanı sıçramayan hayvanlar: Bütün uzuvları pakdır.

1- İnsan ve eti ister helal ister haram olan kanı sıçrayan her hayvanın cesedi necistir.

2- Şer'i usüllere göre kesilen hayvan ve meyyit guslü verilen insan cesedi, murdar hükmünden müstesnadır ve necis değildir.

Dikkat

Meyyit guslünden maksat, ölüye verilen üç gusüldür. Bu nedenle üçüncü gusül tamamlanmayana kadar ölünün bedeni necis hükmündedir.

3- Köpek, domuz ve kitap ehli olmayan kafir hariç murdarın yün, kıl, diş, boynuz vb. uzuvları pakdır.

Murdar hakkında birkaç nükte

Dudaklarda ve vücudun diğer kısımlarında düşmeye hazır ince deriler koparırsa pakdır. Ancak düşme zamanı gelmemiş, ağrı ve yanma ile tahriş olmuş derinin koparılmasından farz ihtiyat gereği uzak durulmalıdır. Fakat koparılan derinin yeri pakdır.

- El ve ayak gibi canlı bir bedenın herhangi bir uzvu tamamıyla kesilirse necistir.
- Ruhun bedenden ayrılması, beden hala sıcak olsa da bedenın necis olması için yeterlidir. Bu hükümde insan ve hayvan arasında fark yoktur.
- Mükellef, bir şeyin hayvan parçası olup olmadığından şüphe ederse, mesela kullandığı derinin tabii veya suni olup olmadığından şüphe ederse, pak hükmündedir. Ayrıca hayvandan olduğunu bilip de sıçrayan kan olup olmadığını bilmiyorsa o da pakdır.

İslami ortamlarda veya bir Müslümanın mülkiyetinde satılan hayvanların eti, derisi ve diğer parçaları pak hükmündedir. Fakat gayrimüslim ülkelerden temin edilmişse, hayvanın tezkiye* edilmediğinden eminsek necistir. Fakat tezkiye edildiğini biliyor veya ihtimal veriyorsak pakdır ve onu ithal eden Müslümansa ve hayvanın tezkiyesi hakkında kontrol ve araştırma yaptığı ihtimalini verirse o hayvanın eti helaldir.

*Tezkiye: İslam'ın hayvan etinin pak oluşu veya helal olması için koyduğu şartlara işaret eder. Eti helâl olan hayvanda tezkiye,

hayvanın uzuvlarının temizlenmesi ve etinin yenmesinin helâl kılınmasıdır. Eti haram olan hayvanda ise uzuvlarının temizlenmesidir. Tezkiyenin çeşitleri şunlardır: Deve dışındaki hayvanların boğazının kesilmesi, develerde nehr (boğazlanma) ve vahşi hayvanlarda avlanmadır.

5- Kan

A- Eti ister helal olsun ister haram insan ve kanı sıçrayarak çıkan her hayvanın kanı necistir.

B- Balık, kaplumbağa ve yılan gibi kanı sıçrayarak çıkmayan hayvanların kanı pakdır ama etleri haramdır.

C- Eti helal olan hayvan şeriatte belirlenen usüllere göre kesilirse ve kanı normal miktarda akarsa, bedende kalan kan pakdır.

D- Bazen yumurtanın içinde görülen kan lekesi pakdır ama çırpılarak ortadan kalkması haricinde yenmesi haramdır.

6 ve 7 Köpek ve Domuz

Karada yaşayan köpek ve domuz necistir ve ruhu olan ve ruhsuz uzuvları arasında hiçbir fark yoktur. Hatta vücutlarındaki tükürük ve ter gibi nem bile necistir. Ayrıca domuzun evcil yahut vahşi (ki adına “yaban domuzu” denir) olması arasında bir fark yoktur. Ancak köpek balığı ve deniz domuzu (Scotoplanes) pakdır.

Köpek ve Domuz Hakkında Bir Nükte

(Köpek ve) domuz kılını, abdest ve gusül için kullanılan su kapları gibi taharete tabi olan şeylerde kullanmak caiz değildir. Fakat resim fırçası gibi taharete tabi olmayan şeylerde kullanmakta sakınca yoktur.

Alıştırmalar

1- Necasetler nelerdir?

2- Karga ve kartal gibi eti haram olan kuşların dışkıları necis midir?

3- Meninin şer'i nişanelerini sayınız.

4- Ölünün bedeni ne zaman pak olur?

5- Gayrı müslim ülkelerden temin edilen et ve deri gibi hayvan uzuvları hangi şartlarda pak olur?

6- Bazen yumurtada görülen kan lekesi pak mıdır necis midir?

Ders 8: Necasetler (2)

8- Sarhoş Edici İçecekler

Sarhoş edici içecekler, farz ihtiyat gereği necistir.

Dikkat

Sarhoş edici madde kenevir, ban otu ve haşhaş gibi katı ise ve su veya başka bir sıvıyla karıştırıldığında sıvılaşır necis değildir.

- Üzüm veya kendiliğinden ya da ateş üzerinde kaynatılan ama üçte ikisi azalmayan ve sarhoş da etmeyen üzüm suyu, necis değildir ama içilmesi haramdır.

Koruk suyu alınırken içinde birkaç üzüm tanesinin de suyu alınır, üzüm taneleri çok az olur ve suyu, koruk suyunun içinde kaybolursa (ki artık ona üzüm suyu denmez hale gelirse), kaynatılmakla haram olmaz. Ancak üzüm taneleri ayrı olarak ateşte kaynatılırsa, içilmesi haramdır.

- Hurma, kuru üzüm, kuş üzümü ve bunların suyunun kaynatılarak içilmesi pakdır ve yenmesi helaldir. Ancak sarhoş edici olduğu kesin olan durumlar istisnadır ve bu durumda haramdır ve farz ihtiyat gereği necistir.
- Doğası gereği sarhoş edici içeceklerden olup olmadığı bilinmeyen alkol, pak hükmündedir.

9- Kafir

1- Allah Teala'nın varlığını veya ahiret inancını inkar eden kimse ve hiçbir semavi dine inanmayan kimse kafirdir ve necistir.

Dikkat

2- Kitap ehli olan kafir, pak hükmündedir.

Dikkat

Kitap ehli yani Yahudi, Hristiyan, Zerdüş ve Sabiiler* gibi ilâhi dinlerden birine inanan ve kendisini ilâhi peygamberlerden birinin takipçisi sayan kimseler tahir hükmündedirler ve pakdırlar.

*Sabiiler, ilâhi peygamberlerden Hz. Yahya'ya (a.s) tabi olduklarını ve hazrete ait kutsal kitabın kendilerinde olduğunu iddia eden kimselerdir.

3- Allah'a veya İslam Peygamberine olan inancından dönen veya neticesi, risaletin yahut Peygamberin yalanlanması ile sonuçlanan İslam dininin zaruri inançlarından birini reddeden Müslüman, mürteddir ve necistir. Fakat namaz, oruç gibi dini farizaların terk edilmesi kişinin mürted, kafir ve necis olması için sebep değildir. Ayrıca mürted oluşu açıkça ortaya çıkana kadar diğer Müslümanların taşıdığı hükmü taşır.

4- Peygambere (s.a.a) veya masum İmamlardan (a.s) birine küfreden veya onların hakkında guluvva kaçan ve onların ilah olduğuna inanan kimse necistir.

5- Sapık bir fırka olan Bahaîlik'in tüm mensupları necis hükmündedirler.

Necasetler Hakkında Birkaç Nükte

Necis yiyen hayvanların ve haram yoldan cünup olan kimsenin teri paktır. Ancak farz ihtiyat gereği bu terle namaz kılınmaz.

Haram veya necis et yiyen kimsenin teri ve tükürüğü paktır.

Sonradan pak edilen necis birşey de kalan koku veya rengin sakıncası yoktur. Bu nedenle elbiseden kan temizlenir ve elbise suyla yıkanır ama kan rengi kalırsa o elbise paktır.

Istifrağ (kusmuk) paktır. İster süt içen bebeğe, ister hem süt içen hem de yemek yiyen çocuğa ve ister yetişkin (baliğ) kimseye ait olsun fark etmez.

Alıştırılmalar

- 1- Alkolün necis olma ölçüsü nedir?
- 2- Hangi durumlarda dinin zaruri inançlarının inkarı, küfre sebep olur?
- 3- Kitap ehliden maksat kimlerdir? Taharet ve necaset açısından hangi hükmü taşırlar?
- 4- Bahaîlerin taharet ve necaset açısından hükümlerini açıklayınız.
- 5- Haram yoldan cünup olan kimsenin hükmü nedir?
- 6- Elbisenin yıkanmasından sonra kalan soluk kan rengi necis midir?

Ders 9: Necasetler (3)

Necasetin Anlaşılma Yolları- Necis Olma Şekli

Pak Olan Şeyler -Necaset Hükümleri -Vesvese ve Tedavisi

2- Necasetin Anlaşılma Yolları

Birşeyin necis olduğu üç yolla anlaşılır:

- 1- İnsanın kendisinin bir şeyin necis olduğuna dair bilgisi veya itminan etmesi
- 2- Zevi'l Yed yani ev sahibi, satıcı, hizmetçi gibi bir şey üzerinde tasarruf hakkı olan kimsenin “o şey necistir” demesi...
- 3- İki adil ve güvenilir kimsenin şahitlik etmesi

Dikkat

Buluğ çağına yaklaşan çocuk, elindeki bir şeyin necis olduğunu haber verirse, kabul edilmelidir. Başka bir ifadeyle dedikleri muteberdir. Fakat buluğ çağına yaklaşmamış mümeyyiz çocuğun söylemlerinde ise ihtiyat edilmelidir.

3- Pak Olan Eşyanın Necis Olması

Pak olan bir şeyin necis olması için dört şart gereklidir:

- 1- Pak bir şeyin necis bir şeye değmesi
- 2- Her ikisinin yahut birinin nemli olması
- 3- Nemin sirayet edecek kadar ıslak olması
- 4- Temasın, bedenin içinde gerçekleşmemesi

Dikkat

Sirayet edici nemin ölçüsü şudur: Islaklık, nemin ıslak bir nesneden başka bir nesneye yayılabileceği miktarda olmasıdır.

- Temiz olan bir şey necis veya necise değmiş bir şeye temas eder de, birinin neminin diğerine ulaşp ulaşmadığından şüphe edilirse, o pak şeyin necis olduğu hükmü verilmez.

Bez ve benzeri şeyler ıslak olup da bir yeri necise değerse, yalnızca o değen yeri necis olur ve geri kalanı paktır.

- Şire, sıvı yağ gibi sıvı şeylerin bir tarafı necise değdiği anda, o sıvının tamamı necis olur. Fakat sıvı ve akıcı olmazsa, ancak değdiği yeri necis olur

Birinci müteneccis (necasetin kendine değip necis olan şey), pak bir şeyle temas ederse ve bunlardan biri nemli olursa, pak olan şey de necis olur. Yine ikinci müteneccis (ilk müteneccis nedeniyle necis olan şey), pak bir şeyle temas ederse farz ihtiyat gereği onu da necis eder. Fakat üçüncü müteneccis, temas ettiği hiçbir şeyi necis etmez.

- Sıvılar vasıta olarak kabul edilmez. Bu nedenle, bir leğende “az su” varsa ve içinde temiz elbise varsa ve birinci müteneccis olan bir çocuğun eli suya değerse, o zaman leğen ve elbise, tıpkı suyun kendisi gibi ıslak olduğu için ikinci müteneccis olur.

4- Necaset Hükümleri

1- Necis olan şeyleri yemek ve içmek haramdır. Başkasına yedirmek de caiz değildir. Fakat birinin necis bir şey yediğini veya necis

elbiseyle namaz kıldığını gören kimsenin, ona necis olduğunu söylemesi gerekmez.

2- Elbiseyi yıkayan kimseye, o elbisenin necis olduğunu söylemek gerekmez. Fakat elbisenin sahibi, elbisenin pak oluşundan emin olmadıkça, o elbiseye taharetin hükmünü veremez.

3- Misafir, ev sahibinin bir eşyasını necis ederse ve o yeme-içmede kullanılan gereçlerden ise, ev sahibine söylemelidir. Yine eğer haber vermemek abdest ve guslü bozacak sebeplerden olursa, farz ihtiyat gereği haber vermelidir. Bunların dışındaki durumlarda haber verilmesine gerek yoktur

4- Ev sahibi yemek yerken yemeğin necis olduğunu anlarsa, misafirlere söylemesi gerekir; Ancak misafirlerden biri öğrenirse diğerlerine haber vermesi gerekmez.

5- Necis olan ve pak olup olmadığında şüphe edilen şey necis hükmündedir. Aynı şekilde pak olan şeyin necis olup olmadığında şüphe edilirse, o şeyin pak olduğuna hükmedilir.

6- Bir insan, bir şeyin necis veya pak oluşunu araştırıp inceleyerek bulma gücü olsa da, araştırmaya ve incelemeye gerek yoktur ve taharete hükmedilir.

5- Vesveseli Kişi İle İlgili Hükümler

1- Taharet ve necaset meselelerinde psikolojik olarak hassasiyeti şiddetli olan ve örneğin necasete herkesten önce kanaat getiren veya taharete herkesten geç kanaat getiren kimselere fıkıhta "saplantılı-vesveseli" denir.

2- Vesveseli kişi bir şeyin necis oluşuna yakîn ederse, yakînin geleneksel olarak (insanların genel anlamda) sağlandığı durumlar hariç, yakînine göre hareket etmesi gerekmez.

3- Vesveseli kimsenin necis olan şeyi suyla yıkamasında ölçü, halkın genel olarak yaptığı ölçüdür. Saplantılı kişinin taharete ve necasetin ortadan kalktığına dair yakîn etmesi gerekmez.

4-Vesveseli kimseler, vesvese hastalığından kurtulmak için aşağıdaki tavsiyelere uymalıdır:

1- İslam dininin hükümleri kolay, anlaşılır ve fıtrata uyumlu hükümlerdir. Öyleyse bu hükümlerde kendini zora sokmamalı ve yaptığı bu işle bedenine ve ruhuna zarar ve eziyet vermemelidir. Bu durumlardaki tedirginlik ve endişe hali, onlar için hayati karardır. Allah ise onların ve çevresindekilerin çektiği acılardan hoşnut değildir. Kolay bir dinin nimetine şükretmelidir ve bu nimetin şükri ise Yüce Allah'ın gösterdiği yollarla amel etmesidir.

2- Vesveseli olmak (vesvese) geçici ve tedavi edilebilir bir durumdur. Bundan kurtulmak için mucize gerekmez. Bunun yerine kişisel yaklaşım ve istekleri bir kenara bırakıp, kutsal şer'i düsturlara inanmak ve itaat etmek gerekir.

3- Kutsal şeriata göre asalet her şeyin pak olduğudur. Bir şeyin necis olduğuna emin olana kadar, her ne kadar necis olma ihtimali yüksek olsa da o şey, paktır.

Alıştırmalar

1- Büluğ çağına yaklaşmış olan çocuğun, sahibi olduğu bir şeyin necis olduğuna dair sözlerine itimat edilir mi?

2- Pak olan şeyin necis olabilmesi için kaç şart gereklidir? Açıklayınız.

3- Sirayet eden nemin ölçüsü nedir?

4- Müteneccis (bir necise değip necis olan şey), kaç aşamada necis edicidir?

5- Ev sahibinin eşyalarından birini necis eden misafirin, ev sahibini haberdar etmesi farz mıdır?

6- Vesveseli kimseler, bir şeyin necis olduğuna dair yakîn ederlerse ne yapmalıdırlar?

Ders 10: Temizleyiciler (1)

- 1- Temizleyiciler
- 2- Su
- 3- Toprak
- 4- Güneş
- 5- İstihale
- 6- İntikal
- 7- İslam
- 8- Tabiiyet
- 9- Necasetin Kendisinin Giderilmesi
- 10- Müslüman'ın Kayıp Oluşu

Dikkat

Necis bir şeyi pak eden unsurlara “Temizleyiciler” denir.

1- Su

Necis bir şeyin suyla paklanması için şu şartlar gereklidir:

- 1 ve 2- Su mutlak ve pak olmalı
 - 3- Necis bir şeyi suyla yıkarken su, muzafa dönüşmemeli
 - 4- Necis bir şeyi suyla yıkadıktan sonra, necasetin kendisi onda kalmamalı
 - 5- Az su ile temizlemede “Gusale”nin* ayrılması şarttır.
- *Necis şeyin yıkandığı ve o şeyden akıp dökülen su.

Kapların Paklanma Şekli:

- 1- Necis bir kap, az su ile 3 defa yıkanmalıdır. Ancak kür su ve akarsu ile bir defa yıkamak yeterlidir.
- 2- Köpeğin su veya diğer sıvıları içtiği veya yaladığı kap, önce toprakla temizlenmeli sonra su ile yıkanmalıdır. Eğer az su ile yıkıyorsa toprakla temizlendikten sonra iki kez yıkanmalıdır.
- 3- Domuzun sıvı gıda veya su yediği kap, yedi defa yıkanmalıdır. Ancak toprakla temizlenmesi şart değildir.

Kap Dışı Eşyaların Paklanma Şekli

- 1- Necis olan bir şey, necasetin kendisi giderildikten sonra kür veya akarsuya bir defa daldırılmalı veya suyun necis olan her yere ulaşacağı şekilde kür suya bağlı çeşmenin altına tutulmalıdır. Halı, giysi ve benzeri eşyalarda farz ihtiyat gereği suya batırıldıktan sonra sıkılmalı veya silkelenmelidir. Sıkma veya silkelemenin suyun dışında olması gerekmez; suyun içinde olması da yeterlidir.
- 2- İdrarla necis olan şey, necasetin kendisi giderildikten sonra üzerine iki defa az su dökülürse paklanır. Başka bir necasetle temas edip necis olan şey, necasetin kendisi giderildikten sonra bir defa yıkanır pak olur.
- 3- Az suyla yıkanan şeyde, üzerine dökülen su ondan ayrılmalıdır. Elbise, halı gibi sıkılabilecek durumdaysa sıkılarak suyu ayrılmalıdır.

Dikkat

Necis olan halı ve benzeri eşyaların musluk suyu ile paklanmasında, artık suyun ayrılmasına gerek yoktur. Bilakis, sadece suyun necis yerine ulaşılmasıyla, necasetin kendisinin yok olması ve su akarken, artık suyun el çekme suretiyle halıda hareket etmesiyle taharet gerçekleşmiş olur.

Necis su ile karışmış çamurla yapılan tandırın yüzeyi, yıkamakla pak olur. Ekmek pişirmek için hamurun yapıştırıldığı tandırın

yüzeyinin pak olması yeterlidir.

Paklanma esnasında suyu renklendiren necis elbiseler, (renk vermeden dolayı) suyun muzaf olmasına sebep olmuyorsa, üzerlerine su dökmek ve yıkanmakla paklanırlar.

Yıkanması için bir kaba koyulan ve tamamını kapsayacak şekilde üzerine musluk suyu akan necis elbiseler, kap, su ve elbiseden ayrılan ve suyun yüzeyinde görülen tiftikler, suyla birlikte kabın dışına dökülüyorsa tamamı pakdır. (Elbette daha önce de söylediğimiz gibi elbise ve benzeri şeyler, farz ihtiyat gereği suya batırıldıktan sonra sıkılmalı veya silkelenmelidir.)

Çamaşır makine ise paklamada, necasetin kendisi ortadan kaldırıldıktan sonra elbise, kür suya bağlı suyla bir defa yıkanır ve ayrıca elbise konmadan önce çamaşır makinesinin içi pak ise ve iki defa az su ile yıkanır ve normal şekilde suyu akıtılırsa elbise pak olur.

Alıştırmalar

- 1- Temizleyicileri sayınız.
- 2- Kapların paklanma şeklini açıklayınız.
- 3- Necis elbiselerin kür su veya akarsuda yıkanmasında sıkma gerekli midir? Yahut necasetin kendisi giderildikten sonra su, elbisenin tamamını kapsarsa yeterli midir?
- 4- Mütenecis (Necis şeye değip necis olan şey) elbisenin kür su ve akarsu ile paklanmasında, elbisenin suyun dışında sıkılması gerekli midir? Yoksa suyun içinde sıkılması yeterli midir?
- 5- Necis suyla karışmış çamurla yapılan tandırın paklanması mümkün müdür?
- 6- Paklanması esnasında suyu renklendiren necis elbiseler, nasıl paklanır?

Ders 11: Temizleyiciler (2)

2- Toprak

Zeminde yürümekle ayak veya ayakkabısının tabanı necis olan kimse, kuru ve pak zeminde yaklaşık on adım attığında, necasetin kendisinin giderilmesi şartıyla ayak ve ayakkabı tabanı paklanır.

Dikkat

Asfalt veya ziftle karışmış zeminler, ayak veya ayakkabı tabanını pak etmezler.

3- Güneş

1- Güneş yeri (zemini) ve bina gibi taşınmaz olan şeyleri ve o binalardaki kapı, pencere, duvar, sütun vb. şeyleri, ağaç ve bitkileri pak eder.

Güneşin Paklama Şartları:

- 1- Necis şey, ıslak olmalıdır.
- 2- Onda necasetin kendisi olmamalıdır (Eğer necasetin kendisi varsa, güneş vurmadan önce temizlenmelidir).
- 3- Güneş ona direk vurmalıdır (Bulut, perde ve güneşi engelleyecek herhangi bir şey olmamalıdır).
- 4- (Necis şey) Güneş ışığı ile kurumalıdır (Nemli kalırsa paklanmış olmaz).

4- İstihale

Necis olan şey, yanarak küle dönüşen odun, sirkeye dönüşen şarap veya tuzlaya düşüp tuza dönüşen köpek gibi başka bir türe dönüşecek şekilde değişirse pak olur. Fakat una dönüşen buğday veya suda eriyen şeker gibi türü değişmez de sadece şekli değişirse, pak olmaz.

Dikkat

Necis olmuş yağ gibi necis olan maddeler, kimyasal tepkimelere uğratılarak birtakım yeni özellikler eklenmesiyle pak olmazlar (Yapılan bu işlemle istihale gerçekleşmez).

5- İntikal

Sivrisineklerin ve diğer böceklerin insan vücudundan veya kanı sıçrayan hayvandan emdikleri kan, insan veya hayvan kanı sayıldığı sürece (sülûğün insan vücudundan emdiği kan gibi) necistir. Ancak belirli bir müddet geçtikten sonra kanın o haşereye ait olmasıyla pak kabul edilir. Diğer necasetler için de hüküm aynıdır.

6- İslam

- 1- Kitap ehli olmayan kafirin, inanç üzere “Şehadeteyn”i söylemesi yani; “Eşhedü enla ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden Resulullah” demesiyle Müslüman olur. Onun Müslüman olmasıyla bedeni, tükürüğü, sümüğü ve beden teri pak olur.
- 2- Kâfir iken elbisesine nem-ıslaklık değmişse ve Müslüman olduktan sonra o elbise üzerinde değilse o elbise necistir. Hatta hala üzerinde ise farz ihtiyat gereği o elbiseyi çıkarmalıdır.

7- Tabiiyet

- 1- Tabiiyet, necis bir şeyin başka bir necisin pak olmasıyla pak olması halidir.
- 2- Eğer şarap sirke olursa, şarabın kaynayarak sirkeye dönüştüğü ana kadar içinde bulunduğu kap da pak olur. Aynı şekilde genelde o kabın üzerine örtülen bez vb. şeyler de, eğer şarabın nemi-ıslaklığı ona ulaşmışsa pak olur.
- 3- Paklama araçları: Necis şeyin onda yıkandığı el ve kap gibi şeyler, necis şeyin pak olmasıyla pak olurlar ve ayrıca yıkanmalarına gerek yoktur. Ayrıca kullanılmadan önce necis olması haricinde, (ki bu durumda üç defa yıkanmalıdır) kabı da üç defa yıkamak farz değildir.

8- Necasetin Kendisinin Giderilmesi

Eğer hayvanın bedeni necis bir şeyle kirlenirse, o şey giderildiği anda o hayvanın bedeni pak olur ve yıkanmasına gerek yoktur. Ağız ve burun içi gibi insan bedeninin içi de böyledir. Bu durumda ağızdan gelen kan, eğer tükürük içinde yok olursa veya tükürülürse ağız pak olur.

9- Müslüman'ın Kayıp Oluşu

Bir Müslüman'ın bedeninin, elbisesinin veya sahip olduğu bir şeyin necis olduğuna kesin bilgisi olan biri, o Müslüman'ı bir müddet görmezse ve ardından, (daha önceden) necis olan şeyle pak olmayı gerektiren bir şey yapıyorsa, o şey pak hükmündedir. Şu şartla ki o şahıs, sahip olduğu şeyin necis olduğunu, ayrıca taharet ve necaset hükümlerini biliyor olması gerekir.

Alıştırmalar

- 1- Asfalt olan bir zeminde yürüten kimsenin ayak veya ayakkabı tabanı pak olur mu?
- 2- Güneşin Paklama Şartları Nelerdir?
- 3- İstihale hakkında üç örnek veriniz.
- 4- Necis bir yağ, üzerinde uygulandığı ve unsurlarından birinin yeni bir özellik kazandığı kimyasal tepkimelerle pak olur mu?
- 5- Sülüğün insan bedeninden emdiği kan pak mıdır necis midir? Neden?
- 6- Necasetin kendisinin giderilmesi, neyi pak eder?

Ders 12: Temizleyiciler (3)
Taharetin Kanıtlanma Yolları -Taharetin Aslı -Kapların Hükümleri

2- Taharetin Kanıtlanma Yolları

Bir şeyin paklanması üç yolla kanıtlanır:

- 1- İnsanın kendisinin, necis olan şeyin paklandığına dair yakîn yahut itminan etmesi
- 2- Bir şey üzerinde tasarruf hakkı olan kimsenin (ev sahibi, satıcı, hizmetçi vb.), necis şeyin paklandığını söylemesi
- 3- İki adil ve güvenilir kimsenin haber vermesi

Dikkat

Bluluğa ermek üzere olan bir çocuk, onun tasarrufundan olan bir şeyin pak olduğunu söylerse kabul edilmelidir. Bir başka ifadeyle onun bu konudaki sözü muteberdir. Buluç çağına yakın olmayan mümeyyiz (teşhis gücü olan) küçük çocuğun sözlerinde ihtiyata göre amel edilmelidir.

3- Taharetin Aslı

1- Taharetin Aslı Kavramının Manası

Genel olarak, taharet ve necaset konusunda aslolan, nesnelerin-eşyaların pak oluşudur. Yani necisliğinden emin olunmayan her şey, şeriat açısından taharet hükmündedir ve sorup araştırmaya gerek yoktur

2- Taharetin Aslı Konusunda Bazı Örnekler

- 1- Kendini sürekli necisleyen çocuğun ellerinin ıslaklığı, tükürüğü, yemek artığı necis olduğundan emin oluncaya kadar taharet hükmündedir.
- 2- Necis elbiseden mi yoksa pak elbiseden mi ayrıldığı bilinmeyen tiftik veya toz paktır. Ayrıca, necis elbiseden olduğunu bilsek ama elbisenin pak kısmından mı yoksa necis kısmından mı olduğunu bilmiyorsak, yine paktır.
- 3- Kuru temizlemecilere verilen giysiler, bu yerlerin sahiplerinin çamaşırları yıkamak için kimyasal maddeler kullandıklarını bilsek de giysi önceden necis değilse pak hükmündedir.
- 4- Pak mı necis mi olduğunu bilmediğimiz bir yerden sıçrayan su paktır.
- 5- Şehrin çöp kamyonlarından sokağa dökülen ve temiz mi necis mi anlayamadığımız su pak hükmündedir. Ayrıca sokaktaki çukurlarda biriken suların pak mı necis mi olduğu belli değilse, yine pak hükmündedir.
- 6- Cesetten-murdardan yapıp yapılmadığı bilinmeyen ruj gibi kozmetikler, necis olduğu şeriat ile sabit oluncaya kadar paktır ve kullanılmasında bir sakınca yoktur.
- 7- Ayakkabı kullanırken, ancak ayakkabının tezkiye edilmemiş bir hayvan derisinden olduğuna ve ayakkabı içinde kalan ayağın terlediğine emin olduğunda ayağın necis olduğuna ve namaz kılmak için yıkanması gerektiğine hükmedilir. Fakat ayağın terlediği veya ayakkabının tezkiye edilmemiş hayvan derisinden yapılmış olduğu konusunda şüphe varsa, taharet hükmündedir.
- 8- Domuz kılından yapıp yapılmadığı bilinmeyen resim, harita-proje ve benzeri işlerde kullanılan fırça temizdir ve taharete tabi olan işlerde dahi kullanılmasında sakınca yoktur.
- 9- Müslüman mı, kafir mi olduğunu bilmediğimiz kimse, pak hükmündedir ve dinini sormak farz değildir.
- 10- Kitap ehli olmayan (Budistler gibi) kafirlerin evlerinin ve otellerinin kapıları ve duvarları ile içlerindeki mobilya ve aksesuarların, pak mı necis mi olduğunu bilmiyorsak, pak hükmündedir (Tabii, necis olduğu kesin ise hepsini yıkamak farz değildir. Vacip olan, yemek, içmek ve namaz kılmak için kullanılan necis olan şeyleri temizlemektir).
- 11- Kâfirlerin ve Müslümanların müşterek kullandığı araç, tren koltuklar ve benzeri şeyler, pak mı necis mi olduğu bilinmezse, paktır.

4- Kapların Hükümleri

Altın ve gümüş kaplarda yemek ve içmek haramdır. Ancak -yemek ve içmek dışında- bulundurulması veya başka şekillerde kullanılması haram değildir.

Dikkat

Altın veya gümüşle kaplanmış veya içine bir miktar altın veya gümüş katılmış metalden yapılmış kaplara “altın veya gümüş kap” denilmemesi durumunda altın ve gümüş kapların hükmüne tabi değildir.

Alıştırmalar

- 1- Tahareti kanıtlamanın yollarını sayınız.
- 2- Taharetin aslı kavramı ne demektir.
- 3- Sürekli kendini necisleyen çocuğun ıslak eli, tükürüğü ve yemek artığının hükmü nedir?
- 4- Kuru temizlemecilere verilen giysiler pak hükmünde midir?
- 5- Yollarda bulunan çukurlarda biriken su pak mıdır necis mi?
- 6- Altın ve gümüş kapları bulundurmanın hükmü nedir?

Ders 13: Abdest (1)

Abdestin Anlamı -Abdest Alma Şekli

1- Abdestin Anlamı

Abdest, yüzü ve elleri yıkamak, başın ön kısmını ve ayakların üzerini belirli şart ve niteliklerde mesh etmek demektir. Şeriat'ta bir manevî arınma-taharet vesilesi sayılan bu amel, namaz, tavaf, Kur'an-ı Kerim okumak, camiye girmek gibi farz ve müstehap bazı amellerin mukaddimesidir.

2- Abdest Alma Şekli

Abdest Alma Şekli

Yıkama

Yüzün, alnın üst kısmından çene altına kadar yıkanması

Ellerin, dirseklerden parmak uçlarına kadar yıkanması

Meshetme:

Başın ön kısmı

Ayakların, parmak uçlarından eklem yerine kadar üzeri

Dikkat

Abdestte sıralama şöyledir: Yüzü alnın üst tarafından yani saçın çıktığı yerden çeneye kadar yıkamak. Ardından sağ eli dirsekten parmak uçlarına kadar yıkamak, sonra sol eli dirsekten başlayarak parmak uçlarına yıkamak. Sonra ıslak eli, başın ön kısmına mesh etmek ve son olarak, ıslak elle her iki ayak üzerindeki ayak parmak uçlarından ön ayak eklemine doğru meshetmek.

A. Yüzün ve ellerin yıkanması

1- Yüz yıkanırken orta parmak ile başparmak arası kadar alan yıkanmalıdır.

2- Sakal olan yüzlerde, sakalın yüzeyini yıkamak yeterlidir. Sakalın az olup yüzün derisinin görüldüğü durumlar hariç abdest suyunu yüz derisine ulaştırmak gerekli değildir.

3- Yıkamanın sıhhati, el ile çekilerek de yapılırsa suyun uzvun her yerine ulaşmasına bağlıdır ve yıkamadan sadece ıslak el ile uzuvları meshetmek yeterli değildir.

4- Abdestte yüz ve eller yukarıdan aşağı doğru yıkanmalıdır ve aşağıdan yukarıya yıkanırca abdest batıldır.

5- Yüz ve Ellerin Yıkanması

Bir Defa: Farz

İki Defa: Caiz

Üç veya daha fazla yıkama: Haramdır.

Dikkat

Her seferin tespitinde kriter kişinin niyetidir. O halde bir defa yıkamak niyetiyle birkaç defa su dökerse bir sakınca yoktur.

B- Başın ve Ayakların Meshedilmesi

1- Saç derisini mesh etmek farz değildir ve başın ön tarafındaki saçın üzerinin meshedilmesi yeterlidir. Ancak başka yerdeki saçlar başın ön kısmında toplanmışsa veya başın önündeki saçlar yüze ve omuzlara dökülecek kadar uzunsa mesh etmek yeterli değildir. Bu durumda saçlar aralanmalı ve deriye veya saç diplerine mesh etmelidir.

Dikkat

Başının önüne takma saç (peruk) takan kimse; takma saç bir şapka gibiye meshetmek için çıkarmak gerekir. Eğer yapay saç, deriye ekiliyse ve saç olması nedeniyle saç derisine nem ulaştırma durumu yoksa aynı şey geçerlidir. Eğer onun çıkarılması namaz vaktinin bitimine kadar mümkün değilse veya dayanılmaz bir zorluk oluşturuyorsa, cebire abdestine ek olarak teyemmüm etmeli ve engeli kaldırdıktan sonra farz ihtiyat gereği o namazlarını kaza etmelidir ve gusülde de aynı hüküm vardır.

2- Ayakları meshetme yeri, ayağın üstünden herhangi bir parmağın ucundan ön ayak eklemlerine kadardır.

Dikkat

- Secde esnasında yere değmesi gereken ayak baş parmağı, ayakların farz meshetme alanının bir parçası değildir.

Ayakların meshedilmesi parmak ucundan başlayarak yapılmaz veya ayağın bir kısmı mesh edilmezse abdest batıldır. Fakat parmak uçlarından mesh edip etmediği konusunda şüphe edilirse, abdest sahihtir.

3- Başa ve ayaklara mesh, abdest suyundan elde kalan nem ile yapılmalıdır. Nem kalmamışsa eller su ile ıslatılmamalı ve sakaldaki veya kaşlardaki nem ile eller ıslatılarak mesh edilmelidir. Farz ihtiyat gereği baş, sağ el ile meshedilmelidir. Fakat yukarıdan aşağıya mesh etmek farz değildir.

Dikkat

Abdest alan kimse, abdest maksadıyla yüzünü ve ellerini yıkarken, musluğu açıp kapatırsa bir sakınca yoktur ve abdestin sıhhatine zarar vermez. Fakat sol kolun yıkanmasından sonra ve başın meshinden önce elini ıslak olan musluğa değdirirse ve eldeki abdest suyu abdest dışındaki su ile karışırsa, abdest suyu ve abdest dışındaki su ile karıştırılan nem ile meshin sıhhati sakıncalıdır.

Ayaklara mesh, abdest suyundan iki elin ayasında kalan nem ile yapılması lâzım olduğu için, başa mesh edilirken farz ihtiyat gereği ayakların meshedilmesinde nem gerekli olduğu için el, alnın üst kısmına değmemeli ve yüzdeki ıslaklıkla karışmamalıdır.

4- meshetmede el, başa ve ayağa çekilmelidir. Eğer el sabit tutulur ve baş veya ayak hareket ettirilirse mesh batıl olur.

5- Meshetme bölgesi kuru olmalı yahut eldeki nemin etki edemeyeceği kadar nemli olmamalıdır.

Dikkat

Ayağın üzerinde birkaç damla su varsa, mesh yerini o damlalardan kurutmak farzdır ki, mesh ederken ellerin nemi ayaklara tesir etsin (ayaktaki nem eldeki neme tesir etmesin). Ya da ayağın su damlası olmayan bir kısmı meshedilsin.

6- Eğer ayağın üstü necisse ve meshetmek için suyla yıkanamıyorsa, teyemmüm edilmelidir.

Abdestin Alınış Şekli İle İlgili Bir Nükte

Abdest almanın amelleri ve niteliği bakımından kadın ve erkek arasında bir fark yoktur. Ancak el-kolların yıkanmasında erkeklerin dirseğin dış tarafından, kadınların ise iç tarafından başlaması müstehaptır.

Alıştırmalar

- 1- Abdestin alınış şekli ve sıralamasını açıklayınız.
- 2- Yüze ve ellere üç defa su dökmek abdesti batıl eder mi? Neden?
- 3- Abdest alan kimsenin, abdest alma niyetiyle yüz ve ellerini yıkarken musluğu açıp kapatmasının bir sakıncası var mıdır?
- 4- Başın meshedilmesindeki nem, yüzdeki ıslaklığa karışırsa abdest batıl olur mu?
- 5- Meshetme esnasında ayağın üzerinde birkaç damla suyun olması, abdeste zarar verir mi?
- 6- Erkek ve kadın abdesti arasındaki farkı açıklayınız.

Ders 14: Abdest (2) Abdestin Şartları “1”

3- Abdestin Şartları

Abdestin Şartları

Abdest alan kimseyle ilgili şartlar

Gurbet (Allah’a yakınlaşma) kastıyla abdest almalıdır (niyet).

Suyu kullanmasına engel bir durum olmamalıdır

Abdest suyuyla ilgili şartlar

Abdest suyunun mutlak su olması

Abdest suyu pak olmalıdır.

Abdest suyu, mübah olmalıdır (gasp edilmiş olmamalıdır)

Abdest alınan kapla ilgili şartlar: Mübah olmalıdır.

Abdest uzuvlarıyla ilgili şartlar

Pak olmalıdır

Suyun uzuvlara ulaşmasını engelleyecek bir durum olmamalıdır

Abdestin alınış şekliyle ilgili şartlar:

Yıkama ve meshetmede sıralamaya uyulmalıdır.

Abdest amelleri birbiri ardınca yapılmalıdır (muvalat).

Kendisi yapabildiği müddetçe, abdestin amellerini kendi yapmalıdır.

Abdestin alınış zamanıyla ilgili şartlar: Abdest alıp namaz kılacak kadar vakit olmalıdır.

1- Niyet

1- Abdest, gurbet (Allah’a yakınlaşma) kastıyla alınmalıdır. Yani bu özel amel, Allah’ın emrini yerine getirme niyetiyle yapılmalıdır.

2- Abdestin niyeti ihlasla olmalıdır. Bu nedenle gurbet kastına riya karışırsa ve bu riya amelin aslında olursa abdest batıldır. Abdestin farz amellerinin bir kısmı riya niyetiyle olursa, her ne kadar haram olsa da muvalata zarar vermeden o kısım yeniden gurbet kastıyla yıkanırsa-meshedilirse, abdest sahihtir.

2- Suyu kullanmaya engel bir durumun olmaması

1- Abdest aldığı anda hastalanacağından veya abdest almak için su kullandığında susuz kalacağından korkan kimse, abdest almamalıdır.

2- Bir kimse, suyun kendisine zararlı olduğunu bilip abdest alırsa abdesti batıldır.

3- Abdest suyunun, mutlak su olması

Abdest alınacak su, mutlak su olmalıdır. Bu nedenle muzaf su ile alınan abdest batıldır.

4- Abdest suyu pak olmalıdır.

Abdest alınacak su, pak olmalıdır. Bu nedenle necis su ile alınan abdest batıldır.

Dikkat

- Suyun necis olduğunu yahut muzaf su olduğunu bilmeyen veya unutan kimse, o abdestle namaz kılmışsa, namazı yeniden

kılmalıdır.

- Abdest almak için necis veya muzaf sudan başka yanında su olmayan kimse, teyemmüm etmelidir.

4- Su

5 ve 6- Abdest suyu ve kabının mübah olması

1- Abdest suyu mübah olmalıdır. Bu nedenle, gaspedilen su ile alınan abdest caiz değildir ve batıldır.

2- Abdest suyu gasp edilmiş bir kapta ise ve başka su yoksa teyemmüm edilmelidir ve bu su ile abdest alınırsa batıldır. Eğer başka mübah bir su varsa, o gaspedilen kapta irtıması abdest alınırsa veya o kapla, ele ve yüze su dökülürse (yıkırırsa) o abdest batıldır. Ancak gasp edilmiş bir kabı kullanmakla günah işleniyor olsa da kaptan avuçla veya başka bir vesileyle su alınır ve el ve yüz yıkırırsa, o abdest sahihtir.

3- Gaspedilmiş su ve kap ile abdestin batıl olduğu bilinmez ve batıl olduğu ihtimali bile verilmezse, o abdest sahihtir.

Dikkat

Suyun, mutlak şekilde tüm namaz kılanların kullanması için hizmete sunulduğu mekanlarda, suyun kullanılmasında bir sakınca yoktur.

Konut ve konut dışı binaların kullanıcılarından her biri, şer'i olarak hizmetlerin maliyetine (sıcak ve soğuk su, havalandırma, bekçi vb. ve benzerleri) borçludur (ortaktır). Eğer suyun parasını ödeme kastı yoksa, abdesti sakıncalıdır ve hatta batıldır.

Alıştırmalar

- 1- Abdest alan kimse ile ilgili şartlar nelerdir?
- 2- Abdest suyu, hangi şartları taşımalıdır?
- 3- Konutlarda yaşayan ve kullandığı hizmetlerin maliyetlerini ödemeye yanaşmayan kimsenin abdesti sahih midir?

Ders 15: Abdest (3) Abdestin Şartları “2”

7- Abdest uzuvlarının pak olması

Yıkama ve mesh sırasında abdest uzuvlarının pak olması gerekir. Fakat yıkanan veya mesh edilen yer abdest bitmeden necis olursa abdest sahihtir. Elbette namaz nedeniyle necislerden arınmak için Tathir (paklanmak) farzdır.

Dikkat

Abdest aldıktan sonra, necis olan bir yeri tathir ettikten sonra abdest alıp almadığında şüphe ederse, abdest sahihtir. Fakat her halükarda o yeri suyla yıkamalıdır.

8- Abdest uzuvlarında suyun ulaşmasına mani olacak şeylerin olmaması

Abdest uzuvlarında suyun ulaşmasına mani olacak şeyler olmamalıdır, yoksa abdest batıldır.

Dikkat

Saçta ve yüzde doğal olarak oluşan yağlar, suyun deriye ve saçta ulaşmasını engellemediği sürece engel sayılmaz.

Tırnaktaki boyada eğer katman-kitle oluşursa suyun tırnağa ulaşmasını engeller ve abdest batıldır.

Kadınların saçlarını ve kaşlarını boyamak için kullandıkları suni boya, eğer sadece bir renkse ve saçta suyun ulaşmasını engelleyen bir madde yoksa abdest sahihtir.

Mürekkep katman oluşturuyor ve suyun deriye ulaşmasını engelliyorsa, abdesti bozar ve bunun teşhisi mükellefin kendisine aittir.

Vücut dövmesi, sadece renkli veya derinin altındaysa ve cildin yüzeyinde suyun deriye ulaşmasını engelleyen hiçbir şey yoksa abdest sahihtir.

Herhangi bir abdest uzvunda kuruduktan sonra deride görünen alçı veya sabun, suyun deriye ulaşmasını engelleyecek bir katman oluşturmadıkça abdeste zarar vermez.

Abdest uzuvlarına bir şeyin yapıştığını bilip de bunun suyun ulaşmasına engel olup olmadığından şüphe ederse, o şeyi çıkarmalıdır.

Abdest almadan önce, abdestin bazı uzuvlarına suyun ulaşmasına engel olacak maddenin olduğunu bilip, abdestten sonra suyun oraya ulaşp ulaşmadığından şüphe ederse, abdesti sahihtir.

Abdest uzuvlarına, suyun deriye ulaşmasını engelleyecek bir şeyin yapıştığından şüpheleniyorsa, bu ihtimal halk nazarında makul ise -mesela sıva yaptıktan sonra eline çamur bulaşması ihtimalini verdiğinde- kontrol etmeli veya o engelin ortadan kalktığına veya suyun deriye ulaştığına emin olana kadar ovmalıdır.

9- Sıralama

Abdest, daha önce "abdestte sıralama" bahsinde belirtilen sırayla alınmalıdır ve farklı bir sırayla alınırsa, abdest batıldır.

10- Muvalat

Abdestteki işlemleri art arda yapmak gerekir. Yani bir uzuv yıkanırken veya mesh edilirken, aralarında daha önce yıkanan veya mesh edilen yerler kuruyacak kadar boşluk olursa abdest batıldır.

11- Mübaşeret

Abdest almak isteyen kişi, abdestin tamamını kendisi almalıdır. Başkası bir kısmı da olsa ona abdest aldırırsa abdest batıldır.

Dikkat

Hastalık ve benzeri sebeplerle kendi başına abdest alamayan kimse, yerine getiremediği kısımlarda abdest almasına yardım edebilecek birinden yardım almalıdır. Tabii ki abdest alan kişi abdest almaya niyet etmeli ve gücü yetiyorsa kendi eliyle meshetmelidir. Buna da gücü yetmiyorsa vekil, onun elinden tutup meshettirmelidir. Eğer buna da gücü yoksa vekil, onun elinden ıslaklık alıp meshetmelidir. Bu kimsenin mesh edecek eli yoksa vekil, kolundan ıslaklık alır ve kolu da yoksa yüzünden ıslaklık alır ve onunla başına ve ayaklarına mesh eder.

12- Abdest ve namaz için yeterli vaktin olması

Eğer namaz vakti, abdest alınması durumunda namazın tamamının eda edilmesi mümkün olmayacak ve namazın bir kısmı vakit dışına çıkacak kadar az ise, bu durumda abdest almamalı, teyemmüm etmeli ve namaz kılmalıdır. Tabii teyemmüm de abdest alacak kadar vakit gerektiriyorsa, bu durumda abdest almalıdır.

Alıştırıcılar

1- Abdest alınacak uzuvlarla ilgili şartlar nelerdir?

2- Abdest alma niteliği, hangi şartları taşımaktadır?

Abdest uzuvlarından herhangi biri yıkandıktan sonra ama abdestin bitiminden önce necis olursa hükmü nedir?

4- Yüz ve ellerde doğal olarak oluşan yağlar, (suyun deriye ulaşmasına) engel sayılır mı?

5- Abdest uzuvlarına, suyun deriye ulaşmasını engelleyecek bir şeyin yapıştığından şüphelenme durumunda ne yapılmalıdır?

6- Sıralama ve muvalat arasındaki farkı açıklayınız.

Ders 16: Abdest (4)
İrtimasi Abdest -Cebire Abdesti
Abdesti Batıl Eden Etkenler -Abdest Hükümleri

4- İrtimasi Abdest

1- İrtimasi Abdestin Anlamı:

Abdestte yüze ve ellere su dökmek yerine, bu iki uzvu abdest maksadıyla suya batırıp çıkarmak caizdir ve buna "irtimasi abdest" denir.

2- İrtimasi Abdest Hükümleri:

1- İrtimasi abdestte de uzuvların yukarıdan aşağı doğru yıkanması farzdır.

2- İrtimasi abdestte abdest amacıyla yıkama niyeti, uzuvların sudan çıkarılması esnasında olmalıdır. Bu sayede meshetme, abdest suyuyla yapılabilir.

5- Cebire Abdesti

1- Cebire abdestinin anlamı

Yara ve kırık yerlere sarılan şeye ve yara ve benzeri şeyler üzerine sürdükleri ilaca "Cebire" denir.

Eğer abdest uzuvlarında üzeri kapalı olan ve açılmayacak olan yara, yanık veya kırık varsa, (yukarıdan aşağı doğru sıralamasına uyarak) yıkanabilecek miktarı yıkanmalı ve cebirenin üzerini yıkama yerine ıslak el çekilmelidir. Eğer cebire mesh yerinde ise cebirenin üzerine meshedilmelidir. Bu abdeste "cebire abdesti" denir.

2- Cebire Abdesti Hükümleri

1- Eğer abdest uzuvlarında (yüz ve ellerde) yara veya kırık varsa, üzeri açıksa ve suyun değmesinde bir zarar yoksa, bu uzuvlar yıkanmalıdır. Eğer yıkamak zararlı ise, o bölgenin etrafı yıkanmalıdır ve farz ihtiyat gereği ıslak el çekilmesi zarar vermiyorsa, üzerine ıslak el çekilmelidir.

2- Mesh yeri yara ise ve üzerine ıslak el çekilemiyorsa, abdest yerine teyemmüm edilmelidir. Ancak yaranın üzerine bir bez koyulup üzerine el çekilebiliyorsa, farz ihtiyat gereği teyemmüme ek olarak bu şekilde bir mesh ile abdest de alınmalıdır.

3- Abdest uzuvlarından birinde sürekli kan gelen yara varsa, üzeri kanın dışarı taşmaması için naylon gibi bir şeyle kapatılmalıdır.

4- Görevinin teyemmüm mü yoksa cebire abdesti mi olduğunu bilmeyen kimse, ihtiyat gereğince her ikisini de (teyemmüm ve cebire abdesti) yerine getirmelidir.

5- Namaz vakti bitimine kadar özrünün ortadan kalkmasına ümidi olmayan cebire sahibi, ilk vakitte namazını kılabilir ve eğer ümitsiz değilse, farz ihtiyat gereği namazı geciktirmelidir. Fakat özrü ortadan kalkmaz ise, cebire abdesti alarak namaz kılmalıdır.

6- Namazı Batıl Eden Şeyler:

1- İdrar

2- Büyük tuvalet

3- Mide veya bağırsak gazının çıkması (yellenme)

4- Gözün görmeyeceği ve kulağın duymayacağı şekilde uyumak

5- Delilik, sarhoşluk ve baygınlık gibi aklın kullanımını yok eden şeyler

6- Kadınlarda istihaze hali

7- Cenabet, hayız ve ölüye dokunma gibi gusle neden olan herşey.

Dikkat

Abdesti batıl eden şeylere “Abdestte Mübtelat/Abdesti bozan Şeyler” denir.

Abdesti batıl eden şeyler, baliğ olmayan çocuğun da (yetişkinlerde olduğu gibi) abdestini batıl eder. (Hadesten tahareti ortadan kalkar)

7- Abdest Hükümleri

1- Abdestinin batıl olduğunu bilmeyen ve abdest aldıktan sonra batıl olduğunu anlayan kimse, taharet gerektiren ameller için tekrar abdest almalıdır. Eğer batıl olan abdest ile namaz kılmışsa o namazı da tekrar etmelidir.

2- Suyun pak olması ve gaspedilmiş olmaması gibi abdest ve şartlarında aşırı şüphe eden kimse, şüphesine itina etmemelidir.

3- Abdestteki Şüpheler:

Abdestin aslı hususunda (Abdest alıp almadığında şüphe ederse)

Namazdan önce: Abdest almalıdır.

Namaz esnasında: Namazı batıldır ve tekrar abdest alıp namazını kılmalıdır.

Namazdan sonra (kılnan namazın abdestle mi abdestsiz mi olduğu hususunda): Kıldığı namaz sahihtir. Ancak sonraki namazlar için abdest almalıdır.

Abdestin batıl olması hususunda (Aldığı abdestin batıl olup olmadığı hususunda): Abdestin batıl olmadığına hükmetmelidir

Abdestin sıhhati hususunda (abdest aldıktan sonra, aldığı abdestin sahih olup olmadığı hususunda): Şüphesine itina etmemelidir ve sahih olduğuna hükmetmelidir.

Alıştırmalar

1- Abdest uzuvlarında yara veya kırık olan kimse ne yapmalıdır?

2- Abdest uzuvlarının birinde, yara olan ve üzerini kapattığında dahi sürekli kan gelen kimse nasıl abdest almalıdır?

3- Abdesti batıl eden şeyleri sayınız.

4- Baliğ olmayan çocuğun hadesten tahareti bozulursa, abdesti bozulmuş sayılır mı?

5- Abdestinin batıl olup olmadığına şüphe eden kimsenin görevi nedir?

Ders 17: Abdest (5) Abdest Zorunluluğu

8- Abdest Zorunluluğu (Abdestin Gerekli Olduğu Durumlar)

Amelin sıhhat şartı olduğu durumlar. Yani abdestsiz yapılan amellerin sahih olmadığı yerler.

Tüm farz ve müstehap namazlar (Cenaze namazı hariç)

Namazda unutulmuş cüz'ün yerine getirilmesi (secde ve teşehhüt gibi)

Farz tavaf

Amelin caiz olması şartı yani, abdest olmadan yapıldığı takdirde haram olan ameller.

Kur'an hattına dokunmak

Kur'an okumak için abdest almak gibi amelin kemal şartı taşıdığı yerler

Taharet sahibi olmak için alınan abdest gibi amelin tahakkuk şartı taşıdığı yerler

Cenabet halinde yemek yemenin mekruh olduğu ve abdestle bu kerahetin ortadan kalkması gibi keraheti gideren yerler

Dikkat

Abdest, bütün farz ve müstehap namazların ve namazın unutulmuş kısımlarının sıhhatinin şartıdır. Dolayısıyla abdestin gerekli olmadığı cenaze namazı hariç, abdestsiz hiçbir namaz sahih değildir.

Abdest, Allah'ın evini (Kabe'yi) tavaf etmenin şartıdır ve abdestsiz tavaf batıldır. Farz tavaftan maksat, hac veya umrenin (o hac veya umre müstehap olsa dahi) bir parçası olan tavaftır. Fakat hac ve umre amelleri dışında yapılan müstehap tavafta abdest gerekmez.

Farz namaz kılmak için alınan abdest, örf nezdinde namazın vaktine yakın sayılan bir zamanda alınır sakınca yoktur.

Taharet niyetiyle abdest almak şer'i olarak müstehap ve makbuldür ve müstehap abdestle namaz kılmak ise caizdir.

İnsanın her zaman, özellikle mescide ve mukaddes mekanlara girerken, Kur'an okurken, uyumak istediğinde ve bazı diğer zamanlarda abdest alması müstehaptır.

Abdest sahih olarak alındıktan sonra bozulmadığı sürece, o abdestle taharet gerektiren her türlü amel caizdir. Dolayısıyla insanın her namaz için ayrı abdest alması gerekmez. Hatta aldığı tek bir abdestle, bozuluncaya kadar istediği kadar namaz kılabilir.

1- Kur'an'a Dokunmak

Abdestsiz Kur'an-ı Kerim'in yazılarına dokunmak haramdır. Bu husus Kur'an-ı Kerim'e münhasır değildir ve başka bir kitap veya bir gazete, dergi, tablo vs. şeylerde Kur'an'a ait kelimeler ve ayetler için de geçerlidir.

Allah Teala'nın isimlerine, Peygamberlerin ve Masumların (a.s) isimlerine ve onların lakap ve künyelerine abdestsiz dokunmaktan sakınmak daha iyidir.

Dikkat

Kur'an'a dokunmak hususunda dudak, yüz ve beden diğer uzuvları el hükmünü taşır.

Kuran ayetlerine dokunmak ile ilgili birkaç nükte

Üzerinde Kuran ayetleri yazılı bir kolye asmanın sakıncası yoktur. Fakat yazılar bedene (taharet/abdest olmadan) değmemelidir.

Yemek yerken Ayet-el Kürsi dahil Kur'an ayetlerinin yazılı olduğu bir tabak kullanmak isterlerse, abdestli olursa veya elleri ve bedeninden herhangi bir yeri ayetlere temas etmiyorsa bir sakınca yoktur.

Yazım makinesi (daktilo, printer vb.) yardımıyla Kur'an ayetlerini yazarken, yazan kimsenin abdestli olması gerekmez (bu iş taharet şartı taşımaz). Ancak abdestsiz olarak Kur'an ayetlerine dokunmaktan kaçınılmalıdır.

Yüzüklerin üzerine yazılan sözler Kur'an ayetlerinden ise, taharet/abdest olmadan dokunmak caiz değildir.

Kur'an ayetlerinin basım ve yayımında bir mahzur yoktur. Fakat eline ulaşan kişinin şer'i hükümlere uyması, onlara saygısızlık yapmaktan, onları necis etmekten ve abdest almadan dokunmaktan kaçınması farzdır.

İçinde ayet-i kerime yazılı gazetelerin, yemek sarmak, üzerine oturmak, sofraya yerine kullanmak vb. örf ve adette saygısızlık olarak görülmesi halinde caiz değildir. Fakat saygısızlık addedilmezse bir sakıncası yoktur.

Kuran ayetleri içeren bir şeyi, örf ve adete göre hakaret sayılmıyorsa nehirlerle ve derelere atmanın bir sakıncası yoktur.

Bir kağıt parçasında Kur'an ayetlerinin varlığı görülmezse, onu yakıp atmakta bir sakınca olmadığı gibi, inceleme ve araştırmaya da gerek yoktur. Karton sanayi ve benzerlerinde kullanılabilen ya da bir yüzü yazılı diğer yüzü yazı yazmak için uygun olan kağıtların yakılıp atılması israf olma şüphesi nedeniyle sakıncasız değildir.

Kur'an ayetlerini toprağa gömmekte veya suyla macun haline getirmekte bir sakınca yoktur. Fakat yakılmasının caiz olması sorunludur ve zorunlu durumlar ve Kur'an ayetlerini ayırmanın imkansız olduğu yerler haricinde saygısızlık olarak kabul edilirse caiz değildir.

Kur'an ayetlerini iki harfi bile birleştirilemeyecek ve okunamayacak şekilde parçalara ayırmak, saygısızlık sayılırsa caiz değildir. Bunun dışında Kur'an ayetleri tamamen yok olmadıysa yeterli sayılmaz. Bazı harflerin eklenmesi veya çıkarılmasıyla kelimelerin yazılı şeklinin değiştirilmesi de, Kur'an ayetlerini yazmak için kullanılan harflerin şer'i hükmünün bozulmasına neden olmaz. Evet, harflerdeki değişimin silinmekle eş değer derecede gerçekleşmesiyle hükmün ortadan kalkması uzak ihtimal değildir. Gerçi müstehap ihtiyat gereği onlara abdestsiz dokunmaktan kaçınılmalıdır.

Alıştırmalar

- 1- Vakit girmeden önce farz namazı kılma niyetiyle abdest almak caiz midir?
- 2- Sabah namazı için alınan abdest ile öğle ve ikindi namazı da kılınabilir mi?
- 3- Yüzüklerin üzerine nakşedilen kelimelere (ayet-isim) dokunmak caiz midir?

Ders 18: Gusül (1)
Guslün Anlamı -Guslün Çeşitleri

1- Guslün Anlamı

Gusül, baştan ayağa tüm vücudu kendine has şekil ve şartlarda yıkamak demektir.

2- Guslün Çeşitleri

Farz Gusül

Erkek ve Kadınlar Arasındaki Müşterek Gusüller

Cenabet guslü

Ölüye dokunma guslü

Cenaze guslü

Adak, Ahit ve Yemin Nedeniyle Farz Olan Gusül

Kadınlara Özel Gusüller

Hayız guslü

Nifas guslü

İstihaze guslü

Müstehap Gusül: Cuma guslü vb.

3- Gusül Alma Şekli

Gusül iki şekilde alınabilir:

1- Tertibi: Özel bir tertiple vücudun yıkanması. Şöyle ki önce baş ve boyun, ardından farz ihtiyat gereği bedenın sağ tarafının tamamen yıkanması ve son olarak bedenın sol tarafının tamamen yıkanması...

2- İrtimasi: Suyun vücudun her yerine ulaşması için tüm vücudu bir kerede suya batırmaktır

Dikkat

Gusülde, bedeni ve vücudun bir parçası sayılan kısa saçları yıkamanın yanı sıra, farz ihtiyat gereği uzun saçları da yıkamak gerekir.

Gusül alırken kibleye doğru dönmek gerekmez.

Gusül alırken uzuvların kuru olması şart değildir. Bu nedenle gusülden önce başı ve vücudu yıkamakta bir sakınca yoktur.

Daha önce zikredilen tertibe aykırı bir şekilde -kasıtlı olarak, unutarak veya bilmeyerek- gusül alınırsa, o gusül batıldır.

Gusül aldıktan sonra vücudunun bir kısmına su değmediğini anlayan kimse:

İrtimasi gusül almışsa: Kuru kalan yeri bilse de bilmede de tekrar gusül almalıdır

Tertibi gusül almışsa:

Kuru kalan yeri bilmiyorsa: Yeniden gusül almalıdır

Kuru kalan yeri biliyorsa:

Sol tarafta ise: Yıkamayan yerin yıkanması yeterlidir

Sağ tarafta ise: Yıkamayan yer yıkanmalı ve farz ihtiyat gereği, sol taraf da yeniden yıkanmalıdır

Baş ve boyunda ise: O yer yıkanmalı ve ardından tüm beden yıkanmalıdır. Farz ihtiyat gereği de önce sağ ve sonra sol taraf yıkanmalıdır.

4- Cebire Guslü

Cebire guslü, cebire abdesti gibidir.

Alıştırılmalar:

- 1- Farz gusülleri sayınız.
- 2- Gusül kaç şekilde alınabilir?
- 3- Tertibi gusülde, baş ve diğer uzuvlar arasındaki tertip yeterli midir? Yoksa bedenin sağ ve sol kısmı arasındaki tertibe uyulmalı mıdır?
- 4- Gusülde deriye ek olarak, uzun saçlar da yıkanmalı mıdır?
- 5- Gusül alırken kibleye doğru durmak farz mıdır?
- 6- Gusül aldıktan sonra, bedeninin bir kısmına su ulaşmadığını gören kimse ne yapmalıdır?

Ders 19: Gusül (2)

Guslün Şartları -Gusül Hükümleri

5- Guslün Şartları

Suyun pak olması ve diğer şartlar gibi abdest için zikredilen şartlar gusül için şarttır. Fakat gusülde baştan aşağı yıkanmak ve uzuvları birbiri ardına yıkamak lâzım değildir. Tersine, guslün ortasında bir süre başka bir şey yapıp sonra kaldığı yerden gusle devam edebilir.

Dikkat

Tertibi gusülde yıkamak istediği herhangi bir yer necis ise önce onu yıkamalıdır. Fakat gusülden önce vücudun tamamının pak olması farz değildir. Bu nedenle necis olan uzuv, gusletmeden önce tathir edilirse gusül sahihtir. Ancak necis uzuv, gusletmeden önce tathir edilmese ve tek yıkamada hem pak etmeye hem de gusül alınmaya çalışılırsa gusül batıldır.

- İrtimasi gusülde, gusüle başlamadan önce tüm beden pak olmalıdır.

Suyun vücuda ulaşmasını engelleyen şey, çıkarılmalıdır ve bu şeyin çıkarıldığından emin olmadan gusül alınırsa, gusül batıldır.

6- Gusül Hükümleri

A- Gusül alırken bir küçük hades* (mesela idrar) gerçekleşirse guslün sıhhatine zarar vermez ve gusle baştan başlaması gerekmez (gusle devam etmelidir). Eğer bu gusül cenabet guslü ise, diğer gusüller gibi namaz ve diğer amellerin abdesti için şart olan küçük hadesten tahareti sağlamaz.

*Küçük hadesten maksat, abdesti batıl eden şeylerdir. Büyük hades ise gusletmeye neden olan şeylerdir.

B- Cenabet guslü almış olan kimse, namaz için abdest almamalı. Namaz ve abdestle yerine getirilmesi gereken diğer amelleri aynı gusül ile yerine getirebilir.

2- Farz veya müstehap boynunda birden fazla gusül olan kimsenin, hepsine niyet ederek tek bir gusül alması yeterlidir. Bu gusüller aralarında cenabet guslü varsa ve ona niyet ederek gusül alırsa diğer gusüllerin de yerine geçer. Gerçi hepsini birlikte niyet etmesi müstehap ihtiyattır.

3- Cenabet guslü dışındaki diğer gusüller, abdest yerine geçmez.

4- Gusül aldıktan sonra, aldığı guslün batıl olduğuna yakîn eden kimse, o gusül ile kıldığı tüm namazları kaza etmelidir.

5- Gusüldeki Şüpheler

Guslün aslında şüphe etmek (gusül alıp almadığına dair): Gusül şartı taşıyan amelleri yerine getirmek için gusül almalıdır. Fakat o ana kadar kıldığı namazlar sahihtir.

Guslün sıhhatinde şüphe (gusül aldıktan sonra, guslün sahih olup olmadığına dair): Şüphesine itina etmemelidir.

6- Gusül esnasında, gusül uzuvlarından bir kısmın yıkanmasında şüpheye düşerse, (sonraki kısma geçmediyse) şüpheye düşülen kısmı yıkamalıdır. Bir sonraki kısma geçtiyse şüphesine itina etmemelidir. Ancak sol tarafı yıkarken, sağ tarafın bir kısmını yıkamaktan şüphe duymuşsa ihtiyaten önce şüphe edilen yeri ve sonra sol tarafı yıkamalıdır.

7- Guslü bitirdikten sonra, son kısmın (sol tarafın) bir kısmının yıkanmasında şüpheye düşerse, o miktarı yıkamak yeterlidir. Sağ tarafın yıkanmasında şüphe varsa, ihtiyat gereği önce şüpheli kısım ve sonra sol taraf yıkanmalıdır.

Alıştırıcılar

- 1- Abdest ve gusül şartları arasında ne gibi farklar vardır?
- 2- Gusülde, gusülden önce tüm beden pak olması şart mıdır?
- 3- Gusül alan kimse küçük hades yaparsa, yeniden gusül alması gerekir mi?
- 4- Farz veya müstehap boynunda birden fazla gusül olan kimsenin tek bir gusül alması diğer gusüller için de yeterli midir?
- 5- Cenabet guslü dışında diğer gusüller de abdestin yerine geçer mi?

6- Gusül alıp almadığında şüphe eden kimse ne yapmalıdır?

Ders 20: Gusül (3) Cenabet Guslü

7- Cenabet Guslü

1- Cenabet Olma Nedenleri:

İnsan şu iki nedenden ötürü cenabet olur:

- 1- (Sünnet mahallinin) penetrasyonu ve cinsel ilişki (ister helal ister haram olsun, ister meni gelsin ister gelmesin, taraflar baliğ olsun yahut olmasın her halükarda cenabet olur)
- 2- Meni gelmesi (ister uykuda ister uyanık halde, ister bilerek olsun ister gayri ihtiyari olsun)

Dikkat

Sağlıklı bir erkekten salınan nem şehvet, sıçrayarak ve vücudun gevşemesi ile birlikte olursa meni hükmündedir. Alametlerden üçü veya herhangi biri yoksa veya bunda şüphe varsa, o zaman meninin hükmü yoktur. Bunun dışında başka bir şekilde meni olduğundan emin olması durumu hariç...

Kadının cinsel hazzın zirvesinde gördüğü sıvı, meni hükmündedir ve gusül almalıdır. Eğer bu aşamaya gelip gelmediğinden şüphe ederse veya sıvının çıkışından şüphe ederse, gusül alması farz değildir.

Spermin, penetrasyon (duhul) olmadan rahme ulaşması kadının cenabet olmasına neden olmaz.

Meni çıkmaya ve kadın hazzın doruğuna ulaşmaya bile, heşfeye kadar penetrasyon gerçekleşirse hem erkeğe hem de kadına gusül farzdır.

Kadın, cinsel ilişkiden hemen sonra, rahminde henüz meni kalmışken gusletse ve gusülden sonra rahimden meni çıkarsa, guslü sahihtir. Gusülden sonra çıkan meni necistir ve meni, erkek menisi olsa bile necistir tekrar cenabet guslü almayı gerektirmez.

Tıbbi cihazlarla iç muayene yaptıktan sonra meni çıkmadığı sürece kadınlara gusül farz olmaz.

2- Cenabet Kimseye Haram Olan Şeyler

- 1- Kur'an hattına ve Allah'ın isimlerine dokunmak
- 2- Bir kapısından girip diğer kapısından çıkmak suretiyle bile olsa Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebi'ye (s.a.a) girmek
- 3- Mescitlerde durmak (beklemek). Fakat bir kapısından girip beklemeden diğer kapısından çıkmanın bir sakıncası yoktur.
- 4- Mescide bir şey bırakmak.
- 5- Surelerden, içinde farz secde olan ayetleri okumak. Fakat bu surelerin diğer ayetlerini okumakta bir sakınca yoktur.

Dikkat

Masum İmamların (a.s) türbeleri, ihtiyat gereği mescit hükmündedir.

Cenabet kimsenin İmamzadelerin (a.s) türbelerine girmesinde bir sakınca yoktur.

Tekkeler ve Hüseyinîyeler, mescit hükmü taşımazlar.

Secde ayetleri: Secde suresinin 15. Ayeti, Fussilet suresinin 37. Ayeti, Necm suresinin 62. Ayeti ve Alak suresinin 19. Ayetidir (ki okuyan yahut dinleyen kimsenin secdeye gitmesi farzdır).

3- Cenabet Guslü Hükümleri

- 1- Bir şer'i görevi yerine getirmede haya etmek anlamsızdır. Haya, farzı terk etmek için meşru bir mazeret değildir (cenabet guslü gibi). Her halükarda, bir kimsenin cenabet guslü alması mümkün değilse, namaz ve oruç için gusül yerine teyemmüm almalıdır.
- 2- Gusül almaktan mazur olan kimse; örneğin hanımı ile yakınlaşırsa gusül için su bulamayacağını veya gusül ve namaz için vakti olmayacağını bilen kimsenin, hanımı ile yakınlaşması caizdir. Şu şartla ki teyemmüm alabilecek imkanı olmalıdır. Cenabet ve aynı

zamanda mazur olma durumunda, taharet şartı taşıyan ameller için cenabet guslü yerine teyemmüm alınır.

3- Meni çıktıktan sonra gusül alan kimseden, meni mi yoksa başka bir şey mi olduğunu bilmediği bir sıvı çıkarsa, gusülden önce ve meni çıktıktan sonra idrar yapmamışsa, o sıvı meni sayılır ve yeniden gusül almalıdır.

4- Elbisesinde meni mi yoksa başka bir şey mi olduğunu bilmediği bir leke görse, bunun meni olduğundan ve kendisinin olduğuna yakîni olmayana kadar gusletmesi gerekmez.

5- Cenabet guslü alması farz olan ve almış olan kimse, namaz için abdest almamalıdır. Abdestli olması gereken namaz ve diğer amelleri bu gusülle yerine getirebilir.

6- Cenabet guslü aldıktan sonra guslünün batıl olup olmadığından şüphe ederse, namaz için abdest alması gerekmez. Fakat ihtiyaten abdest almak isterse sakıncası yoktur.

7- Gusül almaya ve namaz kılmaya vakti olmayan ve görevi teyemmüm olan kimse, teyemmüm yerine gusül ederse ve guslü, o namaza özel değil de sadece cenabetlikten çıkmak niyetiyle alırsa, (gusül aldıktan sonra, namaz için vakit kalmadığını farketse dahi) guslü sahihtir.

Alıştırmalar

- 1- Cenabet olma nedenleri nelerdir?
- 2- Hangi durumlarda erkekten çıkan sıvının meni olduğu hükmü verilir?
- 3- Kadınlarda yaklaşma olmadan cenabet olmak nasıl gerçekleşir?
- 4- Tıbbi cihazlarla yapılan iç muayenelerden sonra, kadınlara gusül farz olur mu?
- 5- Cenabet kimseye hangi işler-şeyler haramdır?
- 6- Elbisesinde meni olup olmadığını bilmediği bir leke gören kimse ne yapmalıdır?

Ders 21: Gusül (4)
Kadınlara Özel Gusüller

8- Kadınlara Özel Gusüller

1- Hayız

1- Hayız kanı*

*Hayız kanı: Genellikle bir kadının rahminden her ay birkaç gün süresince tabii olarak çıkan kandır.

- 1- Dokuz (kameri) yaşı tamamlanmamış kızlarda görülen kan, her ne kadar hayız özelliklerini taşısa da hayız kanı değildir.
- 2- Kadının temiz olduğundan emin olduktan sonra gördüğü lekeler, kan değilse hayız hükmü taşımaz. Eğer kan ise, sarı leke şeklindeyse ve on günü geçmemişse bu lekeler hayız olarak kabul edilir ve bu meselenin teşhisi kadının sorumluluğundadır.
- 3- Gebeliği önleyici ilaçlar kullanan ve adet ve diğer günlerde kan lekesi gören kadınlar, bu lekeler hayızın şer'i şartlarına sahip değilse, hayız hükmü taşımaz. Aksine istihaze hükmü taşır.
- 4- Belli bir adeti olan, mesela yedi gün olan bir kadın, gebeliği önleyici bir alet konduğu için her defasında on günden fazla, mesela on iki gün kan görürse, normal adet günlerinde gördüğü kan, hayız kanıdır ve geri kalan günler ise istihaze hükmü taşır.
- 5- Kadının hamilelik süresi içinde gördüğü kan, hayız vasıflarını ve şartlarını taşıyorsa veya hayızlı günlerinde ise ve içeride de olsa üç gün devam ederse hayız kanıdır. Bunun dışında istihaze kanı sayılır.

2- Hayızın Hükümleri

- 1- Cenabet kimseye haram olan bütün şeyler, hayızlı kadına da haramdır.
- 2- Kadın, hayızlı iken cenabet veya cenabet iken hayız görürse, hayızdan temizlendikten sonra, hayız guslüne ek olarak cenabet guslü alması da farzdır. Ancak, cenabet guslü ile yetinmesi caiz olsa da (müstehap) ihtiyat gereği her iki gusle birden niyet edilmelidir.
- 3- Hayızlı iken cenabet guslü alan kadının guslünün geçerliliği sakıncalıdır.
- 4- Belirli bir oruca adağı olduğundan oruç tutan kadın, oruçlu iken hayız görürse, günün herhangi bir vaktinde de olsa orucu batıl olur ve temizlendikten sonra o günün kazası kendisine farz olur.

2- İstihaze

Kadının menopoz döneminde gördüğü kan* istihaze kanıdır. Bu nedenle soyu baba tarafından Haşimi olmayan kadınların (annesi Haşimi olsa da) menopozdan sonraki yaşlarında gördüğü kan, istihaze hükmündedir.

*İstihaze kanı: Kadınların hayız ve nifas dönemleri dışında rahminden çıkan ve bekaret ve yaradan kaynaklanmayan kandır.

**Hz. Ayetullah el-Uzma Hamenei, menopoz yaşı konusunda ihtiyat sahibi olduğundan mukallitler udul(geçiş) şartlarına uygun şekilde diğer taklit mercilerine uyabilirler.

3- Nifas* (Doğum Kanı):

*Nifas kanı: Kadınların doğum nedeniyle, belli bir süre rahminden çıkan kandır.

Kürtaj yaptıran kadın, kürtajdan sonra (her ne kadar kan parçası olsa da) gördüğü kan, nifas kanı hükmündedir.

Dikkat

Hayızlı kadına haram olan tüm işler-şeyler, nifaslı kadına da haramdır.

Alıştırmalar

- 1- Kadının temizlendiğine yakîn etmesinden sonra (kan özelliklerini taşımayan ve suyla karışmamış olan kan) gördüğü lekenin hükmü nedir?

- 2- Kadın eğer hamilelik döneminde az da olsa kanama geçirir ama düşüğe neden olmazsa ne yapmalıdır?
- 3- Kadın hayızhyken cenabet veya cenabet iken hayız görürse, hayızdan temizlendikten sonra her iki gusül de ona farz mıdır?
- 4- Hayızhyken, onu cenabet olmaktan çıkardığını umduğu cenabet guslü almak sahih midir?
- 5- Kadının menopoz döneminde gördüğü kanın hükmü nedir?
- 6- Kürtaj yaptıran kadın nifaslı sayılır mı sayılmaz mı?

Ders 22: Ölülerle İlgili Hükümler
Ölüye Dokunma Guslü -Muhtazar Hükümleri -Ölüm Sonrası Farz Olan Ameller

1- Ölüye Dokunma Guslü

Bir kimse, bütün vücudu soğumuş ama henüz gusül verilmemiş ölünün vücuduna, yani vücudunun herhangi bir yerine yani ellerine, ayaklarına, yüzüne ve vücudunun diğer yerlerine dokunursa, namaz, farz tavaf ve Kur'an hattına dokunma gibi küçük hadesten taharet gerektiren tüm işler için gusül alması farzdır. Buna "ölüye dokunma guslü" denir.

Dikkat

Ölüden ayrılmış uzva, soğuduktan sonra ve gusülden önce dokunmak, ölünün bedenine dokunmak hükmündedir.

Hayatta olan kimsenin kopan bir uzvuna dokunmak, ölü guslü gerektirmez.

Ölü bedenine dokunmanın, ölüye dokunma guslü gerektirmediği haller

1- Savaş meydanında şehit olan kimsenin bedeni

2- Henüz soğumamış ölünün bedeni

3- Üç guslü de verilmiş ölünün bedeni

Bir ölüye gusül verilip verilmediği konusunda şüpheye düştüğümüz zaman, ölüye veya bir parçasına dokunmakla (elbette ceset soğuduktan sonra) ölüye dokunma guslü almak farzdır ve ölüye dokunma guslü alınmadan kılınan namaz sahih değildir. Fakat cenaze guslünün verildiği bilirse (açıklanır), guslün sıhhatinden şüphe edilse bile, cesede veya bir parçasına dokunmakla gusül farz olmaz.

Ölüye dokunma guslü alan kimse, namaz kılmak isterse abdest almalıdır ve bu gusül, cenabet guslünün aksine abdest için yeterli değildir.

- Eğer birkaç ölüye dokunulursa veya bir ölüye birkaç defa dokunulursa, tek bir gusül yeterlidir.

2- Muhtazar (Can Vermek Üzere Olan Kimse) Hükümleri

Ölmek üzere olan bir Müslümanın, ayak tabanları kibleye dönük olacak şekilde sırtüstü kibleye doğru yatırılması uygundur. Pek çok fakih, gücü yetiyorsa ölmekte olan kimsenin kendisi yoksa orada olanların yapmasını farz bilmişlerdir. Bu nedenle ihtiyat, bu ameli terk etmemektir.

3- Ölüm Sonrası Farz Olan Ameller

Gusül

Hanut

Kefen

Namaz

Defin

Dikkat

İslam bakış açısına göre, ölü bir Müslüman hayatta olan Müslüman gibi saygındır. Ölen Müslümana hürmet etmek, kutsal İslam şariatında farz olan (gusül verilmesi, kefenlenme, defnetme vb.) fiiller şeklindedir ve tüm mükellefler, bunun muhatabıdır ve yükümlüdür.

Ölen Müslümanın guslü, hanut edilmesi, kefenlenmesi, namazı ve defni, farz-ı kifaîdir. Yani her mükellefe farzdır ama birileri yerine getirirse diğerlerinin boynundan kalkar. Eğer hiç kimse bu vazifeyi yerine getirmezse tüm Müslümanlar günah işlemiştir.

Ölen Müslümanın gusül, kefen, namaz veya defnini batıl olarak yaptıklarını bilen kimse, bunları yeniden yerine getirmelidir. Ancak batıl olduğu zannına kapılırsa veya doğru olup olmadığından şüphe ederse, bir şey yapması gerekmez.

Ölünün gusül, kefenlenme, namaz ve defni için velisinden izin alınması gerekir. Veli, ölünün babası, annesi, çocukları ve bu şekilde ilerleyen varis katmanlarıdır. Ölen kadında ise kocası, diğerlerine önceliklidir.

Alıştırmalar

- 1- Ölünün bedeninden ayrılmış bir uzva dokunmakla ölüye dokunma guslü farz olur mu?
- 2- Hayatta olan insana ait olan ve ve bedeninden ayrılmış etli kemiğe dokunmak, ölüye dokunma guslü gerektirir mi?
- 3- Ölü bedenine dokunmanın, ölüye dokunma guslü gerektirmediği halleri sayınız.
- 4- Ölmekte olan bir Müslümanı, kibleye doğru yatırmak gerekir mi?
- 5- Ölüm sonrası farz olan ameller hangileridir?
- 6- Ölüye gusül vermek farz-ı aynî midir yoksa farz-ı kifaî midir?

Ders 23: Ölülerle İlgili Hükümler Meyyit Guslü -Hanut -Kefen

4- Meyyit (Ölü) Guslü

Ölüye üç gusül verilmesi farzdır.

- 1- Bir miktar sidr katılmış ve karıştırılmış suyla (sidr suyu)...
- 2- Bir miktar kafur katılmış ve karıştırılmış suyla (kafur suyu)...
- 3- Saf suyla verilen gusül

Ölüye gusül veren kimseye ait hükümler

- 1- İmamiye Şiası Müslüman olması
- 2- Baliğ olmalı
- 3- Akıl olmalı
- 4- Gusül meselelerini bilmeli
- 5- Ölü erkek ise, erkek gusül vermeli ve eğer kadın ise, kadın gusül vermeli

Dikkat

Kadın meyyite kocası tarafından ve erkek meyyite eşi tarafından gusül verilmesi caizdir.

- 3- Meyyit guslünde, diğer ibadetlerde olduğu gibi niyet gereklidir. Yani gusül veren kimse, guslü Allah'ın emrini yerine getirme niyetiyle yapmalıdır.
- 4- Gusül verilmesi farz olan kimseler
 - 1- Müslüman erkek veya kadın
 - 2- Müslüman çocuk
- 3- Dört ayı tamamlanması şartıyla düşük yapılan bebek; dört aylıktan az olan bebeğe farz değildir.
- 5- Meyyitin bedeninden bir yer necise bulaşmışsa, o yer gusül verilmeden önce yıkanmalıdır. Bu nedenle kanaması olan ölünün bedeni mümkünse gusülden önce paklanmalıdır. Eğer kanın kendiliğinden durması veya kanamanın önlenmesi (tıbbi cihazlarla) mümkünse paklanması farzdır.
- 6- Ölünün avret yerine bakmak haramdır ve ölüye gusül veren kimse bakarsa günah işlemiş olur ama guslü batıl olmaz.
- 7- Su bulunmazsa veya kullanılması önünde engel varsa, ölüye her gusül yerine bir teyemmüm verilir.

5- Hanut

- 1- Meyyite gusülden sonra hanut yapılması farzdır. Yani kafurdan bir miktar oralarda kalsın diye alınına, avuçlarına, dizlerine ve iki ayak başparmağına kafur sürülür.
- 2- Kafurun ölüye güzel koku vermesi için öğütülmüş ve taze olması gerekir. Eğer bayat olduğu için kokusu gitmişse bu yeterli değildir.
- 3- Hac için ihrama giren ve Safa ile Merve arasındaki sa'yi (yolculuğu) tamamlamadan ölen kimsenin hanut edilmesi caiz değildir. Ayrıca umre ihramında saçını kısaltmadan önce ölürse hanut edilmemelidir.

6- Kefen

- 1- Müslüman meyyit, üç parça kumaşla kefenlenmelidir:
- 1- Ölünün belinden bacaklarla birlikte sarılan izar

2- Ölünün omuz başından ayak bileklerine kadar önden ve arkadan sarılan gömlek

3- Her iki ucu da kapatılabilecek şekilde başın tepesinden ayağın altına kadar örtmesi gereken lifafe. Lifafenin eni, iki kenarı üst üste gelecek kadar geniş olmalıdır.

2- Ölünün kefeni, vücudundan çıkan necasetle veya başka bir şeyle necis olursa, paklanmalı veya mümkünse değiştirilmelidir. Yahut kefen zayı olmayacaksa necis olan yer kesilmelidir. Bu nedenle ölünün kefeni gusül verildikten sonra, bedenden akan kanla lekelenirse, kefenin o kısmını yıkamak veya mümkünse kesmek veya değiştirmek farzdır. Eğer mümkün değilse ölünün o şekilde defnedilmesi caizdir.

3- Kefenin, ölünün malından alınması zorunlu değildir. Eğer ebeveyni, çocukları, akrabaları hatta arkadaşları veya başkaları kefen hediye ederlerse sakıncası yoktur.

Alıştırmalar

1- Ölüye verilen üç guslü sayınız.

2- Ölüye gusül veren kimsenin taşıması gereken şartlar nelerdir?

3- Düşük olan Müslüman bebeğin guslü farz mıdır?

4- Ölünün hanut edilmesi ne demektir? Hangi şartları vardır?

5- Ölünün kefenlendiği üç parça kumaş hangileridir?

6- İnsanın kendine hediye edilen kefenle babası, annesi veya akrabalarından birini kefenlemesi caiz midir?

Ders 24: Ölülerle İlgili Hükümler (3)
Cenaze Namazı -Defin -Kabir Açma
Kabir -Şehit Hükümleri -İdam Hükümleri

7- Cenaze Namazı

1- Gusül, hanut ve kefenden sonra Müslüman meyyite (ileride açıklanacağı üzere) namaz kılınması farzdır.

Dikkat

Altı yaşını dolduran ve anne ve babasından en az biri Müslüman olan çocuk, yetişkin kabul edilir ve cenazesi üzerinde namaz kılınmalıdır.

2- Cenaze namazı, niyet ve beş tekbirden müteşekkil olup, içinde dualar ve salavatlar bulunur ve eğer niyetten sonra şöyle derse yeterlidir:

1- Birinci tekbirden sonra şöyle denir: Eşhedu en la ilahe illallah ve enne Muhammeden Resulullah

2- İkinci tekbirden sonra şöyle denir: Allahumme salli ala Muhammedin ve âl-i Muhammed

3- Üçüncü tekbirden sonra şöyle denir: Allahummeğfir lil Müminin-e vel müminat

4- Dördüncü tekbirden sonra şöyle denir: Allahummeğfir li haze-l meyyit (erkek için) veya li hazihi-l meyyit (kadın için)

5- Ardından beşinci tekbir getirilir ve namaz sona erer.

Dikkat

Cenaze namazının daha geniş şekli tam ilmiyelerde ve bazı dua kitaplarında mevcuttur.

3- Cenaze namazını kılan-kıldırان kişinin ayakta ve kibleye doğru yönelmesi gerekir. Ölünün ise başı namaz kılanın sağ tarafına, ayakları ise sol tarafına gelecek şekilde sırt üstü yatırılması farzdır.

4- Cenaze ile namaz kılan arasında duvar veya perde gibi bir engel bulunmamalıdır. Ancak cenaze tabut veya benzeri bir yerde ise sakıncası yoktur.

5- Cenaze namazı kılmak için abdest, gusül, beden ve elbisenin pak olması ve ayrıca elbiselerin gaspi olmaması, her ne kadar bunlara riayet etmek müstehap olsa da zorunlu değildir.

6- Ölü kasten veya unutarak veya bir özür nedeniyle namaz kılınmadan defnedilirse veya defininden sonra üzerine kılınan namazın batıl olduğu anlaşılırsa, ceset çürümediği müddet içinde kabrinin üzerine namaz kılınmalıdır.

7- Diğer namazlarda cemaat ve cemaat imamı için geçerli olan şartlar, cenaze namazı için şart olmamakla birlikte, (müstehap) ihtiyat gereği ölü namazında da bu şartların gözetilmelidir.

8- Defin

1- Daha önce zikredilen görevler tamamlandıktan sonra (gusül, hanut, kefen ve namaz), cenaze toprağa defnedilmelidir. Cenazenin mezarının derinliği, cesedin kokusu çıkmayacak ve yırtıcıların cesedini çıkaramayacak kadar olmalıdır.

2- Cenaze, yüzü, göğsü ve karnı kibleye dönük olarak kabre sağ omzu üzerine konulmalıdır.

Definle İlgili Birkaç Nükte

Gusül verilmiş bir Müslüman ölüsünün kemikleri necis değildir ve defin sırasında mezarda eski bir kemik bulunursa, o kemiği tekrar toprağa gömmek farzdır.

Kabirlerin açılmasına ve Müslümanların mukaddesatına halel getirmemek şartıyla birkaç kat halinde Müslüman kabirleri inşa etmek caizdir.

Cenaze günü mezarın üzerine su serpilmesi müstehaptır ve sonraki zamanlarda sevap niyetiyle yapmanın bir sakıncası yoktur.

Kabir Açma Hükümleri

1- Müslüman ölüsünün kabrini açmak, birkaç istisna durumu dışında caiz değildir:

- 1- Cenaze, sahibinin rızası olmayan gaspedilmiş bir yerde defnedildiyse
- 2- Cenazeye birlikte defnedilen ve sahibinin kabirde kalmasına rıza göstermediği kefen veya başka bir şeyin gaspedilmiş olması
- 3- Cenaze gusülsüz veya kefensiz defnedildiyse, ona verilen guslun batıl olduğu anlaşılırsa, kefenleme şer'i ölçülerde yapılmadıysa veya cenaze, kabirde kibleye doğru koyulmamışsa.

Tüm bu durumlarda kabrin açılması, cenazeye saygısızlık olmaması şartıyla caizdir.

- 4- Bir hakkın sabit olması sebebiyle cenazenin görülmesi gereken yerlerde
 - 5- Cenazenin, ona saygısızlık sayılacak (küffar kabristanlığı veya çöplük mahalli) yerde defnedilmiş olması
 - 6- Cenazenin kemikleri toprağa dönüşmüşse, kabrinin açılması caizdir.
- 2- İmamzadelerin, şehitlerin, alimlerin, salih kulların kabirlerinin açılması, her ne kadar üzerinden yıllar geçmiş olsa da ziyaret mekanına dönüşmüşse haramdır. Hatta ziyaret yeri olmasa da farz ihtiyat gereği kabirleri açılmamalıdır.

10- Şehit Hükümleri

Gusül ve kefen hükümleri, şehitleri kapsamaz.

Dikkat

Burada şehitten maksat, savaş alanında şehit olan kişidir. Bu nedenle sınır şehirlerindeki karakollar, hak ve batıl ve isyancı iki grup arasındaki savaş alanı ise, orada hak tarafında şehit olan insanlar, şehit hükmündedir. Ancak savaş alanı dışında öldürülenler, her ne kadar şehit ecri ve sevabı alsın da, onlar hakkında şehit hükmü uygulanmaz.

11- İdam Hükümleri

İdam cezasına çarptırılan bir Müslüman, diğer Müslümanlarla aynı hükme sahiptir ve cenaze namazının kılınması ve benzeri sorumluluklarla ilgili tüm İslam hüküm ve adabı onun için de geçerlidir.

Ölülerle İlgili Hükümler Hakkında Birkaç Nükte

Ölü ile aynı cinsiyette olmak, sadece gusül için şart olup, aynı cinsiyetten birinin gusül vermesinin mümkün olduğu yerlerde, karşı cinsiyetten birinin gusül vermesi sahih değildir ve meyyit guslü batıldır. (Karı-kocanın vefat etmiş olması müstesnadır ve kadının ölüsünü kocası, erkeğin ölüsünü karısının yıkaması caizdir) Fakat kefenleme ve definde aynı cinsiyet şartı aranmaz.

Cenazenin gusledilmesi, kefenlenmesi, defnedilmesi gibi gerekli olan işlemlerde tasarruf hakkına sahip olmak için küçük çocuğun velisinin izni gerekmez ve küçük çocukların olmasından dolayı bir sorun oluşmaz.

Kadınların cenaze namazlarına katılmalarında ve cenazeyi taşımalarında bir sakınca yoktur.

Alıştırmalar

- 1- Cenaze namazının kılınışı şeklini anlatınız.
- 2- Cemaat imamı şartlarını taşımayan kimsenin, müminlerden birinin cenaze namazını kaldırmayı üstlenmesi caiz midir?
- 3- Kabirlerin iki veya daha çok katlı yapılması caiz midir?
- 4- Gusül ve kefen hükümlerinin uygulanmadığı şehitten maksat nedir?
- 5- Uyuşturucu taşıma suçundan bir Müslüman, kanun gereğince ve yargının onayıyla idam edilirse, onun için cenaze namazı kılınır mı?
- 6- Gusül, kefen ve defin işlemleri için, ölüyle aynı cinsiyetten olmak şart mıdır? Yoksa kadın ve erkekler karşı cinsiyetten olan ölüye ait işlemleri yapabilir mi?

Ders 25: Teyemmüm (1)
Teyemmüm Durumları -Teyemmüm Almanın Sahih Olduğu Şeyler
Teyemmüm Alma Şekli -Cebire Teyemmümü

1- Teyemmüm Yerleri

Abdest ve gusül yerine teyemmüm alınacak

- 1- Su temin etmenin mümkün olmadığı veya suyun olmadığı yahut suyun olup da mükellefin ona ulaşma imkanı olmadığı (kuyu suyunun olması ama onu çıkarmak için araç gereç olmadığı) yerlerde
- 2- Suyun mükellefin sağlığına zararlı olduğu yerlerde
- 3- Suyu kullanırsa, kendisinin veya etrafındakilerin veya onun için hayatı korunması gereken birinin susuz kalacağından korktuğu yerlerde
- 4- Yanında bulunan suyla namaz için bedenini veya elbisesini tathir etmesi gereken yerlerde
- 5- Suyun veya içinde bulunduğu kabın kullanımının haram olduğu yerlerde. Örneğin suyun veya kabın gasp edilmiş olması
- 6- Namaz vaktinin daraldığı ve abdest veya guslün namazın tamamının yahut bir kısmının vakit dışına sarkacağı yerlerde

Dikkat

Abdest veya gusül almanın kendisine zararlı veya meşakkat oluşturacağı kimse, bunun yerine teyemmüm etmelidir. Eğer abdest veya gusül alırsa sahih değildir.

Abdestin veya guslün kendisine zarar vereceğine (mesela hastalanacağına) inanan kimsenin teyemmüm etmesinde bir sakınca yoktur ve onunla kılınan namaz sahihtir. Ancak, bu teyemmümle namaz kılmadan önce suyun zararlı olmadığını anlarsa, teyemmümü batıldır ve eğer bu teyemmümle namaz kıldıktan sonra suyun zararlı olmadığını anlarsa, farz ihtiyat gereği abdest veya gusül almalı ve namazı yeniden kılmalıdır.

Gençlerin gece yarısı gusül almasının meşakkatli olması veya ayıp sayılması şer'i bir mazeret sayılmaz. Gusül, çetinlik oluşturmadıkça ve zarar vermedikçe mümkün olan her durumda gusül almak farzdır. (Aşırı derecede) çetinlik oluşturacak veya zarar verecekse gusül yerine teyemmüm etmelidir.

Bir kimse cenabet olur ve bedeni ve elbisesini tathir etmeye veya elbisesini değiştirmeye yetecek vakit bulamazsa ve havanın soğukluğu ve benzeri sebeplerden dolayı (şer'i ölçülerde) çıplak namaz kılamaz ise, gusül yerine teyemmüm ile ve o elbiseyle namaz kılmalıdır. Bu namaz yeterlidir ve kaza edilmesi farz değildir.

Vakit darlığı olan ve gusül veya abdest alırsa namazının tamamının veya bir kısmının vaktin dışında kalmasından korkan kimse, teyemmüm etmeli ve namaz kılmalıdır.

Bir kimseden uyku halinde ıslaklık çıkar ve uandıktan sonra hiçbir şey hatırlamazsa fakat elbisesi ıslak olduğunu görürse, ihtilam olduğunu ve cenabet olduğunu bilirse gusletmelidir. Vakti dar ise bedenini tathir ettikten sonra teyemmüm etmeli, namazını kılmalıdır ve geniş bir vakitte ise gusletmelidir. Fakat bilmiyorsa (İhtilam ve cenabet olduğu hakkında şüphesi varsa), bu durumda cenabet hükmü ona uygulanmaz.

Ziyaret etme gibi taharet şartı olmayan amellerde gusül yerine teyemmümün sıhhati şüphelidir. Fakat gusül alma imkanı yoksa teyemmümle ziyaret etmek sevap alma niyetiyle sakıncasızdır.

2- Teyemmüm Almanın Sahih Olduğu Şeyler

Toprak, kum, çakıl, kesek (birbirine yapışmış toprak), taş (alçı, kireçtaşı, kara taş ve benzeri) gibi topraktan sayılan her şeyde teyemmüm geçerlidir.

Dikkat

Altın, gümüş vb. topraktan sayılmayan madenlerde teyemmüm sahih değildir. Fakat mermer vb. gibi geleneksel olarak maden taşı olarak adlandırılan değerli taşlarda teyemmüm geçerlidir.

Çimento ve mozaikte her ne kadar müstehap ihtiyat gereği teyemmüm etmemek gerekse de bir sakıncası yoktur.

3- Teyemmüm Alma Şekli

- 1- Niyet etmek
- 2- İki elin ayasının tamamının, teyemmümün sahih olduğu şeye vurmak
- 3- İki elin ayasını alnın tamamında ve her iki yanında, saçların çıktığı yerden kaşlara ve burnun üzerine kadar çekmek.
- 4- Sol elin ayasını bilekten parmak uçlarına kadar sağ elin üstüne çekmek ve aynı şekilde sağ elin ayasını sol elin üstüne çekmek.
- 5- ve farz ihtiyat gereği ellerin ayasını ikinci kez yere vurup ardından sol eli sağ elin ve sağ eli de sol elin üzerine çekmek

Dikkat

Yukarıda açıklanan teyemmüm sıralaması, gusül ve abdest için aynıdır.

Alnın bir kısmını veya elin üstü bir kısmı da olsa bilerek veya bilmeyerek yahut unutarak mesh edilmezse, teyemmümü batıldır. Elbette aşırı dikkate de gerek yoktur ve “alnının tamamını ve ellerinin üstünü mesh etti” denmesi yeterlidir.

Elin üstünün tamamını mesh ettiğinden emin olmak için, bileğin biraz yukarısını da mesh etmelidir. Fakat parmak aralarına mesh etmek şart değildir

4- Cebire Teyemmümü

Vazifesi teyemmüm olan kimse, mesh edeceği yer veya mesh edeceği eli yara veya benzeri bir sebeple kapanmışsa, aynı sırayla teyemmüm eder. Yani bandajlı bölge, vücut derisinin yerine geçer.

Alıştırmalar

- 1- Teyemmüm durumlarını sayınız.
- 2- Sabah namazı için cenabet guslünü almayan ve guslederse hastalanacağına inanarak teyemmüm eden kimsenin hükmü nedir?
- 3- Bir kimse, banyoya gitmesinin zor olduğu ve sıkıntı yaratacağı deliliyle, taharet şartı gerektirmeyen ameller veya cuma guslü, ziyaret guslü vb. gibi müstehab gusül yerine teyemmüm edebilir mi?
- 4- Cenabet olan kimse, vakit darlığından dolayı teyemmüm alıp, necis beden ve elbise ile namaz kılabilir mi? Yoksa paklanıp gusül aldıktan sonra namazı kaza mı etmelidir?
- 5- Alçı ve kireç ile bunların pişmiş taşları ve tuğla üzerinde teyemmümün hükmü nedir?
- 6- Teyemmüm alma şeklini açıklayınız.

Ders 26: Teyemmüm (2)
Teyemmüm Şartları -Teyemmüm Hükümleri

5- Teyemmüm Şartları

Üzerine teyemmüm edilen şeylerin şartları

Pak olmalı

Mübah olmalı (gasp edilmiş olmamalı)

Teyemmüm uzuvlarının şartları: Üzerlerinde bir engel olmamalı

Teyemmüm alınış şeklindeki şartlar

Alın ve eller yukarıdan aşağı doğru mesh edilmelidir.

Sıralamaya uyulmalıdır

Teyemmüm amelleri art arda yapılmalıdır (muvalat).

Normal durumda teyemmüm amelleri şahsın kendisi ve kendi iradesiyle yapılmalıdır.

1- Teyemmüm edilen şey pak olmalıdır:

Teyemmüm edilen şeyler pak olmalıdır.

2- Teyemmüm edilen şeyin mübah olması:

Teyemmüm edilen şeyler, mübah olmalıdır (gasp edilmemiş olmalıdır). Fakat bilmediği yahut gasp edildiğini unuttuğu durumda teyemmüm sahihtir.

3- Teyemmüm uzuvlarında bir engel olmaması:

Teyemmüm uzuvlarında bir engel olmamalıdır. Bu nedenle teyemmümden önce parmaklarda yüzük vb. şeyler varsa çıkarılmalıdır. Eğer alna ve diğer uzuvlara bir şey yapışmışsa ya da bir şeyle örtülmüşse önce bunlar çıkarılmalıdır.

Dikkat

Elde ya da alında çıkan kıllar teyemmüme engel değildir. Fakat eğer saç alna kadar dökülmüşse geri itilmelidir.

Teyemmüm uzuvları yara ve benzeri bir sebeple kapanmışsa, açılması zararlı veya zor ise, bağlı olan elle veya kapalı olan uzuv üzerine mesh edilmelidir.

İhtiyat odur ki mümkün mertebe alın ve el üstleri pak olmalıdır. Teyemmüm mahalli tathir edilemiyorsa, öylece teyemmüm edilmelidir. Fakat her halükarda taharetin şart olmaması, uzak ihtimal değildir.

4- Alnın ve ellerin yukarıdan aşağı doğru mesh edilmesi:

Alın ve ellerin üstü yukarıdan aşağı doğru mesh edilmelidir.

5- Sıralama:

Teyemmüm, (teyemmümün alınış şekli) bahsinde söylendiği sıralama ile yapılmalıdır. Eğer bunun aksi yapılırsa teyemmüm batıldır.

6- Muvalat:

Teyemmüm amelleri art arda yapılmalıdır ve ameller arasında “teyemmüm almıyor” denecek kadar aralık bırakılırsa, teyemmüm batıldır.

7- Mübaşiret:

Kişi normal şartlarda, teyemmüm amellerini kendisi yapmalı ve başkasından yardım almamalıdır. Hastalık, felç vb. sebeplerle teyemmüm yapamıyorsa vekil tayin etmelidir. Vekil ise kişinin kendi eliyle teyemmüm aldırmalıdır. Bu da mümkün değilse, vekil elini yere koyup kişinin alnını ve ellerinin üstünü mesh etmelidir.

Teyemmüm şartları ile ilgili bir nükte

Her ne kadar ihtiyata uygun olsa da, teyemmüm uzuvlarının (ellerin üstü ve alın) pak olması gerekmez.

6- Teyemmüm Hükümleri:

1- Üzerine teyemmüm edilmesinin sahih olduğu şeyler yoksa, halı, elbise vb. şeylerin üzerindeki tozlarla teyemmüm edilmelidir. O da yoksa ama çamur varsa, çamura teyemmüm edilmelidir. Eğer bunlardan hiç biri yoksa -uçakta vb. durumlarda olan kimse- farz ihtiyat gereği namazını, vaktinde abdestsiz ve teyemmümsüz kılmalı ve daha sonra abdest veya teyemmüm ile namazını kaza etmelidir.

2- Vazifesi teyemmüm olan kimse, farz ihtiyat gereği namaz vaktinden önce namaz için teyemmüm edemez. Ancak farz veya müstehap işler için namaz vaktinden önce teyemmüm etmiş ve özürü namaz vaktine kadar sarkmışsa, aynı teyemmümle namaz kılabilir.

3- Özürlünün vaktin sonuna kadar kalkacağını bilen kimse, ilk vakitte teyemmümle namaz kılamaz. Bu durumda beklemeli ve özrü bertaraf olduktan sonra abdest veya gusül ile namaz kılmalıdır.

4- Gusül yerine teyemmüm eden kimse küçük hades yaşarsa, örneğin küçük tuvaletini yaparsa, teyemmümü meşru kılan özrü ortadan kalkmadıkça, farz ihtiyat gereği taharet şartına bağlı amellerde gusül yerine tekrar teyemmüm etmeli ve abdest de almalıdır. Eğer abdestten de mazur ise, abdest yerine başka bir teyemmüm almalıdır.

5- Su olmaması veya başka bir özür üzere teyemmüm alırsa, özür ortadan kalktıktan sonra teyemmüm batıl olur.

6- Abdesti bozan şeyler, abdest yerine alınan teyemmümü de bozar. Aynı zamanda guslü batıl eden şeyler de, gusül yerine alınan teyemmümü batıl eder.

7- Vakit darlığı nedeniyle abdest veya gusül yerine teyemmüm alırsa, vaktin çıkışından itibaren teyemmüm batıl olur. Sonraki vakit namaz için abdest ve gusül almalıdır.

8- Eğer suyun olmaması veya vakit darlığından başka bir özür nedeniyle gusül yerine teyemmüm yapılırsa, guslün bütün şer'i sonuçları o teyemmüm için de geçerli olur. Dolayısıyla cenabet guslü yerine alınan teyemmümle mescide girmekte, namaz kılmakta, Kur'an-ı Kerim hattına dokunmakta ve cenabetten taharet şartına bağlı diğer amellerde bir sakınca yoktur.

9- Eğer gusül yerine teyemmüm alınırsa, namaz için abdest alması gerekmez. Fakat diğer gusüller (ölüye dokunma guslü gibi) yerine alınan teyemmümde, namaz için abdest alınmalıdır. Eğer bir özür varsa o abdest yerine başka bir teyemmüm de alınmalıdır.

Alıştırmalar

1- Teyemmüm şartları nelerdir?

2- Teyemmüm esnasında, yüzük vb. şeyleri parmaktan çıkarmak gerekli midir?

3- Ellerin üstünde veya alında çıkan kıllar, teyemmüme engel midir?

4- Teyemmüm uzuvları (alın ve ellerin üstü) pak olmalı mıdır?

5- İnsan eğer abdest alamaz ve teyemmüm alması da mümkün olmazsa ne yapmalıdır?

6- Gusül yerine alınan teyemmüm, guslün taşıdığı kesin ve sabit hükümleri taşır mı? Yani o teyemmümle mescide girmek caiz midir?

Üçüncü Bölüm: Namaz

İbadetlerin en önemlilerinden olan namaz, usulüne uygun ve itinayla kılındığı takdirde insanın ruhunu arındırır, kalbini nurlandırır ve kötü huylarından kurtulmasını sağlar. Yani namaz, insanı bireysel ve toplumsal olarak her türlü kirlilikten yavaş yavaş temizleyebilir. Bu ibadete yakışan namazın ilk vakitte, gönül huzuruyla, renkten ve riyadan uzak kılınması, namaz kılan kişinin her sözde Allah ile konuştuğunu hatırlaması ve ne dediğini bilmesidir.

Ders 27: Namazın Kısımları
Farz ve Müstehap Namazlar -Günlük Nafileler

1- Farz ve Müstehap Namazlar

Namaz

Farz Namazlar

Günlük namazlar

Kabe'nin farz tavafından sonra kılınan tavaf namazı

Güneş ve ay tutulması, deprem ve benzeri olaylarda kılınan ayet namazı

Vefat eden Müslüman'ın cesedi üzerine kılınan cenaze namazı

Büyük oğlun boynuna düşen babanın ve farz ihtiyat gereği annenin kaza namazları

Adak, ahit, yemin nedeniyle veya ecir tutularak* kıldırılan namaz

*Ashında farz olan adağa, ahde, yemine amel etmek ve ecir tutulmasını yerine getirmektir. Yoksa burada müstehap bir namaz farz namaza dönüşmez.

Müstehap namazlar: Gece ve gündüzleri kılınan nafile (sünnet) namazlar

Dikkat

Müstehap namazların sayısı çoktur ve onlara “nafile namazlar” denir. Nafile namazlar arasında günlük namazların nafileleri ve özellikle gece namazı çokça tavsiye edilmiştir.

2- Günlük Namazların Nafileleri

1- Günlük beş vakit namazların her biriyle, kılınması gereken ve o namazın nafilesi adıyla bilinen müstehap bir namaz vardır. Bu nafileleri kılmak oldukça önemlidir ve bu namazların pek çok sevap ve ecir (rivayetlerde) zikredilmiştir. Bunlara ek olarak gecenin ikinci yarısında gece namazı kılınması tavsiye edilir. Bu namazın da birçok manevi özelliği vardır ve kılınmasına özen gösterilmesi değerlidir.

2- Günlük Nafileler

1- Öğle namazının nafilesi: Öğle namazından önce kılınan sekiz rekatlık namazdır

2- İkinci namazının nafilesi: İkinci namazından önce kılınan sekiz rekatlık namazdır

3- Akşam namazının nafilesi: Akşam namazından sonra kılınan dört rekatlık namazdır

4- Yatsı namazının nafilesi: Yatsı namazından sonra ve oturarak kılınan iki rekatlık namazdır

5- Sabah namazının nafilesi: Sabah namazından önce kılınan iki rekatlık namazdır.

6- Gece namazı: On bir rekattır ve (şer'i) gece yarısından sabah ezanına kadar olan vakit aralığında kılınır (gecenin son üçte birlik kısmında kılınması daha iyidir ve fecir vaktine ne kadar yakın kılınırsa fazileti de o kadar artar).

Dikkat

- Cuma günü öğle ve ikinci namazlarının nafileleri yirmi rekattır; yani öğle ve ikinci namazlarına (toplamda) dört rekat eklenir. Tüm bu yirmi rekatın güneşin zevalinden (yani tam tepeden batıya doğru meyletmesi) önce kılınması daha iyidir fakat zevalden gün batımına kadar kılınmasında bir sakınca yoktur.

Yatsı namazının iki rekatlık oturarak kılınan nafile namazı, bir rekat sayıldığından günlük nafile namazların toplam rekâtı otuz dördüttür (farz namazların rekâtlarının iki katıdır).

3- Öğle ve ikinci namazlarının nafileleri, nafile vaktinde* ama öğle ve ikinci namazlarını kıldıktan sonra yerine getirilirse farz ihtiyat gereği kaza ve eda niyeti olmadan Ma fi-z Zimme (boynundaki sorumluluğu yerine getirme) niyetiyle kılınır.

*Nafile vakti: Öğle nafilesinin vakti, öğlenin başlangıcından öğle vaktinden sonra ortaya çıkan göstergenin gölgesinin (eğer göstergenin uzunluğu yedi karış ise) yedide ikisi olduğu zamana kadardır. Öğleden sonra ortaya çıkan gölgenin uzunluğu ne zaman iki karış olursa, öğle nafilesinin vaktinin sonudur. İkinci vakti nafilesi ise, öğleden sonra oluşan gösterge gölgesinin yedide dördüne ulaştığı

zamana kadardır.

4- Gece namazı on bir rekattır. İkişer rekatlık okunan sekiz rekatına gece namazı, sabah namazı gibi kılınan iki rekatına şef' namazı, bir rekatına ise vitir namazı denilir ve bu rekatın kunutunda, dua kitaplarında anlatılan şekliyle müminler için mağfiret ve dua ve Allah Teala'dan hacetler istenmesi müstehaptır.

5- Nafile namazlarda sure okumak farz değildir. Bunun yerine her rekatta Hamd suresinin okunması yeterlidir. Elbette surenin okunması da müstehaptır.

6- Gece namazını karanlıkta ve herkesten gizli kılmak şart değildir. Fakat riya etmek de caiz değildir.

Dikkat

Nafile namazlar vitir namazı hariç (tek rekattır), iki rekat şeklinde kılınır. Bu nedenle gece namazının iki tane dört rekat, bir tane iki rekat ve bir tane tek rekat şeklinde kılınması sahih değildir.

Nafile namazlar oturarak da kılınabilir. Elbette ayakta kılınması daha iyidir. Oturarak kılınan nafilelerde her iki rekatın tek rekat sayılması müstehaptır. Yatsı namazının nafilesi olan Vuteyre namazı bundan müstesnadır ve ihtiyaten ayakta değil oturarak kılınması gerekir.

- Seferi olan namazlarda öğle ve ikindi namazlarının nafilelerini kılmak (sevap alma niyetiyle de olsa) caiz değildir.
- Yolculukta yatsı namazının nafilesi (Vuteyre) sevap niyetiyle kılınabilir.

Günlük nafile namazlarının her birinin özel vakti vardır ve ilmiyelerde genişçe açıklanmıştır.

Alıştırmalar

- 1- Farz namazlar hangileridir?
- 2- Günlük nafile namazlar kaç rekattır? Açıklayınız.
- 3- Öğle ve ikindi namazlarının nafileleri, öğle ve ikindi namazları kılındıktan ve nafile vaktinden sonra kılınmak isterse hangi niyetle kılınmalıdır?
- 4- Gece namazı nasıl kılınır?
- 5- Gece namazı kılarken, namaz kıldığımızın fark edilmemesi farz mıdır? Ya da namaz karanlıkta mı kılınmalıdır?
- 6- Yolculukta hangi nafileler kalkar?

Ders 28: Namaz Kılanın Elbisesi (1)
Namazda Örtünme Ölçüsü -Namaz Kılanın Elbisesinin Şartları

1- Namazda Örtünme Ölçüsü

1- Kimse kendisini görmese de bir erkek namaz esnasında iki avret mahallini örtmelidir. Elbette göbekten dizlere kadar örtünmesi daha iyidir.

2- Kadın, namaz esnasında bütün vücudunu ve saçını örtmelidir. Fakat abdestte yıkaması farz olduğu kadar yüzünü, bileklere kadar el ve ayakları örtmesi farz değildir. Tabii namahrem biri varsa, ayaklar bileklere kadar örtülmelidir.

Dikkat

Çene yüzün bir parçası olduğu için namazda örtünmek farz değildir ama çenenin alt kısmını örtmek farzdır.

Kişi namaz esnasında gerekli yerlerin örtülmediğini anlarsa ihtiyat gereği namazı bitirip yeniden kılmalıdır. Tabii hemen örtünürse namazının sahih olması uzak ihtimal değildir.

Namaz kılan kimse, namazını bitirdikten sonra farz olan yerlerin örtülmediğini anlarsa namazı sahihtir.

2- Namaz Kılanın Elbisesinin Şartları

1- Pak olmalı

2- Gasp edilmemiş olmalı (mübah olmalı)

3- Murdarın uzuvlarından olmaması

4- Eti haram hayvandan olmamalı

5- Erkek elbisesi, altın dokuma olmalı

6- Erkek elbisesi, saf ipekten olmamalı

Dikkat

Beşinci ve altıncı şart, erkek elbisesine özgüdür.

1- Elbisenin pak olması:

1- Namaz kılan kimsenin elbisesi pak olmalıdır.

2- Necis beden ve elbise ile namaz kılmasının batıl olduğunu bilmeyen kimse, necis beden veya elbise ile namaz kılsa, gafil veya kasıtlı (kasır) cahil* olmadıkça namazı batıldır. Yani necis elbise ile namaz kılmanın batıl olduğu ihtimalini dahi vermemiştir.

*Kasır cahil: Cehaletinin (bilgisizliğinin) hiçbir surette farkında olmayan veya bilgisizliğini giderebilecek yolu bilmeyen kimse.

3- Bedeninin veya elbisesinin necis olduğunu bilmez ve namazdan sonra necis olduğunu anlarsa namazı sahihtir. Fakat daha önce necis olduğunu bilip unuttur ve onunla namaz kılsa namazı batıldır.

4- Namaz arasında vücudunda veya elbisesinde necis olduğunu fark ederse ve necasetin daha önceden olduğunu bilirse, eğer (namaz için) vakit sıkıntısı yoksa, namazı batıldır ve temizlendikten sonra namazını iade etmelidir. Vakit darlığında ise, bedeni veya elbiseyi yıkamak veya elbiseyi değiştirmek veya çıkarmak namazın şeklini bozmayacaksa, namaz esnasında bunları yapmalı ve namazına devam etmelidir. Bunları yapmak namazın şeklini bozacaksa, o haliyle namaza devam etmelidir ve namazı sahihtir.

5- Necis olan bir elbiseyi yıkayıp pak olduğundan emin olarak onunla namaz kılsa ve namazdan sonra pak olmadığını anlarsa, namazı sahihtir. Ancak sonraki namazlar için elbiseyi paklaması gerekir.

6- Mükellef, elbisesinin necis olup olmadığından şüphe ederse, elbisesinin pak olduğuna hükmeder ve onlarla namaz kılması sahihtir. Bu nedenle alkol içeren ama necis olduğunu bilmediği bir parfüm sıkılan elbise ile namazın sakıncası yoktur. Ayrıca acil ve zorunlu bir durumda idrar yerini taş, sopa veya başka bir cisimle paklamak zorunda kalan ve eve döndüğünde su ile paklayan kimse, elbisesinin idrar nemiyle necis olduğunu bilmezse, namaz esnasında elbisesini değiştirmesi veya tathir etmesi gerekmez.

Namaz kılanın bedeni veya elbisesinin pak olmasının zorunlu olmadığı yerler:

- 1- Yara, iltihap, apse vb. nedenlerle elbise veya bedene kan bulaşması.
- 2- Elbise veya bedendeki kanın işaret parmağı tırnağı miktarından az olması
- 3- Namaz kılanın giydiği ve avret mahallini örtemeyecek kadar küçük olan (çorap gibi) elbiseler
- 4- Necis beden veya elbise ile namak kılmak zorunda kalan kimse

1- Yara, iltihap, apse vb. nedenlerle elbise veya bedene kan bulaşması

1- Namaz kılanın bedeninde veya elbisesinde kan, yara, apse vb. bulunursa, normal olarak veya bu kişi için bedeninin veya elbisenin yıkanması veya elbisenin değiştirilmesi güç (meşakkatli) olursa, kan veya yara veya apse iyileşmedikçe o kanla namaz kılabilir. Kanla birlikte ortaya çıkan iltihap veya yaranın üstüne sürülen ve necis olan ilaç (merhem) da böyledir.

2- Çabuk iyileşen ve yıkanması kolay olan kesik ve yaralardan akan kanın bu hükmü yoktur (yani kişinin bedeninde veya elbisesinde varsa namazı batıldır).

2- Elbise veya bedendeki kanın bir dirhemden (işaret parmağının bir boğumundan) az olması

1- Namaz kılanın bedenine veya elbisesine bir önceki durumda [1] belirtilenden başka kan bulaşmışsa ve bu miktar işaret parmağının bir boğumundan daha az ise (belirtilen şartlar altında) onunla namaz kılmanın sakıncası yoktur. Fakat işaret parmağı kadar veya daha fazla olursa, onunla namaz kılmak batıldır.

2- Bir dirhemden az olan (işaret parmağının bir boğumundan az olan) kanın şartları:

1- Hayız kanı olmalıdır: Her ne kadar az da olsa namaz kılanın beden veya elbisesinde bu kan olursa namaz batıldır. Farz ihtiyat gereği nifas ve istihaze kanı da aynı hükümdedir.

2- Zatı itibariyle necis olan hayvanın (domuz, köpek) kanı, eti haram hayvanın kanı, murdar kanı ve kafir insanın kanı olmamalı

3- Kana karışık kanda yok olmadıkça ve toplamı izin verilen miktarı aşmadıkça dışarıdan hiçbir nem o kana bulaşmamalı. Bu durumda namaz sahihtir ve bunu dışında farz ihtiyat gereği o kanla kılınan namaz sakıncalıdır.

3- Beden veya elbisenin kendisi kanlı olmayıp, kana değdiğiinden ötürü necis olursa onun namaz kılınmaz.

3- Namaz kılanın giydiği ve avret mahallini örtemeyecek kadar küçük olan (çorap gibi) elbiseler

1- Çorap, eldiven ve havlu bileklik gibi avret mahallini örtemeyecek kadar küçük olan elbiselerle; ayrıca yüzük, bileklik vb. şeyler necasetle temas eder de necis olursa, onlarla kılınan namazın sakıncası yoktur.

2- Peçete, anahtar, cüzdan, çakı gibi insanın üstünde taşıdığı şeyler necis olursa, bunlarla kılınan namazın sakıncası yoktur.

4- Necis beden ve elbiseyle namaz kılmak zorunda kalan kimse Soğuk hava, suyun olmaması vb. durumlarda necis beden veya elbiseyle namaz kılmak zorunda kalan kimsenin namazı sahihtir.

2- Gasp edilmemiş olması (mübah olması)

1- Namaz kılanın elbisesi mübah olmalıdır (gasp edilmemiş olmalıdır).

2- Elbisesinin gaspi olduğunu bilmez veya unuttur da onunla namaz kılsa namazı sahihtir. Ayrıca gasp edilmiş elbise giymenin haram olduğunu bilmiyorsa da aynı hüküm geçerlidir. Fakat namazı batıl ettiğini bilmemesine rağmen giyinmenin haram olduğunu biliyorsa, kasten gasp edilmiş elbise ile namaz kılsa, o namazı gasp edilmemiş bir elbise ile tekrar kılması gerekir.

3- Murdarın uzuvlarından olmaması

1- Namaz kılanın elbisesi, kanı sıçrayarak çıkan murdar hayvanın uzuvlarından olmamalıdır ve farz ihtiyat gereği kanı sıçrayarak çıkmayan ölü hayvanın uzuvlarından da olmamalıdır.

2- Murdar hayvandan bir parça namaz kılanın yanında bulunursa, namazı ihtiyat gereği batıldır. Ancak kıl, yün, boynuz, kemik gibi ruhu olmayan şeylerden olursa ve hayvan da eti helal olondansa, namaz batıl olmaz.

3- Gayrimüslim ülkelerden temin edilen ve tezkiyesi[1] şüpheli olan eti helal hayvanın yünü ve derisi, taharet ve necaset bakımından murdar statüsünde değildir ve paktır. Fakat onlarla namaz kılınmaz. Elbette, cehaletten dolayı daha önce böyle kıyafetlerle namaz kıldıysa, namazı sahihtir. Eğer bunları ithal eden Müslüman ise ve tezkiyesi konusunda, ithalatçı tarafından kontrol ve araştırma ihtimali veriliyorsa, o elbiselerle namaz kılmanın sakıncası yoktur.

4- Eti haram hayvandan olmaması

1- Namaz kılanın elbisesi, eti haram olan hayvandan olmamalıdır ve namaz kılanın elbisesine veya bedenine bu etten bir kıl bulaşırsa namazı batıldır.

2- Kedi gibi eti haram olan bir hayvanın ağız ve burun salyası veya başka tür nemi namaz kılanın bedenine veya elbisesine bulaşırsa, o ıslaklık kuruyup temizlenmedikçe namaz batıldır. Bu nedenle bedende veya elbisesinde eti haram olan kuşların dışkısı varsa namazı batıldır. Fakat kuruyup elbiseden veya bedenden çıkarılırsa namaz sahihtir.

3- İnsan kılı, ter, tükürük, bal mumu, inci, istiridye gibi şeyler namaz kılanın elbisesinde ve bedeninde bulunursa namazında bir sakınca yoktur.

4- Bir elbisenin eti helal olan hayvandan mı yoksa haram olan hayvandan mı yapıldığı konusunda şüphe varsa, onunla namaz kılmanın bir sakıncası yoktur.

[1] Tezkiye: İslam'ın hayvan etinin pak oluşu veya helal olması için koyduğu şartlara işaret eder. Eti helâl olan hayvanda tezkiye, hayvanın uzuvlarının temizlenmesi ve etinin yenmesinin helâl kılınmasıdır. Eti haram olan hayvanda ise uzuvlarının temizlenmesidir. Tezkiyenin çeşitleri şunlardır: Deve dışındaki hayvanların boğazının kesilmesi, develerde nehr (boğazlanma) ve vahşi hayvanlarda avlanmadır.

Alıştırmalar

1- Kadınlar namaz esnasında bedenlerinin ne kadarını örtmelidir? Kısa kollu giysiler veya çorap giymemenin sakıncası var mıdır?

2- Kadın eğer namaz esnasında saçının bir kısmının görüldüğünü fark ederse ve hemen kapatırsa, namazını tekrar etmeli midir?

3- Namaz kılanın elbisesinin şartları nelerdir?

4- Namaz kılanın beden veya elbisesinin pak olmasının zorunlu olmadığı durumları açıklayınız.

5- Kana bulanmış peçete vb. şeyleri yanında taşıyan veya cebinde bulunduran kimsenin namazı batıl mıdır?

[1] Yara, kesik ve apse kanı dışında tathir edilmesi meşakkatli olan şeyler.

Ders 29: Namaz Kılanın Elbisesi (2)

Namaz Kılanın Elbisesinin Şartları (2) -Namaz Kılanın Beden Veya Elbisesinin Pak Olmasının Zorunlu Olmadığı Durumlar

Namaz kılanın beden veya elbisesinin pak olması

5- Erkek elbisesi, altın dokuma olmalı:

- 1- Altından dokunmuş veya içinde altın bulunan elbise giymek erkeklere haramdır ve onunla namaz kılmak batıldır. Fakat kadınlar için her durumda (namaz ve diğer durumlarda) bir sakınca yoktur.
- 2- Erkeklerin altın zincir takması, altın yüzük takması ve altın kol saati takması haramdır ve farz ihtiyat gereği namazı batıldır.
- 3- Bir erkek, yüzüğünün veya elbisesinin altından olduğunu bilmez veya unuttur ve bunlarla namaz kılsa, namazı sahihtir.

Dikkat

Altının erkekler tarafından giyiminde, boyuna takılmasında veya asılmasında kullanılmasının haram olması ölçütü, ziynet olması değildir. Aksine yüzük, halka, gerdanlık vs. olsa dahi herhangi bir şekilde ve amaçla kullanılması haramdır. Aynı şekilde umuma göre, ziynet değil de evlilik hayatının başlangıcı olarak görülür. Yine başkalarının gözünden gizlenmiş olsa bile haramdır. Ancak kemik cerrahisi ve diş tedavisinde kullanılmasında bir sakınca yoktur.

Erkekler için altın takmanın haram oluşunda evlilik anı gibi kısa süreli ya da uzun süreli olması arasında fark yoktur.

Beyaz altın denen şey, bir maddenin karışması nedeniyle beyazlaşan sarı altın ise, o zaman sarı altın hükmünü taşır. Ancak içindeki altın elementi, halk arasında altın olarak adlandırılmayacak kadar küçükse, sakıncası yoktur.

Platinum altın değildir ve altın hükmünü taşımaz. Bu yüzden onu kullanmakta bir sakınca yoktur.

6- Erkek elbisesi, saf ipek olmamalı:

Namaz kılan erkeğin elbisesi (hatta take, bileklik, çorap vb. gibi avret mahallini örtmeyen şeyler) saf ipekten ise, onunla namaz batıldır ve namaz dışında da erkeğin onu giymesi haramdır. Fakat namaz kılanın yanında, mesela cebinde ipek mendil veya benzeri bir şey bulunursa, sakıncası yoktur ve namazı bozmaz.

Alıştırmalar

- 1- Erkeklerin, başkaları görmeyecek şekilde ziynet niyeti de olmaksızın altın takması caiz midir?
- 2- Erkeklerin beyaz altın cinsi yüzük takmasının hükmü nedir?
- 3- Namaz kılan kimse, namazda bedeninde veya elbisesinde necis olduğunu fark ederse, namazının hükmü nedir?

Ders 30: Namazda Mekan (1)

Namaz Kılınan Mekanın Şartları (1)

1- Namaz kılınan mekanın şartları:

- 1- Mübah olması (gasp edilmemiş olmalı)
- 2- Sabit olması (hareketli olmamalı)
- 3- Durulması haram olan yerlerden olmaması
- 4- Peygamberin (s.a.a) ve İmam'ların (a.s) kabrinin ön tarafı olmaması
- 5- Secde edilen yerin pak olması
- 6- Namaz esnasında erkek ile kadın arasında farz ihtiyat gereği en az bir karış mesafe olması.
- 7- Zeminin düz olması

1- Mübah olması:

- 1- Namaz kılınan mekan gasp edilmiş olmamalıdır. Halısı, tahtası mübah olsa da mekan gasp edilmiş ise namaz batıldır.
- 2- Mükellef gasp edilmiş olduğunu bilmediği yahut unuttuğu bir mekanda namaz kılsa, namazı sahihtir.
- 3- Mekanın gasp edildiğini bildiği halde, gasp edilmiş yerde namaz kılmasının batıl olduğunu bilmeyen kimse, orada namaz kılsa namazı batıldır.
- 4- Bir kimseyle bir mekanda (mülkte) ortak olan kimse, her birinin payı diğerinden ayrılmış değilse, ortağının rızası olmadan o mekanda namaz kılamaz.

Dikkat

Daha önce vakıf olan ve devlet tarafından tasarruf edilen ve orada bir okul-medrese yaptırılan mekan, bu tasarrufun şer'i izninin olduğuna güçlü ihtimal veriliyorsa orada namaz kılmanın sakıncası yoktur. Ayrıca bazı medreselerin-okulların maliklerinden rızası dışında alınan arazileri, ilgili memurun o arazi üzerine yasal ve şer'i izinlere dayanarak medrese-okul inşa etme ihtimali çok yüksek ise orada namaz kılmakta bir sakınca yoktur.

İkamet süresi sona eren ve kendisine tahliye kararı tebliğ edilen bir devlet yerleşkesinde (lojmanda) oturan kişi, ilgili makamlarca öngörülen süreden sonra o konutu kullanmasına izin verilmezse, o yer üzerindeki tasarrufu (namaz dahil) gasp hükmünü taşır.

Bir yapının üzerine inşa edildiği arazinin ölülerin defni için vakfedildiği ve gayri şer'i olarak ele geçirildiği ve üzerine bina yapıldığı durumlar hariç geçmişte mezarlık olan ofis ve binada namaz kılmakta ve diğer uğraşlarda bir sakınca yoktur.

Mevcut parklarda ve diğer parklarda namaz kılmanın bir sakıncası olmayıp, salt gasp ve park arazilerinin mülkiyetinin belli olmaması ihtimali dikkate alınmaz.

Sahibinin, devletin mülkiyetine rızası olmadığını ve o arazide namaz kılma vb. durumlar için rızası olmadığını duyurduğu söz konusu arazi üzerinde, İslami Şura Meclisi tarafından oluşturulan ve Anayasa Koruma Konseyi tarafından onaylanan kanuna göre arazinin meşru sahibinden alınması halinde, namaz kılmakta ve diğer tasarruflarda bir sakınca yoktur.

Bugün devletin kontrolünde olan ve Şer'i Mahkeme tarafından sahiplerinden müsadere edilen şirket ve müesseseler, müsadere kararı veren hâkimin şeriat ve hukuk standartlarına uygun olarak ve yasal yetki ile karar vermiş olması ihtimali veriliyorsa, yaptığı eylem şeriata göre sahih hükmündedir. Dolayısıyla orada namaz kılmak ve diğer tasarruflar caizdir ve gasp hükmü taşımaz.

Zalim devletin tasarruf ettiği yerlere, gasp edildiği bilindiği takdirde, gasp edilmiş yer hükümleri ve etkileri uygulanır (dolayısıyla orada namaz kılmak caiz değildir).

Alıştırmalar

- 1- Namaz kılınan mekanın şartlarını yazınız.
- 2- Gasp edilmiş arazide halı veya tahta üzerinde namaz kılmanın namazı sahih midir, batıl mıdır?
- 3- Devlete ait lojmanlarda ikamet eden ve ikamet müddeti sona erdikten sonra kendisine tahliye hükmü tebliğ edilen kimsenin, tahliye müddeti bittikten sonra namazının hükmü nedir?

4- Sahibinin, devlet tarafından istimlakına razı olmadığını ve o arazide namaz kılınmasına ve benzeri şeylere razı olmadığını beyan ettiği bir arazide, namaz kılmanın hükmü nedir?

5- Zalim devletin gasp ettiği yerlerde oturmak, namaz kılmak veya oradan geçmek caiz midir?

Ders 31: Namazda Mekan (2)
Namaz Kılınan Mekanın Şartları (2)

2- Mekanın Sabit (Hareketsiz) Olması:

Namaz kılacak yerin hareketsiz olması gerekir. Yani namaz kılan kişinin sakince ve sallanmadan namaz kılabilceği şekilde olması gerekir. Dolayısıyla araba, yaylı yatak vb. kontrolsüz hareket eden yerlerde namaz kılınması, vakit darlığı ve başka sebeplerden dolayı böyle bir yerde namaz kılmak zorunda olduğu haller dışında sahih değildir.

Dikkat

Şehirlerarası otobüslerle seyahat eden yolcuların, namaz vaktinin geçmesinden korktukları takdirde şoförden otobüsü uygun bir yerde durdurmasını istemeleri gerekir. Şoförün de bu talebe uyması farzdır. Eğer geçerli bir özürle veya sebepsiz yere otobüsü durdurmayı reddederse, bu durumda yolcular, eğer vaktin geçmesi korkusu varsa, namazlarını hareket halindeyken kılmalıdır ve mümkün olduğu kadar kible yönüne, kıyama, rüku ve secdeye dikkat etmelidirler.

Kayıkla (vapurlar) sefere gönderilen ve namaz vakti gelen görevliler, eğer o vakitte namaz kılmazlarsa ve vaktinde namaz kılmaya başka fırsatları olmayacaksa, namazı her şekilde o vakitte ve hatta o kayıkta dahi olsa kılmaları farzdır.

3- Durulması haram olan yerlerden olmaması:

Namaz kılınacak yer, insan hayatının ciddi tehlike arz ettiği yer gibi durmanın haram olduğu yerlerden biri olmamalı ve her yerine Allah'ın isimleri, Kur'an ayetleri vb. nakşedilen halı gibi üzerinde durmanın veya oturmanın haram olduğu bir yer olmamalıdır. Zira onun üzerinde durmak saygısızlık olarak addedilir.

4- Peygamberin (s.a.a) ve İmam'ların (a.s) kabrinin ön tarafı olmaması:

Namaz kılan kimse, Peygamberin (s.a.a) ve İmam'ların (a.s) kabirlerinin önünde durmamalıdır. Fakat kabirle aynı hizada olmasında sakınca yoktur.

5- Secde yerinin pak olması:

Namaz kılanın secde yeri pak olmalıdır. Fakat namaz kıldığı yer, alnını koyduğu secde yeri hariç necis ise, necis vücuda ve elbiseye bulaşmıyorsa sakıncası yoktur ve namaz sahihtir.

6- Namaz esnasında erkek ile kadın arasında farz ihtiyat gereği en az bir karış mesafe olması:

Namaz esnasında (Mescid-ul Haram dışında) erkek ile kadın arasında farz ihtiyat gereği en az bir karış mesafe olması gerekir. Bu bir karış mesafe olması durumunda ister mahrem ister namahrem olsun erkek ile kadın aynı hizada dursalar veya kadın erkekten önde dursa dahi namazları sahihtir.

7- Zeminin düz olması:

Namaz kılanın alnını koyduğu yerin, diz ve ayak parmaklarını koyduğu yerle dört kapalı parmaktan fazla yukarıda veya aşağıda olmaması şarttır.

Namaz kılma mekanı ile ilgili iki nükte

Farz namazı Kâbe'nin içinde kılmak mekruhtur. Ayrıca farz ihtiyat gereği Kâbe'nin damında namaz kılınmamalıdır.

Üzerine resim çizilmiş seccade veya desenli mühür üzerinde namaz kılmanın zatında bir sakıncası yoktur. Fakat Şia'ya iftira atanların eline bahane verecek şekilde olursa, o seccadenin üretimi ve üzerinde namaz kılınması caiz değildir. Ayrıca namazda dikkatin dağılmasına ve insanın kalbi huzurunun kaybolmasına sebep oluyorsa mekruhtur.

Alıştırmalar

1- Araba gibi vücudun kontrolsüz hareket ettiği yerlerde namaz kılmanın hükmü nedir?

- 2- Namaz kılmanın yeri pak değil ama secde yeri pak ise kılınan namaz sahih midir?
- 3- Her yerine Allah'ın isimleri veya Kur'an ayetleri nakşedilen halda namaz kılmanın hükmü nedir?
- 4- Namaz esnasında erkekler, kadınlardan daha önde mi olmalıdır?
- 5- Kâbe'nin içinde farz namaz kılmanın hükmü nedir?
- 6- Üzerinde resimler bulunan bir seccade veya desen bulunan bir mühür üzerinde namaz kılmanın hükmü nedir?

Ders 32: Secde Hükümleri (1) Mescitlerde Haram Olan Şeyler

1- Mescitlerde Haram Olan Şeyler

- 1- Mescidi necis etmek
- 2- İsrâf sayılması durumunda mescidi altınla süslemek
- 3- Mescidin şanına ve saygınlığına ters düşecek eylemler yapmak
- 4- Mescide kafirin girmesi
- 5- Mescidi yıkmak
- 6- Mescidin vakfedilme amacının dışında kullanmak

1- Mescidi necis etmek:

Mescidin zeminini, tavanını, duvarını ve çatısını necis etmek haramdır ve necis olursa hemen temizlenmesi farzdır.

Dikkat

Gasp edilmiş, yıkılmış ve terk edilmiş ve yerine başka bir bina yapılmış veya terk edilmekten dolayı izleri kaybolmuş ve sanki yerleşim yeri değişmiş gibi yeniden imar ümidi kalmamış bir mescidin bulunduğu yeri necis etmek haram değildir. Gerçi necis edilmemesi müstehap ihtiyat gereğidir.

2- İsrâf sayılması durumunda mescidi altınla süslemek:

Mescidi israf sayılacak şekilde altınla süslenmesi haramdır ve bunun dışında da mekruhtur.

3- Mescidin şanına ve saygınlığına ters düşecek eylemler yapmak:

Mescidin şan, izzet ve makamına saygı gösterilmesi farzdır ve mescidin şanına aykırı işlerden sakınılmalıdır.

4- Mescide kafirin girmesi:

Kâfirlerin, tarihi eserlere bakmak niyetiyle de olsa ister Mescid-ul Haram, ister diğer mescitler olsun, ister girmeleri mescide ihanet ve saygısızlık olarak kabul edilsin veya edilmesin, Müslümanların mescitlerine girmeleri caiz değildir.

5- Mescidi yıkmak:

Görmezden gelinmesi veya dikkat edilmemesi mümkün olmayan maslahatlar dışında mescidin tamamını veya bir kısmını harap etmek ve yıkmak caiz değildir.

Dikkat

Bir mescidin yıkılması, onu mescit olmaktan çıkarmaz. Bu nedenle, yıkılıp terkedilmiş olan ve yerine başka bir bina yapılan bir mescit veya terkedilmiş olmasından dolayı mescit olma eserinin ortadan kalktığı ve yeniden inşa ümidi kalmadığı müstesna olmak üzere, mescit hükmünde olacaktır. Bu nedenle Caminin kapalı kısmının bir parçası olan arazi ve belediye imar planı yolundaki konumu nedeniyle sokağa düşen ve bir bölümü acil durum nedeniyle yıkılan arazi, eski haline döndürme ihtimali olmadığı durumlarda şer'i mescit hükümlerine sahip değildir.

6- Mescidin vakfedilme amacının dışında kullanmak

1- Mescidin vakfedilme niteliğine muhalif davranmak veya değiştirmek caiz değildir. Bu nedenle:

Mescidi sinema filmlerinin yayınlandığı bir mekana çevirmek caiz değildir. Ancak faydalı ve bilgilendirici içerikli dini ve inkılapçı filmlerin özel günlerde ve ihtiyaca göre cami imamının gözetiminde gösterilmesinde bir sakınca yoktur.

2- Mescidin şanı ve izzetiyle çelişmeyecek, cemaatle kılınan namazları ve ibadet edenleri rahatsız etmeyecek şekilde ders sınıfları açmak gibi faaliyetlerde sakınca yoktur.

3- Cenazeler için Fatiha meclisleri düzenleme ve benzeri şeylerin yapılmasında caminin elektrik, ses sistemi, havalandırma gibi imkanlarından faydalanılmasına izin verilmesi, mescidin adak veya vakfedilmesinde belirtilen niteliklere bağlıdır.

4- Mescidin özel bölmesine (Şebistan) müze, kitaplık ve benzeri şeyler yapılması, o bölümün vakfiyesine aykırı ise veya mescidin yapısının değişmesine yol açacaksa caiz değildir. Bu amaçlar için mescidin yanında bir yer yapmak daha iyidir.

5- Mescidin (üzeri) kapalı kısmına, mescidin şer'i hükümleri bilinmediği için odalar yapılmışsa, odaların yıkılarak kapalı kısmın eski haline getirilmesi farzdır. Ayrıca, önceden mescit olan bir yere cehaletten dolayı çay ve benzeri şeyler için bir oda yapılırsa, o yerin mescit haline döndürülmesi farzdır.

6- Cenazenin mescide defnedilmesi caiz değildir. Ayrıca vakıf akdinin okunması sırasında cenazenin defni istisna tutulmadıkça, “beni şu mescide defnedin” gibi bir vasiyet de geçerli değildir.

7- Mescidin alt (bodrum) katı üç şartla kiraya verilebilir:

- 1- Orası mescit unvanı taşınamalıdır
- 2- Mescidin ihtiyacı olduğu bir yapı olmamalıdır
- 3- Orasının vakfı intifa vakfı* olmamalıdır (Menfaat vakfı** olmalıdır)

*İntifa vakfı: Bir kimse bir şeyi vakfeder ve vasisinin vakıf malını doğrudan kullanmasını ve ondan istifade etmesini şart koşarsa, böyle bir vakfa, intifa vakfı denir.

**Menfaat vakfı: Bir şeyi vakfeden kimse, vasisine vakfettiği şeyin kendisini değil de onun gelirini kullanmayı şart koşarsa buna menfaat vakfı denir.

Alıştırmalar

- 1- Mescitlerde haram olan şeyleri açıklayınız.
- 2- Mescitlerde spor antrenmanları yapmak caiz midir?
- 3- Mescitlerde İmamların (a.s) doğum günleri münasebetiyle neşeli müzikler çalmanın şer' en sakıncası var mıdır?
- 4- Kafirlerin, tarihi eserleri görmek-inceleme için de olsa Müslüman mescitlerine girmeleri caiz midir?
- 5- Cenazeler için Fatiha merasimi yapılırken caminin elektrik, havalandırma gibi olanaklarından yararlanmanın hükmü nedir?
- 6- Mescidin şanına ve izzetine uygun işler için mescidin alt katını kiraya vermek caiz midir?

Ders 33: Mescit Hükümleri (2)

Mescitlerde Müstehap Olan Hükümler

2- Mescitlerde Müstehap Olan Hükümler

- 1- Mescidi temiz ve güzel tutmak
- 2- Mescide giderken güzel koku sürmek ve temiz ve şık elbise giymek
- 3- Ayakkabı veya ayakların necaset ya da pisliğe bulaşmamasına özen göstermek
- 4- Mescide herkesten önce gitmek ve herkesten sonra ayrılmak
- 5- Mescide girerken ve çıkarken huşu içinde kalp ve zikreden dile sahip olmak
- 6- Mescide girdiğinde iki rekat Tahiyat namazı kılmak

Mescit Hükümleri İle İlgili Birkaç Nükte

Mescitte uyumak mekruhtur.

Mescitte namaz kılmanın fazileti sadece erkeklere mahsus değildir ve kadınları da kapsar

Mahalle mescidini bırakıp namaz için başka bir camiye özellikle Merkez Cami'ye gitmenin bir sakıncası yoktur.

Dikkat

Merkez Cami, bir şehirde özel bir guruba veya topluluğa ait olmayan ve şehirdeki herkesin toplanabileceği mescittir.

Konut alanları inşa eden ve başlangıçta bu alanlar için mescit gibi halka açık yerler inşa etmek üzere anlaşılan halk kooperatifi şirketlerinde, şirket hissedarlarından bir kısmı konutu teslim alırken sözleşmeden çıkarak "Biz mescit yapılmasına razı değiliz" derler. Eğer bu çıkışları mescit yapılıp vakfedildikten sonra olursa bir etkisi yoktur. Ancak mescidin şer'i vakfiyesinden önce gerçekleşirse, üyelerin tamamına ait olan zeminde onların parasıyla ve rızaları olmadan mescit yapılması caiz değildir. Ancak şirket, anlaşma metninde arazinin bir kısmının mescit inşaatı için tahsis edilmesi gerektiğini şart koşar ve üyeler de bu şartı kabul ederlerse bu durumda vazgeçme hakları yoktur ve olası vazgeçmelerinin de bir etkisi olmayacaktır.

Onarılması gereken bir mescidin bakım ve onarımı, gönüllü ve hayırsever kimselerin şahsi malından yapılacaksa şer'i hakimnin iznine ihtiyaç yoktur.

Kafirlerin yaptığı mescitte namaz kılmakta ve kafirlerin gönüllü olarak mescide verdikleri mali yardımı almakta bir sakınca yoktur.

Bir mescide alınan eşyalar ve araç gereçler o mescitte kullanılmıyorsa, başka mescitlerde kullanılmasında sakınca yoktur.

Tekke ve Hüseyniyeler, mescit hükmü taşımazlar.

Şer'i bir vakıf olarak yapılan Hüseyniyenin mescide dönüştürülmesi veya bir ek olarak mescide katılması caiz değildir.

Dikkat

Bir imam zadenin (a.s) türbesine adak olarak verilen halı vb. eşyaların mahalle mescidinde kullanılması, türbe ve ziyarete gelenler için ihtiyaç fazlalığı ise bir sakıncası yoktur.

Alıştırmalar

- 1- Mescitlerde müstehap olan hükümleri sayınız.
- 2- Mescitte uyumanın hükmü nedir?
- 3- Kadınların namazlarını mescitte mi kılmaları iyidir yoksa evde mi?
- 4- Merkez Cami ne demektir?
- 5- Bir mescidin bakım ve onarımı ihtiyacı varsa şer'i hakimden veya vekilinden izin alınması gerekir mi?
- 6- Hz. Ebulfazl (a.s) vb. şahsiyetler adına yapılan tekkeler, mescit hükmü taşır mı?

Ders 34: Kible Kible Hükümleri

1- Kible Hükümleri

1- Müslümanlar namazlarını Kabe'ye doğru kılmalıdır ki bu sebeple "Kible" kavramı mana kazanır. Elbette Kabe'den uzak olanların Kabe'nin karşısında olmaları mümkün olmadığı için "kibleye doğru namaz kılıyor" ifadesinin kullanılması yeterlidir.

Dikkat

Kibleye doğru yönelmenin ölçütü, kişinin yönünün Kabe'ye dönük olmasıdır. Yani yeryüzünün herhangi bir yerinden Mekke'de inşa edilmiş olan Kabe'ye doğru, yönelmesi demektir. Buna göre bir kimse, yeryüzünün bir noktasında bulunsun ve o yerin dört yönünden Mekke'ye doğru dört yönden çizilen düz çizgiler mesafe bakımından eşit olsa, dört yönden herhangi birine doğru durup namaz kılabilir. Ancak bazı yönlerdeki çizgilerin mesafesi, "kibleye doğru yönelme" konusunda halk arasında farklı görüşler oluşturacak şekilde daha az ve kısa ise, kişinin en kısa olan yönü seçmesi farzdır.

Müstehap namazlar yürürken veya binek üzerinde okunabilir ve bu durumda namazın kibleye yönelerek kılınması gerekmez.

2- Namaz kılan kişi, ister doğru ve güvenilir bir pusula yöntemiyle, ister güneş ışınları veya yıldızların ışığının konumuyla (kullanımlarını bilmesi durumunda) veya başka yollarla kible yönü konusunda yakın etmeli ya da itminana ermelidir. Eğer emin olamıyorsa kible olabileceğine en çok ihtimal verdiği yöne doğru namaz kılmalıdır. Tıpkı mescit mihrabından elde edilen tahmin gibi.

3- Kible yönünü bulamayacak durumda olan ve hiçbir yöne kible olma ihtimali veremeyecek kimse, farz ihtiyat gereği dört yöne de namaz kılmalıdır. Eğer dört yöne namaz kılacak vakti yoksa, vaktinin yettiği kadarını kılmalıdır.

4- Kible konusunda emin olmayan insan, hayvan kesmek gibi kibleye dönük yapılması gereken diğer işlerde kendi zannına göre hareket etmelidir. Eğer hiçbir yöne zannı yoksa, istediği yöne doğru yapabilir ve o işi sahihtir.

Dikkat

Kible yönünü belirlemede bir göstergeye veya pusulaya güvenmek, eğer mükellefe itminan veriyorsa doğrudur ve ona göre hareket edilmelidir. Aksi takdirde daha fazla ihtimal verdiği yöne doğru namaz kılmalıdır.

Kibleyi belirlemek için gösterge kullanmanın anlamı şudur: 28 Mayıs ile 16 Temmuz gününde, güneş öğle vakti Mekke ufkunda Kabe'ye dik olarak parladığında (aynı zamanda Mekke'de ezan sesi yükseldiğinde), örneğin düz bir tahta veya benzeri bir parçayı gösterge olarak düz bir zemine dikey olarak dikelim, göstergenin gölgesinin gösterdiği yönün aksi istikameti kible yönü olacaktır. (Yani gölge boyunca kible yönü, göstergenin gölgesi olmayan tarafındadır.)

Alıştırılmalar

- 1- Kibleye doğru yönelmenin ölçütü nedir?
- 2- Yürürken veya bir binek üzerindeyken müstehap namazları kılmakta kibleye uymak gerekir mi?
- 3- Kible yönünü belirlemede emin olamayan namaz kılanın vazifesi nedir?
- 4- Bir kimse, kible yönünü hiç bilmediği bir durumdaysa ve herhangi bir yöne doğru tahmini de yoksa, hangi yöne doğru namaz kılmalıdır?
- 5- Pusulaya güvenmek doğru mudur?
- 6- Kibleyi belirlemek için gösterge kullanmanın anlamı nedir?

Ders 35: Günlük Namazlar (1)

Günlük Namazların Önemi -Günlük Namazların Sayısı -Günlük Namazların Vakti

1- Günlük Namazların Önemi

1- Günlük beş vakitte kılınan namazlar İslam şeriatının çok önem verdiği hatta dinin direği saydığı farzlardandır. Bu namazları terk etmek yahut hafife almak şer' en haramdır ve ilâhi azabı gerektirir.

2- Savaşta dahi olsa namaz hiçbir şartta terk edilemez. Bu nedenle çatışmanın yoğunluğundan dolayı Fatiha suresini okuyamayan, secde ve rükuyu yerine getiremeyen asker, mümkün olan her şekilde namazını kılmalıdır. Rükû ve secde etmeye imkanı yoksa rükû ve secde yerine mimik ve işaret yolunu kullanmalıdır.

2- Günlük Namazların Sayısı

Günlük Farz Namazlar

- 1- Sabah Namazı: 2 rekat
- 2- Öğle Namazı: 4 rekat
- 3- İkinci Namazı: 4 rekat
- 4- Akşam Namazı: 3 rekat
- 5- Yatsı Namazı: 4 rekat

Dikkat

Yolculukta dört rekatlık namazlar (öğle, ikinci ve yatsı namazı) iki rekat olarak kılınır ki bu namazların hususiyatı ve hükümleri ileride açıklanacaktır.

3- Günlük Namazların Vakitleri

1- Sabah namazı vakti:

1- Sabah namazının vakti fecrin doğuşundan güneşin doğuşuna kadardır.

2- Sabah namazının vakti hususunda şer'i ölçüt, fecri sadıktır.* Fecr-i sadık'ın girip girmediğinin tespiti mükellefin görevidir.

*Fecr-i Sadık, fecr-i kazıp'ın karışığıdır. Fecr-i kazıp, fecr-i sadık'ın doğuşundan önce gökte beliren ışıktır ve ufukta yayılmak yerine dikey olarak yukarı doğru yansır. Fecr-i Sadık, ufuk yüzeyine bağlı beyaz ışığın düşük parlaklıkla yükselip ufukta dağıldığı ve zaman geçtikçe ışığın yoğunluğunun arttığı zamandır. Fecr-i Sadık'ın ışığının zayıf olmasından dolayı onu görmek tamamen açık ve karanlık bir doğu ufku gerektirir ve şehirlerin içinde görülmesi çok zordur. Bu nedenle sabah namazının vaktini tam olarak belirlemek zor olduğundan ihtiyat gereği sabah namazı, ezan başladıktan birkaç dakika sonra kılınmalıdır.

3- Fecrin doğuşu (sabah farızası vakti) hususunda mehtaplı geceler ile diğer geceler arasında bir fark yoktur. Ancak mükellefin mehtaplı gecelerde namaz kılan kişinin, sabah vakti beyazlığının mehtabın parlaklığına galip gelmesini beklemesi ve sonra namaz kılması daha iyidir.

2- Öğle namaz vakti:

Öğle namazının vakti, öğlenin başlangıcından (yani güneşin tam tepede olması nedeniyle her şeyin gölgesinin kısaldığı ve sonra doğruya doğru artmaya başladığı andan itibaren), gün batımında ikinci namazını kılmak için yeterli zaman kalıncaya kadardır.

3- İkinci namazı vakti:

İkinci namazının vakti, öğle vaktinden öğle namazını kılacak kadar vakit geçtikten sonra başlar ve gün batımına kadar devam eder.

4- Akşam namazı vakti:

Akşam namazının vakti, gün batımından sonra doğudan yükselen gökyüzündeki kızılığın kaybolduğu andan itibaren, gece yarısına yani ancak yatsı namazına yetecek miktar kalana kadar devam eder.

Dikkat

Güneşin batışı ile doğudaki Humre'nin bitimi (gün batımından sonra doğudaki kızılığın kaybolması) arasındaki zaman aralığı, mevsim farklılıklarına göre değişim gösterir.

5- Yatsı namazı vakti:

Yatsı namazının vakti, akşamın ilk vaktinde akşam namazının kılınmasına yetecek süreden gece yarısına kadar olan süredir.

Dikkat

Gece yarısı (akşam ve yatsı namazları için), gün batımından fecr-i sadık'ın gerçekleştiği zaman aralığının yarısıdır. Bu nedenle şer'i öğle vaktinden sonara (yani 11 saat 15 dakika) akşam ve yatsı namazlarının son vaktidir.

Alıştırmalar

- 1- Namazı kasten terk eden veya hafife alan kimsenin hükmü nedir?
- 2- Mehtaplı gecelerde sabah namazını kılmak için on beş, yirmi dakika beklemek mi gerekir?
- 3- Güneş ışığının dünyaya ulaşması yaklaşık sekiz dakika sürer. Sabah namazı vaktinin bitiminde ölçü, güneşin doğuşu mudur yoksa ışığın yeryüzüne ulaşması mıdır?
- 4- İkinci namazı vakti akşam ezanına kadar mıdır yoksa gün batımına kadar mıdır?
- 5- Gün batımı ile akşam ezanı arasındaki süre kaç dakikadır?
- 6- Yatsı namazı için şer'i gece yarısı ne zamandır?

Ders 36: Günlük Namazlar (2)
Namaz Vakitleri İle İlgili Hükümler -Namazlar Arasındaki Sıralama

4- Namaz Vakitleri İle İlgili Hükümler

1- Namazların Vaktini Tanıma Yolları

- 1- Mükellefin bizzat kendinin yakın etmesi yahut vaktin girdiğine dair itminana ermesi
- 2- İki adil erkeğin, vaktin girdiğine dair haber vermesi
- 3- Güvenilir ve vakti bilen bir müezzinin ezan okuması

Dikkat

Namaz vaktini tanıma yollarından herhangi biri gerçekleşmezse, namaza başlamak caiz değildir.

Vaktin girdiğinden emin olup namaza başlayan ama namazın ortasında vaktin girip girmediğinden şüpheye düşen kimsenin namazı batıldır. Ancak namaz esnasında vaktin girdiğinden emin olur ama kıldığı miktarı, vaktinde kılıp kılınmadığı konusunda şüpheye düşerse namazı sahihtir.

- 2- Vaktin girişini doğrulamanın ölçüsü, mükellef için itminan hasıl olmasıdır. Bu nedenle:

- 1- Eğer mükellefte, şer'i vakitleri bir gün öncesinden ilan eden media organlarına karşı vaktin girdiğine dair güven ve itminan hasıl olursa, onlara itimat edebilir.

- 2- Ezanın başlaması, mükellef için namaz vaktinin girdiğine dair güvence verirse, ezanın bitmesini beklemesine gerek yoktur ve namaza başlayabilir.*

*Elbette daha önce de belirttiğimiz gibi sabah namazı, ihtiyat gereği ezanın başlangıcından itibaren birkaç dakika beklenmeli ve sonra namaz kılınmalıdır.

- 3- Mükellef, namaz vakitlerinde (kutuplara yakın yerlerde dahi olsa) kendi ikamet ettiği yerin ufkuna göre hareket etmelidir.

- 4- İki bölge arasındaki fecrin doğuşu veya güneşin zevali (öğle vakti) veya gün batımı konusundaki vakit farkı, diğer vakitlerin de aynı farkta olması gerektiği anlamını taşımaz. Aksine üç vakit hususunda şehirlerin birbirinden farklılıkları vardır. Örneğin eğer öğle vakti, iki eyalet arası yirmi beş dakikalık farka sahipse sabah ve akşam namazları vaktinde bum iktar değişkenlik gösterebilir (yirmi beş dakikadan az veya çok olabilir).

- 5- Bir rekat namaz kılacak vakti olan kimse, namazını eda niyetiyle kılmalıdır. Ancak kasten o zamana kadar namazı geciktirmemelidir. En az bir rekat için vakit kalıp kalmadığından şüphe edildiği durumda ise, “ma fi-z zimme” niyetiyle namaz kılınmalıdır.

- 6- İki namazın (öğle ile ikindi veya akşam ile yatsı) vaktine girdikten sonra, her iki namazı da peş peşe cem ederek kılmak veya her birini kendi fazilet vaktinde kılmakta özgürdür.

- 7- Mükellefin namazını ilk vakitte kılması müstehap olup, İslami öğretilerde bu konu, şiddetle önerilmiştir. Eğer ilk vakitte kalamıyorsa, örneğin cemaat namazını beklemek dışında namazını ilk vakte en yakın zamanda kılması daha iyidir.

- 8- Bir alacaklı, alacağını talep ederse ve kişinin gücü varsa, önce borcunu ödemeli, sonra namaz kılmalı. Ayrıca başka bir acil farz iş ortaya çıkarsa da aynı şey geçerlidir. Evet, namaz vakti dar ise önce namaz kılmalıdır.

5- Namazlar Arasındaki Sıralama

- 1- Öğle ve ikindi namazı mutlaka sırasıyla kılınmalıdır. Yani önce öğle namazı ve ardından ikindi namazı kılınmalıdır. Aynı şekilde akşam ve yatsı namazları arasında da sıralamaya uymak gerekir. Eğer ikindi namazını kasten öğle namazından önce veya yatsı namazını kasten akşam namazından önce kılsa namazı batıldır.

- 2- Bir kimse gaflet anı veya ihmalden dolayı ikinci namazı birinciden önce kılsa, örneğin yatsıyı akşamdan önce kılsa ve bunu namazı bitirdikten sonra fark ederse, namazı sahihtir.

- 3- Mükellef öğle namazı niyetiyle namaza başlar ve namazın ortasında öğle namazını kıldığını hatırlarsa, namazını bozmalı ve sonra ikindi namazını kılmalıdır. Aynı kural, akşam ve yatsı namazlarında da aynı şey geçerlidir.

- 4- Mükellef öğle namazını kıldığını zannederek ikindi namazı niyetiyle namaza başlar ve namazın ortasında öğle namazını kılmadığını anlarsa, öğle namazı ile ikindi namazının ortak vaktindeyse hemen niyetini öğle namazına çevirmeli ve namazı

bitirmelidir. Ardından da ikinci namazını kılmalıdır. Eğer öğle namazına özel vakitte ise farz ihtiyat gereği niyetini öğle namazına çevirmeli ve namazını bitirmelidir. Fakat bunun ardından her iki namazı da (öğle ve ikinci) sırasıyla tekrar kılmalıdır.

5- Mükellef, akşam namazını kıldığını zannederek yatsı namazına başlar ve namazda yanıldığını anlarsa, akşam ve yatsı namazlarının ortak vaktindeyse ve dördüncü rekatın rükusuna gitmemişse, niyetini akşam namazına çevirmeli ve namazını bitirmelidir. Ardından da yatsı namazını kılmalıdır. Fakat dördüncü rekatın rükusuna gitmişse ihtiyaten namazını bitirmeli ve sonra akşam ve yatsı namazını sırasıyla kılmalıdır. Aynı şekilde, akşam namazına özel vakitte ise ve dördüncü rekatın rükusuna gitmemişse, farz ihtiyat gereği niyetini akşam namazına çevirmeli, namazını bitirmeli ve sonra her iki namazı da sırasıyla kılmalıdır.

Alıştırmalar

- 1- Namazın vakitlerini tanıma yollarını sayınız.
- 2- Namaz vakti ezan okunmaya başladığı anda mı başlar? Yoksa ezan bitinceye kadar bekleyip ardından mı namaza başlanmalıdır?
- 3- Eyaletler-şehirler arasındaki ufuk farkından kaynaklanan şer'i vakit farkı miktarı, üç (sabah, öğle, akşam) günlük namaz vakti için de aynı mıdır?
- 4- Namazın ne kadarı vakit içinde kılınırsa eda niyeti doğru olur? Bu miktarın (kılınan rekatın) vakit içinde olup olmadığı konusunda şüphe varsa ne yapılmalıdır?
- 5- Öğle namazına niyet ederek namaza başlayan ve namazın ortasında öğle namazını kıldığını hatırlayan kimse ne yapmalıdır?
- 6- Yatsı namazını kılarken, akşam namazını kılmadığını hatırlayan kimse ne yapmalıdır?

Ders 37: Günlük Namazlar (3) Ezan ve Kamet

6- Ezan ve Kamet

1- Ezan ve kametin günlük farz namazlardan önce okunması müstehapdır. Bu amel, sabah ve akşam namazları ve özellikle de cemaat namazları hakkında önemle vurgulanmıştır. Ancak ayet namazı gibi diğer farz namazlarda ezan ve kamet konusu nakledilmemiştir.

2- Ezan, şu on sekiz cümleden ibarettir:

1- Dört defa “Allah-u Ekber” demek (yani Allah, vasfedilmekten daha yücedir)

2- İki defa “Eşhedu en lâ ilahe illallâh” demek (yani şehadet ederim ki Allah’tan başka ilah yoktur)

3- İki defa “Eşhedu enne Muhammeden Resulullah” demek (yani şehadet ederim ki Muhammed (s.a.a) Allah’ın elçisidir)

4- İki defa “Hayye ale’s salah” demek (yani haydi namaza!)

5- İki defa “Hayye ale’l felah” demek (yani haydi kurtuluşa!)

6- İki defa “Hayye ala hayri’l amel” demek (yani haydi amellerin en hayırlısına)

7- İki defa “Allah-u ekber” demek (yani Allah, vasfedilmekten daha yücedir)

8- İki defa “La ilahe illallâh” demek (yani Allah’tan başka ilah yoktur)

3- Kamet ise on yedi cümleden ibarettir ve başta iki defa “Allah-u ekber” demek ve en sonda bir defa “La ilahe illallâh” demek dışında ezan ile aynıdır. Ayrıca “Hayye ala hayri’l amel” dedikten sonra iki defa “Gad gameti’s salah” (yani namaz başladı) eklenir.

Ezan ve kamet hususunda birkaç nükte

“Eşhedu enne Aliyyen veliyyullah” zikri (yani şehadet ederim ki Ali (a.s) Allah’ın veli kuludur), ezan ve kametin bir parçası değildir. Ancak Teşeyyu mektebinin bir şiarı olarak güzel ve önemlidir ve Allah’a yakınlaşma kastıyla söylenmelidir.

Ezanın okunması (namaz vaktinin girdiğine dair duyurudur) ve ezanı duyanlar tarafından tekrar edilmesi vurgulanan müstehaplardandır.

Hoparlörden vaktin girdiğini duyurmak için geleneksel bir şekilde ezan okunmasında bir sakınca yoktur. Ancak mescidin hoparlöründen Kuran ayetleri, dualar vb. okunması komşuları rahatsız ediyorsa caiz değildir.

Erkekler için, kadının okuduğu ezanla yetinmek sakıncalıdır.

Alıştırmalar

1- Ezan ve kametin hükmü nedir?

2- Ezan ve kamet arasında ne gibi farklılıklar vardır?

3- Ezan ve kamette, Hz. Ali b. Ebu Talip’in (a.s) velayetine işaret eden üçüncü şehadet farz mıdır?

4- Bir erkeğin namaz için kadının okuduğu ezanla yetinmesi caiz midir?

Ders 38: Günlük Namazlar (4) Namazın Farzları (1)

7- Namazın Farzları

Namazı teşkil eden farz ameller on bir adettir:

- 1- Niyet
- 2- Tekbiretu'l İhram
- 3- Kıyam
- 4- Kıraat
- 5- Rükü
- 6- Secde
- 7- Zikir
- 8- Teşehhüt
- 9- Selam
- 10- Sıralama (tertip)
- 11- Muvalat

Dikkat

Namazdaki farzların bir kısmı “rükün”dür. Yani namazda yerine getirilmezse veya farz miktarından fazla şekilde yapılırsa hatta bilmeden veya unutkanlık sebebiyle olsa bile namaz batıl olur. (Fakat kıraat gibi rükün olmayan farzlar bilerek az veya çok yapılırsa namaz batıl olur ama bilmeden olursa namaz sahihtir)

Namazın Erkanı

- 1- Niyet
- 2- Tekbiretu'l İhram
- 3- Kıyam (Tekbiretu'l İhram esnasında ve rükuya gitme esnasında)
- 4-Rükü
- 5- İki secde

1- Niyet

1- Niyetin Anlamı ve Hükümü

Namazda niyet farzdır. Niyetten maksat ise belirli namazı Allah'ın emrine itaat için kılmaktır.

Dikkat

Namazda farz olan niyet, Allah için namaz kılmaya niyettir ve bunu kalpten veya dille örneğin “Allah’a yakınlaşmak için dört rekat öğle namazı kılıyorum” söylemek gerekli değildir.

Namaz kılan kişinin hangi namazı kıldığını bilmesi gerekir. Yani örneğin dört rekat kılmaya niyet ederse, fakat namazın öğle mi yoksa ikindi mi olduğunu belirtmezse, namazı batıldır.

İnsan, alemlerin Rabbinin emrine itaat niyetiyle namaz kılmalıdır. Dolayısıyla asıl namazı riya yani dindar görünme ve benzeri nedenlerle kılsa bu haramdır ve namaz batıldır. Namazın bazı yerlerinde riya varsa farz ihtiyat göre namaz yeniden kılınmalıdır.

2- Niyeti Çevirmek:

Niyeti çevirmenin farz olduğu yerler:

İkinci namazından öğle namazına: İkinci namazına has olan vakit öncesinde namaz esnasında öğle namazını kılmadığını fark ederse, niyetini ikinci namazından öğle namazına çevirmelidir.

Yatsı namazından akşam namazına: Yatsı namazına has olan vakitten önce namaz esnasında akşam namazını kılmadığını fark eder ve niyetini çevirme vaktinin geçmediğini bilirse; yani dördüncü rekatın rükusundan önce, niyetini yatsı namazından akşam namazına çevirmelidir.

Eğer sıralamaya uyarak kılması gereken kaza namazları varsa (öğle ve ikinci namazı kazaları gibi) ve unutkanlıktan ilk namazın yerine ikinci namaza niyet edip başlamışsa, niyetini ikinci namazdan ilkinde çevirmelidir.

Niyeti Çevirmenin Caiz Olduğu Yerler

Niyeti, Eda namazından farz kaza namazına çevirmek (elbette mükellefin boynunda sadece bir kaza namazı varsa farz ihtiyat gereği kaza namazına çevirmelidir. Özellikle kaza namazı o güne aitse...)

Cemaat namazı sevabını almak için niyeti, farz namazdan müstehap namaza çevirmek

Cuma günü öğle vakti farz namazdan nafile namaza çevirmek: Mükellef Cuma suresini okumayı unutmuşsa ve onun yerine başka bir sureyi okuyup da yarısına kadar gelmişse veya yarısını geçmişse, niyetini farz namazdan nafile namaza çevirebilir.

Alıştırmalar

- 1- Namazın farzlarını sayınız.
- 2- Rükün ve rükün olmayan farzlar arasındaki fark nedir?
- 3- Namazın erkânı nelerdir?
- 4- Niyeti kalpten ve dil ile söylemek gerekli midir?
- 5- Hangi durumlarda namazda niyeti çevirmek farzdır?
- 6- Namazda niyeti çevirmenin müstehap olduğu yerler nelerdir?

Ders 39: Günlük Namazlar (5)
Namazın Farzları (2)

2- Tekbiretu'l İhram

1- Tekbiretu'l İhram'ın Anlamı ve Hükümü

Namazda tekbiretu'l ihram farzdır ve bundan maksat namaza başlarken “Allah-u Ekber” demektir.

Dikkat

Namazın başlangıcında tekbiretu'l ihramı ister bilerek ister bilmeden dememek namazı batıl eder. Aynı şekilde namazın başında sahih şekilde tekbiretu'l ihram söylendikten sonra aralıklı (muvalatı bozmayacak şekilde) veya aralıksız aynı niyetle “Allah-u Ekber” denirse namaz batıl olur. Bu fazladan söylemin bilerek yahut bilmeden olmasında bir fark yoktur.

2- Tekbiretu'l İhram'ın Farzları

- 1- Tekbiretu'l ihram, “telaffuz edildi” denecek şekilde söylenmelidir. Bununda ölçüsü mükellefin söylediği ve dile getirdiği zikri (işitme sorunu veya çevredeki aşırı gürültü dışında) kendisinin duymasıdır.
- 2- Tekbiretu'l ihram, sahih Arapça ile söylenmelidir. Eğer Türkçe tercümesiyle yahut Arapça yanlış telaffuzla örneğin; “Allah-e Ekber” vb. şekilde söylenirse sahih değildir.

Dikkat

Namaz kılan mükellef, tekbiretu'l ihramın sahih telaffuz şeklini bilmiyorsa, öğrenmesi farzdır.

- 3- Tekbiretu'l ihram esnasında beden sabit ve hareketsiz olmalıdır. Bilerek ve kendi isteğiyle bedeni hareketli olduğu halde tekbiretu'l ihramı söylerse, batıldır.

3- Tekbiretu'l İhram'da Şüphe

Tekbiretu'l ihramın söylenip söylenmediğinde şüphe etmek:

- Namaza ve kıraate başladıysa: Şüphesine itina etmemeli ve namaza devam etmelidir.
- Namaza ve kıraate başlamadıysa: Tekbiretu'l ihramı söylemelidir.

Tekbiretu'l ihramın sıhhatinde şüphe etmek: Şüphesine itina etmemelidir.

3- Kıyam (Ayakta Durma)

Kıyam'ın Kısımları

Farz Kıyam

Rükün olan kıyam:

Tekbiretu'l ihram esnasındaki kıyam

Rükuya gitme esnasındaki kıyam (rükuya bağlanma anı)

Rükün olmayan kıyam:

Kıraat esnasındaki kıyam

Rükudan kalkarken yapılan kıyam

1- Herhangi bir özürlü olmayan ve ayakta namaz kılabilen kimse, namazın başlangıcından rükuya kadar ayakta kalmalıdır. Ayrıca rükudan sonra ve secdeye gitmeden önce de ayakta durmak farzdır. Bu durumlarda bilerek kıyama terk etmek namazı batıl eder.

2- Tekbiretu'l ihram esnasında ve kıraatin bitmesinden sonra ve rükuya gitmeden önceki halde kıyam rükündür. Yani bilmeden yahut unutkanlıktan ötürü terk edilirse namaz batıldır.

Dikkat

Hamd ve sure okuduktan sonra rükuya gitmeyi unutup otursun ve bu esnada rüku yapmadığını hatırlarsa, ayağa kalkıp durmalı ve ardından rükuya gitmelidir. Ayağa kalkıp durmadan, oturur halden kalkıp rükuya giderse namazı batıldır.

2- Kıyam'ın Farzları

Kıyam halindeki namaz kılan kimse zorunlu haller, bilmeden yahut unutkanlık dışında bedenini oynatmamalı ve belirgin bir şekilde bir tarafa eğilmemeli veya bir şeye dayanmamalıdır.

Dikkat

Namaz kılan kimsenin bedeni kıraat halindeyken ya da üçüncü ve dördüncü rekatların tesbihatını okurken, sabit olmalıdır. Eğer biraz ileri veya geri hareket etmek veya vücudunu biraz sağa veya sola hareket ettirmek isterse, bu hareketi yaparken okuduğu zikri bırakmalıdır.

3- Kıyam'daki Bazı Müstehaplar

- 1- Bedeni dik tutmak
- 2- Omuzları düşürmek
- 3- Elleri bacakların üzerine koymak
- 4- Parmakları birleştirmek
- 5- Secde mahalline bakmak
- 6- Bedenin ağırlığını, iki bacak üzerine eşit şekilde dağıtmak
- 7- Huzu ve huşu halinde olmak
- 8- Ayakları aynı hizada tutmak

4- Kıyam Hükümleri

1- Namaz kılarken ayakta durmaya gücü olmayan kimse oturarak namaz kılmalıdır. Fakat eğer bir şeye dayanarak ayakta durabiliyorsa, görevi namazı ayakta kılmaktır.

2- Oturarak namaz kılamayan kimse, uzanarak namaz kılmalıdır. Farz ihtiyat gereği de yapabildiği ölçüde sağ omzu üzere uzanarak bedeni ve yüzü kibleye doğru namaz kılmalıdır. Yoksa sol omzu üzere uzanmalıdır. Bu da mümkün değilse sırt üstü uzanmalı ve ayak tabanı kibleye bakacak şekilde namaz kılmalıdır.

3- Oturarak namaz kılan kimse, Hamd ve sure okuduktan sonra ayağa kalkıp rükuya gidebiliyorsa, ayağa kalkmalı ve ardından rükuya gitmelidir.

4- Uzanarak namaz kılan kimse, namazda zahmete düşmeden ve zorlanmadan oturabiliyor veya ayakta durabiliyorsa, oturarak veya ayakta durabildiği kadar namaz kılmalıdır. Ayrıca oturarak namaz kılan kimse de, kendisine bir zahmet ve zorluk yaşatmadan, mümkün olduğu kadar ayakta namaz kılmalıdır.

5- Ayakta namaz kılabilen kimse, ayakta iken hastalanmaktan veya başka bir zarara uğramaktan korkarsa, oturarak da namaz kılabilir. Namaz kılarken de aynı korkuyu yaşıyorsa yatarak namaz kılabilir.

6- Vaktin sonunda ayakta namaz kılabilceğini düşünen kimse, (farz) ihtiyat gereği o vakte kadar beklemelidir. Ancak, ilk vakitte bir özürden dolayı oturarak namaz kılsa ve sonra vaktin sonuna kadar özürü ortadan kalkmazsa, kıldığını namaz sahihtir ve tekrar etmeye gerek yoktur.

7- İlk vakitte namazı ayakta kılmaya muktedir değilse ve ayakta kılamama durumunun vaktin sonuna kadar devam edeceğine yakın etmişse, ilk vakitte oturarak namaz kılabilir. Fakat vaktin bitiminden önce namazı ayakta kılması mümkün hale gelirse, namazı ayakta iade etmelidir.

Alıştırılmalar

- 1- Tekbiretu'l ihramı sahih Arapça ile doğru telaffuz edemeyen kimsenin namazı sahih midir?
- 2- Tekbiretu'l ihramı söyleyip söylemediğinde şüphe eden kimse ne yapmalıdır?
- 3- Farz kıyamın kısımları nelerdir?
- 4- İnsan namazda biraz ileri veya geri gidebilir mi yahut bedenini biraz sağa veya sola çevirebilir mi?
- 5- Kıyamdaki bazı müstehapları açıklayınız.
- 6- İlk vakitte namazını ayakta kılamayacak kimsenin, namazını oturarak kılması caiz midir?

Ders 40: Günlük Namazlar (6)
Namazın Farzları (3)

4- Kıraat

1- Kıraat Unsurları

Günlük farz namazlarda kıraat

Birinci ve ikinci rekatta: Fatiha suresi ve farz ihtiyat gereği bir tam sure okunması

Üçüncü ve dördüncü rekatta: Yalnız Fatiha suresinin okunması veya bir defa tesbihat-ı erbaa okunması. Müstehap ihtiyata göre ise tesbihat-ı erbaa'nın üç defa okunması.

1- Günlük farz namazların birinci ve ikinci rekatında, tekbiretü'l ihramdan sonra Fatiha suresi ve ardından farz ihtiyat gereği Kur'an-ı Kerim'den bir tam sure okunmalıdır. Bir sureden bir veya birkaç ayet okumak yeterli değildir.

2- Namazların üçüncü ve dördüncü rekatlarında mükellef yalnız Fatiha suresini okumakla tesbihat-ı erbaa (yani Subhanallah'i ve'lhamdulillah'i ve la ilahe illallah'u ve'llahu ekber) okumak arasında istediğini okumakta özgürdür

2- Birinci ve ikinci rekatta kıraat hükümleri

1- “Fil” ve “Kureş” sureleri birlikte bir sure hükmündedir ve Fatiha suresinden sonra bunlardan birini okumak yeterli değildir. Aynı şekilde “Zuha” ve “İnşirah” sureleri de aynı hükme tâbidir.

Dikkat

Bir kimse, bilgisizliğinden dolayı namazlarında (Fatiha'dan sonra) tek başına Fil veya İnşirah suresini okumuşsa ve konuyu öğrenmede ihmalkarlık etmemişse, geçmiş namazları sahih hükmündedir.

2- Farz olan günlük namazlarda Fatiha suresi ve bir tam sure okunduktan sonra bazı ayetlerin Kur'an niyetiyle okunmasında bir sakınca yoktur.

3- Namaz vakti dar ise veya sureyi okumasıyla hırsız, yırtıcı veya başka bir şeyin kendisine zarar vereceğinden korkuyorsa sureyi okumamalıdır.

4- Eğer yanlışlıkla sureyi, Fatiha suresinden önce okur ve rükuya gitmeden önce hatasını anlarsa, Fatiha'dan sonra sureyi tekrar okumalıdır. Eğer sureyi okurken bunu fark ederse sureyi okumayı bırakmalı ve Fatiha'yı okuduktan sonra sureyi baştan okumalıdır.

5- Eğer Fatiha'yı ve sureyi yahut ikisinden birini unutmuşsa ve rükuya gittikten sonra fark ederse, namazı sahihtir.

6- Rükuya gitmeden önce Fatiha ve sureyi okumadığını veya sadece sureyi okumadığını fark ederse, onu okumalı ve rükuya gitmelidir. Eğer sadece Fatiha'yı okumadığını anlarsa, önce onu okumalı ve sonra tekrar sureyi okumalıdır. Ayrıca rükuya tam varmadan eğilirken Fatiha'yı, sureyi veya her ikisini birden okumadığını anlarsa, kalkıp aynı sıralamayı uygulamalıdır.

7- Farz namazda secde surelerini okumak caiz değildir. Eğer secde ayetine gelinceye kadar bilerek veya bilmeyerek bu surelerden birini okursa farz ihtiyat gereği secdeyi yapıp tekrar ayağa kalkmalıdır. Eğer sure bitmemişse onu bitirmeli, namazı sona erdirmelidir. Ardından namazı tekrar iade etmelidir. Secde ayetine varmadan fark ederse, farz ihtiyat gereği o sureyi bırakıp başka bir sure okumalı ve namazı bitirmelidir. Yine ardından namazı iade etmelidir.

8- Mükellef namaz esnasında secde ayeti okunduğunu duyarsa namazı sahihtir ve secde ayetini duyduğunda secde etmek yerine işaret ederek secde etmeli ve sonra namaza devam etmelidir.

9- Fatiha suresinden sonra İhlas suresini veya Kafirun suresini okumaya başlamışsa, sureyi yarım bırakıp başka bir sure okuyamaz. Ancak Cuma namazında, unutkanlıktan ötürü Cuma suresi ve Munafikun suresi yerine bu iki sureden birini okuyorsa, sureleri bırakıp Cuma ve Munafikun suresini okuyabilir.

10- Namazda İhlas ve Kafirun suresi dışında başka bir sure okuyorsa, surenin yarısına ulaşmadığı takdirde sureyi okumayı bırakıp başka bir sure okuyabilir.

11- Okumaya başladığı surenin bir kısmını unutmuşsa veya vakit darlığından ya da başka bir sebepten ötürü sureyi tamamlayamazsa, sureyi okumayı bırakmalı ve başka bir sure okumalıdır. Bu durumda surenin yarısına varması veya geçmesi arasında, surenin İhlas, Kafirun ya da başka bir sure olmasında bir fark yoktur.

12- Müstehap namazlarda, hatta adak nedeniyle farz olsa dahi (Fatiha'dan sonra) sure okumak şart değildir. Ancak içinde o namaza özel bir sure bulunan Valideyn namazı gibi bazı müstehap namazlarda, o namazın düsturlarına uymak isterse, o sureyi okuması gerekir.

3- Üçüncü ve dördüncü rekatta kıraat hükümleri

- 1- Üçüncü ve dördüncü rekatlarda tesbihat-ı erbaa'yı, üç defa okumak müstehap ihtiyat olsa da bir defa okumak yeterlidir.
- 2- Tesbihat-ı erbaa'yı üç defadan az mı yoksa fazla mı okuduğunu bilmeyen kimse için bir sorumluluk yoktur. Fakat rükuya gitmemişse en az ihtimale hükmederek, üç defa okuduğundan emin olana kadar tesbihatı tekrarlamalıdır.
- 3- Üçüncü ve dördüncü rekatlarda tesbihat okumayı alışkanlık edinen kimse, Fatiha suresini okumaya karar verir, ancak bunu unutarak alışkanlığı üzere tesbihatı okursa, namazı sahihtir. Bu durum aksi için yani Fatiha okumayı alışkanlık edinen kimse için de geçerlidir.
- 4- Bir kimse, namazda dalgınlıktan dolayı üçüncü veya dördüncü rekatta Fatiha ve sure okursa ve namazdan sonra fark ederse, namazı sahihtir ve tekrar etmesine gerek yoktur.
- 5- Namaz kılan kimse ayaktayken Fatiha'yı mı yoksa tesbihatı mı okuduğundan şüphe ederse, Fatiha veya tesbihatı tekrar okumalıdır. Fakat müstehap olan istiğfar zikrini söylerken, tesbihat okuyup okumadığı konusunda şüpheye düşerse, tekrar okuması gerekmez.
- 6- Üçüncü ve dördüncü rekatların rükusunda Fatiha veya tesbihatı okuyup okumadığına dair şüpheye düşerse, şüphesini görmezden gelmelidir. Fakat henüz tam olarak rükuya varmadan rükuy giderken şüphe ederse, farz ihtiyat gereği kalkıp Fatiha'yı veya tesbihatı okumalıdır.

Alıştırmalar

- 1- Günlük farz namazlarda kıraati oluşturan unsurlar nelerdir?
- 2- Bilgisizlikten dolayı namazda tek başına Fil veya İnşirah suresini okuyan kimsenin vazifesi nedir?
- 3- Farz namazlarda secde surelerini okumanın hükmü nedir?
- 4- Müstehap namazlarda sure okumanın hükmünü açıklayınız.
- 5- Üçüncü ve dördüncü rekatta tesbihat-ı erbaa'yı üç defa mı yoksa daha az veya daha fazla mı okuduğunu bilmeyen kimsenin görevi nedir?
- 6- Dalgınlıktan dolayı üçüncü veya dördüncü rekatta Fatiha ve bir tam sure okuyan ve bunu namazdan sonra fark eden kimsenin, namazı tekrar etmesi farz mıdır?

Ders 41: Günlük Namazlar (7) Namazın Farzları (4)

4- Sesli ve Sessiz Kiraatler:

Sesli ve sessiz

Birinci ve ikinci rekatta Fatiha ve sure

Sabah, akşam ve yatsı namazı

Namaz kılan erkek ise: Sesli okumalıdır

Namaz kılan kadın ise: Sesli veya sessiz okuyabilir. Ancak sesini bir namahrem duyacaksa, sessiz kılması daha iyidir.

Öğle ve ikindi namazı: “Bismillah” dışındaki zikirler, hem erkekler hem de bayanlar tarafından sessiz okunmalıdır.

Üçüncü ve dördüncü rekatta tesbihat-ı erbaa yahut Fatiha suresi: Erkek de olsa kadın da olsa sessiz okumalıdır. Fakat eğer Fatiha suresini de okuyorsa “Bismillah”ı ihtiyat gereği sessiz okumalıdır.

1- Erkeklerin sabah, akşam ve yatsı namazlarında Fatiha ve sureyi yüksek sesle, öğle ve ikindi namazlarında Fatiha ve sureyi sessiz, kadınların da öğle ve ikindi namazlarında Fatiha ve sureyi sessiz okumaları farzdır. Ancak (kadınlar) sabah, akşam ve yatsı namazlarında Fatiha ve sureyi sesli ya da sessiz okuyabilirler. Eğer namahrem kimseler seslerini işitirse, sessiz okumaları daha iyidir.

2- Üçüncü ve dördüncü rekatta Fatiha’yı ya da tesbihat-ı erbaa’yı sessiz okumak erkek için de kadın için de farzdır. Eğer Fatiha suresi okunacaksa, ihtiyat gereği “Bismillah” sessiz okunmalıdır.

Dikkat

Sabah, akşam ve yatsı namazlarının sesli okunmasının ve öğle ve ikindi namazlarının sessiz okunmasının farz oluşu yalnızca Fatiha suresi ve ardından okunan sure içindir. Aynı şekilde sabah, akşam ve yatsı namazlarında ilk iki rekatin dışında sessiz okumanın farz oluşu yalnızca Fatiha suresi ya da tesbihat-ı erbaa zikri için geçerlidir. Ancak mükellef günlük beş vakit namazlarda rüku, secde, teşehhüt ve selamda okunan farz zikirleri sesli yahut sessiz okuma arasında özgürdür.

Farz namazlarda sesli ve sessiz okumalar adına eda namazı ile kaza namazlar arasında (her ne kadar kaza namazları ihtiyat üzere olsa da) bir fark yoktur.

- Sesli okumanın ölçütü, sesin mahiyetini ortaya çıkarmak ve bunun karşısında sessiz okumanın ölçütü, namaz kılanın yanındaki kişi sesini duysa bile, sesi aşıkarak etmemektir.

Yüksek sesle kılınması gereken bir yerde namaz kasten sessiz kılınrsa veya sessiz kılınması gereken bir yerde namaz bilerek yüksek sesle kılınrsa, namaz batıldır. Fakat unutkanlıktan veya meseleyi bilmemekten ötürü olursa namaz sahihtir. Mükellef, Fatiha ve sureyi okurken hata yaptığını anlarsa, emre aykırı olarak yüksek sesle veya sessiz okuduğu kısmı tekrar okumasına gerek yoktur.

Fatiha ve sureyi okurken sesini normalden fazla yükselten ve bağırarak okuyan kimsenin namazı batıldır.

5- Kiraat’in Farzları

1- Kiraatte, kiraat kavramı tatbik edilecek şekilde kelimeleri telaffuz etmek farzdır. Dolayısıyla kelimeleri kalpten okumak yani, kelimeleri kiraat kavramı tatbik edilecek şekilde telaffuz etmeden kalpten geçirmek yeterli değildir. Kiraatin sıhhatinin alameti, kişinin okuduğunu ve dile getirdiğini -eğer kulakta ağırlık veya ortam gürültüsü yoksa- kendisinin işitmesidir.

Dikkat

Dilsiz oluşundan dolayı konuşamayan fakat duyuları salim olan bir kimse, işaret ederek namaz kılsa sahih ve yeterlidir.

2- Kiraatin doğru ve hatasız olması farzdır ama onu hiçbir şekilde doğru yöntemini öğrenemeyen kişi elinden geldiğince okumalıdır. Müstehap ihtiyat ise namazı cemaatle kılmasıdır.

Dikkat

- 1- Kadınlar sabah, akşam ve yatsı namazlarında Fatiha ve sureyi yüksek sesle okuyabilirler mi?
- 2- Sabah namazının kazasını kılmak istediğimizde onu sesli mi yoksa sessiz mi kılmamız gerekir?
- 3- Kıraatleri sessiz olarak yerine getirilen sabah, akşam ve yatsı namazlarının hükmü nedir?
- 4- Namazda okunan kelimeleri anne babasından öğrendiği ve okulda öğretildiği şekilde okuyan ve sonra yanlış söylediğini anlayan bir kimsenin, bu şekilde kıldı namazlar doğru mudur?
- 5- Kıraatin sıhhatinde ölçü nedir?
- 6- “Sükun ile birleştirme” ne demektir? Hükmü nedir?

Ders 42: Günlük Namazlar (8)
Namazın Farzları (5)

5- Rûku

1- Rûku'nun anlamı ve hükmü

Her rekatta kıraatten sonra rûku farzdır. Rûku ise ellerin dize ulaşabileceği kadar eğilmek demektir.

Dikkat

Rûku haddine ulaşacak kadar eğildikten ve beden hareketsiz hale geldikten sonra, kalkıp tekrar rûku niyetiyle eğilmek namazı batıl eder. Zira rûku, rûkündür ve birden fazla olması namazı batıl eder.

2- Rûkunun Farzları

- 1- Ellerin, dize ulaşabileceği kadar eğilmek.
- 2- Zikir
- 3- Rûkuda zikri söylerken bedenin hareketsiz olması
- 4- Rûkudan sonra doğrulmak
- 5- Rûkudan sonra bedenin hareketsiz olması

1- Ellerin, dize ulaşabileceği kadar eğilmek.

- 1- Her rekatta kıraatten sonra, elleri dize koyabilecek kadar eğilmelidir. Parmak uçlarının dize değmesi de yeterlidir.
- 2- Farz ihtiyat gereği rûku halinde eller, dizlere koyulmalıdır.
- 3- Eğilmek, rûku niyetiyle olmalıdır. Örneğin bir haşereyi öldürmek ve bir şeyi kaldırmak için eğilirse bu, rûku sayılmaz. Bu durumda kalkmalı ve tekrar rûku için eğilmelidir. Bu eylem nedeniyle rûku sayısı artmaz ve namaz batıl olmaz.
- 4- Oturarak rûkuya giden kimsenin yüzünün diz hizasına gelecek kadar eğilmesi yeterlidir ve elleri dizlere koymaya gerek yoktur.

2- Zikir

1- Rûkudaki farz zikirler şunlardır: Bir defa “Subhane rabbi'ye-l azim ve bi-hamdih” demek ya da üç defa “Subhanallah” demek. Eğer bu zikrin yerine “El-Hamdu lillah” ve “Allah-u Ekber” vb. zikirler söylenirse (secdeye özel zikir haricinde), aynı miktarda söylenirse yeterlidir.

2- Rûku ve secde zikirleri kasıtsız şekilde birbirinin yerine okunursa sakıncası yoktur. Ayrıca kasıtlı olursa ve mutlak olarak Allah zikri “Azze ve Celle” söylenirse rûkuya özel zikir de söylenmelidir.

3- Rûkuda zikri okurken bedenin hareketsiz olması:

1- Rûkuda, farz olan zikir okunurken beden sakin olmalıdır. Yine, "Subhane rabbi'ye-l azim ve bi-hamdih" ve benzeri gibi rûkuda sünnet niyetiyle bir zikir okursa farz ihtiyat gereği beden, hareketsiz olmalıdır.

2- Farz olan rûku zikrini okurken bedeni kontrolsüz bir şekilde hareket eder ve farz itminan (hareketsizlik) hali bozulursa, beden hareketsiz hale gelince tekrar farz zikir okunmalıdır.

3- Rûkunun farz zikri okunurken bedenin hareketsiz olması gerektiğini bilen kimse için:

Eğer rûku haddine ulaşmadan ve beden hareketsiz kalmadan önce rûku zikrine başlarsa

Bilerek olursa: Namazı batıldır

Bilmeden olursa: Rûku haddine varıp beden hareketsiz olduktan sonra, farz zikri tekrar okunmalıdır.

Farz zikir bitmeden rûkudan kalkarsa

Bilerek yaparsa: Namazı batıldır

Bilmeden yaparsa

Rüku halinde çıkmadan zikri bitirmediğinin farkına varırsa: O durumda hareketsiz kalmalı ve rüku zikrini okumalıdır.

Rüku halinden çıktıktan sonra zikri bitirmediğinin farkına varırsa: Namazı sahihtir.

4- Hastalık ve benzeri sebeplerle üç defa "Sübhaneallah" diyemeyecek kadar rükuda kalamayan kimsenin bir defa "Sübhaneallah" demesi yeterlidir. Sadece bir an rükuda bulunabiliyorsa, zikre o anda başlayıp başını kaldırırken bitirmesi farzdır.

4- Rükudan sonra doğrulmak ve hareketsiz durmak:

Mükellef, rüku zikrini bitirdikten sonra, doğrulmalı ve bedeni hareketsiz hale geldikten sonra secdeye gitmelidir. Kalkmadan önce veya bedeni hareketsiz olmadan önce kasten secdeye giderse, namazı batıldır.

3- Rükuyu unutan kimse:

İlk secdeye varmadan önce hatırlarsa: Tekrar doğrulmalı ve ayaktayken rükuya gitmelidir. Eğilmiş haldeyken rükuya gitmesi yeterli değildir ve bu rüku ile yetinirse, namazı batıldır.

İkinci secdeye gittikten sonra hatırlarsa: Namazı batıldır. Zira bir rüknu yerine getirmeden sonraki rüknu yerine getirmiştir.

İkinci secdeye varamadan önce hatırlarsa (yani birinci secdeyken veya sonrasında ve ikinci secdeye başlamadan önceki halde): Kalkmalı, ayakta durmalı ve rükuya gitmelidir. Ardından iki secdeyi yerine getirmeli ve namazını tamamlamalıdır. Namazdan hemen sonra müstehap ihtiyat gereği fazladan bir secde yaptığı için, iki defa sehiv secdesi yerine getirmelidir.

4- Rükudaki bazı müstehap ameller:

- 1- Ayaktayken ve henüz rükuya gitmemişken tekbir getirmesi
- 2- Namaz kılan erkek ise dizlerini geride tutması ve eğer bayan ise dizlerini geriye itmemesi
- 3- Başı aşağı eğmemeli ve sırtıyla aynı hizada tutması
- 4- Avuç içlerini dizlere koyması
- 5- Bakışlarını iki ayağının arasına odaklaması
- 6- Rükü zikrinden önce veya sonrasında salavat getirmesi
- 7- Rükudan kalkıp, dik durduktan sonra beden sabit haldeyken "Semia'llahu li men Hamide" demesi
- 8- Namaz kılan bayan ise, ellerini dizden yukarı koyması
- 9- Rükü zikrini tekrarlaması ve tek sayılarda bitirmesi

Alıştırmalar

- 1- Rükunun farzları nelerdir?
- 2- Rükü halindeyken, elleri dize koymak farz mıdır?
- 3- Oturarak rükuya giden kimse, ne kadar eğilmelidir?
- 4- Rükunun farz zikrini okuyan kimsenin bedeni, istemsiz şekilde hareket ederse ve farz itminan hali bozulursa ne yapmalıdır?
- 5- Rükuyu unutan ve ikinci secdeye gitmeden önce hatırlayan kimse ne yapmalıdır?
- 6- Rükudaki müstehap amellerden beş tanesini yazınız.

Ders 43: Günlük Namazlar (9)
Namazın Farzları (6)

6- Secde

1- Secde'nin Anlamı ve Hükümü: Namaz kılan kimse farz ve müstehap namazların her rekatında rükudan sonra iki secde yapmalıdır. Secde ise alnın huzu(itaat) ile yere koyulmasıdır.

Dikkat

Her rekatta iki secde, birlikte bir rükün sayılır. Şöyle ki bilerek veya unutkanlıktan ötürü her ikisini terk eder yahut iki secde daha fazla yapılırsa, namaz batıl olur.

Bilerek bir secde eksik veya fazla yapılırsa namaz batıldır. Eğer bilmeden yapılırsa namaz batıl olmaz. Ancak daha sonra açıklayacağımız bazı hükümlere sahiptir.

2- Secde'nin Farzları

- 1- Bedenin yedi uzvunun yere dokunması
- 2- Zikir
- 3- Secde zikri okurken bedenin hareketsiz olması
- 4- Zikrin okunması esnasında bedenin yedi uzvunun yere değmesi
- 5- İki secde arasında kalkıp oturmak ve hareketsiz durmak
- 6- Secde uzuvları arasında, dört kapalı parmaktan daha fazla yükselik farkının olmaması
- 7- Alnın değeceği yerin pak olması
- 8- Alın ile secde edilecek yer arasında bir engelin olmaması
- 9- Alnın, secde etmenin sahih olduğu şeye konması
- 10- Farz ihtiyat gereği, teşehhüdün olmadığı rekatlarda ikinci secdeden sonra oturmak.

1- Bedenin yedi uzvunun yere dokunması

1- Secde esnasında şu yedi uzuv yere dokunmalıdır:

- 1- Alın
- 2 ve 3- İki elin avuç içi
- 4 ve 5- İki diz kapağı
- 6 ve 7- İki ayağın baş parmakları

Dikkat

Namaz kılarken üzerinde küçük delikler olan bir mozağin üzerine elleri koymanın bir sakıncası yoktur.

Secdede ayak baş parmaklarına ek olarak başka parmakların da yere değmesinin sakıncası yoktur.

2- Bilerek veya bilmeyerek alın yere koyulmazsa, diğer altı uzuv (iki el, iki diz, iki ayak baş parmağı) yere koyulsa bile secde edilmemiş olur. Fakat alın yere koyulup diğer uzuvlar bilmeden yere değmezse veya zikir söylenmezse secde sahihtir.

3- Alnını yere koyamayan kimse, gücü yettiği kadar eğilip, yüksek bir cismin üzerine mühür veya secdenin sahih olduğu başka bir şey koymalıdır. Alnını da onun üzerine "secde etti" denecek şekilde koymalıdır. Ancak mümkünse avuç içlerini, dizlerini ve ayak parmaklarını normal bir şekilde yere koymalıdır. Eğer mührü, üzerine koyabilecek bir şey yoksa eliyle kaldırıp alnını üzerine koymalıdır.

4- Yüksek bir secde yerine secde edemeyen kimse, bunun yerine başı ile secde etmelidir. Buna da gücü yetmezse gözüyle işaret etmelidir.

Dikkat

Özel durumu nedeniyle bedeninin yedi uzvunu yere koyamayan ve tekerlekli sandalye kullanan kişi, tekerlekli sandalyenin koluna ya da yastık, tabure gibi bir şeye mühür koyabiliyorsa, bu şekilde üzerine secde etmelidir ve namazı sahihtir. Bunun dışında gücü yettiğinde başıyla işaret ederek, eğer bunu yapamıyorsa gözüyle işaret ederek secde ve rükuyu yerine getirebilir ve namazı sahihtir.

5- Çamurlu yerde namaz kılmak zorunda kalan kimse, bedeninin ve elbisesinin kirlenmesi ona meşakkat oluşturacaksa, ayakta iken secde için başıyla işaret edebilir ve teşehhüdü de ayakta okuyabilir.

2- Zikir

1- Secdedeki farz zikirler şunlardır: Bir defa “Sübhan Rabbiye'l ala ve bi-hamdih” demek ya da üç defa “Subhanallah” demektir. Eğer bu zikrin yerine “El-Hamdu lillah” ve “Allah-u Ekber” vb. zikirler söylenirse (rükuya özel zikir haricinde), aynı miktarda söylenirse yeterlidir.

2- Ruku ve secde zikirleri kasıtsız şekilde birbirinin yerine okunursa sakıncası yoktur. Ayrıca kasıtlı olursa ve mutlak Allah“Azze ve Celle” zikri olarak söylenirse sakıncası yoktur, ancak secdeye özel zikir de söylenmelidir.

3- Secde zikri esnasında bedenin hareketsiz olması

1- Secde halinde farz olan zikir okunurken beden sakin olmalıdır. Yine, "Subhane rabbiye'l ala ve bi-hamdih" ve benzeri gibi secdede sünnet niyetiyle bir zikir okursa yine farz ihtiyat gereği beden, hareketsiz olmalıdır

3-Secde zikri okurken bedenin hareketsiz olmasının farz olduğunu bilen kimse için

Alın yere değmeden ve beden hareketsiz olmadan önce zikri okumaya başlarsa:

Bilerek okursa: Namazı batıldır.

Bilmeden okursa

Secde halindeyken farkına varırsa: Beden hareketsiz haldeyken tekrar zikri okumalıdır.

Secdeden kalktıktan sonra farkına varırsa: Namazı sahihtir.

Zikir bitmeden önce secdeden kalkarsa:

Bilerek yaparsa: Namazı batıldır

Bilmeden yaparsa: Namazı sahihtir.

3- Bedenin ilk anda değil de sonradan hareketsiz olabileceği döşek ve benzeri bir yere secde ederse, beden hareketsizken zikir okunursa sakıncası yoktur.

4- Zikir esnasında yedi uzvun yere değmesi

1- Namaz kılan kimse, secde zikrini okurken yedi uzvudan birini kasten yerden kaldırırsa namazı bozulur. Fakat zikir okumadığı zaman alnından başka yerleri kaldırıp tekrar koymasında sakınca yoktur.

2- Namaz kılan kimse, secde zikri bitmeden yanlışlıkla alnını yerden kaldırırsa, tekrar yere koyamaz ve onu bir secde saymalıdır. Fakat kaza ile yerden diğer uzuvları kaldırırsa, tekrar yere koyup zikir okumalıdır.

3- Secdede alını secde yerine değerse ve istemsiz olarak yerden kalkarsa, alnını tekrar yere koyarak secde zikrini okumalıdır ve bu, bir secde sayılır.

5- İki secde arasında kalkıp oturmak ve hareketsiz durmak

Mükellef birinci secdenin zikrini bitirdikten sonra, kalkıp oturmalı ve beden hareketsiz halde geldikten sonra tekrar secdeye gitmelidir.

6- Secde uzuvları arasında, dört kapalı parmaktan daha fazla yükselik farkının olmaması

Secdede alın yeri, dizlerden ve ayak parmak uçlarının bulunduğu yerden kapalı dört parmaktan daha yüksek veya alçak olmamalıdır.

7- Alnın değeceği yerin pak olması

Mühür veya üzerine secde edilen herhangi bir şey pak olmalıdır. Fakat onu (mührü) necis bir halının üzerine koyarsa veya mührün bir tarafı necis olup alnını diğer tarafa koyarsa sakıncası yoktur.

8- Alın ile secde edilecek yer arasında bir engelin olmaması

Alın ile secde edilen yer arasında hiçbir engel bulunmamalıdır. Bu nedenle, ortada bir engel varsa, örneğin saç, kıl veya şapka gibi veya mühürde, alnın mührün kendisine ulaşmayacak kadar kirlilik varsa, namaz batıldır. Ancak sadece mührün rengi değişmişse sakıncası yoktur.

Dikkat

Mükellef, secdede çarşaf, atkı vb. bir engelden dolayı alnının mühre değmediğini anlarsa, başını yerden kaldırmadan alnını mühre dayamak için hareket ettirmesi farzdır. Başını yerden kaldırır ve bu, cehalet veya unutkanlıktan olursa ve bir rekâtın iki secdesinden yalnız birinde bunu yaparsa, namazı sahihtir ve tekrar etmesi farz değildir. Fakat bunu bilgi üzere ve isteyerek yapmışsa veya bir rekâtın her iki secdesinde de yapmışsa, namazı batıldır ve iade etmesi farzdır.

9- Alnın, secde etmenin sahih olduğu şeye konması

Alın, yalnızca üzerine secde etmenin sahih olduğu şey üzerine konmalıdır.

10- Farz ihtiyat gereği, teşehhüdün olmadığı rekatlarda ikinci secdeden sonra oturmak.

Dört rekatlık namazların birinci ve üçüncü rekatlarında farz ihtiyat gereği, ikinci secdeden sonra oturulmalı ve ardından sonraki rekat için ayağa kalkılmalıdır. Elbette bir miktar oturmadan sonraki rekat için ayağa kalkmak, namazı batıl etmez.

Alıştırmalar

- 1- Namazda secdenin azaltılması veya çoğaltılmasının hükmü nedir?
- 2- Secdede ayak baş parmaklarına ek olarak diğer parmakların da yere değmesi caiz midir?
- 3- Alnını yere ulaştıramayan kimse ne yapmalıdır?
- 4- Döşek ve benzeri şeylere secde etmek sahih midir?
- 5- Üzeri kararan veya kirlenen mühre secde etmek sakıncalı mıdır?
- 6- Teşehhüdün olmadığı bir rekatta ikinci secdeden sonra oturmak farz mıdır?

Ders 44: Günlük Namazlar (10)
Namazın Farzları (7)

3- Secdenin Sahih Olduğu Şeyler

Zemin-Yer

Yerden Biten Şeyler

Şu üç şarta sahip olmalıdır

1- Yiyecek cinsinden olmamalıdır

2- Giyecek cinsinden olmamalıdır

3- Maden olmamalıdır

1- Namaz secdesi yere veya yerden biten bitkilere yani; taş, toprak, ağaç, ağaç yaprağı ve benzeri yenmeyen ve giyilmeyen şeyler üzerine yapılmalıdır. Pamuk, buğday gibi topraktan bitse bile yiyecek ve giyeceklerle ve maden, cam ve benzeri topraktan sayılmayan madenlere secde sahih değildir.

2- Binanın yapımında veya dekorasyonunda kullanılan mermer ve diğer taşlar üzerine secde doğrudur. Aynı şekilde akik, firuze, dürr ve benzeri taşlar üzerine secde etmek de sahihtir. Ancak müstehap ihtiyat gereği bu son kategoriye secde edilmemelidir.

3- Ot, saman gibi yerden biten ancak hayvan yemi olan şeyler üzerine secde sahihtir.

4- Farz ihtiyat gereği yeşil çay yapraklarına secde etmek sahih değildir. Ancak yemek için kullanılmayan kahve ağacının yapraklarına secde etmek sahihtir.

5- Yenmeyen çiçeklere ve topraktan yetişen ve hatmi çiçeği, menekşe gibi sadece hastalıkları tedavi etmek için kullanılan şifalı bitkilere secde etmek sahihtir. Ancak süpürge otu ve benzeri gibi tıbbi özellikleri nedeniyle tedavi durumları dışında gıda olarak kullanılan bitkilere secde, sahih değildir.

6- Bazı yörelerde veya bazı kimseler arasında yiyecek sayılan ancak diğer bazı kesimlerin yiyecek olarak kullanmadığı bitkiler yiyecek sayılır ve üzerlerine secde etmek sahih değildir.

7- Tuğla, kil, alçı, kireç ve çimento üzerine yapılan secdeler sahihtir.

8- Keten ve pamuk haricinde ağaç ve bitkilerden yapılan kağıda secde etmek sahihtir.

9- Üzerine secde edilmesi sahih olan bir şey yoksa veya sıcaklık, soğukluk vb. sebeplerden onlara secde edemiyorsa, elbisesi pamuk veya keten ise veya elinde pamuk veya ketenden olan bir şey varsa, onlar üzerine secde edilmelidir. Farz ihtiyat gereği de elinde pamuklu ve ketenli giysiler varken ve bununla secde mümkün iken başka cinsten bir elbise üzerine secde edilmemelidir. Eğer bunlar da yoksa farz ihtiyat gereği ellerin üstüne (tersine) secde edilmelidir.

10- Namaz esnasında secde edilen şey kaybolursa ve secde etmenin sahih olduğu şey de yoksa, eğer vakti varsa namazı bozmalıdır. Fakat zaman darsa, önceki meselede belirtildiği gibi hareket edilmelidir.

11- Mükelled, takiyye yapması gereken yerde halı ve benzeri bir yere secde edebilir ve namaz için başka bir yere gitmesine gerek yoktur. Fakat aynı yerde hasır, taş ve benzeri şeylere zahmetsizce secde edebiliyorsa, farz ihtiyat gereği bunların üzerine secde etmelidir.

12- Birinci secdede mühür alna yapışırsa, ikinci secde için mühür alından çıkarılmalıdır. Alındaki mühür çıkarılmaz ve o durumda ikinci secdeye gidilirse sakıncalıdır.

Dikkat

En güzel secde Hak Teala'ya karşı huşu ve tevazunun nişanesi olan toprağa ve zemine secde etmektir. Secde için ise hiçbir toprak parçası Hz. Seyyidu's Şüheda Hüseyin'in (a.s) mübarek kabrine ait toprağın faziletine erişemez.

4- Secde'de Bazı Müstehaplar

1- Secdeden önce ve sonrasında beden hareketsizken tekbir getirmek

2- İki secde arasında beden hareketsiz iken "Estağfiru'llahe ve etubu ileyh" demek

- 3- Secdeyi uzatmak ve dünya ve ahiret hacetleri için zikir ve dua okumak ve salavat getirmek
- 4- Secdeden sonra sol bacağın üstüne oturmak ve sağ ayağı, sol ayak tabanının üstüne koymak.

Dikkat

Secde halinde Kuran okumak mekruhtur (yani sevabı daha azdır)

Secde Hakkında İki Nükte

Allah Teala dışında bir şeye secde etmek haramdır. İmamlara (a.s) ait mübarek türbelerde bazı insanların alınlarını yere koymaları, Allah'a şükür niyetiyle ise sakıncası yoktur. Bunun dışında haramdır.

Secde, Fussilet, Necm ve Alak surelerinde secde ayetleri vardır ve insan, bu ayetleri dinlerse ayet biter bitmez secde etmelidir. Eğer unutursa, hatırladığı anda yerine getirmelidir.

Dikkat

Secde ayetleri

- 1- Secde suresinin 15. Ayeti
- 2- Fussilet suresinin 37. Ayeti
- 3- Necm suresinin 62. Ayeti
- 4- Alak suresinin 19. Ayeti

Radyo, televizyon, teyp vb. cihazlardan yayınlanan secde ayetleri dinlendiği takdirde secde farzdır.

Kur'an ayetlerinde farz olan secdelerde, namazdaki secdenin sahih olduğu şeyler üzerine secde edilmelidir. Fakat kibleye doğru olmak ve abdestli olmak vb. diğer şartlar bu secde için gerekli değildir.

Kur'an ayetlerindeki secdede, alını yere koymak yeterlidir ve herhangi bir zikir okunması gerekmez. Ancak bir zikir okumak da müstehaptır: "La ilahe illallahu hakken hakka, La ilahe illallahu imanen ve tasdika, La ilahe illallahu ubudiyeten ve rakka, Secedtu leke ya Rabbi taabbuden ve rakka, La müstenkifen ve la müstekbira, Bel ene abdun zelilun zaiyfun haifun mustecir"

Alıştırmalar

Secde etmenin sahih olduğu şeyler nelerdir? Hangi şartları taşımalıdır?

- 2- Kağıda secde etmenin hükmü nedir?
- 3- Namaz esnasında secde edilen şey kaybolursa ve secde etmenin sahih olduğu şey yoksa, ne yapılmalıdır?
- 4- En güzel secde hangi secdedir?
- 5- Bazı insanlar İmamların (a.s) türbelerinde alınlarını yere koyarlar. Yapılan bu eylem doğru mudur?
- 6- Secde ayetini bir kasetten, radyodan vb. cihazlardan duyan kimse hemen secde etmeli midir?

Ders 45: Günlük Namazlar (11)
Namazın Farzları (8)

7- Zikir

1- Zikrin Anlamı:

(Allah-u Ekber, Elhamdulillah, Subhanallah vb.) gibi Allah'ı (c.c) hatırlatan her ibadet zikir sayılır. Hz. Muhammed (s.a.a) ve Ehlibeyti'ne (a.s) salavat ise en güzel zikirlerdendir ama rüku ve secde zikirleri için yeterli değildir. Rüku ve secdede farz olan zikir rüku için bir defa “Subhane Rabbi’zel azim ve bihamdih”, secde için bir defa “Subhane Rabbiyel ala ve bihamdih” veya üç defa “Subhanallah” söylemektir. Bu zikirlerin yerine “Elhamdulillah”, “Allah-u Ekber” vb. zikirler söylenmek isterse aynı miktarda söylenmesi yeterlidir.

2- Zikrin Farzları:

1- Namaz zikirleri, telaffuz edildikleri açıkça belirgin şekilde okunmalıdır. Bunun ölçüsü de insanın kendi okuduğu ve dile getirdiği zikirleri (işitme sorunu veya etraftaki aşırı gürültü dışında), kendinin duyabilmesidir.

2- Farz namazların bütün farz zikirlerini sahih Arapça ile okumak farzdır. Namaz kılan kimse, Arapça kelimelerin sahih telaffuzunu bilmiyorsa öğrenmesi gerekir. Fakat öğrenme durumu yoksa mazur sayılır.

3- Tüm farz ve müstehap zikirleri, beden sabit ve hareketsizken okumak farzdır. Mükellef, biraz ileri veya geri hareket etmek veya vücudunu biraz sağa veya sola hareket ettirmek istiyorsa, bu hareketi yaparken okuduğu zikirleri bırakmalıdır. Hareket halindeyken mutlak zikir niyetiyle zikir söylemekte ise sakınca yoktur.

Zikir Hakkında Birkaç Nükte

- Rüku ve secde zikirleri birbirlerinin yerine okunursa, eğer bilmeden olursa sakıncası yoktur. Aynı şekilde bilerek okunursa ve mutlak şekilde Allah'ın zikri niyetiyle olursa, rüku ve secdeye özel zikir de okunmalıdır.

Eğer mükellef, rüku ve secdeden sonra zikirleri yanlış okuduğunu fark ederse, namazı sahihtir.

Rüku ve secdede farz zikir okunduktan sonra, o farz zikrin tekrar edilmesi sevaptır ve zikirlerin, tekli rakamda bitirilmesi daha iyidir. Secdede farz zikrin ardından salavat ve dünya ve ahiret hacetleri için dua etmek müstehaptır.

Rükudan önce ve her secdeden önce ve sonra tekbir getirmek müstehaptır. Bu tekbir rüku ve secdeye giderken veya kalkarken yapılmamalıdır. Ancak genel olarak tekbir ve diğer zikirler, rüku ve secdeye giderken veya kalkardan de dahil olmak üzere her durumda “mutlak zikir” niyetiyle söylenebilir.

Bir sonraki rekat için ayağa kalkarken “Bi havlillahi ve kuvvetihi egumu ve eg’ud” (Allah'ın verdiği güç ve kuvvetle kalkar ve otururum) demek müstehaptır.

8- Teşehhüt

1- Teşehhüdün anlamı ve hükmü:

Her namazın ikinci rekatında, akşam namazının üçüncü rekatında ve öğle, ikindi ve yatsı namazlarının dördüncü rekatlarında namaz kılan kimse ikinci secdeden sonra oturmalı ve beden hareketsiz kaldıktan sonra “teşehhüt zikri”nde açıklanacak olan cümleleri dile getirir. Bu eyleme teşehhüt denir.

2- Teşehhüt zikri:

Teşehhüt halindeyken farz olan zikir şudur: “Eşhedu en-la ilahe illallah, vahdehu la şerike leh, ve eşhedu enne Muhammeden abduhu ve rasuluh, Allahumme salli ala Muhammedin ve âli Muhammed”

Dikkat

Yukarıdaki cümleden önce “Elhamdulillah” veya “Bismillah ve billah vel-hamdu lillah ve hay'u'l esmai lillah” demek müstehaptır. Ayrıca salavattan sonra da “ve takabbel şefaetehu verfa' dereceteHu” demek de müstehaptır.

Teşehhütte, cümlelerin bütünlüğüne zarar vermeyecek şekilde örneğin “Allahumme salli ala Muhammed” derken “Muhammed” kelimesinde durmak ve ardından “ve âli Muhammed” demekte sakınca yoktur.

3- Teşehhüdü unutan kimse:

1- Eğer üçüncü rekat için ayağa kalkar ama o rekatın rüku eyleminden önce teşehhüt okumadığını hatırlarsa oturmalı, teşehhüdü okumalı, tekrar üçüncü rekat için kalkmalı ve üçüncü rekatın tesbihatını tekrar okumalı ve namazına devam etmelidir. Namazın ardından yersiz (teşehhüt okumadan) kalktığı için müstehap ihtiyat gereği iki sehiv secdesi yapmalıdır.

2- Eğer üçüncü rekatın rükusuna gittiğinde veya rükudan sonra hatırlarsa namazını tamamlamalı ve selamdan sonra unuttuğu teşehhüt için iki sehiv secdesi yapmalıdır. Farz ihtiyat gereği ise sehiv secdesinden önce unutilan teşehhüdü kaza etmelidir.

9- Selam

1- Selamın anlamı ve hükmü:

Namazın son cüz’ü ve okunduğunda namazı bitiren şeye “selam” denir. Namazdaki farz selam şu şekildedir: “Esselamu Aleykum”. Şunu eklemek ise daha iyidir “ve Rahmetullahi ve berekatuh” veya şu zikri söylemek: “Esselamu aleyna ve ala ibadillahi’s Salihin”

Dikkat

Yukarıdaki iki selam zikrinden önce şunu söylemek müstehaptır: “Esselamu aleyke eyyuhen Nebiyyu ve Rahmetullahi ve berekatuh”

2- Namazda selamı unutan kimse: Eğer selamı unutursa ve namazın şekli bozulmadan önce veya kıbleden dönmek gibi namazı batıl eden bir şeyi bilerek yahut bilmeden yapmamışsa, selamı okumalı ve bitirmelidir. Namazı da sahihtir.

Alıştırmalar

- 1- Zikirden maksat nedir? Hz. Muhammed’e (a.s) ve hanedanına salavatı da kapsar mı?
- 2- Rüku ve secde zikirlerinin bilerek birbirinin yerine okunmasının bir sakıncası var mı?
- 3- Rüku ve secdenin farz zikirlerinin ardından hangi zikri okumak sevaptır?
- 4- Namazda “Bi havlillahi ve kuvvetihi egumu ve eg’ud” (Allah’ın verdiği güç ve kuvvetle kalkar ve otururum) zikrini hareket halinde ve ayağa kalkarken okumak sahih midir?
- 5- Teşehhütte “Allahumme salli ala Muhammed” deyip “Muhammed” kelimesinde durmak ve ardından “ve âli Muhammed” demek doğru mudur?
- 6- Namazda selamı unutan kimse ne yapmalıdır?

Ders 46: Günlük Namazlar (12)
Namazın Farzları (9) -Tertip -Kunut -Takibat

10- Tertip (Sıralama)

1- Tertipin anlamı ve hükmü:

Namaz kılan kimse, namazı zikredildiği sıraya göre kılmalı ve her bir cüz'ünü kendi yerinde yapmalıdır. Dolayısıyla bu sıralamayı kasten bozarsa, örneğin Fatiha'dan önce sureyi okursa veya rükudan önce secdeyi yaparsa, namaz batıl olur.

2- Bilmeden tertibi bozmak

Namazdaki bir cüzü sonraki cüzden öne geçirmek:

- 1- Bir rükünü başka bir rükünden öne geçirmek: Örneğin iki secdeyi unutup sonraki rekatin rükusuna gittikten sonra hatırlarsa namazı batıldır.
- 2- Rükün olmayan ameli bir rükünden öne geçirmek: Örneğin iki secdeyi unutup, oturur teşehhüt okurken secdeleri yerine getirmediğini hatırlarsa, rükünü (secdeleri) yerine getirmeli ve yanlışlıkla başladığı eylemi (teşehhüdü) tekrar yerine getirmelidir.
- 3- Bir rükünü, rükün olmayan amelden öne geçirmek: Örneğin Fatiha'yı okumayı unutup rükuya eğildikten sonra Fatiha'yı okumadığını hatırlarsa, namazı sahihtir.
- 4- Rükün olmayan ameli yine rükün olmayan amelden öne geçirmek: Örneğin Fatiha'yı unutup sonraki sureyi okumaya başlayan kimse, rükuya gitmeden önce Fatiha'yı okumadığını hatırlarsa: Bu durumda önce Fatiha'yı okumalı ve ardından yanlışlıkla öne geçirip okuduğu sureyi tekrar okumalıdır.

11- Muvalat

Namaz kılan kimse rüku, secde, teşehhüt vb. eylemleri muvalat ile yani birbiri ardınca yerine getirmeli ve aralarında uzun ve normalden fazla bir boşluk bırakmamalıdır. Bu durumda eğer namazın cüzleri arasında, bir gören açısından namaz halinden çıkacak kadar aralık bırakılırsa namaz batıl olur.

Dikkat

Kelimeler veya bir kelimenin harfleri arasında normalin dışında bir boşluk bulunursa, ancak namazın şeklini bozacak şekilde değilse ve ondan sonraki rükne girildiğinde farkına varılırsa, namaz sahihtir ve kelimelerin yahut cümlelerin tekrar edilmesine gerek yoktur. Fakat bir sonraki rükne geçmeden önce farkına varılırsa geri dönüp o kelime veya cümleler tekrar okunmalıdır.

8- Kunut

1- Kunutun anlamı ve hükmü:

Tüm farz ve müstehap namazlarda, ikinci rekatta Fatiha ve sure okunduktan sonra ve rükuya gitmeden önce ellerin duaya kaldırılması ve dua edilmesi müstehaptır. Bu eyleme kunut denir.

Dikkat

Cuma namazında birinci rekatta kunut rükudan önce ve ikinci rekatta ise rükudan sonra yerine getirilir.

Ramazan ve kurban bayramı namazlarında birinci rekatta beş kunut ve ikinci rekatta dört kunut yerine getirilir.

2- Kunutun zikri

Kunutta istenen her zikir, dua veya Kur'an'dan ayetler okunabilir. Hatta tek bir salavat veya Subhanallah, Bismillah ya da Bismillahirrahmanirrahim zikirleriyle yetinilebilir. Ancak Kur'an'da yer alan "Rabbena atina fid-Dünya haseneten ve fil-Ahireti hasenah ve gina azabe'n-nar" gibi ayetleri yahut İmamlardan (a.s) nakledilen "La ilahe illallahu'l Halimu'l Kerim, La ilahe illallahu'l Aliyyu'l Azim, Subhanallahi Rabbi's Semavati's Seb'i ve Rabbi'l Araziyne's Seb' ve ma fihinne ve ma beynehunne ve Rabbi'l Arşı'l Azim ve'l Hamdu lilliahi Rabbi'l Alemin" gibi duaların okunması daha iyidir.

9- Takibat

Namazın takibatının Arapça olma zorunluluğu yoktur. Ancak İmamlardan (a.s) nakledilen dua ve zikirlerin okunması daha iyidir. Örneğin bunlardan en güzeli Hz. Zehra (s.a) tesbihatı olarak bilinen 34 defa Allah-u Ekber, 33 defa Elhamdulillah ve 33 defa Subhanallah zikirleridir.

Dikkat

Dua kitaplarında İmamlardan (a.s) çok derin, yüce ve güzel tabirler içeren takibat amelleri ve duaları nakledilmiştir.

Namazdan sonra şükür secdesinin yapılması müstehaptır. Yani Allah için, verdiği tüm nimetlerden ötürü veya namaz kılma tevfikini nasip ettiği için alnını secdeye götürür ve üç defa “Şükran lillah” zikrini okuması daha iyidir.

Alıştırmalar

- 1- Yanlışlıkla namazda bir rükün diğer bir rükünden öne geçirilirse, bunun hükmü nedir?
- 2- Namazda tertip ve muvalat arasındaki fark nedir?
- 3- Namazda muvalatı terk etmenin hükmü nedir?
- 4- Ramazan ve Kurban bayramı namazlarında kaç kunut vardır?
- 5- Kunutta bir defa salavat getirmek yeterli midir?
- 6- Namazın takibatında, hangi zikir ve duaların okunması daha iyidir?

Ders 47: Günlük Namazlar (13) Namazın Tercümesi

10- Namazın Tercümesi

Namaz kılan kimse, namazın sözlerini ve zikirlerini manalarına teveccüh ederek, tevazu ve gönül huzuru ile dile getirmelidir. Böylece ruhunu arındırmak ve kalbini yüce ve merhamet sahibi Allah'a yakınlılaştırabilmek adına namaz fırsatından yararlanabilir.

1- Fatiha suresinin Anlamı:

- 1- Bismillahirrahmanirrahim: “Sonsuz rahmeti ve feyzi dünyada bütün insanlarını kuşatan, ebedi (uhrevi) rahmet ve mağfireti ise müminlere has olan Allah'ın adıyla.”
- 2- Elhamdulillahi Rabbi'l alemin: “Hamd ve sena, tüm alemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur”
- 3- Er-Rahmanu'r Rahim: “O ki Rahmandır (fazlı ve rahmeti dünyada tüm insanları kapsar) ve Rahim'dir (ebedi fazlı ve rahmeti ise müminlere hastır).”
- 4- Malik'i yevmi'd din: “Din gününün (kıyametin) yegane sahibi O'dur”
- 5- İyyake na'budu ve İyyake nestain: “Yalnız sana kulluk eder ve yalnız senden yardım dileriz”
- 6- İhdine's siratal mustakim: “Bizleri doğru yola hidayet et”
- 7- Siratallezine en'amte aleyhim: “Nimet verdiğin (Seni tanıma nurunu kaplerinde kıldığın) kimselerin yoluna”
- 8- Gayril mağzubi aleyhim veled-dallin: Senin gazabına uğramamış ve sapkınlığa duçar olmamış kimselerdir onlar (yani onlara verdiğin büyük nimetten sonra senin gazabını ve kendi sapkınlıklarına neden olacak nankörlük ve isyan etmemişlerdir).

2- İhlas suresinin anlamı:

- 1- Bismillahirrahmanirrahim:
- “Sonsuz rahmeti ve feyzi dünyada bütün insanlarını kuşatan, ebedi (uhrevi) rahmet ve mağfireti ise müminlere has olan Allah'ın adıyla.”
- 2- Gul hevallahu ehad: “De ki O Allah tektir”
- 3- Allahu's Samed: “Allah, her şeyden müstağnidir ama her şey O'na muhtaçtır”
- 4- Lem yelid ve lem yuled: “Doğurmamış ve doğmamıştır”
- 5- Ve lem yekun lehu kufuven ehad: “Hiç kimse O'na denk değildir”

3- Rükü, secde ve bazı müstehap zikirlerin anlamları:

- 1- Subhanallah: “Allah (her türlü eksiklikten) münezzehtir”
- 2- Subhane rabbi'ye-l azim ve bi-hamdih: “Benim yüce Rabbim münezzehtir ve hamdım yalnız O'nadır”
- 3- Subhane rabbiye'l ala ve bi-hamdih: “Benim ulu Rabbim münezzehtir ve hamdım yalnız O'nadır”
- 4- Semia'llahu li men Hamide: “Allah, O'na hamd edeni duysun (duyar)”
- 5- Estağfirullah Rabbi ve etubu ileyh: “Ben Rabbim Allah'tan bağışlanma diliyor ve O'na yöneliyorum”
- 6- Bi havlillahi ve kuvvetihi egumu ve eg'ud: “Allah'ın verdiği güç ve kuvvetle kalkar ve otururum”

4- Kunut zikirlerinin anlamı:

- 1- Rabbena atina fid-Dünya haseneten ve fil-Ahireti haseneh: “Rabbimiz! Bizlere dünyada da iyilik ver, ahrette de iyilik ver”
- 2- Ve gina azabe'n-nar: “ve bizi, ateşin azabından koru”
- 3- La ilahe illallahu'l Halimu'l Kerim: “Hilim ve kerem sahibi Allah'tan başka ilah yoktur”
- 4- La ilahe illallahu'l Aliyyu'l Azim: “Yüce ve üstün olan Allah'tan başka ilah yoktur”

5- Subhanallahi Rabbi's Semavati's Seb': "Yedi kat göğün Rabbi olan Allah münezzehtir"

6- Ve Rabbi'l Araziyne's Seb': "Yedi kat yerin Rabbi de"

7- Ve ma fihinne ve ma beynehunne: "O ikisin de olanın ve ikisi arasındakilerinin de (Rabbi)"

8- ve Rabbi'l Arşı'l Azim: "ve O, yüce arşın da Rabbi olan (Allah münezzehtir)"

9- Ve'l Hamdu lilliahi Rabbi'l Alemin: "ve hamd ve övgü yalnızca alemlerin Rabbi Allah'a mahsustur"

5- Tesbihat'ı erbaa'nın anlamı:

1- Subhanallah: "Allah (her türlü eksiklikten) münezzehtir"

2- Ve'lhamdulillah: "ve hamd, Allah'a mahsustur"

3- ve La ilahe illallah: "ve Allah'tan başka ilah yoktur"

4- Vallah-u ekber: "ve Allah (vasfedilmekten) yücedir"

6- Teşehhüt ve selamın anlamı:

1- Elhamdulillah: "Hamd, Allah'a mahsustur"

2- Eşhedu en-la ilahe illallah: "Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur"

3- Vahdehu la şerike leh: "O, birdir ve ortağı yoktur"

4- Ve eşhedu enne Muhammeden abduhu ve rasuluh: "ve şehadet ederim ki Muhammed, O'nun kulu ve resulüdür"

5- Allahumme salli ala Muhammedin ve âli Muhammed: "Allah'ım Muhammed ve Ehlibeyti'ne salat ve selam eyle"

6- Ve takabbel şefaetehu verfa' derecetehu: "Onun şefaatinin kabul et ve makamını yücelt"

7- Esselamu aleyke eyyuhen Nebiyyu ve Rahmetullahi ve berekatuh: "Ey nebi! Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun"

8- Esselamu aleyna ve ala ibadillahi's Salihin: "(Allah'ın) selamı bize ve salih kulların üzerine olsun"

9- Esselamu aleykum ve Rahmetullahi ve berekatuh: "(Allah'ın) selamı, rahmeti ve bereketi sizlerin (meleklerin ve müminlerin) üzerine olsun"

Alıştırmalar

1- Fatiha suresini tercüme ediniz.

2- İhlas suresinin tercümesi nedir?

3- Semia'llahu li men Hamide ne demektir?

4- Bi havlillahi ve kuvvetihi egumu ve eg'ud zikrinin manası nedir?

5- Ve takabbel şefaetehu verfa' derecetehu zikrini tercüme ediniz.

6- Selam'ın manasını yazınız.

Ders 48: Günlük Namazlar (14)
Namazı Batıl Eden Etkenler

11- Namazı Batıl Eden Etkenler

- 1- Namaz esnasında uyulması gereken şartlardan birinin ortadan kalkması, mekanın gaspedilmiş olmaması
- 2- Abdest, gusül veya teyemmümün batıl olması
- 3- Kibleden Yüz Çevirmek
- 4- Konuşmak
- 5- Elleri karın bölgesinde bağlamak
- 6- Fatihâ'dan sonra “Amin” demek
- 7- Gülmek
- 8- Ağlamak
- 9- Namaz şeklinin bozulması: Alkış tutmak, zıplamak vs.
- 10- Yemek veya içmek
- 11- Namazı batıl eden şüpheler (şüpheler konusunda açıklanacaktır)
- 12- Namaz erkanının bilerek yahut yanlışlıkla azaltılıp çoğaltılması: Rükunun azaltılıp çoğaltılması gibi. Aynı şekilde rükün olmayan farzların bilerek azaltılıp çoğaltılması

Dikkat

Namazı batıl eden şeylere “Mubtilat-ı namaz(namazı batıl eden şeyler)” denir

1- Namaz esnasında uyulması gereken şartlardan birinin ortadan kalkması:

Namaz esnasında, namazda uyulması gereken şartlardan biri ortadan kalkarda namaz batıldır: Örneğin mükellef namaz esnasında namaz kıldığı yerin gaspedilmiş olduğunu anlarsa, namazı batıldır.

2- Abdestin batıl olması:

Namaz esnasında uyuyakalmak, idrar yapmak ve benzeri şeyler gibi abdesti, guslü ve teyemmümü bozan şeylerden biri namaz sırasında olursa, namaz batıldır.

3- Kibleden yüz çevirmek:

Mükellef, yüzünü ve bedenini birlikte veya yalnızca birini kasten sağını ve solunu rahatça görebilecek şekilde kiblede çevirirse namazı batıldır. Bunu yanlışlıkla da yapsa farz ihtiyat gereği namazı yine de batıldır. Ancak yüzünü hafifçe iki yana çevirse namazı bozulmaz.

4- Konuşmak:

Mükellef eğer namaz esnasında bir kelime dahi olsa bilerek konuşursa namazı batıldır.

Dikkat

Namaz kılan kimse "Allahu Ekber" gibi zikir niyetiyle bir söz söylese ve bunu söylerken başkasına bir şey anlatmak için sesini yükseltse, sakıncası yoktur. Fakat bir kimsenin bir şeyi anlamasını sağlamak maksadıyla, her ne kadar zikir niyetiyle olsa da bir zikir söylerse namazı bozulur.

Bir kimse namaz kılarken bir başkasına selam vermemelidir. Fakat birisi ona selam verirse cevap vermesi farzdır. Cevap verirken “Selam” kelimesi mukaddem olmalıdır. Örneğin: “Selamun aleyküm” veya “Es-selamu aleyküm” demelidir ve “Aleyküm selam” diyemez.

- Bir kimse bir topluluğa selam verip "Es-selamu aleyküm cemi'en" (hepinize selam olsun) derse ve içlerinden biri namaz kılarken, bir başkası ona icabet ederse, namaz kılan kimse cevap vermemelidir.

“Selam” kavramı içermeyen kalıplarda verilen selamlara cevap vermek caiz değildir. Ancak kişi namazda değilse, halk içinde selam olarak sayılan kalıplara farz ihtiyat gereği cevap verilmelidir.

Selam hakkında birkaç nükte

İster kız ister erkek mümeyyiz olan çocukların selamına cevap vermek, bir kadın veya erkekte olduğu gibi farzdır.

Selamın cevabı hemen yerine getirilmesi gereken farzdır. Eğer herhangi bir nedenden ötürü artık selamın cevabı olmayacak derecede cevabını geciktirirse, eğer namaz halinde ise o selama cevap vermemelidir. Namaz dışında da cevap vermek farz değildir. Gecikme hususunda şüphe durumunda ise hüküm aynıdır. Selamın cevabını geciktirme bilerek yapıldı ise günah işlemiştir.

Namaz kılan kimseye “Selamun aleyküm” yerine sadece “Selam” kelimesi kullanılırsa, halk arasında buna selam verme deniyorsa, cevap verilmesi farzdır. Farz ihtiyat gereği de yukarıda anlatılan şekilde cevap verilmelidir.

Eğer birisi aynı anda birkaç selam birden verirse, buna tek bir cevap yeterlidir. Eğer birkaç kişi aynı anda selam verirse, “Selamun aleyküm” gibi hepsini kapsayacak şekilde ve onların selamına cevap kastıyla tek bir cevap verilirse yeterlidir.

5- Tekennuf (el bağlama)

Namaz esnasında eller göğüste durmak (elleri ön tarafta bağlamak), namazın bir parçası niyetiyle yapılırsa namazı batıl eder. Farz ihtiyat gereği ise bu niyet olmadan da yapılmamalıdır.

6- Fatiha’dan sonra “Amin” demek

Takiyye durumu dışında Fatiha suresi okunduktan sonra “Amin” demek caiz değildir ve namazı batıl eder.

7- Gülmek

Sesli şekilde ve bilerek gülmek namazı batıl eder. Fakat yanlışlıkla veya sessiz olursa namaz batıl olmaz.

8- Ağlamak

Sesli şekilde ve bilerek dünyevi sebeplerden ötürü ağlamak namazı batıl eder. Fakat Allah korkusu veya uhrevi sebeplerden ötürü ağlanırsa sakıncası yoktur ve hatta en güzel amellerdendir.

9- Namaz şeklinin bozulması: Alkış tutma veya zıplama vs:

Namazın şeklini bozacak eylemler ister bilerek olsun ister yanlışlıkla namazı batıl eder. Örneğin: Alkış tutmak, zıplamak vs.

10- Yemek veya içmek:

Namaz esnasında az veya çok yemek veya içmek namazı batıl eder. Fakat ağızda kalan küçük yemek parçacıklarını yutmak veya ağızda kalmış çok küçük şeker parçasını emmek, namazı batıl etmez. Aynı şekilde yanlışlıkla veya unutkanlık sonucu bir şey yer veya içerse, namazın şeklini bozmayacak şekilde olursa namaz batıl olmaz.

Dikkat

Namaz esnasında bir kimseye bir şey anlatmak için veya sorusuna cevaben elini, gözünü ve kaşını, namazın ikameti ve nizamına aykırı olmayacak şekilde kısaca hareket ettirirse, namaz bozulmaz.

Namazı batıl eden şeyler hakkında birkaç nükte

Rüku dışında mekruh olsa da namazda gözleri kapatmanın bir manii yoktur (namazı da batıl etmez).

Namaz esnasında kunuttan sonra elleri yüze sürmek mekruhtur. Ancak namazı batıl etmez.

Bir mükellefin başkasına karşı haset, kin ve düşmanlığını aleni kılması caiz değildir. Ancak bunlar namazın bozulmasına neden olmaz.

Alıştırmalar

- 1- Namazı batıl eden şeyler nelerdir? Yazınız.
- 2- Selam kalıbında olmayan (selamun aleyküm gibi), söylemlere cevap vermenin hükmü nedir?
- 3- İster kız ister erkek çocukların selamına cevap vermek farz mıdır?

- 4- Eğer birisi aynı anda birkaç selam birden verse, buna karşılık tek bir cevap yeterli midir?
- 5- Gülmek hangi durumlarda namazı batıl olmasına sebep olur?
- 6- Namaz esnasında kunuttan sonra elleri yüze sürmenin hükmü nedir?

Ders 49: Günlük Namazlar (15) Namazdaki Şüpheler

12- Namazdaki Şüpheler

Namazdaki şüpheler 23 kısımda incelenir.

8 kısım, namazı batıl eden şüpheler

6 kısım, itina edilmemesi gereken şüpheler

9 kısım, sahih şüpheler

1- Batıl eden şüpheler

Namazı batıl eden şüpheler:

- 1- Sabah ve yolcu namazı gibi 2 rekatlı namazların rekatlarında şüphe etmek. Ancak 2 rekathık ihtiyat namazların rekatlarında şüphe, namazı batıl etmez.
- 2- Üç rekathık namazların rekatlarında şüphe etmek (akşam namazı).
- 3- Dört rekathık namazlarda, şüphenin bir tarafının tek rekat olması. Örneğin mükellefin bir rekat mı yoksa üç rekat mı kıldığı konusunda ettiği şüphe...
- 4- Dört rekathık namazlarda şüphenin bir tarafının çift rekat olduğu ve iki secde bitmeden önce edilen şüphe. Örneğin mükellefin, iki secde bitmeden önce iki rekat mı üç rekat mı kıldığı konusunda ettiği şüphe...
- 5- İkinci ve beşinci yahut daha fazla rekat arasında şüphe etmek.
- 6- Üçüncü ve altıncı yahut daha fazla rekat arasında şüphe etmek.
- 7- Dördüncü ve altıncı yahut daha fazla rekat arasında şüphe etmek.
- 8- Gerçekte kaç rekat kıldığını bilmediği namaz rekatlarının sayısı hakkında şüphe etmek.

Dikkat

- Namaz kılan kimse, namazın rekathık sayısında, örneğin üç rekat mı, yoksa dört rekat mı kıldığını bilemiyorsa, önce biraz düşünmelidir. Eğer şüphenin bir tarafına emin olursa yahut güçlü zan oluşursa, o bilgiye göre namazına devam etmelidir ve namazı sahihtir. Fakat eğer şüphenin bir tarafına emin olmaz veya güçlü zan oluşmazsa şüpheler konusunda verilen bilgilere göre amel etmelidir.
- Namaz kılanın aklına namazı batıl eden şüphelerden biri gelirse ihtiyat gereği namazı hemen terk edemez. Öncelikle şüphe konusu netleşinceye kadar (yani kesinlik ve zannı bir tarafta bulamayınca) biraz düşünmelidir, sonra namazı terk edebilir.

2- İtibarı olmayan şüpheler

İtina edilmemesi gereken şüpheler

- 1- Namazda bir kısımdan diğerine geçip, önceki kısım hakkında şüphe etmek: Rükuya gittikten sonra Fatiha ve surenin okunmasında şüphe etmek gibi...
- 2- Selam'dan sonra oluşan şüphe
- 3- Namaz vaktinin bitiminin ardından oluşan şüphe
- 4- Çokça ve sıklıkla şüphe eden kimsenin şüphesi
- 5- İmam ve cemaat ferдинin (me'mum) şüphesi
- 6- Müstehap namazlarda şüphe etmek

Dikkat

Bir kimse, birkaç yılın ardından geçmiş namazının doğru olup olmadığından şüphe ederse, şüphesine itina etmemelidir; (Çünkü amel (namaz) sonrası şüphelerin itibarı yoktur).

Çokça şüphe eden kimse, yaptığında şüphe ettiği amel konusunda, yaptığını farz etmelidir. Ancak namazı batıl eden şeyler konusunda şüphe ederse, yerine getirmedigini farz etmelidir ve burada namazdaki rekatlar, eylemler ve söylemler arasında bir fark yoktur. Örneğin secdeyi yahut rükuyu yapıp yapmadığına şüphe ederse, her ne kadar bu eylemlerin yeri geçmese de yaptığını farz etmelidir. Fakat sabah namazını iki rekat mı yoksa üç rekat mı kıldığına şüphe ederse, iki rekat kıldığını farz etmelidir.

Nafile namazların eylem ve söylemlerindeki şüphelerde de hüküm aynıdır. Yani eğer bir amelin (eylemin) yeri geçmemişse o şüpheyi itibar etmeli ve eğer yeri geçmişse itibar etmemelidir. Örneğin Fatiha veya rüku konusunda şüphe ettiğinde eğer bunların yeri geçmemişse tekrardan yerine getirmelidir. Ancak yeri geçmişse bu şüpheyi itina etmemelidir.

3- Sahih şüpheler

Dört rekatlık namazların rekat sayılarındaki şüphelerde şu 9 durum sahihtir.

- 1- İkinci secdeden kalktıktan sonra ikinci ve üçüncü rekat arasında şüphe etmek
- 2- İkinci secdeden kalktıktan sonra ikinci ve dördüncü rekat arasında şüphe etmek
- 3- İkinci secdeden kalktıktan sonra ikinci, üçüncü ve dördüncü rekat arasında şüphe etmek
- 4- İkinci secdeden kalktıktan sonra dördüncü ve beşinci rekat arasında şüphe etmek
- 5- Namazın herhangi bir kısmında üçüncü ve dördüncü rekat arasında şüphe etmek
- 6- Ayaktayken dördüncü ve beşinci rekat arasında şüphe etmek
- 7- Ayaktayken üçüncü ve beşinci rekat arasında şüphe etmek
- 8- Ayaktayken üçüncü, dördüncü ve beşinci rekat arasında şüphe etmek
- 9- Ayaktayken beşinci ve altıncı rekat arasında şüphe etmek

Namazdaki şüpheler hakkında birkaç nükte

İhtiyat namazındaki rekatların sayısı (ki namazdaki rekatlarda şüphe etme sebebiyle kılınır), namazda muhtemel eksik rekat sayısına göre kılınır. Bu nedenle ikinci ve dördüncü rekat arasındaki şüphelerde iki rekat ihtiyat namazı farzdır. Üçüncü ve dördüncü rekat arasındaki şüphede ise ayakta bir rekat veya oturarak iki rekat ihtiyat namazı farzdır.

Namazdaki zikirlerden veya Kur'an ayetlerinden yahut kunut dualarındaki bir kelime bilmeden yanlış okunursa sehiv secdesi farz değildir.

Alıştırmalar

- 1- Batıl şüpheler kaç tanedir? Yazınız.
- 2- İtina edilmemesi gereken şüpheleri sayınız.
- 3- Şüphelerine itina etmemesi gereken çokça şüphe eden kimse, namazda bir şüphe oluştuğunda ne yapmalıdır?
- 4- Nafile namazlarda rekat sayıları dışında örneğin secde yapıp yapmadığında şüphe eden kimse, bu şüpheyi itina etmeli midir?
- 5- Sahih şüpheler hangileridir?
- 6- Mükellef, kılması gereken ihtiyat namazının bir rekat mı yoksa iki rekat mı olduğunu nasıl belirler?

Ders 50: Günlük Namazlar (16)

Cuma Namazı

13- Cuma Namazı

1- Cuma namazının hükmü:

1- Cuma günleri, öğle namazının yerine kılınan Cuma namazları günümüzde (Hz. Mehdi'nin (a.f) gaybet döneminde) farz-ı tahyiri'dir. Ancak İran'da adalete dayalı yönetimin olduğu bu zamanda, müstehap ihtiyat gereği Cuma namazları mümkün olduğunca terk edilmemelidir.

Dikkat

Farz-ı tahyiri'nin anlamı: Mükellefin, Cuma günü öğle vakti eda etmesi gereken fariza konusunda Cuma namazı ile öğle namazından birini yerine getirmekte muhayyer (tercih hakkına sahip) olmasıdır.

Her ne kadar günümüzde Cuma namazı farz-ı tahyiri olsa da ve ona katılmak farz olmasa da, taşıdığı namaza katılımla elde edilen faydalar ve etkileri göz önüne alındığında müminlerin, bu namaza çeşitli özürlü ve bahanelerle katılmamakla kendilerini mahrum etmeleri yakışmaz.

Kadınların Cuma namazlarına katılmalarında bir sakınca yoktur ve cemaat sevabını alırlar.

Önemsiz görerek Cuma namazlarına katılmamak, şer'en nahoş ve kötü bir davranıştır.

Cuma namazına katılmayan kimse, öğle ve ikindi namazlarını ilk vakitte kılabilirler ve Cuma namazının bitmesini beklemek farz değildir.

Cuma namazı kılınan yere yakın bir yerde, öğle namazını cemaatle kılmanın haddi zatında sakıncası yoktur ve Cuma namazı, bu namazı kılanların boynundan kalkar. Zira günümüzde Cuma namazı farz-ı tahyiridir. Fakat cuma günü öğle namazını Cuma namazının kılınacağı yerin yakınında kılmanın müminlerin saflarında tefrikaya yol açabileceği dikkate alındığında ve halk nazarında Cuma imamına saygısızlık ve hakaret olarak ve Cuma namazını ihmal ve saygısızlık olarak değerlendirilme ihtimali olduğundan, müminlerin böyle bir adım atmamaları (cemaat namazı kılmamaları) daha uygundur. Hatta böyle bir adım, bozgunculuk ve harama yol açacaksa, ondan sakınmak farzdır.

2- Cuma namazı, öğle namazının yerine geçer. Bir başka ifadeyle Cuma namazı, Cuma günkü öğle namazının halefidir.

Dikkat

Cuma namazı öğle namazının yerine geçtiği halde imam, Cuma namazından sonra öğle namazı kılmasa bile ihtiyat gereği Cuma namazından sonra öğle namazını kılmakta bir sakınca yoktur. Eğer cemaat fertleri, Cuma namazının ardından öğle namazını kıldıktan sonra ikindi namazını cemaatle kılmak isterse tam ihtiyat odur ki, Cuma namazından sonra öğle namazını kılan kimseye uymalıdır.

Avrupa ve diğer ülkelerdeki Müslüman öğrenci teşkilatları tarafından kılınan ve cemaatin çoğu ve Cuma imamı da Ehli Sünnet kardeşlerden biri ise, vahdetin korunması ve fitnenin önüne geçilmesi adına Cuma namazına katılmakta bir sakınca yoktur.

Yolcu olan birinin kıldığı Cuma namazı sahihtir ve öğle namazının yerine geçer.

Omuriliği kopmuş ve idrarını tutmaya gücü yetmeyen savaş yaralılarının Cuma namazına katılması caizdir. Ancak vakit aralığı bırakmadan abdest alıp namaza başlamaları farz olduğundan, abdestten sonra bir hades (abdesti bozan durumlar) olmaması şartıyla Cuma hutbesinden önce abdest almaları Cuma namazı için yeterlidir.

2- Cuma namazının şartları

1- Cemaatle kılınması

2- Biri imam olmak üzere en az beş kişiyle kılınması

3- Cemaat namazında yer alan tüm şartlara uyulması; safların bitişik olması gibi...

4- İki Cuma namazı kılınan yerlerin arasında en az bir fersah* mesafe olması

*Bir fersah, yaklaşık olarak 5125 metredir.

1- Cemaatle kılınması: Cuma namazının sıhhat şartlarından biri de cemaatle kılınmasıdır. Cuma namazını cemaatle kılanların yanında ferdi olarak Cuma namazı kılmak sahih değildir.

3- Cemaat namazında yer alan tüm şartlara uyulması; safların bitişik olması gibi...: Cemaat namazında uyulması gereken şartların tamamı, Cuma namazı için de geçerlidir.

Dikkat

Cuma imamı adil olmalıdır. Dolayısıyla adil bilinmeyen veya adaletinde şüphe duyulan kimseye uymak sahih değildir ve onun (kıldığı) Cuma namazı da sahih değildir. Ancak vahdeti korumak için cuma namazlarına katılmak ve bulunmakta bir sakınca yoktur. Her halükarda bir kimsenin -İster Cuma namazına katılsın, ister katılmasın- başkalarını Cuma namazına gitmemeye teşvik etmeye hakkı yoktur.

Cuma namazı bittikten sonra eğer Cuma imamının adaletinden şüphe duyulursa veya adil olmadığına dair kesin bilgi edinilirse, kılınan namazlar sahihtir ve tekrar edilmesine gerek yoktur.

Cuma imamının Cuma imamlığına atanması, imamın adaletine dair güven ve itminan duyulmasına sebep oluyorsa, namazda ona uyulması için yeterlidir.

4- İki Cuma namazı kılınan yerlerin arasında en az bir fersah mesafe olması:

İki Cuma namazı kılınan yerin arasındaki mesafe bir fersahtan az olmamalıdır. Eğer bir fersahtan az mesafede iki yerde de Cuma namazı kılınırsa önce kılınan yerdeki sahih, diğer yerdeki ise batıldır. Eğer her ikisi de aynı anda başlarsa her iki namaz da batıldır.

3- Cuma namazının vakti:

Cuma namazının vakti, öğle vaktinin girişiyle başlar. Farz ihtiyat gereği, halk arasında öğle namazı vakti bilinen ilk vakitten geciktirilmemelidir.

4- Cuma namazının kılınış şekli:

1- Cuma namazı, sabah namazı gibi iki rekattır. Ancak Cuma imamı tarafından namazdan önce okunması gereken iki hutbesi vardır.

2- İhtiyat gereği, Cuma namazının kıraati sesli olmalıdır. Birinci rekatta Cuma suresi ve ikinci rekatta ise Munafikun suresinin okunması müstehaptır. Aynı şekilde ilki, birinci rekatta rükudan önce ve ikincisi, ikinci rekatta rükudan sonra iki kunut tutulması da müstehaptır.

Dikkat

- İhtiyat gereği namaza katılanlar, Cuma imamının hutbelerini dinlemeli, sessiz olmalı ve konuşmaktan sakınmalıdırlar.

Bir kimse Cuma namazının hutbelerine yetişmeyip namaza iştirak ederse, Cuma namazının son rekatının rükusuna yetişse bile namazı sahihtir.

Cuma namazının hutbeleri, öğleden önce de okunabilir.

Cuma namazı hakkında birkaç nükte

İslam'ın şiarlarından ve Müslüman safların vahdetinin tecellilerinden biri olan Cuma namazı örneği bir yana, müminlerin arasında ayırmaya neden olacak ve safları dağıtacak her türlü işin yapılması caiz değildir.

Cuma günü ikindi namazı için, Cuma imamı dışında birine uymanın sakıncası yoktur.

Başka bir farz namaz için, Cuma namazı kılan imama bağlanmak sıhhat açısından sorunludur.

Alıştırmalar

- 1- Cuma namazı hususunda Farz-ı tahyiri kavramı ne demektir?
- 2- Cuma namazı kılınan mekana yakın bir yerde Cuma namazıyla aynı saatte cemaatle öğle namazı kılınması caiz midir?
- 3- Cuma imamının adil oluşunda şüphe varsa veya adil olmadığı kesin biliniirse, onun arkasında kılınan geçmiş namazların tekrar edilmesi farz mıdır?
- 4- Cuma imamlığı için Cuma imamı atanması, onun adaletinin ispatı için yeterli midir?

- 5- Cuma namazının hutbelerine yetişemeyip namaza iştirak eden ve Cuma imamına bağlanan kimsenin namazı sahih midir?
- 6- Cuma namazı hutbelerinin öğle vaktinden önce okunması sahih midir?

Ders 51: Günlük Namazlar (17)
Yolcu Namazı (1)

14- Yolcu Namazı

1- Yolculukta Namazın Seferi Olmasının Farz Oluşu

Yolculukta dört rekatlık namazlar, ileride açıklanacak şartlar doğrultusunda iki rekat kılınmalıdır.

Dikkat

Seferi kılınması gereken dört rekatlık namazlar öğle, ikindi ve yatsı namazlarını kapsar. Sabah ve akşam namazları ise seferi kılınmaz.

2- Yolcu Namazının Şartları

Bir yolcu şu sekiz şart dahilinde dört rekatlık namazlarını iki rekat olarak kılmalıdır:

1- Birinci şart:

Yolculuk, şer'i mesafe miktarınca olmalıdır. Yani tek gidiş, tek dönüş veya gidiş dönüş birlikte (gidişin 4 fersahtan az olmaması kaydıyla) 8 fersah olmalıdır.

2- İkinci şart:

Yolculuğun başında 8 fersahın kat edilmesi niyeti olmalıdır. Bu nedenle yolculuğun başında 8 fersah kat etme niyeti yoksa veya daha az bir mesafe kat etme niyeti varsa ve maksada ulaştıktan sonra, vardığı ilk yerden uzaklığı mesafesi şer'i mesafeden daha kısa olan (ama eviyle arası şer'i mesafe kadar olan) bir yere gitmek isterse, namazını tam kılmalıdır.

3- Üçüncü şart:

Yolculuğun ortasında, şer'i mesafeyi kat etme niyetinden geri dönmemelidir. Buna binaen yolculuğun ortasında 4 fersahtan önce niyetinden döner veya tereddüt ederse, yolculuğun bu andan sonraki miktarı yolcu hükmünden çıkar. Eğer şer'i izin haddini geçtikten sonra, niyetinden sapmadan önce namazlarını seferi olarak kılmışsa farz ihtiyat gereği, vakit dahilinde ise namazları tam olarak tekrar etmeli ve vakit geçmişse kaza etmelidir.

4- Dördüncü şart:

Yolculuğun başında veya ortasında, şer'i mesafeye ulaşmadan vatanından geçmeye veya bir yerde on gün veya daha fazla kalmaya niyet etmemelidir.

5- Beşinci şart:

Yolculuğu şer'i olarak caiz olmalıdır. Bu nedenle yolculuğu günah ve haram yolculuğu ise; ister savaştan kaçmak gibi yolculuğun kendisi haram olsun, ister yolculuğun amacı eşkıyalık etmek gibi haram bir fiil olsun, yolculuk hükmü taşımaz ve namaz tam kılınmalıdır.

6- Altıncı şart:

Yolcu, sabit bir ikametgahı olmayan, çöllerde dolaşp su, ot ve mera bulduklarında konaklayan bazı çöl sakinleri gibi göçebe kimselerden olmamalıdır.

7- Yedinci şart:

Nakliye, şoförlük, gemicilik gibi yolculuğu meslek olarak seçmemiş olmalıdır. İş yolculuk etmek olan biri de bunlara dahildir.

8- Sekizinci şart:

Yolculuğun izin haddine ulaşmış olması gerekir. İzin haddi, hoparlör olmadan normal şekilde okunan şehirdeki ezan sesinin duyulmadığı mekandır.

1- Şer'i mesafe (8 fersah)*

*Namazların seferi kılınmasına neden olan Şer'i mesafe (8 fersah), güvenilir araştırma sonuçlarına göre 41 kilometreye eşittir.

1- Gidiş yolu 4 fersahtan az olan ve dönüş yolu da şer'i mesafeden az olan kimsenin namazları tamdır. Bu nedenle kendi vatanları dışında görev yapan memurların iş yerleri ile vatanları arası, birlikte hesap edildiğinde dahi şer'i mesafe miktarında değilse, yolcu hükümlerini taşımazlar.

2- Bir kimse bir yere gitmek maksadıyla bulunduğu şehirden çıkar ve ulaştığı yerde de gezinti yaparsa o yerdeki bu gezinti, evden çıkıp kat edilen mesafeden sayılmaz.

3- 8 fersahın uzaklığını hesaplamak için, şehrin sonundan saymak gerekir. Şehrin sonunun tespiti ise örfe bağlıdır: Eğer örfe ve halka göre şehrin etrafına dağılmış fabrika ve yerleşim yerleri şehrin bir parçası sayılmıyorsa, o zaman şehirdeki evlerin bitiş noktasından itibaren mesafe hesaplanmalıdır.

4- Yolcunun varış noktası şehrin kendisi değil de, şehrin çevresinde özel ve bağımsız bir yer ise, öyle ki şehre varmak, maksada ulaşmak değil de şehre girip oradan geçmek ve varış noktasına ulaşmanın bir yolu ise, örneğin; şehrin etrafında bulunan bazı üniversiteler veya kırsal alanlar veya hastaneler gibi; bu durumda, yolculuğun uzaklığı şehrin genişliği değil, varmak istenen yerdir (varış noktasıdır).

2- Şer'i mesafeyi kat etme niyeti:

1- Üç fersah gitmeye niyet edip de baştan belli bir işi yapmak için bir fersah yan yoldan gidip sonra ana yola geri dönüp yoluna devam etmeye niyet eden yolcunun hükmü, yolcu hükmündedir. Ana rotadan ayrılarak geri dönülerek gidilen yol miktarının eklenmesi de şer'i mesafeyi tamamlamak için yeterlidir.

2- İkamet ettiği yerden, şer'i mesafeden daha az olan başka bir yere gidip, haftanın günleri içinde oradan da birkaç defa başka yerlere giden ve toplam mesafe sekiz fersahtan fazla olan kimse; eğer en baştan şer'i mesafeyi kat etme niyeti yoksa ve ilk varış yeri ile diğer yerler arasındaki mesafe şer'i mesafeye eşit değilse, yolcu hükmünde değildir.

5- Günah yolculuğu

1- Namazın seferi olması adına yolculuk etmenin caiz olması şartı sadece yolculuğun başında değildir. Aksine, yolculuk boyunca da bu şart taşınmalıdır. Dolayısıyla her ne kadar şer'i mesafeyi kat etmiş olsa da yolda niyet günaha dönüşürse yolculuk haram olur ve namaz tam kılınmalıdır;

2- Mübah sefere çıkıp yolda (sekiz fersahı ulaşmadan) vazifesine göre namazını seferi kılar ve sonra niyeti harama dönüşürse, namaz vakti dahilindeyse seferi kıldığı namazı tekrar tam olarak kılmalıdır. Eğer namaz vakti geçmişse, namazını tam olarak kaza etmelidir.*

*Ancak sekiz fersahtan sonra niyeti (harama yönelik) değiştirirse, seferi olarak kıldığı namazlar sahihtir.

3- Yolculuk ve hedef günah olmayıp da yolculuk sırasında haram olan bir şey yapılırsa (gıybet, içki içmek gibi) seferin hükmü günah olmaz ve namazları seferidir. Elbette haram olan işler, yolculuk boyunca (birkaç saat hariç) devam eder ve artık, "günah yolunda bir sefer" unvanına dönüşürse bu durumda ihtiyaten namazları cem etmelidir (hem seferi hem de tam kılmalıdır).

4- Yolculuk halindeyken namazın bazı farzlarını ihmal edeceğini bilen kimse, yolculuğa çıkmaması onu zorluğa ve meşakkate düşürmeyecekse farz ihtiyat gereği o yolculuğa çıkmamalıdır. Her halükarda namazı terk etmek hiçbir şekilde caiz değildir.

7- Meslekî yolculuk:

Yolculukta namazı seferi kılmamanın şartlarından biri de yolculuğun, Meslekî yolculuk olmamasıdır. Bu nedenle eğer yolculuk, Meslekî yolculuk ise ister şoförlük ve pilotluk yapmak gibi meslek gereği yolculuk etmek olsun, ister doktor veya işi için yolculuğa çıkan bir öğretmenin yolculuk etmesi gibi yolculuğun mukaddimesi olsun, o yolculuk boyunca namaz tam kılınır ve oruç tutmak da sahihtir.

Dikkat

Yukarıdaki meselenin varsayımında işin para veya mal kazanmak için olup olmaması arasında bir fark yoktur.

Namazın tam olması ve orucun sahih olması için yolculuğun örf açısından meslek olarak tanınması gerekir. Bu, ister birkaç yolculukla olsun, ister tek seferde işi gereği uzun bir deniz yolunu kat eden kimse olsun fark etmez.

Örf açısından yolculuğun, Meslekî yolculuk olması için şu üç şey gereklidir:

- A. Meslekî yolculuğa niyet etmek
- B. Meslekî yolculuğa başlamak
- C. Meslekî yolculuğu devamlı yapma niyeti taşımak

Yolculuk açısından meslek ve uzmanlık unvanı oluşması için belirtilen durumlarda şüphe oluşursa namaz seferidir ve oruç batıldır.

İlim tahsili için yolculuk etmek işinin bir parçası ve mesleği ise örneğin bir memur için eğitim kursu koyulmuşsa ve memur da bu kursa katılmak için yolculuğa çıkmak zorundaysa, yolculuğu Meslekî yolculuktur.

Lise veya üniversite öğrencisi ileride bir iş bulması için ilim tahsili için yolculuğa çıkıyorsa farz ihtiyat gereği bu durumda namazlarını cem etmeli (hem tam hem de seferi kılmalı), orucunu tutmalı ve sonradan da kaza etmelidir.

İlim tahsili, meslek unvanı olan bir gruba girerek gerçekleşirse; Eğitiminin en başından itibaren “ruhani” unvanı verilen bir öğrenci ya da askeri üniversitede birkaç ay eğitim ve öğretim gördükten sonra “subay” olarak adlandırılan üniversite öğrencileri gibi, bu tip eğitim, mesleğinin bir parçası olarak kabul edilir ve eğitim yolculuğu sırasında namazı tam kılmalı ve oruçlarını tutmalılar.

Hac kervanı görevlileri gibi yılda bir defa, örneğin bir ay süren bir işle meşgul olan kimse, her sene bu işle meşgul olmaya niyet ederse, ilk seferinde bile namazı tamdır.

Önceki meselede mükellef eğer o işte devamlılık niyeti taşımıyorsa, Meslekî yolculuk hükmüne girmez.

Yılın bir mevsiminde meslek yolculuğu olan kimse, o işte her yıl çalışmak isterse veya o işte bir defa ve uzun süre, örneğin en az üç ay aralıksız çalışmak isterse ve sadece tatil ve yas günleri gibi genellikle resmi tatil günlerinde tatil yaparsa yaptığı yolculuk, Meslekî yolculuk sayılır ve ilk yolculuğunda bile namazı tamdır. Fakat işinin süresi uzun değilse, mesela bunu bir ay yapmak istiyorsa, örfte bunun Meslekî yolculuk olduğu net değildir ve şüphe etmesi durumunda namazı seferidir.

Bazı taksi şoförleri gibi işi şer’i mesafeden daha az şehir dışına çıkmak olan bir kimse, eğer mesleğini yaparken tesadüfen şer’i mesafeyi geçerse, Meslekî yolculuk hükmünü taşımaz ve namazı seferidir. Fakat uzun dönem boyunca şer’i mesafeyi geçme niyetiyle işini devam ettirme niyeti varsa bu durumda, ilk seyahatinden itibaren Meslekî yolculuk hükmündedir ve namazı tamdır.

Mesleği yolculuk olan ve vazifesi yolculukta namazı tam olan ve orucunu tutan kimse, vatanında veya başka yerde niyetle ya da niyet etmeden on gün kahrırsa, bu on günden sonraki ilk yolculuğunda, namazı seferidir.

Meslekî yolculuk yapan ama (vatanında veya başka yerde) 10 gün kalan kimse, ziyaret gibi mesleği dışında yolculuk yapar ve ardından 10 gün kalmadan Meslekî yolculuğa çıkarsa, farz ihtiyat gereği bu yolculukta namazını hem seferi hem de tam kılmalıdır.

Örneğin ders vermek için vatanından bir şehre gidip öğleden sonra veya ertesi gün vatanına dönen bir öğretmen gibi veya tek bir gidiş adresi olan ve oraya yük bırakmak için bir şehre gidip geri dönen şoför gibi örfte göre gidiş geliş tek bir yolculuk sayılırsa, bu durumda bu gidiş geliş ilk yolculuk sayılır. Yine yolcu veya yük taşımak adına bir yere hareket eden ve oradan da başka bir yere yolcu veya yük taşımak için yolculuğa çıkan yahut yola çıkarken niyeti böyle olan ve ardından vatanına dönen bir şoför gibi eğer örfte göre gidiş geliş tek bir yolculuk sayılmazsa bu durumda, ilk yolculuk ilk maksada varmakla tamamlanmış olur.

Namazı tam ve orucu sahih olan bir mesleki yolculukta, güzergahın veya işin türünün veya yolculuk araçlarının önceki gibi (alışlagelen şekilde) olması veya değişmesi fark etmez.

Mesleği yolculuk olmayan kimse, ister yolculuğun başında bir den fazla sefere niyet etsin ister sonradan gerçekleşsin, çok yolculuk yapsa da namazı seferidir.

İş yolculuk olan kimse, iş dışı yolculuğa çıkarsa namazı seferidir; Örneğin, işi bir şehirden başka bir şehire yolcu taşımak olan kimse, hacca veya ziyaret mekanlarına giderse, namazını seferi kılmalıdır. Fakat iş yolculuğu sırasında ziyaret gibi (ister asıl niyeti ziyaret olsun ve yolcu taşıma bunun yanında olsun, ister tersi olsun ve ister her iki niyeti de taşıyın) şahsi bir iş yaparsa, namazı tamdır.

Bir iş için yolculuk eden ve bu yolculuk esnasında veya daha sonrasında akraba ve arkadaş ziyareti gibi özel işlerini yapan ve orada bir veya daha fazla gece kalan kimse için, bu süre içinde iş yolculuğu hükmü değişmez ve namazı tamdır.

- Mesleği gereği yolculuklara çıkan kimse eğer akraba ziyareti vb. sebeplerle iş mahalline bir iki gün önce de gitse, görünürde mesleki yolculuk hükmünü taşır.

Mesleği yolculuk olan kimse, iş yolculuğunda hemen sonra dönerse, dönerken namazı tamdır. Fakat ziyaret veya dinlenme gibi iş dışı sebeplerle birkaç gün (on günden az) kalıp ardından dönüş yaparsa, farz ihtiyat gereği dönüşte namazını cem etmelidir (hem tam hem de seferi kılmalıdır).

İşi yolculuk olan kimse, iş dışında yolculuğa çıkarsa ve bu yolculuk iş mahalline olsa dahi namazı seferidir.

Önceki meselenin varsayımına göre işi dışında çalıştığı yere giderse ama işi nedeniyle orada kalırsa, işi nedeniyle orada kaldığı müddetçe (her ne kadar namazını tam kılması uzak ihtimal değilse de) ihtiyaten namazını hem tam hem seferi kılmalıdır. Ancak oradaki işinden sonra ve dönüş yolunda namazını tam kılmalıdır.

Mesleği yolculuk olan kimse, iş dışı yolculuğa çıkarsa namazı seferidir. Ancak, oradan iş yerine gitmek niyetiyle ve iş saikiyle yola çıkarsa, orada on gün (niyetle yahut niyetsiz) durmazsa, iş yerine kadar yolculuk boyunca namazı tamdır.

Mesleği şoförlük olan ve şoförlük işine başladıktan sonra aracı bozulan kimse, şer'i mesafeden uzak bir yere tamir ve mesela malzeme almak için giderse, bu yolculuk mesleki yolculuk sayılır ve namazı tamdır.

Önceki meseledeki varsayımına göre mesleğine başlamadan önce aracı bozulursa ve tamiri veya malzeme almak için şer'i mesafeden uzak bir yere giderse, namazı seferidir.

İşi yolculuk olan kimse, son iş yolculuğuna çıkmışsa veya yolculuğun ortasında çalışmayı bırakma kararı almışsa, eğer yolculuk, şoförlük gibi işinin esas kısmını oluşturuyorsa; bu durumda son yolculuktan dönerken yolcu getirmezse dönüşü iş yolculuğu sayılmaz ve namazı seferidir. İster kendi arabasıyla dönsün, ister başka bir araçla... Fakat yolculuk, mesleğinin başlangıcı ise, son yolculuktan dönerken farz ihtiyat gereği namazlarını hem tam hem de seferi kılmalıdır.

Tebliğ ve hidayet veya iyiliği emredip kötülükten sakındırmak, örfe göre kişinin işi ve mesleği olarak kabul ediliyorsa, bu işleri yapmak için yolculuk ederken işi ve mesleği için yolculuk eden yolcu statüsüne sahiptir. Eğer hidayet ve tebliğden başka bir şey için yolculuğa çıkarsa, namazı diğer yolcular gibi seferidir.

İzin (ruhsat) haddi*:

*Yapılan araştırmalara göre şehrin son noktasından 1350 metse sonrası, izin (ruhsat) haddi sayılır.

1- İzin haddinin belirlenmesinde ölçü, şehrin duvarları görünse de görünmese de şehirdeki ezanını hoparlör olmadan duyamayacak kadar uzaklaşmaktır.

2- İzin haddi için ölçü ise şehrin son noktasında camilerdeki minareler gibi yüksek yerlerden okunan ezanın duyulmasıdır.

3- Eğer şehrin dışında ezan sesini işitir ve ezan olduğunu anlar, fakat ezanın sözlerini birbirinden ayırt edemezse, yoluna ezan sesini duymayınca kadar devam etmezse farz ihtiyat gereği namazlarını hem seferi hem de tam kılmalıdır.

4- Vatanında ayrılan ve şer'i mesafeyi geçmeye niyet eden yolcunun, izin haddine ulaştığı andan itibaren namazı seferi olur. Aynı şekilde dönerken de o sınıra gelince namazı tam kılmalıdır. Gerçi müstehap ihtiyat odur ki izin haddi ile şehre giriş arasındaki mesafede namaz cem edilmeli, yani hem seferi hem de tam kılınmalıdır.

5- Yolcu, izin haddi ile on gün kalmaya niyet ettiği yer arasında farz ihtiyat gereği namazlarını cem etmelidir. Yahut o mesafeden geçerken izin haddine kadar sabretmelidir. Geri dönüşte ise ikamet edeceği yere kadar sabretmelidir. Aynı şekilde bir yerde tereddüt halinde 30 gün kalan kimse, oradan ayrılırken ihtiyata göre namazlarını cem etmelidir ya da izin haddine kadar sabretmelidir.

Alıştırmalar

1- Yolcu namazının sekiz şartını yazınız.

2- Günah yolculuğundan maksat nedir?

3- Sekiz fersah hesaplamasında şehrin sonu neresidir?

4- Mesleği yolculuk olan kimseden maksat nedir? Örnek veriniz.

5- İlk yolculuktan maksat, vatandan hareket edip tekrar oraya geri dönüş müdür? Yoksa maksada ulaşınca ilk yolculuk tamamlanmış mı olur?

6- İzin haddinin nişanelerinden (ezanın duyulmaması ve şehir duvarlarının görünmemesi) birinin gerçekleşmesi yeterli midir?

Ders 52: Günlük Namazlar (18)
Yolcu Namazı (2)

3- Yolculuğu Bozan Şeyler

Yolculuğu Bozan Etkenler

- 1- Vatandan geçmek
- 2- Bir yerde on gün kalmaya niyet etmek veya bunu bilmek
- 3- Bir yerde on gün kalma niyeti olmadan tereddüt halinde 30 gün kalmak

Dikkat

Yolculuk hükümlerinin sonlanmasına sebep olan şeylere “Yolculuğu bozan şeyler” denir.

Bir yolcu, vatanından ayrıldıktan sonra vatanındaki ezanı işitebileceği bir yoldan geçerse, vatanından geçmeyene kadar şer'i mesafeye zarar vermez ve yolculuğu kesintiye uğramaz. Ancak vatan sınırı ile izin haddi içinde kaldığı müddetçe, yolcu hükmü onun hakkında uygulanmaz.

4- Vatan

1- Vatan çeşitleri:

1- Vatan iki çeşittir:

Asli vatan: İnsanın ilk çağlarının (çocukluk ve gençlik) büyük çoğunluğunu geçirdiği ve büyüdüğü yere denir.

Seçilmiş vatan: İnsanın kendisi için, öncesinde vatani olmayıp (asli vatanından çıksın ya da çıkmasın) sonradan vatan ve ikamet mahalli seçtiği yere denir.

Eğer bir yerde 10 yıl kalmak istiyorsa örfe göre oranın vatan unvanını alması uzak ihtimal değildir.

2- İnsanın, bir iki yıl yaşamak için seçtiği yer örfe göre vatan değildir. Ancak yolcu hükmünü de taşımaz. Bu nedenle orada on gün kalma niyeti olmasa da namazı tamdır.

3- Bir şehirde doğmuş olmak, oranın asli vatan olmasını gerektirmez. Orada ilk çağlarını (çocukluk ve gençlik) orada geçirmiş olması ve orada büyümesi gerekir. Örneğin bir şehirde dünyaya gelen ve doğumundan sonra orada büyümeyen kimse için, orası asli vatan sayılmaz. Aksine onun asli vatani, doğumundan sonra gittiği ve ilk çağlarını orada geçirdiği ve büyüdüğü yerdir.

4- Bir yerin seçilmiş vatan olabilmesi için 3 şart gereklidir:

1. Orada sürekli veya uzun süre (yıl içinde birkaç ay olsa bile) yahut herhangi bir süre belirlemeden yaşamaya kesin bir niyet etmesi.
2. Belirli bir şehri veya beldeyi vatan olarak seçmek. Dolayısıyla örneğin tüm bir ülkeyi vatan olarak seçemez.
3. Vatandaşlığın gereklerini sağlamak, örneğin bir kişinin bir yere yerleşmek için yaptığı işleri (ev hazırlamak, iş kurmak gibi) yapıyorsa, orada kalmasa bile geçerlidir (yani vatani). Eğer vatandaşlık ihtiyaçlarını karşılamıyorsa, “onun vatani” unvanı oluşuncaya kadar bir süre (bir iki ay gibi) kalmalıdır.

5- Seçilmiş vatanda ev sahibi olmak vb. şeyler şart değildir.

6- İnsanın iki asli vatanının olması mümkündür. Bu nedenle uzun yıllar yaylalar ile kışlalar arasında yer değiştiren göçmenler, aşiretler, yılın belli günlerini birinde (yaylada) ve diğer günlerini diğerinde (kışlada) geçirir ve her iki mekan da sürekli veya uzun yıllar yaşam yeri olarak seçerse, o mekanların her ikisi de onun asli vatanıdır. O iki mekanda onun için vatan hükümleri geçerlidir. Eğer bu iki mekan arasının uzaklığı şer'i mesafe katarsa, birinden diğerine giden yolda, yolcu hükümlerine tabidirler.

7- Fiili olarak iki veya üç vatan sahibi olmanın sakıncası yoktur. Şöyle ki her bir evde ve yıl boyunca birkaç ay o mekanlarda yaşasın. Ancak üçten fazla fiili vatan sahibi olmak, sakıncalıdır (doğruluğu tartışılır).

2- Vatani değiştirmek (vatan olmaktan çıkarmak):

1- Vatani değiştirmek, vatana geri dönmeme kararı ve ayrıca geri dönüşün imkansızlığını bilerek veya kesin olarak terk ederek gerçekleşir.

2- Eğer uzun bir süre örneğin 40 ya da 50 yıl vatanından çıkmışsa ve bu müddet içerisinde oraya dönmek aklına dahi gelmemişse bu durumda, uzun süreli ayrılık vatani değiştirmek olduğu uzak ihtimal değildir ve orada, on gün kalma niyeti olmazsa namazı seferidir.

3- İnsan, vatanını değiştirmede müddetçe, orası onun için vatan hükmündedir ve orada namazı tamdır. Ancak vatanını değiştirdikten sonra, tekrar daima veya uzun süre (yılda birkaç ay olsa bile) veya bir müddet tayin etmeden orada yaşamaya karar vermedikçe (orada yaşam koşullarını oluşturma veya uzun süre kalma şartıyla), artık orada bu şahıs için vatan hükmü uygulanmaz.

3- Vatan ve vatani değiştirme hususunda kadın ve çocuğun tabi oluşu:

1- Evlilik, tek başına zorunlu tabi olmayı gerektirmez ve kadın, vatan ve vatani değiştirme hususunda eşine tabi olmayabilir. Bu nedenle bir yerin eşinin vatani olması, orasının kadın için de vatan olmasını ve orada, kadın için vatan hükümlerinin uygulanmasını gerektirmez.

2- Tek başına evlilik ve kadının eşinin başka şehirdeki evine gitmesi, asli vatanını değiştirmesini gerektirmez. Bu nedenle başka bir şehirden bir erkekle evlenen kadın, babasının evine gittiğinde vatanını değiştirme niyeti olmadığı müddetçe, namazlarını tam kılmalıdır.

3- Kadın vatan seçiminde ve vatani değiştirmede eşine tabi olursa, eşinin niyeti onun için de yeterlidir. Eşiyle daimi olarak yaşayacakları ve vatan niyetiyle gittikleri şehir, onun da vatani sayılır. Aynı şekilde eşinin ortak vatanlarını değiştirmesiyle oradan çıkması ve başka bir yere gitmeleri, onun için de vatan değiştirme sayılır.

4- Karar alma ve yaşam hususunda bağımsız olmayan yani; doğal olarak babalarının iradesine tabi olan çocuklar, eski vatanlarını değiştirme ve babalarının onlarla birlikte yaşamak için gittiği yeni vatan seçiminde babalarına tabidirler. Bu nedenle babasına tabi olarak vatanından başka bir şehre göç eden ve babası, artık oraya geri dönmeme niyeti taşıyan kimse için orası (eski vatan), artık onun için vatan değildir. Onun yeni vatani babasının seçtiği vatanıdır.

5- Karar alma ve yaşam hususunda bağımsız olan çocuklar, vatan hükümlerinde anne ve babalarına tabi değildirler.

Alıştırmalar

1- Yolculuğu bozan şeyler nelerdir?

2- Asli vatan ile seçilmiş vatanın farkı nedir?

3- Seçilmiş vatanın şartlarını yazınız.

4- İnsanın birden fazla vatanının olması mümkün müdür? Örnek vererek açıklayınız.

5- Vatani değiştirmekten maksat nedir?

6- Başka bir şehirden biriyle evlenen kadının, babasının evine gittiğinde namazı tam mıdır seferi midir?

Ders 53: Günlük Namazlar (19) Yolcu Namazı (3)

5- On Gün İkamet Kastı

1- Bir yolcu bir yerde on gün* aralıksız olarak kalacaksa veya zorunlu olarak kalacağını biliyorsa, namazlarını tam kılmalıdır (Fıkıh literatüründe buna ikamet kastı denir). Fakat on günden az kalma kastı varsa, diğer yolcularla aynı hükmü taşır. Bu nedenle asker veya ordu güçlerinin kadrosunda olan biri, bir yerde (karargah, sınır bölgeleri vs.) on gün veya daha fazla kalma niyeti taşıyorsa veya (zorunlu da olsa) orada on gün ya da daha fazla kalacağını biliyorsa, namazlarını tam kılması farzdır.

*On günün ölçüsü örfdür ve güneşin doğuşundan gün batımına kadar olan süredir.

Dikkat

Bir yerde on gün kalmayacağını bilen kimsenin, on gün kalmaya niyetinin hiçbir manası ve tesiri olmaz ve orada namazlarını seferi olarak kılmalıdır. Mesela, İmam Rıza'nın (a.s) türbesini ziyarete giden kimse, orada on günden az kalacağını bildiği halde namazı tam kılmak için on gün kalmaya niyet etse de, orada namazı seferidir.

2- İkamet kastı bir yer (şehir, kasaba, köy vs.) için olmalıdır ve iki ayrı yerde ikamet kastı olmaz. Bu nedenle iki farklı yerde tebliğ yapan kimse eğer örfte iki ayrı mahal olarak kabul edilirse, o iki yerden birinde ikamet kastı etmelidir. Her iki yerde, yani birkaç gün bir yerde birkaç gün diğer yerde ve toplamda on günü tamamlayacak şekilde ikamet kastı geçerli değildir ve her iki yerde de namazını seferi kılmalıdır.

Dikkat

Bir şehrin mahalleleri, örfte birbirinden bağımsız sayılacak şekilde ayrılmamışsa, yolcu bu şehrin bir mahallesinde kalmaya niyet ederse, o şehrin diğer mahallelerine gitmek istese ve kalmak niyetinde olduğu mahalleden şer'i mesafe miktarında uzakta olsa bile, yolcunun ikamet kastına ve içerdiği hükümlere zararı yoktur.

2- Yolcu, bir yerde ikamet kastı ederken, on günün içerisinde ikamet ettiği yerden çıkıp mesafesi 4 fersah'tan az olan başka bir yere gitme* kararı alırsa, eğer örfte göre bu çıkış on gün kalma niyetiyle çelişmeyecek miktarda olursa örneğin; bu müddet içinde (ikamet yerinden) iki üç defa ve her defasında da en fazla yarım gün için çıkacaksa, ikamet kastına bir zararı olmaz ve namazları tamdır.

*Yani şer'i mesafeden az olan bir yere sefer etme niyeti, on gün kalma niyetiyle beraber olmasıdır.

4- Eğer yolcu ikamet kastı ederken, on gün içerisinde oradan (her ne kadar bir defa ve hatta birkaç dakikalığına bile) 4 fersah veya fazlasını gitme kararı alırsa, ikamet gerçekleşmez ve namazları seferidir.

5- Eğer yolcu bir yerde ikamet eder ve dört rekatlık bir namaz (öğle, ikindi veya yatsı) kılmadan önce, ikamet etmekten vazgeçer veya tereddüt ederse ikamet gerçekleşmez. Orada olduğu müddetçe de namazını seferi kılmalıdır. Ancak ikamet kastından sonra en az bir dört rekatlık namaz kılmışsa ikamet gerçekleşmiş olur ve bundan sonraki ikametten vazgeçme veya tereddüt etmenin hiçbir etkisi yoktur. Bu nedenle orada olduğu ve yeni bir yolculuğa çıkmadığı sürece namazını tam kılmalıdır (ikamet gerçekleştikten sonra bir gün kalsa dahi)

6- İkamet gerçekleştikten sonra dört fersah'tan (bir gün ve daha fazla da olsa) daha az uzaklığa çıkmakta sakınca yoktur ve ikamet kastına engel oluşturmaz. İster ilk on gün içinde çıksın, ister ondan sonra... Ayrıca ilk ikametgâhına (ikamet yeri olduğu için) dönmek isterse, gidiş-dönüşte ve varacağı yerde ve ikamet yerinde namazı tamdır. Fakat dört fersah miktarınca çıkarsa, diğer yolcuların hükmüne sahiptir. Bu nedenle, bir şehirde kalmaya niyet ettikten sonra, ikamet ettiği şehirden dört şer'i fersah uzakdaki başka bir şehre giderse, önceki ikamet kastı bozulur ve ikamet yerine döndükten sonra tekrar niyet etmelidir.

7- Vatan konusunda kadın ve çocuğun tabi oluşu meselesinde açıkladığımız durum "ikamet kastı" için de geçerlidir.

6- Bir yerde on gün kalma niyeti olmadan tereddüt halinde otuz gün kalmak

1- Yolcu, sekiz fersah yol gittikten sonra bir yerde durur ve orada kaç gün (on gün veya daha az) kalacağını bilmezse, bu durum sürdüğü müddetçe namazlarını seferi kılmalıdır. Ancak otuz gün geçmesi durumunda (aynı gün dönmek istese de) namazı tam kılması gerekir.

2- Bir yerde on günden az kalmaya karar veren bir yolcu, bu sürenin bitiminden sonra gitmekten vazgeçer ve yeniden on günden az, örneğin bir hafta daha kalırsa ve aynı şekilde orada kalış süresini 1 aya kadar uzatırsa ve bu otuz günü bulursa, bu durumda önceki meselede olduğu gibi 31. günden itibaren namazları tamdır.

7- Büyük şehirler:

Yolcu, vatan edinme, on gün ikamet kastı hükümlerinde büyük şehirler ile küçük şehirler arasında bir fark yoktur. Bir büyük şehiri vatan edinme ve bunun için gerekli araçları temin ederek orada bir müddet kalma kastıyla o şehrin tamamı, bu şahıs için vatan unvanı kazanır. Aynı şekilde bu şehirde on gün kalma niyeti olursa, o şehrin tüm semtlerinde namazını tam kılma hükmü geçerli olur. Vatan edinme veya on gün kalma niyeti bir semte özel olsun ya da olmasın fark etmez.

8- Yolcu namazı hükümleri:

1- Yolculukta birtakım şartların oluşmasıyla namazın seferi olacağını bilen ve o şartların kendisi için oluştuğunu bilen yolcu, namazını tam kıldığı takdirde o namazı batıldır. İster vakit dahilinde ister vakit dışında olsun, o namazları seferi olarak tekrar kılmalıdır.

2- Yolcunun namazını seferi kılması gerektiğini veya yolculukta olduğunu unutup namazını tam kılan kimse, vakit dahilinde hatırlarsa namazı iade etmesi gerekir. Eğer iade etmezse o namazların kazası farzdır. Fakat vakit dışında farkına varırsa o namazların kazası yoktur.

3-Yolculukta namazı seferi kılması gerektiğini bilmeyen ve vazifesinin aksine namazını tam kılan yolcu, eğer kasıtlı (kasır) cahil* ise, hükmü öğrendikten sonra namazları iade etmesi veya kaza etmesi gerekmez. Eğer taksirli (mukassır) cahil** ise, öğrenmede gösterdiği ihmal nedeniyle günah işlemiş olur ve hükmü öğrendikten sonra, namazlarını eğer vakit içindeyse iade etmeli ve eğer vakit dışında ise kaza etmelidir.

*Kasıtlı (kasır) cahil: Hükmü bilmeyen ve bilgisizliğinin de farkında olmayan kimsedir.

**Taksirli (mukassır) cahil: Bilgisizliğinin farkında olan ve bunu giderebilecek olduğu halde bunu yapmayan kimsedir.

4- Yolcu, yolculukta namazın hükmünü bilip de hükmün mahiyetini bilmediğinden namazı tam kılsa, bu durumda farz ihtiyat gereği vakit dahilinde fark ederse namazı iade etmeli ve eğer vakit dışında fark ederse kaza etmelidir. Meselâ, yolculukta namazın seferi olduğunu bilir de, on gün kalmaya niyet ettikten sonra ve dört rekatlık bir namaz kılmadan önce, niyetinden dönerse namazının seferi olduğunu bilmeden, namazı tam kılan kimse gibi...

5- Vazifesi namazını tam kılmak olan bir yolcu, vazifesinin aksine namazı seferi kılsa namazı batıldır ve bu hükümde bilgi sahibi olmak, bilerek yapmak, unutmak, hüküm veya meseleyi bilmemek arasında fark yoktur. Bir sonraki meselede açıklanacak durum hariç...

6- Bir yerde on gün kalmak isteyen bir yolcu, hükmü bilmediği için namazlarını seferi kılsa namazı sahihtir. Fakat meseleyi bilmeme veya unutkanlık sebebiyle seferi kılsa namazı batıldır ve yeniden namaz kılması gerekir.

Alıştırmalar

- 1- Bir yerde on gün kalacaklarını bilen ama bunun kendi iradeleri dışında gerçekleştiğini bilen askerlerin namazlarının hükmü nedir?
- 2- İmam Rıza (a.s) türbesini ziyaret amacıyla yolculuğa çıkan ve orada on günden az kalacağını bilen ama namazlarını tam kılmak istediği için on gün kalma niyeti tutan kimsenin hükmü nedir?
- 3- İkamet kastı ederken, ikamet yerinden mesafesi 4 fersahtan az olan başka bir yere gitme niyeti tutmak caiz midir?
- 4- İkamet kaç şartla gerçekleşir? Açıklayınız.
- 5- Bir yere yolculuk eden ve orada on günden az mı yoksa çok mu kalacağını bilmeyen kimse, namazını nasıl kılmalıdır?
- 6- Yolcu hükümlerinde büyük şehirler ile küçük şehirler arasında ne gibi farklar vardır?

Ders 54: Günlük Namazlar (20)
Kaza Namazı- Ecir Namazı
Anne Babanın Kaza Namazı

15- Kaza Namazı:

1- Farz namazını vaktinde terk eden kimse, namaz vaktinin tamamında uykuda olsa veya hastalıktan veya sarhoşluktan namaz kılamasa bile kazasını yerine getirmelidir. Fakat vaktin tamamında kendi iradesi dışında bilinçsiz ve baygın olan kişinin namazı kaza etmesi farz değildir. Ayrıca, sonradan Müslüman olan kâfir ile namaz vaktinin tamamında hayırlı veya lohusa olan kadına da kaza farz değildir. Ancak mürted, yani İslam'dan dönen Müslüman, tekrar İslam dinine dönerse, irtidat vaktinde ki namazlarını kaza etmelidir.

2- Namaz vaktinden sonra, kıldığı namazın batıl olduğunu anlayan kimse, şer'i hükmü bilmeyip şer'i kurallara göre batıl bir gusül abdesti almış kimse gibi, o namazı kaza etmelidir. Bu şahsın hades-i ekber haliyle kıldığı namazları kaza etmesi farzdır.

3- Terk (kılınmadığı) veya batıl olduğu kesin olarak bilinen namazların kazasını kılmak farzdır. Ancak, geçmiş namazlardan bazılarını terk ettiğine veya batıl kıldığına dair şüphe ve zannı varsa, kaza etmesi farz değildir.

4- Kaza namazları hususunda tertip farz değildir. Ancak aynı güne ait öğle ve ikindi veya akşam ve yatsı kaza namazlarında tertip gereklidir. Aynı şekilde tertip konusunda emin olmak için namazları bölümlere ayırmak da gerekli değildir. Bu nedenle bir yıllık kaza namazı kılmak isteyen kişi, namazlarını şu şekilde kılabilir:

Örneğin 20 günlük sabah namazı, ardından 20 günlük (tertibe uyarak) öğle ve ikindi namazı ve ardından 20 günlük (tertibe uyarak) akşam ve yatsı namazlarını kılarak tüm yıl içindeki namazları aynı şekilde kılabilir. Ayrıca herhangi bir namazdan başlayarak günlük namazlardaki tertibe de uyarak sırayla kılabilir.

5- Birkaç namazı kaza olan ama sayısını tam olarak bilmeyen kimsenin örneğin; iki namaz mı yoksa üç namaz mı olduğunu bilmeyen kimsenin, az miktarı kılması yeterlidir (yani kaza olduğunu kesin olarak bildiği miktarı kılabilir).

6- Eğer birisi örneğin; ayın 20sinde, 25inde ve 27sinde üç defa cenabet guslü alsın ve bu gusüllerden birinin batıl olduğunu kesin olarak bilse, farz ihtiyat gereği boynundaki namazların kalktığına emin olacak kadarını kaza etmelidir.

7- Nafile ve sünnet namazlar, kaza namazı yerine geçmez ve kaza namazı olan kimse, bu namazları “kaza namazı” niyetiyle kılmalıdır.

8- Geçmiş kaza namazlarının tamamını kılma gücü olmayan kimsenin, gücü olduğu miktarda kaza namazlarını kılması ve kılamadığı miktarı da vasiyet etmesi farzdır.

9- Kaza namazı olan kimse, eda namazları kılabilir. Ancak farz ihtiyat gereği eğer bir tane kaza namazı varsa önce onu kılmalıdır. Özellikle o güne ait bir namaz ise...

2- Ecir namazı:

1- Hiç kimse, her ne kadar namaz kılmaktan aciz olsa da hayatta olan başka birinin kaza namazını kılamaz. Ancak vefatından sonra bir engel yoktur. Mükellef yaşadığı müddetçe, mümkün olan her şekilde farz namazlarını kendi kılmalıdır ve ücretle veya ücretsiz olarak naip tutması caiz değildir.

2- Ecir namazında, ölen kimsenin özelliklerini zikretmek gerekmez ve sadece öğle ve ikindi ile akşam ve yatsı namazları arasındaki tertibe uymak zorunludur. Ecir sözleşmesinde, eğer namaz kılacak kimseye özel bir şart koşulmamışsa (örneğin namazları mescitte kılması veya belli bir saatte kılması gibi), ücretle namaz kılan kimsenin, o namazları sadece farzlarıyla birlikte kılması zorunludur.

3- Anne ve babanın kaza namazları:

1- Büyük oğula, vefatlarından sonra babasının ve farz ihtiyat gereği annesinin kaza namazlarını kılması farzdır.

2- Anne veya baba hiç namaz kılmamışlarsa farz ihtiyat gereği bu durumda da kaza namazları büyük oğula farzdır.

3- Büyük oğuldan maksat, anne ve babanın vefatından sonra hayatta olan en büyük evlattır. Bu nedenle (ister baliğ olsun ister olmasın) büyük oğul, anne ve babadan önce vefat ederse, anne ve babanın kaza namazları, onlar vefat ettikten sonra hayatta olan büyük oğula farzdır.

4- Anne ve babanın kaza namazlarının farz oluşunun ölçüsü, farz edilen evlâdın ölenin diğer evlatlarından (eğer ölenin erkek evladı varsa) daha büyük olmasıdır. Bu nedenle ölen kimsenin büyük evladı kız ve ikinci evladı erkek ise, anne ve babanın kaza namazları ikinci çocuk olan erkek evlada farzdır.

5- Anne ve babanın kaza namazları, bir başkası tarafından kılınırsa büyük evladın boynundan kalkmış olur.

6- Büyük oğula, anne ve babasının kılmadığından emin olduğu namazları kaza etmesi farzdır. Annesinin ve babasının kaza namazı olup olmadığını bilmiyorsa, ona farz bir şey yoktur ve araştırmasına da gerek yoktur.

7- Büyük oğul, anne ve babasının kaza namazlarını mümkün olan her şekilde kaza etmelidir. Eğer tüm bunlardan aciz ise, boynunda bir hüküm yoktur.

8- Kendinin kaza namazı olan ve anne ve babasının da kazası boynuna gelen kimse, bunlardan istediğini yerine getirmekte tercih sahibidir. Başka bir ifadeyle hangisine öncelik verirse, o namazlar sahihtir.

9- Eğer büyük oğul, anne ve babasının vefatından sonra ölürse diğer evlatlara bir sorumluluk yoktur. Bu nedenle anne babanın kaza namazları, büyük oğulun oğluna veya kardeşine farz olmaz.

Alıştırmalar

1- Sonradan Müslüman olan kimsenin, kaza olan namazlarını kılması farz mıdır?

2- Kaza namazı olan kimsenin kıldığı müstehap namazlar, kaza namazlarının yerine geçer mi?

3- Ecir namazında, ölen kimsenin özelliklerinin zikredilmesi şart mıdır?

4- Büyük oğulun, hayatında hiç namaz kılmayan babanın namazlarını kılması farz mıdır?

5- Büyük oğuldan maksat nedir?

6- Büyük oğulun kendi kaza namazları varsa ve anne babasının kaza namazları da buna eklenmişse, hangisini öncelikli kılmalıdır?

Ders 55: Ayet Namazı -Ramazan ve Kurban Bayramı Namazı

1- Ayet Namazı:

1- Ayet namazının farz oluşunun şer'i sebepleri

Ayet namazı, şu dört durumda farz olur:

- 1- Güneş tutulması; her ne kadar tutulma miktarı az olsa da
- 2- Ay tutulması; her ne kadar tutulma miktarı az olsa da
- 3- Deprem
- 4- İnsanların genelini korkutan doğüstü gök olayları; Kara ve kızıl rüzgarlar, yıldırım vb.

Dikkat

Güneş ve ay tutulması ve deprem dışında gerçekleşen olay, halkın genelini dehşete düşüren ve korkutan bir olay olmalıdır. Korku yaratmayan ve halkın bir kısmında korku ve vahşet yaratan olaylar, ayet namazını farz kılmaz.

Ayet namazı, olayın gerçekleştiği şehirdeki insanlara farzdır.

Deprem araştırma merkezinin, bir bölgede hafif yer sarsıntılarını ve sayısını yalnızca cihaz ölçümü ile tespit ederse ama orada yaşayan halk bu sarsıntıları hissetmezlerse, ayet namazı farz olmaz.

Şiddetli veya hafif (hatta artçı) tüm depremler, eğer bağımsız deprem sayılırlarsa, her birine özel ayet namazı kılınmalıdır.

Ayet namazının vakti

- 1- Güneş ve ay tutulmalarında ayet namazı için farz olan vakit, güneşin veya ayın tutulmaya başladığı zamandır ve farz ihtiyat gereği ayet namazı, güneş veya ay tekrar açılana kadar geciktirilmemelidir.
- 2- Mükellef, ayet namazlarını güneş veya ay açılmaya başladığı ana kadar geciktirirse, namazı “gurbet” niyetiyle ve kaza ve eda niyeti olmaksızın (ma fi-z zimme niyetiyle) kılmalıdır. Fakat namaz güneş veya ay tamamen açılıncaya kadar geciktirilirse, kaza niyetiyle kılmalıdır.
- 3- Bir deprem, yıldırım vb. olay (ki genelde çok kısa süreli olaylardır) gerçekleştiğinde mükellef, ihtiyat gereği ayet namazını hemen kılmalıdır. Eğer geciktirirse, ömrünün sonuna kadar eda ve kaza niyeti olmaksızın (ma fi-z zimme) niyetiyle kılmalıdır.
- 4- Güneş veya ay tutulurken farkına varmayan ve olay gerçekleştikten sonra bunu anlayan kimse, eğer tutulma tam ise ayet namazının kazasını kılmalıdır. Eğer tutulma bir miktar ise namazın kazası farz değildir.
- 5- Güneş veya ay tutulmasını vaktinde fark eden ama ayet namazını (unutkanlıktan dolayı da olsa) kılmayan kimse, tutulma tam olmasa da namazın kazasını kılmalıdır.
- 6- Güneş ve ay tutulması dışında gerçekleşen olayları, vaktinde fark eden ama unutkanlıktan dolayı da olsa ayet namazını kılmayan kimse, o namazı kılmalıdır. Eğer vaktinde fark etmemişse ve olaydan sonra öğrenmişse farz ihtiyat gereği, namazı kılması gerekir.

2- Ayet namazının kılınış şekli:

Ayet namazı iki rekattır. Her rekatında 5 rüku ve 2 secde vardır. Birkaç farklı şekilde de kılınabilir:

1- Birinci kılma şekli:

Niyetten sonra tekbire'tü'l ihram denir. Fatiha ve sure okunduktan sonra rükuya gidilir. Rükudan kalktıktan sonra yine Fatiha ve sure okunur ve tekrar rükuya gidilir. Rükudan tekrar kalkıp yine Fatiha ve sureyi okuduktan sonra rükuya gidilir. Bu şekilde rekât beş rüku olana kadar devam eder. Beşinci rükudan kalktıktan sonra secdeye gidilir ve iki secde yapılır. Ardından ikinci rekât için ayağa kalkılır ve birinci rekattaki gibi yapar ve beşinci rükudan sonra secdeler yapılır ve son olarak teşehhür okunur ve selam verilir.

2- İkinci kılma şekli:

Niyet ve tekbire'tü'l ihramdan sonra Fatiha ve bir surenin bir kısmı (bir ayet veya daha azı ya da daha çoğu) okunur ve rükuya gidilir. (Elbette farz ihtiyat gereği “Bismillah” surenin bir parçası sayılamaz ve onu okuyarak rükuya gidilemez). Rükudan kalktıktan sonra Fatiha okunmadan surenin yine bir kısmı okunur ve tekrar rükuya gidilir. Rükudan tekrar kalktıktan sonra

surenin üçüncü kısmı okunur ve tekrar rükuya gidilir. Bu böyle beşinci rükuya kadar devam eder. Okunan surenin kısımları beşinci rekattan önce bitmeli ve beşinci rükuya gidilmelidir. İki secde yapıldıktan sonra tekrar ikinci rekata için ayağa kalkılır. Tekrar Fatiha ve surenin bir kısmı okunur ve birinci rekatta olduğu gibi devam edilir. Secdelerden sonra teşehhüt okunur ve selam verilir.

3- Üçüncü kılma şekli:

Rekatlardan birini, iki kılma şeklinden biriyle ve diğerini de diğer kılma şekliyle kılmak.

4- Dördüncü kılma şekli:

Birinci rekata gitmeden önce Fatiha'dan sonra bir surenin bir kısmını okumak ve ikinci veya üçüncü rekatta sureyi bitirmek. Ancak üçüncü rükudan kalktıktan sonra Fatiha tekrar okunmalı ve yeni sureyi veya surenin bir kısmını okumalıdır. Bu durumda yeni surenin beşinci rükudan önce bitirilmesi farzdır.

Dikkat

Günlük farz namazlarda farz veya müstehap olan şeyler, ayet namazı için de geçerlidir. Ancak ayet namazında ezan ve kamet yerine, sevap edinmek ümidiyle üç defa şu söylenir: "Es-salat, es-salat, es-salat"

2- Ramazan ve kurban bayramı namazı:

- 1- Günümüzde (yani gaybet-i kübra döneminde) Ramazan ve kurban bayramı namazları farz değil müstehaptır.
- 2- Ramazan ve kurban bayramı namazları iki rekattır. Birinci rekatta Fatiha ve sure okunduktan sonra beş defa tekbir getirilmeli ve her tekbirden sonra bir kunut tutulmalıdır. Beşinci kunuttan sonra bir tekbir daha denir ve rükuya gidilir. Sonra iki secde yapılır ve tekrar ikinci rekata için ayağa kalkılır. İkinci rekatta dört tekbir söylenir ve her tekbirden sonra kunut tutulur. Beşinci tekbir söylendikten sonra rükuya gidilir. Rükudan sonra secdeye gidilir ve iki secdeden sonra teşehhüt okunur ve selam verilir.
- 3- Bayram namazlarının kunutlarını kısa veya uzun okumakta bir sakınca yoktur ve namazı batıl etmez. Ancak kunut sayısını azaltmak veya çoğaltmak caiz değildir.
- 4- Bayram namazının kameti yoktur. Eğer cemaat imamı, bayram namazı için kamet okursa namaza ve ona uyanların namazlarına bir zararı yoktur.

Bayram namazı, her ne kadar günümüzde müstehap olsa da cemaatle kılınabilir.

6- Bayram namazının kazası yoktur.

7- Yeni bir cemaatin oluşmasıyla bayram namazının tekrar kılınmasında bir sakınca yoktur.

Alıştırmalar

- 1- Ayet namazı hangi durumlarda farzdır? Açıklayınız.
- 2- Bölgede depremten sonra genellikle onlarca veya daha fazla artçılar meydana gelir. Bu durumlarda ayet namazının hükmü nedir?
- 3- Ayet namazı nasıl kılınır?
- 4- Gaybet döneminde Ramazan ve kurban bayramı namazlarının hükmü nedir?
- 5- Bayram namazının kazası var mıdır?

Ders 56: Cemaat Namazı (1) Cemaat Namazının Önemi ve Meşruiyeti

1- Cemaat Namazının Önemi ve Meşruiyeti:

- 1- Cemaat namazı, müstehapların en önemlilerinden ve İslam'ın en büyük şiarlarından biridir ve en az iki kişiyle (bir imam ve bir imam uyan kimse) ile kılınabilir.
- 2- Cemaat imamı, imam olma kastı olmadan namaza başlarsa onun namazı ve ona bağlananlarının namazında bir sakınca yoktur. Bir başka ifadeyle cemaatin oluşumunda, sadece cemaatin imama uyma niyetinin olması yeterlidir ve imam için, imam olma niyetinin bir itibarı yoktur. Her ne kadar imam için cemaat namazının fazileti, imam olma ve cemaat niyeti taşımasıyla gerçekleşir.
- 3- Cemaatin de namazını ihtiyat gereği tekrar kılma ve imamla aynı ihtiyat nedeniyle namaz kılma durumu dışında ihtiyat namazı niyetiyle imam olmak doğru değildir. Bu nedenle farklı mekanlarda cemaat imamı olarak namaz kılmak isteyen kimse, oralarda ihtiyat namazı niyetiyle namaz kılamaz.
- 4- Cemaat imamının rızası, ona uymanın sıhhat şartı değildir. Bu nedenle imam olmaya razı olmayan kimseye uymanın bir sakıncası yoktur.
- 5- İmama uyan kimseye, namazını cemaatle kıldığı müddetçe uymak sahih değildir. Ancak onun, imama uyararak namaz kıldığını bilmeyen ve ona uyan kimse rüku ve secdelerini ferdi namaz kılan kimse gibi yerine getirmişse; yani bir rüknü bilerek ve yanlışlıkla azaltıp çoğaltmamışsa, namazı sahihtir.
- 6- Günlük namazlarda cemaat namazını, ikinci cemaatte yer alanların birinci cemaattekilere farklı olması şartıyla bir defalığına tekrar etmenin sakıncası yoktur. Bu nedenle bir cemaat imamı, iki farklı mescitte cemaat oluşturup namazını tekrar kılabilir.
- 7- Günlük namazlarda herhangi bir (cemaat) namazına yine herhangi bir namaz niyetiyle uyabilir. Örneğin; yatsı namazını kılmak isteyen kimse akşam namazını kılan kimseye uyabilir.
- 8- Kadınların cemaat namazına katılmalarında bir sakınca yoktur ve cemaat sevabını alırlar.
- 9- Namazın sonunda imamın teşehhüd okuduğu bir vakitte cemaate yetişirse, cemaat namazı sevabını almak istiyorsa, niyet edip tekbiretu'l ihram demeli, ardından oturup imamla birlikte teşehhüdü okumalıdır. Ancak selam vermemelidir. İmamın selam vermesi için biraz bekledikten sonra ayağa kalkması ve namazına devam etmelidir. Yani Fatiha ve sureyi okumalı ve bunu birinci rekati olarak saymalıdır. (Bu usul, cemaat namazının sonunda ve cemaat sevabını almak için yapılan teşehhüde mahsus olup, üç ve dört rekatlı namazların ikinci rekatinin teşehhüdünde yapılamaz).
- 10- Taklitte farklılık, bir imama uymaya engel değildir. Bu nedenle yolcu namazında bir müçtehide taklit eden kimse, aynı meselede bir başka müçtehide taklit eden kimseye uyabilir. Ancak taklit mercinin fetvası seferi olan kimsenin, başka müçtehidin fetvasına göre namazı tam olan imama uyması veya bunun tam tersi durum sahih değildir.

Dikkat

Cemaat namazı kılınacağı sırada ferdi olarak namaza başlayan kimsenin namazı, eğer cemaat namazına zarar verme, ihanet ve insanların adil olduğuna inandığı cemaat imamına saygısızlık olarak görülürse caiz değildir.

İthamlardan kurtulmak gibi makul bir nedenden ötürü cemaat namazına katılıyor görünmenin bir sakıncası yoktur. Ancak sesli kılınması gereken akşam ve yatsı gibi namazlarda Fatiha ve sureyi sessiz okursa, cemaat imamına uyma görüntüsü sahih ve caiz değildir.

Devlet kurumlarının mescitlerinde namazdan önce, sonra veya namazda yapılan ve normal cemaat namazlarından daha uzun süren müstehap namaz, tevessül duası ve diğer uzun dualar gibi müstehap ameller, idari vaktin harcanmasına ve zorunlu işlerin yapılmasının gecikmesine neden oluyorsa sakıncalıdır.

Farzları yerine getirmek için ve aynı şekilde cemaat imamlığı için ücret almanın bir sakıncası yoktur.

Cemaat namazlarında selamdan sonra Salavat ayetinin* okunması ve Hz. Muhammed (s.a.a) ve Ehlibeyti'ne (a.s) salavat göndermenin bir sakıncası yoktur. Hatta beğenilen ve sevabı olan bir ameldir. Aynı şekilde İslami şiarları dile getirmek, tekbir getirmek de beğenilen bir eylemdir.

*Ahzab suresi, 56. Ayet

İlk vakitte cemaat namazının faziletine erişmek için askeri ve sivil idari mekanlardaki memurların vb. yerlerdeki idari işler, bu ilâhi farızın cemaatle ve en kısa sürede yerine getirilebileceği şekilde düzenlenmelidir.

آلیشتیرمآلار

- 1- Cemaat namazı en az kaç kişıyle kılınabilir?
- 2- Cemaat imamının iki farklı yerde cemaat oluşturmaşı ve namazını tekrar kılması caiz midir?
- 3- Yatsı namazını kılmak isteyen kimse, akşam namazını kılan kimseye uyabilir mi?
- 4- Bazı insanlar, cemaat namazı kılınacağı esnada kendileri ferdi namaz kılmaya başlıyorlar. Yapılan bu eylemin hükmü nedir?
- 5- Cemaat imamının, namaz için ücret alması caiz midir?

Ders 57: Cemaat Namazı (2)
Cemaat Namazında Çeşitli Meseleler

21- Cemaat İmamının Şartları:

- 1- (İmam ile cemaat arasında) engelin olmaması
- 2- İmamın durduğu yerin, cemaatin durduğu yerden yüksek olmaması
- 3- İmam ile cemaat arasında mesafe olmaması
- 4- Cemaatin imamdans daha önde durmaması

1- (İmam ile cemaat arasında) engelin olmaması

- 1- Cemaatle kılınan namazın saflarından biri tamamen namazı seferi olanlardan oluşuyorsa ve bir sonraki saftakilerin namazları tam ise, ön saftakiler iki rekat namaz kıldıktan sonra, sonraki rekat için hemen imama bağlanırlarsa, cemaat namazının devamlılığı için bir engel teşkil etmez.
- 2- Namazda safları birbirine bağlayan kimse, baliğ olmayan bir çocuk ise, namazının doğru olduğu bilirse bağlanmalarında bir sakınca yoktur ve cemaatle namaz kılınabilir.
- 3- İmam Rıza (a.s) türbesinde ve bazen Cuma namazlarında olduğu gibi eğer cemaat namazlarında kadınlar erkeklerin cemaate bağlanmalarını sağlıyorsa, bir sorun oluşturmaz. Ancak farz ihtiyat gereği kadınlarla erkekler arasında bir perde veya benzeri bir şey yoksa en az bir karış aralık olması gerekir.

Dikkat

Kadınlar, erkeklerin arkalarında ve aralarında bir mesafe olmaksızın cemaate bağlanırlarsa bir perde vb. şeylere ihtiyaç yoktur. Ancak erkeklerin yan taraflarında duruyorlarsa, aralarında bir perde vb. şeyin olması (eğer yoksa da en az bir karış mesafe olması) uygundur. Böylelikle kadın ve erkeklerin yanyana durma keraheti de ortadan kalkmış olur. “Cemaat namazında kadınlarla erkekler arasında bir engelin (perde vb.) olması, kadının şan ve izzetine hakaret ve küçümsemedir” düşüncesi tevehhüm ve hayalden öte değildir ve bir temele dayanmaz.

2- İmamın durduğu yerin, cemaatin durduğu yerden yüksek olmaması

Eğer imamın durduğu yerin yüksekliği cemaatin durduğu yere oranla, şer'i olarak caiz olandan (bir karış veya fazlası) daha fazla ise, cemaat namazının bozulmasına neden olur.

3- İmam ile cemaat arasında mesafe olmaması

- 1- Farz ihtiyat gereği cemaatin secdegahı ile imamın durduğu yer arası ve aynı şekilde ön safın durduğu yer ile arkadaki safın secdegahı arasındaki mesafe bir adımdan (yaklaşık bir metre) fazla olmamalıdır.
- 2- Eğer cemaat tam arkadan imama bağlı değilse ve yalnız sağ veya sol taraftan imama bağlanan kişiyle imama bağlanırsa, namaz sahihtir.
- 3- Namaz esnasında cemaat ile imam arasındaki ve arkadaki saf ile imama bağlanan saf arasındaki mesafe bir büyük adımdan fazla olursa, cemaate bağlanma kesilir ve namaz ferdi olur.
- 4- İmama uyan birisi safın iki tarafından birinin sonunda durmuşsa ve onunla imam arasındaki cemaat, imam namaza başladıktan sonra namaza hazır durumdaysa ve tekbir getirmeleri yakınsa, cemaat niyetiyle namaza başlayabilir.

22- Cemaat namazının hükümleri:

- 1- Öğle ve ikinci namazlarında cemaatin zihnin odaklanmasını sağlamak için de olsa Fatiha ve sure okumaları farz ihtiyat gereği caiz değildir ve bunun yerine zikir çekmeleri müstehaptır.
- 2- Eğer cemaat sabah namazında ve akşam ile yatsı namazlarının birinci ve ikinci rekatlarında imamın okuduğu Fatiha ve sureyi duyuyor ama kelimeleri teşhis edemiyorsa da Fatiha ve sureyi okumamalıdır. Ayrıca imamın okuduğu Fatiha ve sureden bazı kelimeleri bile duyuyorsa farz ihtiyat gereği yine kendisi Fatiha ve sure okumamalıdır. Ancak eğer imamın sesini duymuyorsa Fatiha ve suresi aheste olarak okumaları müstehaptır ve bilmeden sesli okursa da sakıncası yoktur.
- 3- Cemaat imamı yatsı namazının üçüncü veya dördüncü rekatında ve cemaat (imama uyan kimse) ikinci rekattaysa, Fatiha ve sureyi aheste okuması farzdır.

4- Eğer birisi ikinci rekatta cemaate yetişirse ve meseleyi bilmemekten ötürü bir sonraki rekatta teşehhüt ve kunutu yerine getirmezse namazı sahihtir. Ancak ihtiyata göre, teşehhüdün kazası ona farzdır ve ayrıca iki sehiv secde yapması da farzdır. Farz ihtiyat gereği de unutulmuş teşehhüdü iki sehiv secdesinden önce kaza etmelidir.

5- Cemaat namazının üçüncü rekatına ulaşmış imamın birinci rekatta olduğunu zanneden ve hiçbir şey okumayan kimse, rükudan önce farkına varırsa, Fatiha ve sureyi okuması farzdır. Vakti yoksa, sadece Fatiha'yı okumalı ve rükuda imama yetişmelidir. Fakat rükuya eğildikten sonra idrak ederse, namazı sahihtir ve üzerine bir şey farz değildir. Ancak bilmeden kıraati terk ettiği için iki sehiv secdesi yapmak müstehap ihtiyattır.

6- Cemaat imamı, tek biretül ihramdan sonra yanlışlıkla rükuya giderse ve cemaat, namaza dahil olduktan sonra ve rükuya gitmeden önce bunu fark ederse, ferdi olarak niyet edip Fatiha ve sureyi okuması farzdır.

7- Şahıs, eğer üçüncü veya dördüncü rekatta imama uyarsa Fatiha ve sureyi okumalıdır. Eğer sureye vakti kalmamışsa yalnızca Fatiha'yı okumalıdır ve rükuda imama yetişmelidir.

8- Cemaat, sureyi okuduğu takdirde imama yetişmeyeceğini bilirse sureyi okumamalıdır ve eğer okursa ve rükuda imama yetişemezse, namazı ferdi olur.

9- Namaz esnasında imam, kelimeyi okuduktan sonra telaffuzunda şüphe ederse ve namaz bittikten sonra kelimeyi yanlış telaffuz ettiğine emin olursa onun ve cemaatin namazı sahih hükmündedir.

10- Cemaat, namazdaki fiilleri imamla yahut imamdan biraz gecikmeli olarak yapmalıdır ve eğer bilerek cemaat imamından öne geçerse veya aksine imamdan bir müddet sonra yaparsa (imama uyma ortadan kalkarsa), namazı ferdi olur.

11- Yanlışlıkla imamdan önce rükuya giden kimse, rükudan kalkmalı ve imamla birlikte tekrar rükuya gitmeli ve namazı imamla birlikte bitirmelidir. Cemaatle kıldığı namaz da sahihtir. Ancak eğer rükudan kalkmazsa namazı, ferdi namaz olarak sahihtir.

12- Vahdete uymak ve fitne oluşumundan korunmak amacıyla Ehli Sünnet imamına uymak caizdir. Ancak takiye (zorunlu hal) dışında halıya secde etmek ve el bağlamak caiz değildir.

13- İmamın safların orta kısmında durması ve ilim ve takva ehlinin ön safta durması daha iyidir.

23- Cemaat imamının şartları:

- 1- İhtiyat gereği balığ olması
- 2- Âkil olması
- 3- Adil olması
- 4- Helalzade olması
- 5- On iki imam Şiası olması
- 6- Namazı sahih şekilde kılması
- 7- Erkek olması (cemaatin erkek olması durumunda)
- 3-Adil olması*

*Adalet ve adil kavramlarının manası hususunda "Taklit mercinin şartları" başlığına müracaat ediniz.

1- Cemaat imamı, bir din alimine yakışmayan bir söz söyler veya şaka yaparsa şeriata muhalif olmadığı sürece adaletine zarar vermez.

2- Mükellef nezdinde makul bir sebebi olabileceğinden, imamın sırf iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak emrini terk etmesi, onun adaletine zarar vermez ve ona uyulmasına mani değildir.

3- Cemaat imamının adaletine inanan ve aynı zamanda bazı durumlarda kendisine zulmettiğine inanan kimse, imamın bunu bilerek ve isteyerek yaptığına ve herhangi bir şer'i dayanağı olup olmadığına emin olmadığı sürece imamın fasık olduğuna hükmetmesi caiz değildir.

Dikkat

Cemaat imamına uyma konusunda ona tam anlamıyla tanımak şart değildir. Cemaat nezdinde adil olduğu herhangi bir yolla sabit olması yeterlidir. Ona uyulması caiz ve cemaat namazı da sahihtir.

6- Namazı sahih şekilde kılması

1- Eğer mükellefin kıraati sahih değilse ve kıraati öğrenme gücü ve imkanı yoksa namazı sahihtir. Ancak başkaları ona uyamaz.

2- Eğer cemaat nezdinde imamın kıraati sahih değilse ve namazı da sahih bilinmezse, o imama uyamazlar. Eğer imama uyulursa o namaz sahih değildir ve tekrarı farzdır.

7- Erkek olması

Kadının cemaat imamlığı ancak kadınlar için caizdir.

Cemaat imamının şartları hususunda birkaç nükte

Bir alime ulaşmanın mümkün olduğu yerde, alim olmayan kimseye uymaktan kaçınılmalıdır.

Doğal haliyle namazda sabit olarak durabilen ve bunu Fatiha ve sureyi okurken, namazdaki zikirleri ve diğer amelleri yerine getirirken koruyabilen, rüku ve secdeyi yerine getirebilen, doğru abdest alabilen cemaat imamı için, diğerlerinin ona uyması diğer şartları da taşıdığı sürece sahihtir. Ancak eli veya ayağı tamamen kopmuş yahut felç olmuş kimsenin imam olması sakıncalıdır. Fakat ayak başparmağı kopmuş kimsenin imam olması sahihtir.

- Ayakta namaz kılan kimse oturarak veya uzanarak namaz kılana uyamaz. Ancak oturarak namaz kılan kimse yine oturarak namaz kılan birine uyabilir.
- Bir özürlü nedeniyle teyemmüm veya cebire abdesti ile ya da necis beden veya elbiseyle namaz kılan kimseye uymak caizdir.

Şer'i olarak gusül almaktan mazur olan kimse, gusül yerine aldığı teyemmüm ile cemaat imamı olabilir ve ona uymanın sakıncası yoktur.

Bilgisizlik nedeniyle geçmişte ona uyulması sahih olmayan birine uyan kimselerin namazı, sağ eli olmayan kimse gibi sahih hükmündedir. Namazların tekrarı ve kazası farz değildir.

24- Cemaat namazı hususunda çeşitli meseleler:

1- Velilerin, temyiz yaşına erdikten sonra çocuklarına şer'i hükümleri ve ibadetleri öğretmesi müstehaptır.

2- “İçki içen kimsenin kırk gün kıldığı namaz, namaz değildir” ifadesindeki maksat, içki içmekle namazın insanın boynundan kalkması, kaza olması veya cem (eda ve kaza niyetiyle tekrar) kılması değil, içkinin namazın kabul olmasına engel olmasıdır*

*"Namazın kabul olmasına engeldir" sözünden maksat ise o namazın sevaptan yoksun olacağıdır. Ancak eğer namaz sahih şekilde kılınsa, namaz terk etme hükmü uygulanmaz ve namazı terk etme sebebiyle azap edilmez. Fakat ona sevap ve mükafat verilmez.

3- Selamla birlikte namaz bittikten sonra tokalaşmanın sakıncası yoktur. Genel olarak da müminlerin birbirleriyle tokalaşması müstehaptır.

4- Namazında bazı fiilleri yanlış yapan birini gören kimse, bu yanlışlıkların, cehalet ile yapıldığında namazın sıhhatini bozmayan kısım ve şartlarda olduğunu görürse uyarması farz değildir. Ancak cehalet üzere de olsa namazın bozulmasına ve tekrar kılınmasına sebep olan abdest, gusül, vakit, rüku, secde gibi kısım ve şartlardan ise, sahih hükümleri ona söylemelidir.

Alıştırmalar

1- Kadınların cemaat namazı için erkeklerin arkasında durduklarında perde vb. şeylere ihtiyaç var mıdır?

2- Cemaatin öğle, ikinci namazlarında zihnin odaklanması için Fatiha ve sureyi okuması caiz midir?

3- Cemaat imamı, tekbiretu'l ihramdan sonra yanlışlıkla rükuya giderse, cemaatin vazifesi nedir?

4- Bir din alimine yakışmayan sözler söyleyen veya şaka yapan imam, adaletten düşer mi?

5- Kıraatin sahih oluşunda ferdi namaz ile cemaat namazı arasında veya cemaatle imamın namazı arasında bir fark var mıdır? Yoksa hepsinde meselenin hükmü aynı mıdır?

6- Bir kadın, kadınlardan oluşan cemaate imam olabilir mi?

Ders 58: Oruç (1)

Orucun Anlamı -Oruç Türleri -Farz Oruçlar Orucu Farz Kılan Şartlar -Orucun Sıhhat Şartları

1- Orucun Anlamı

Mukaddes İslam dininde oruç, insanın fecrin doğuşundan gün batana kadar, Allah'ın emrine itaat niyetiyle yeme, içme ve ileride genişçe açıklanacak diğer şeylerden sakınmaktır.

Dikkat

Oruç vaktinin şer'i ölçüsü, fecr-i kazip (sahte fecr) değil fecr-i sadıktır. Bunun teşhisi ise mükellefin görevidir.

Fecrin doğuşunda (oruç için imsakın farz olduğu vakit) mehtaplı geceler ile diğer geceler arasında bir fark yoktur.

İmsak konusunda ihtiyata uymak adına, yayın organlarında başlayan ezanla birlikte imsak edilmelidir.

Oruçlu kimse akşam ezanının başlamasıyla birlikte vaktin girdiğine emin olursa, ezanla birlikte iftar edebilir ve ezanın sonuna kadar beklemesi gerekmez.

2- Oruç Türleri:

Bir bakımdan oruç, dört türdür

1- Farz oruç; Ramazan ayı orucu gibi

2- Müstehap oruç; Recep ve Şaban ayları oruçları gibi

3- Mekruh oruç; Zafiyet oluşacağından Arefe günü amellerini yerine getiremeyecek kimsenin Arefe günü tuttuğu oruç ve ev sahibinin izni olmadan misafirin tuttuğu müstehap oruç gibi

4- Haram oruç; Ramazan ve kurban bayramı günü tutulan oruç gibi

3- Farz Oruçlar:

1- Mübarek Ramazan ayı orucu

2- Kaza orucu

3- Kefaret orucu

4- İtikaf günlerinin üçüncü günü orucu

5- Temettü haccında kurban yerine tutulan oruç[1]

6- Adak, ahit veya yemin nedeniyle farza dönüşen müstehap oruç[2]

7- Büyük oğula farz olan babanın kaza orucu ve farz ihtiyat gereği annenin kaza orucu

[1] Ashında farz olan şey, adağa, ahde vs. amel etmektir. Müstehap orucun farza dönüşmesi değil

[2] Hacda bulunan hacı, kurban kesmeye gücü yetmezse ve bunun için borç da alamazsa, kurban yerine on gün oruç tutmalıdır. Bunun üç günü hac yerinde ve diğer yedi günü vatanında tutulur.

Orucun Farz Oluş ve Sıhhat Şartları

Orucun farz oluş şartları:

1- İslam

2- İman

3- Akıl

4- Baygın olmama

5- Yolcu olmama

6- Hayız ve nifaslı olmama

7- (Orucun) zararlı olmaması

8- (Orucun) Şiddetli meşakkat oluşturmaması

Dikkat

Orucun sahih olması için gereken tüm şartlar, İslam ve iman dışında aynı zamanda farz oluş şartlarıdır. Orucun farz oluş şartlarından bir diğeri bülüğdür. Bu nedenle oruç, baliğ olmayan çocuğa farz değildir. Her ne kadar müstehap oruca niyet etmiş ve günün yarısında bülüğe ermiş de olsa... Fakat eğer sabah ezanından önce baliğ olursa, oruç tutmalıdır.

Oruç, yukarıda sayılan şartları taşıyan kimselere farzdır. Bu nedenle baliğ olmayan çocuklara, mecnuna, baygın kimseye, oruç tutma gücü olmayan kimseye, yolcuya, hayız veya nifaslı kadına, orucun kendisine zararlı veya (şiddetli) meşakkatli olduğu kimseye oruç farz değildir. (Daha geniş bilgiler gelecek derslerde verilecektir.)

İnsan, zayıflık nedeniyle orucunu iftar edemez. Ancak eğer tahammül edemeyeceği miktarda bir zayıflık oluşursa orucunu iftar edebilir. Aynı şekilde orucun kendisine zararı olacağını bilen veya zararı olacağından korkan kimse orucunu iftar edebilir. Bu nedenle (meşhur görüşe göre 9 kameri yılı doldurmuş) bülüğe eren kız çocuklarının oruç tutması farzdır. Zorluğu, fiziksel sayıflığı vb. nedenlerle orucu terk etmek caiz değildir. Eğer onlar için orucun zararı olacaksa veya oruca tahammül etmeleri şiddetli meşakkat doğuracaksa iftar edebilirler.

Orucun kendisine zararı olacağını bilen veya zararı olacağından korkan kimse, orucu iftar etmelidir. Oruç tutması sahih değildir ve hatta bazı durumlarda haramdır. Bu bilgi ve korku, kişisel tecrübe ile de sabit olabilir veya güvenilir bir doktorun söylemiyle de yahut başka bir akılcı kökenden de sabit olabilir. Oruç tutması durumunda (gurbet kastı ile oruca başlayıp sonradan zararı olmadığı anlaşılmaması hariç) orucu sahih değildir.

Oruç tutmanın hastalığın oluşumundaki etkisi veya hastalığı ağırlaştırması ve oruç tutma gücünün olmaması veya orucun zararını teşhis etmek, mükellefin sorumluluğundadır. Bu nedenle, doktor orucun zararlı olduğunu söyleyip de bu sözler kendisine itminan ve korku vermiyorsa veya mükellef, orucun zararsız olduğunu tecrübe ederek anlamışsa oruç tutmalıdır. Aynı şekilde doktor orucun zararlı olmadığını söyleyip de orucun kendisine zarar vereceğini biliyorsa veya akılcı bir yaklaşımla zarar görme korkusu yaşıyorsa oruç tutmamalıdır ve oruç ona haramdır.

Orucun kendisine zararı olmadığını düşünüp oruç tutan ama sonradan zararı olduğunu anlayan kimse, sonradan o orucun kazasını tutmalıdır.

Hastalarına zarar verecekleri için oruç tutmalarını yasaklayan hekimlerin sözleri, itminan oluşturunca veya zarar görme korkusu uyandırıyorsa geçerlidir. Aksi takdirde geçerli değildir.

Ramazan orucu kazası kendisine farz olan kimse, müstehap oruç tutamaz. Hatta farz oruca niyet etme vakti bittiğinde dahi (yani ikindi vakti), müstehap oruca niyet etse bu sahih değildir. Kaza orucu olduğunu unutup müstehap orucu tutan kimse; gün içinde (öğleden önce veya sonra) hatırlarsa, müstehap orucu batıl olur. Eğer öğleden önce hatırlarsa Ramazan orucuna niyet edebilir ve orucu sahihtir. Fakat öğleden sonra ise kaza oruca da niyet etmesi sahih değildir.

Boynunda Ramazan orucu kazası olan kimse, eğer müstehap niyetine oruç tutarsa bu boynunda olan kaza namazının yerine geçmez.

Boynunda kaza orucu olup olmadığını bilmeyen kimse, şer'i olarak vazifesi olan (ister farz ister müstehap) orucu tutarsa ve gerçekte bir kaza orucu varsa, bu oruç kaza orucu olarak sayılır.

Alıştırmalar

1- Oruç ne demektir?

2- Farz oruçları sayınız.

3- Doktor, bir kimseyi oruç tutmaktan men ederse, onun sözlerine uymak farz mıdır?

4- Orucun farz oluş şartlarını açıklayınız.

5- Teklif yaşına yeni girmiş ve oruç tutmaları onlar için biraz sorun olan kız çocuklarının hükmü nedir?

6- Orucun sıhhat şartları nelerdir?

7- Kaza orucu olup olmadığını bilmeyen kimse, müstehap oruç tutarsa ve sonra kaza orucu olduğunu hatırlarsa bu oruç, kaza orucu yerine geçer mi?

Ders 59: Oruç (2) Oruç Niyeti

6- Oruç niyeti

1- Niyetin anlamı ve gerekliliği:

Oruç, diğer tüm ibadetler gibi niyetle birlikte olmalıdır. Şöyle ki insanın yeme, içme ve orucu batıl eden diğer şeylerden sakınması Allah'ın emri doğrultusunda olmalıdır. Mükellefin böyle bir niyet taşıması yeterlidir ve bunu dile getirmesi gerekmez.

2- Niyetin Vakti:

Müstehap oruçlarda: Akşamın ilk vaktinden, gün batımında akşam namazına niyet etmeye vakit kalıncaya kadarki süredir.

Farz oruçlarda:

Belirli farzlarda, Ramazan ayı orucu gibi

Fecrin doğum anına kadar: sahihtir.

Öğleden önceye kadar:

Bilerek olursa: sahih değildir

Unutkanlık nedeniyle yahut bilgisizlikten dolayı olursa Ramazan ayı dışında sahihtir. Ramazan ayında ise farz ihtiyat gereği oruç niyeti etmeli ve oruç tutmalıdır. Daha sonraları ise bu orucu kaza etmelidir.

Öğleden (öğle ezanından) sonra: sahih değildir.

Belirlenmemiş farzlarda, Ramazan ayı orucu kazası gibi

Öğleden önceye kadar: sahihtir

Öğleden (öğle ezanından) sonra: sahih değildir.

1- Orucun başlangıcı fecrin doğuşu olduğundan, orucun niyeti de o andan öteye geçmemelidir. Fecirden önce oruca niyetlenmek ise daha iyidir.

2- Akşam vakti ertesi gün oruç tutmaya niyet eden ve sonra uyuyan ve sabah ezanına kadar uyanamayan ya da birşeyle meşgulken sabah vaktinin girdiğini fark etmeyen ve sonradan bunu fark eden kimsenin orucu sahihtir.

3- Eğer kişi Ramazan ayı akşamı fecrin doğuşuna kadar kasten oruca niyetlenmezse, gün içinde niyet etse de, orucu sahih değildir. Elbette gün batımına kadar, orucu bozan tüm şeylerden kaçınmalı ve Ramazan ayından sonra, o günün orucunu kaza etmelidir.

4- Ramazan ayında unutkanlıktan ya da bilgisizlikten ötürü oruca niyetlenmeyen ve bunu gün içinde (ister öğleden önce ister sonra) fark eden biri, orucu bozan bir şey yaptıysa oruç tutamaz. Ancak orucu bozan bir şey yapmadıysa ve öğleden sonra fark etmişse, oruç niyeti sahih değildir ve her iki durumda da gün batımına kadar orucu bozan şeylerden sakınmalıdır. Ancak öğleden sonra fark ederse, farz ihtiyat gereği oruca niyet etmelidir ve daha sonra o günün orucunu kaza etmelidir.

5- Ramazan orucu dışında belirli bir farz insanın boynunda varsa örneğin: belli bir vakitte oruç tutmayı adak adayan kimse, bilerek fecrin doğuşuna kadar niyet etmezse orucu batıldır. Ancak unuttur ve öğleden önce hatırlarsa, oruç tutmaya niyet edebilir.

6- Belirli olmayan farz oruç için örneğin: kefarete ya da kaza orucu gibi, öğleye kadar (bilerek veya bilmeden) niyet etmezse, o ana kadar orucu bozan bir şey yapmamışsa niyet edebilir ve orucu da sahihtir. Ancak öğle vakti ve sonrasında oruca niyetlenmek sahih değildir.

7- Müstehap oruca, o ana kadar orucu bozan bir şey yapmamak şartıyla günün her saatinde niyet edilebilir ve oruç sahihtir.

8- Bir hasta Ramazan ayı günü içinde iyileşirse, oruç tutmaya niyetlenmesi ve o gün oruç tutması farz değildir. Fakat eğer öğleden önce ise ve orucu bozan bir şey yapmamışsa müstehap ihtiyat gereği oruç tutmaya niyetlenmeli ve oruç tutmalıdır. Ramazan ayından sonra da o günü kaza etmelidir.

3- Şüpheli Günde Niyet Etme

Şaban ayının son günü mü yoksa Ramazan ayının ilk günü mü olduğunda şüphe edilen gün, oruç tutmak farz değildir. Mükellef eğer oruç tutmak isterse Ramazan ayına niyet edemez. Aksine Şaban ayının son günü için müstehap oruç niyeti, kaza orucu niyeti vs. niyetler edebilir. Eğer sonradan Ramazan ayının ilk günü olduğu anlaşılırsa, orucu Ramazan orucu sayılır ve sonradan kaza

edilmesi gerekmez. Eğer gün içinde Ramazan ayı olduğunu fark ederse, o andan itibaren Ramazan ayı orucuna niyet etmelidir.

4- Niyette Devamlılık

1- Oruçta, niyetin devamlılığı farzdır.

2- Niyetin devamlılığını bozan şeyler:

1- Niyeti bozmak (yani gün içinde oruç tutma niyetinden dönüp orucu devam ettirmemek): Orucu batıl eder ve tekrardan oruca devam etme niyetinin faydası yoktur. (Elbette akşam ezanına kadar orucu bozan şeylerden sakınmalıdır.)

2- Oruca devam etme konusunda tereddüt etmek

3-Niyeti bozmaya azmetmek (yani orucu bozan bir şeyi yapmaya karar vermek ama henüz onu yapmamış olmak)

Bu iki durumda farz ihtiyat gereği orucu tamamlamalı ve sonradan o günü kaza etmelidir.

Dikkat

Şu ana kadar açıkladığımız şeyler Ramazan ayı orucu ve adak orucu gibi belirli farz oruçlar ile ilgilidir. Fakat müstehap oruçlarda ve ayrıca farz oluşu belirli bir güne özgü olmayan belirli olmayan farz oruçlarda, eğer orucunu bozmaya niyet eder de orucu bozan herhangi bir şey yapmazsa ve ardından öğleden önceye kadar (müstehap oruçta gün batımına kadar) oruca niyetlenirse, tuttuğu oruç sahihtir.

Alıştırmalar

1- Ertesi gün oruç tutmaya niyet edip de uyuyan ve sabah ezanından önce uyanamayan kimsenin orucu sahih midir?

2- Müstehap oruç için ne zamana kadar niyet edilebilir?

3- Şüphe gününün hükmünü açıklayınız.

4- Niyeti bozmak ile niyeti bozmaya azmetmek arasındaki fark nedir?

5- Ramazan orucunu tutan ama orucunu bozmaya karar veren ama orucu bozan bir şey yapmadan önce bu kararından vazgeçen kimsenin orucunun hükmü nedir?

Ders 60: Oruç (3)
Orucu Bozan Şeyler (1)

7- Orucu Bozan Şeyler

Orucu Bozan Şeyler

- 1- Yeme ve içme
- 2- Cinsel İlişki
- 3- İstimna (Mastürbasyon)
- 4- Allah'a, Peygambere ve Masumlara (a.s) yalan isnat etme (farz ihtiyat gereği)
- 5- Boğaza yoğun toz gitmesi (farz ihtiyat gereği)
- 6- Başın tamamını suya daldırmak (farz ihtiyat gereği)
- 7- Sabah ezanına kadar cünup, hayızlı ve nifaslı kalmak
- 8- Sıvı ve akıcı şeylerle tenkiye yapmak
- 9- Bilerek kusmak

Dikkat

Orucun bozulmasına neden olan şeylere “orucu bozan şeyler” denir.

1- Yeme ve içme

- 1- Oruçlu kimse bilerek ve farkındalıkla bir şey yeyip içerse orucu batıl olur. Bunlar ister normalde yenen veya içilen şeyler olsun ister kağıt, kumaş vb. şeyler gibi normalde yenmeyen şeyler olsun, ister az (bir damla su veya bir ekmek kırıntısı) olsun ister çok olsun fark etmez.
- 2- Oruçlu kimse, dişleri arasında kalan artıkları bilerek yutarsa orucu batıl olur. Ancak dişlerinde yemek artığı kaldığını bilmezse veya onu yutmak bilerek ve farkındalıkla olmazsa orucu bozulmaz.
- 3- Bilmeden ve unutkanlıkla bir şey yiyip içnek orucu bozmaz. Bu hususta farz ve müstehap oruç arasında bir fark yoktur.
- 4- Tükürüğü yutmak orucu batıl etmez.
- 5- Farz ihtiyat gereği oruçlu kimse vitamin iğnesi ve damara vurulan iğnelerden ve aynı şekilde serum çeşitlerini yaptırmaktan sakınmalıdır. Ancak kaslara anti biyotik, ağrı kesici gibi vitamin olmayan iğneleri vurdurmanın ya da narkoz iğnesi yaptırmanın ve yaraların üzerine sürülen ilaçların sakıncası yoktur.
- 6- Farz ihtiyat gereği oruçlu kimse burun ya da dil altı yoluyla alınan uyuşturuculardan sakınmalıdır.
- 7- Yemek yediği sırada sabah olduğunu anlayan kimse, lokmayı ağızdan çıkarmalıdır. Eğer bilerek lokmayı yutarsa orucu bozulur (orucu bilerek bozan kimsenin vazifesi ileride açıklanacaktır).
- 8- Baş veya göğüste oluşan balgam, eğer ağıza yetişmemişse onu yutmak orucu bozmaz. Ancak ağız içine ulaşmışsa farz ihtiyat gereği yutulmamalıdır.
- 9- Hastalığın tedavisi için zorunlu olarak alınması gereken hap vb. şeylerin sakıncası yoktur. Ancak oruç bozulur ve kazası da farzdır.
- 10- Genelde boğaza ulaşmadığı için, her ne kadar tesadüfen ve istem dışı olarak boğaza gitse ve yutulsa bile bebeğe vermek için yemeği çiğnemek, yemeği tatmak vb. şeyler orucu bozmaz. Ancak boğaza gideceği baştan bilinirse, yutulması durumunda oruç batıl olur.
- 11- Diş etinden gelen kan, yutulmadığı müddetçe orucu bozmaz ve ağız tükürüğüne karışır ve ortadan kalkarsa pak hükmündedir ve onu yutmanın bir sakıncası yoktur. Aynı şekilde tükürüğün kanla karıştığından şüphe edilmesi durumunda da yutmanın sakıncası yoktur ve orucun sıhhatine zarar vermez.

Dikkat

Sırf ağızdan kan geldi diye oruç bozulmaz. Ancak kanın boğaza erişmesi engellenmelidir.

2- Cinsel İlişki:

1- Cinsel ilişki, her ne kadar meni gelmese de orucu batıl eder

2- Mükellef, oruç olduğunu unutur ve cinsel ilişkiye girerse, orucu bozulmaz. Ancak oruç olduğunu hatırladığı anda, cinsel ilişkiyi bırakmalıdır, yoksa orucu batıl olur.

3- İstimna (Mastürbasyon)

1- Oruçlu kimse bilerek meninin gelmesini sağlayacak bir şey yaparsa orucu batıl olur.

2- Gün içinde ihtilam olmak (uyku halinde meninin gelmesi) orucu bozmaz. Gün içinde uyuduğunda muhtelim olacağını bilen kimsenin uykusunu engellemesi gerekmez.

3- Meni akma üzereyken uykudan uyanan kimsenin, bunu engellemesi gerekmez.

4- Allah’a, Peygambere ve Masumlara (a.s) Yalan İsnat Etme:

1- Her ne kadar sonradan tövbe etse ve yalan isnat ettiğini itiraf etse bile Allah’a, Peygambere ve Masumlara (a.s) yalan isnat etmek, farz ihtiyat gereği orucu bozar.

2- Kitaplarda nakledilen ve insanın yalan olduğunu bilmediği rivayetleri aktarmanın sakıncası yoktur. Gerçi müstehap ihtiyat gereği, o rivayetler kitaba isnat edilerek nakledilmelidir (Örneğin, filan kitapta Peygamberin (s.a.a) şöyle buyurduğu yazar...)

5- Boğaza yoğun toz gitmesi

1- Oruçlu kimse farz ihtiyat gereği, yer süpürürken oluşan toz gibi yoğun tozu yutmamalıdır. Ancak tozun ağza ve burna girmesi, boğaza ulaşmadığı sürece orucu bozmaz. Aynı şekilde sigara dumanı ve diğer tütün ürünleri de farz ihtiyat gereği orucu bozar.

2- İçerisinde nefes darlığını giderici ilaç bulunan sprey kullanmakta bir sakınca yoktur ve orucu bozmaz.

Alıştırmalar

1- Orucu bozan şeyleri sayınız.

2- Oruçluyken iğne vb. şeyleri yaptırmanın hükmü nedir?

3- Oruçluyken tansiyon hapi kullanmak caiz midir? Orucu bozar mı?

4- Gün içinde ihtilam olmak orucu bozar mı?

5- Oruçluyken kitaplarda nakledilen ve yalan olduğu bilinmeyen rivayetlerin aktarımı caiz midir?

6- Oruçluyken sigara gibi tütün ürünlerini kullanmanın hükmü nedir?

Ders 61: Oruç (4)
Orucu Bozan Şeyler (2)

6- Başın tamamını suya daldırmak:

- 1- Oruçlu kimse bilerek başının tamamını suya daldırırsa farz ihtiyat gereği orucu bozulur ve o günün orucu kaza edilmelidir.
- 2- Önceki meselede, başın tamamının suya daldırılırken bedeninin de suyun içinde olması ve bedeninin suda olmayıp yalnızca başı suya daldırmak arasında bir fark yoktur.
- 3- Eğer başın yarısı suya daldırılırsa ve ardından çıkarılır ve başın diğer yarısı suya daldırılırsa, oruç bozulmaz.
- 4- Eğer başın tamamı suya dalar ama saçın bir kısmı suyun dışında kalırsa, farz ihtiyat gereği oruç batıl olur.
- 5- Başının tamamını suya dalıp dalmadığında şüphe eden kimsenin orucu sahihtir (oruç bozulmamıştır).
- 6- Oruçlu kimse istemsizce suya düşerse ve başının tamamı suya dalarsa orucu bozulmaz. Ancak başı, sudan hemen çıkarmalıdır. Aynı şekilde oruçlu olduğunu unuttur ve başını suya daldırırsa, orucu bozulmaz. Ancak hatırladığı anda, başını hemen sudan çıkarmalıdır.
- 7- Oruçlu kimse, özel bir elbise giyerek (dalgiç elbisesi gibi), bedeni ıslanmayacak şekilde suya dalarsa, eğer elbisesi başını da kapsayan bir elbiseyse, orucu sakıncalıdır ve farz ihtiyat gereği o orucun kazası gereklidir.
- 8- Başa su dökmek veya duşun altında durmak, orucu bozmaz.

7- Sabah ezanına kadar cünup, hayızlı ve nifaslı kalmak:

- 1- Ramazan ayı gecesinde cünup olan kimse sabah ezanından öncesine kadar gusül almalıdır. Eğer bilerek ezana kadar gusül almazsa orucu batıl olur. Bu hüküm Ramazan ayı orucu kazası için de geçerlidir. Elbette Ramazan ayı içinde akşama kadar, orucu bozan şeylerden uzak durmalıdır.

Dikkat

Mükellef, Ramazan ayı gecesinde cünup olursa ve bilmeden sabah ezanına kadar gusül almazsa (örneğin uykusunda cünup olur ve uykusu sabah ezanından sonraya kadar devam ederse), orucu sahihtir. Ancak kaza orucunda eğer bilmeden fecrin doğuşuna kadar gusül almazsa farz ihtiyat gereği orucu batıldır.

- 2- Mükellef, Ramazan ayı içinde cenabet guslünü unuttur ve cünup olarak sabahlarsa, orucu sahihtir. Fakat bu unutkanlık birkaç gün sürerse, o günlerin oruçları kaza edilmelidir. Elbette namazlar her halükarda batıldır.

- 3-Cünup kalmanın orucu bozup bozmadığında şüphe kalan kimse, cünup iken oruç tutarsa farz ihtiyat gereği orucu batıldır* ve o orucu kaza etmelidir. Ancak cünup kalmanın orucu bozmadığına emin is ve bu esasa göre oruç tutarsa, orucu sahihtir. Gerçi o orucu kaza etmek ihtiyata uygun davranıştır.

*Farz ihtiyat gereği orucun bozulduğu şeylerde mükellef orucu tutmalı ve sonradan da kaza etmelidir.

- 4- Ramazan ayında necis suyla gusül alan ve birkaç gün sonra necis suyla gusül aldığını anlayan kimsenin oruçları, sahih hükmündedir.

- 5- Ramazan ayı gecesinde gusül alması gereken kimse vakit darlığı veya suyun zararlı olduğu vb. nedenlerle gusül alamazsa, gusül yerine teyemmüm almalıdır.

Dikkat

Vazifesi (su bulunmadığından, zararlı oluşundan) teyemmüm almak olan kimse, Ramazan ayı gecelerinde cünup olabilir. Ancak şu şartla ki cünup olduktan sonra teyemmüm almaya vakti olmalıdır.

Sabah ezanından önce gusül veya gusül yerine teyemmüm alan kimsenin, ezandan sonra istem dışı şekilde tekrar meni gelirse dahi orucu sahihtir.

- 6- Mükellef, sabah ezanından önce uyur ve uykusunda cünup olursa ve ezandan sonra uyanırsa; yahut ezandan sonra uyur ve uykusunda cünup olursa, bu cenabet hali o günün orucuna zarar vermez. Elbette namaz için gusül alması farzdır ve gusül almayı ezan vaktine kadar geciktirebilir.

Dikkat

Oruçlu kimse, Ramazan ayının günlerinde ve oruç tuttuğu diğer günlerde uykudayken cünup olursa, uyandıktan sonra hemen gusül alması farz değildir.

7- Uyanırken cünup olan veya uykudayken cünup olup uyanan ve yine uyursa gusül için sabah ezanından önce uyanamayacağını bilen kimsenin gusül almadan uyuması caiz değildir. Eğer uyursa ve ezandan önce gusül almazsa orucu batıldır. Ancak sabah ezanından önce gusül için uyanacağına ihtimal verirse ve gusül alma niyeti olup da uyanamazsa, orucu sahihtir. Ancak tekrar uyur ve ezana kadar uyanmazsa, o günün kazasını tutmalıdır.

Dikkat

Mükellef Ramazan ayı gecesinden sabah ezanından önce uyanır ama ihtilam olduğunu fark etmezse ve tekrar uyur ve sabah ezanından sonra uyanırsa ve ezandan önce ihtilam olduğunu anlarsa, orucu sahihtir. Aynı şekilde fecrin doğuşundan önce ihtilam olup olmadığında şüphe ederse ve kendinde ihtilama dair bir eser görmez ve herhangi bir şey belli olmazsa ve şüphesine itina etmeyip tekrar uyursa, sabah ezanından sonra uyandığında fecrin doğuşundan önce ihtilam olduğunu anlarsa, orucu sahihtir.

9- Hayız veya nifas kanından temizlenen ve gusül alması gereken kadın, Ramazan ayında guslü sabah ezanına kadar geciktirirse orucu batıldır.

9- Oruçlu kadın, gün içinde akşama yakın bir vakit de olsa hayız veya nifas kanı görürse orucu batıl olur.

Dikkat

Belirli adak orucu tutan kadın hayız olursa, orucu batıl olur ve temizlendikten sonra kazası farzdır.

8-Sıvı ve akıcı şeylerle tenkiye yapmak:

1- Her ne kadar zorunluluk veya tedavi amaçlı olursada, sıvı şeyle tenkiye yapmak, orucu batıl eder.

2- Katı fitil kullanmanın bir sakıncası yoktur ve orucu batıl etmez.

9- Bilerek kusmak:

1- Oruçlu kimse hastalık vb. zorunlu sebeplerle olsa dahi bilerek kusarsa, orucu batıl olur. Ancak bilmeden veya istem dışı kusarsa sakıncası yoktur.

2- Geğirme esnasında, eğer ağza bir şey gelirse dışarı atılmalıdır. Eğer istemsizce tekrar yutulursa, oruç sahihtir.

Orucu bozan şeyler hakkında birkaç nükte:

Oruçlu kimse bilerek ve isteyerek, orucu bozan şeylerden birini yaparsa orucu batıl olur. Ancak ayağı kayıp suya düşmek veya unutkanlıktan ötürü yemek yemek ya da zorla boğazına bir şey dökülmesi gibi bilmeden olursa orucu batıl olmaz.

Dikkat

Oruçlu kimse, başkasının zorlamasıyla orucunu bozarsa, bir başka ifadeyle “eğer yemek yemezsen canına ve malına zarar veririz” gibi sebeplerle onu iftar etmeye mecbur ederlerse ve o da bu zararın önüne geçmek için yemek yerse, orucu batıl olur.

Oruçlu kimse, bilmeden orucu bozan şeylerden birini yaparsa ve ardından orucunun bozulduğunu düşünüp bilerek aynı şeyi birdaha yaparsa, orucu batıl olur.

Orucunu bozup bozmadığında şüphe eden kimse örneğin; ağzına giren yoğun tozu yutup yutmadığında veya ağzına aldığı suyu tekrar dışarı atıp atmadığında vb. durumlarda şüphe ederse, orucu sahihtir.

Alıştırmalar

1- Özel bir elbise giyerek (dalgıç elbisesi gibi), bedeni ıslanmayacak şekilde suya dala ve elbisesi, başını da kapsayan bir elbise olan kimsenin orucunun hükmü nedir?

2- Duşun altına girmek veya bir kap ile başa su dökmek vb. durumlar orucu bozar mı?

3- Cünup olan kimsenin güneş doğduktan sonra gusül alması ve kaza veya müstehap oruç tutması caiz midir?

4- Ramazan ayı orucunda veya diğer oruçlarda fecrin doğuşuna kadar gusül almayı unutan ve gün içinde bunu hatırlayan kimsenin

hükmü nedir?

5- Eğer mükellef Ramazan ayı gecesinde sabah ezanından önce uyanır ve muhtelim olduğunu anlarsa ve ezandan önce, gusül almak için uyanacağı ümidiyle tekrar uyur ve ezandan sonrasına kadar uyursa, orucunun hükmü nedir?

6- Oruçlu kimsenin, geğirme esnasında ağzına bir şey gelirse vazifesi nedir?

Ders 62: Oruç (5)
Ramazan Ayı Orucunu Bilerek Bozmanın Kefareti

8- Ramazan ayı orucunu bilerek bozmanın kefareti

1- Kefaretin farz oluşu ve yerleri:

1- Mübarek Ramazan ayında, orucu bozan şeyler bilerek, iradeyle ve şer'i bir mazeret olmadan yapılırsa, orucun bozulmasının ve kaza edilmesinin yanı sıra kefarete de farz olur. Oruç bozulurken kefaretin farz olduğunun bilinip bilinmemesi arasında bir fark yoktur.

Dikkat

Mükellef, eğer şer'i hükmü bilmeden orucu batıl eden bir şey yaparsa örneğin; başı suya daldırmanın orucu bozduğunu bilmiyorsa ve başını suya daldırırsa, orucu batıl olur ve kaza etmesi gereklidir. Ancak kefarete ona farz değildir.

Mükellef, haram olduğunu bildiği ama orucu bozduğunu bilmediği bir şeyi yaparsa, orucu kaza etmesine ek olarak farz ihtiyat gereği kefarete de ödemelidir.

Bir nedenden ötürü mükellefin orucunu bozması caiz veya farz olursa örneğin; onu, orucu batıl eden bir şeye mecbur ederlerse veya boğulan birinin canını kurtarmak için suya dalarsa, bu durumda kefarete ona farz değildir. Ancak o günün kazasını tutmalıdır.

2- Oruçlu kimsenin midesinden bir şey ağzına gelirse, onu tekrar yutmamalıdır. Eğer bilerek yutarsa kaza ve kefarete farz olur.

3- Oruçlu kimse, kendisine akşam olduğunu söyleyen ama sözüne itibar edilmeyen birine uyararak iftar ederse ve ardından akşam olmadığını anlarsa kaza ve kefarete ona farz olur.

4- Cinsel ilişkide her iki tarafın da orucu batıl olur. Her iki tarafa da kaza ve kefarete farz olur.

2- Kefaretin miktarı ve niteliği:

İslam şeriatında, mübarek Ramazan ayı orucunu bilerek bozmanın kefareti şu üç şeyden birini yerine getirmektir:

- 1- Bir köle azat etmek
- 2- İki ay (atmış gün) oruç tutmak
- 3- Atmış fakire yemek vermek

Dikkat

Günümüzde artık görünürde azat edilecek bir köle olmadığı için mükellef, diğer iki şeyden birini yerine getirmelidir.

Eğer birisi haram bir cinsel ilişki, haram yiyecek veya içecek yoluyla orucunu bozarsa, yukarıdaki kefaretlerden birini yerine getirmesi yeterlidir. Gerçi müstehap ihtiyat gereği her üç kefarete de (köle azat etmek*, atmış gün oruç tutmak ve atmış fakire yemek vermek) yerine getirilmelidir.

*Günümüzde bu kefaret şeklinin karşılığı yoktur.

Eğer her üç kefareti de yerine getirmesi mümkün değilse, gücü yettiği fakir sayısınca yemek vermelidir. Farz ihtiyat gereği de istiğfar etmelidir. Eğer fakirlere yemek vermesi de hiçbir şekilde mümkün değilse, yalnızca istiğfar etmesi yeterlidir. Yani kalpten ve diliyle “Estağfirullah (Allah’tan bağışlanma diliyorum)” demelidir.

Oruç tutmaya ve fakire yemek vermeye gücü olmayan ve vazifesi istiğfar olan kimse, daha sonraları oruç tutabilme veya fakire yemek verebilme açısından durumu düzelirse, bunları yapması gerekmez. Gerçi müstehap ihtiyat gereği yapması daha iyidir.

2- Ramazan ayı orucu kefareti için atmış gün oruç tutmak isteyen biri, bir ayı tam olarak ve ikinci aydan bir günü (ardısıra) tutmalıdır. İkinci ayın oruçları ardısıra olmasa da sakıncası yoktur.

3- Atmış gün oruç tutmak isteyen biri, bugünler içinde örneğin hastalık, hayız vb. şer'i bir mazeret nedeniyle oruç tutamazsa, mazeret ortadan kalktıktan sonra kalan günlerin orucunu tutabilir ve baştan başlaması gerekmez.

4- Atmış fakire yemek vermek, iki şekilde gerçekleştirilebilir:

- 1- Hazır yemekle onları doyurmak

2- Her birine 750 gram (bir mud) buğday veya arpa veya pirinç ve diğer gıda maddelerinden birini vermek

5- Orucunun kefareti için atmış fakire yemek vermek isteyen kimse (önceki meselede anlatıldığı şekliyle), atmış fakire ulaşma şansı varsa iki veya üç kişinin yemeğini bir kişiye veremez. Her bir fakire kendi hissesi kadar yemek vermelidir. Elbette ailedeki kişi sayısı kadar payı fakire bırakabilir ve onlar için kullanır.

Dikkat

Fakir konusunda çocuk, yetişkin, kadın veya erkek arasında bir fark yoktur.

3- Kefaret hükümleri:

1- Oruçlu kimse, bir gün içinde orucu bozan bir şeyi birden fazla yaparsa, üzerine bir kefaret farz olur. Evet, bu iş cinsel ilişki veya mastürbasyon ise, farz ihtiyat gereği cinsel ilişki veya mastürbasyon sayısınca kefaret vermelidir.

2- Orucunu kasten bozan kimse, bundan sonra sefere çıkarsa keffareti bozulmaz. Bu nedenle bir kimse cünüp olarak uyanır, cünüp olduğunu da bilir ve sabah namazından önce gusül veya teyemmüm almaz, oruçtan kaçmak için sabah namazından sonra sefere çıkmaya niyet ederse ve sefere de çıksa, gece aldığı bu sefer kararı ve gün içinde sefere çıkması ondan keffaretin düşmesi için yeterli değildir.

3- Üzerine kefaret farz olan kimsenin bunu hemen ödemesi gerekmez. Ancak kefareti yerine getirmede gevşeklik sayılacak derecede geciktirmemelidir.

4- Farz kefareti, üzerinden birkaç yıl geçer ve yerine getirmezse, bu kefarete birşey eklenmez.

5- Oruç kefaretinde kaza ve kefaret arasında sıralama (tertip) farz değildir.

Alıştırmalar

1- Bir kimse, cehalet üzere ve meseleyi bilmeden, haram olduğunu bildiği bir şeyi yapar da, bunun orucu bozacağını bilmezse, o günlerin oruçlarının kazası yeterli olur mu?

2- Ramazan ayında bir erkek karısıyla cinsel ilişkiye girer ve kadın da buna razı olursa, bunun hükmü nedir?

3- Mübarek Ramazan ayı orucunu bilerek bozmanın kefaretini açıklayınız.

4- Ramazan ayında haram yoldan cinsel ilişki, mastürbasyon veya haram yoldan yeme içmeyle orucunu bozan kimsenin hükmü nedir?

5- Oruçlu kimse, gün içinde bir defadan fazla orucu bozan bir şey yaparsa, vazifesi nedir?

6- Kefaretin üzerinden birkaç yıl geçer ve yerine getirmezse, mükellefin boynuna bir şey eklenir mi?

Ders 63: Oruç (6)

Ramazan Ayına Ait Kaza Orucunun Kefareti -Geciktirme Kefareti -Fidye

9- Ramazan ayına ait kaza orucunun kefareti

1- Kefaretin farz oluşu ve yerleri:

Ramazan ayı orucunun kazasını tutan kimsenin öğleden sonra orucunu bozması caiz değildir. Eğer bilerek bozarsa kefareti ödemelidir.

Dikkat

Ramazan ayına ait kaza orucunu tutan kimse, vakti dar olmamak kaydıyla öğleden önce orucunu bozabilir. Fakat vakit darsa, mesela, beş günü kazası varsa ve Ramazan ayına da beş günden fazla kalmamışsa, farz ihtiyat gereği öğleden önce de orucu bozmamalıdır.

Ramazan ayına ait kaza orucunu ecir olarak tutan kimse, öğleden sonra orucunu bozarsa ona kefareti farz değildir.

2- Kefaretin miktarı:

Ramazan ayına ait kaza orucunun kefareti on fakire yemek vermek ve eğer bunu yapamazsa üç gün oruç tutmaktır.

10- Geciktirme kefareti

1- Kefaretin farz oluşu ve yerleri:

1- Bir mazeret nedeniyle Ramazan ayında oruç tutmayan ve ihmalkarlık ve özürsüz olarak bir sonraki Ramazan ayına kadar bu oruçları kaza etmeyen kimse, daha sonra oruçlarını kaza etmeli ve geciktiği her gün için kefareti vermelidir. Ancak, yolculuk gibi oruç tutmasına mani olan bir mazeret nedeniyle Ramazan ayındaki orucunu ertesi yılın Ramazan ayına kadar kaza ederse, tutamadığı oruçların kazaları yeterlidir ve kefareti vermek zorunlu değildir. Ancak müstehap ihtiyat gereği kaza ile keffaret arasında cem edilmelidir. Elbette hastalıkla ilgili bilgiler ilerleyen konularda açıklanacaktır.

2- Mükellef Ramazan ayında kasten oruç tutmaz ve özürsüz olarak bir sonraki ramazana kadar da kaza etmezse, kazaya ve bilerek orucu bozma kefareti ek olarak (önceki meselede zikredilen) gecikme kefareti de fakire vermesi gerekir.

Dikkat

Bir sonraki Ramazan ayına kadar kaza orucunu geciktirme kefareti, meseleyi bilmemekle ortadan kalkmaz. Bu nedenle bir sonraki Ramazan ayına kadar kaza orucunun tutulması gerektiğini bilmeyen kimse, oruçlarını geciktirirse her gün için geciktirme kefareti vermelidir.

Ramazan ayı orucunun kazasını geciktirme kefareti (birkaç yıl geciktirilse bile) bir defa verilmesi farzdır ve yılların uzamasıyla kefareti artmaz. Bu nedenle mükellef, Ramazan ayı kaza orucunu birkaç yıl geciktirirse, oruçlarını kaza etmeli ve her gün için geciktirme kefareti vermelidir.

2- Kefaretin miktarı:

Geciktirme kefareti, fakire verilmesi gereken bir mud (750 gram) gıdadır.

Dikkat

Her gün bir mud gıda vermesi gereken biri, birkaç günün kefareti bir arada bir fakire verebilir.

11- Fidye

1- Fidye verilmesi gereken durumlar:

- 1- Kendileri için oruç tutmanın meşakkatli olduğu yaşlı kadın ve erkekler
- 2- Susama hastalığına yani sıklıkla susama hastalığına müptela olan ve bu nedenle orucun meşakkate dönüştüğü kimseler
- 3- Doğumu yaklaşan ve orucun hamileliğe zarar vereceğinden korkan hamile kadınlar
- 4- Sütü az olan ve orucun süt verdiği çocuğa zararı olacağından korkan süt veren kadın

5- Orucun kendisine zararlı olduğu ve hastalığı da gelecek Ramazan ayına kadar devam edecek olan hastalar

1- Oruç tutmanın kendilerine meşakkatli olduğu yaşlı kadın ve erkeklerin oruç tutması farz değildir ve her gün için fakire fide olarak bir mud gıda (buğday, arpa, pirinç vb) vermelidirler. Eğer hiçbir şekilde oruç tutamıyorsa ihtiyata göre fide vermelidir. Her iki durumda da Ramazan ayından sonra oruç tutabilirlerse, müstehap ihtiyat gereği oruçlarını kaza etmelidirler.

2- Sıklıkla susama hastalığı olan, susuzluğa da dayanamayan veya susuzluğa tahammülü meşakkatli olan kimseye oruç farz değildir. Elbette ikinci durumda (meşakkatli olması) tutmadığı her gün için bir fakire bir mud gıda vermelidir. Farz ihtiyat gereği birinci durumda da bu fidyeyi vermelidir. Ramazan ayından sonra oruç tutabilecekse de müstehap ihtiyat gereği orucun kazasını tutmalıdır.

3- Doğumu yakınlaşan hamile kadın, orucun cenine veya ona zararı olacağından korkarsa oruç tutması farz değildir. Birinci durumda (cenin için korkarsa) her gün için bir mud gıdayı fide olarak fakire vermeli ve Ramazan ayından sonra da oruçlarını kaza etmelidir. İkinci durumda ise (kendisi için korkarsa) tutmadığı oruçları kaza etmelidir ve ihtiyat gereği fide de vermelidir.

Doğumu yakın olmayan kadın için ise zikredilen hususlar farz ihtiyat gereği yapılmalıdır.

4- Süt veren kadın (ister bebeğin annesi olsun ister (ücretli veya ücretsiz) süt anne) sütünün azalması veya kesilmesi nedeniyle orucun bebeğe zararlı olacağından korkarsa, oruç tutması farz değildir. Tutmadığı her gün için bir fide vermeli ve sonradan da oruçları kaza etmelidir. Ancak oruç kadının kendisine zararı olacaksa, ihtiyata göre fide vermesi farzdır.

5- Yukarıdaki iki meselede (3 ve 4) eğer bir sonraki Ramazan ayına kadar oruçlarını tutmazsa, eğer ihmalkarlık nedeniyle olursa kaza orucuna ek olarak geciktirme kefareti de farz olur. Ancak bir mazeret nedeniyle kaza orucunu tutmazsa geciktirme kefareti yoktur ve bu mazeret, çocuğa zarar verme korkusu ise kaza oruçlarını mümkün olduğu zaman tutabilir. Eğer mazeret kendisine zararlı olacağı korkusu ise boynundan kaza kalkar ve her gün için bir fide vermelidir.

6- Hastalığından dolayı Ramazan ayı orucunu tutmayan ve hastalığı bir sonraki Ramazan ayına kadar da devam eden kimse için, tutmadığı oruçların kazası farz değildir ve sadece her gün için fide vermelidir.

Dikkat

Her ne kadar hamilelik veya süt verme sebebiyle de olsa kadının fide veya kefaret vermesi kendi görevidir ve kocasına farz değildir.

Aynı şekilde çocuğun kefareti veya fidyesi babanın boynuna değildir. Elbette kocanın veya babanın kadın veya çocuğuna vekaleten fide veya kefaret vermesi caizdir.

2- Fidyenin miktarı:

Fide miktarı, geciktirme kefareti ile aynıdır. Yani fakire verilmesi gereken bir mud gıdadır.

Kefaret ile ilgili bir nükte:

Belli bir günde oruç tutmayı adak adayan kimse, o gün bilerek oruç tutmazsa veya orucunu bozarsa, kefaret vermelidir.

Dikkat

Adak kefareti: On fakiri yedirmek veya giydirmek ve gücü yoksa, üç gün oruç tutmak.

Alıştırmalar

1- Ramazan ayı kazasını bozma kefaretinin yerlerini ve miktarını yazınız.

2- Geciktirme kefareti yerleri ve miktarı nedir?

3- Bir sonraki Ramazan ayından önce kaza oruçlarını tutmasının farz olduğunu bilmeyip orucunu geciktiren kimseye geciktirme kefareti farz mıdır?

4- Fide verilmesi gereken durumlar hangileridir?

5- Hastalığı nedeniyle oruçtan muaf olan ve gelecek Ramazan ayına kadar da kaza etmeye gücü olmayan kadının vermesi gereken kefaret ona mı yoksa kocasına mı farzdır?

6- Art arda iki Ramazan ayında da hamile olan ve o günlerde orucunu tutamayan ama artık oruç tutabilecek olan kadının vazifesi nedir?

Ders 64: Oruç (7)

Kazanın Farz Olduğu Ama Kefaretin Farz Olmadığı Durumlar Kaza Orucu Hükümleri -Anne ve Babanın Kaza Orucu Hükümleri Yolcu Orucu Hükümleri

12- Kaza orucunun farz olduğu ama kefaretin farz olmadığı durumlar:

- 1- Ramazan ayı günü oruç tutmaya niyet etmeyen veya riya üzere oruç tutan ama orucu batıl eden bir şeyi yapmayan kimse için, o günün kazası farzdır. Ancak kefareti farz değildir.
- 2- Ramazan ayında gusül almayı unutan ve birkaç gün o haliyle oruç tutan kimse için, sadece o günleri kaza etmesi farzdır.
- 3- Ramazan ayında, sabah olup olmadığına bakmadan seher vakti orucu bozan bir şey yapıp, ardından o sırada sabah olduğunu anlayan kimse, o günün orucunu kaza etmelidir. Ancak eğer araştırır ve henüz sabah olmadığını anlar ve orucu bozan birşey yapar da sonrasında sabah olduğunu fark ederse, o günün orucunu kaza etmesi farz değildir.
- 4- Ramazan ayı günü, havanın karanlık olması yüzünden akşam olduğuna yakın eden ya da söylemleri şer'i olarak hüccet sayılan kimselerin akşam olduğunu söylemesiyle iftar eden ama sonradan akşam olmadığını anlayan kimse, o günün orucunu kaza etmelidir.
- 5- Havanın bulutlu olmasından ötürü akşam olduğunu düşünüp iftar eden ve sonra akşam olmadığını fark eden kimse için, o günün kazası farz değildir.
- 6- Ramazan ayının sahur vaktinde, fecrin doğuşundan emin olmadığı müddetçe, orucu bozan şeyler yapabilir. Fakat daha sonra o sırada sabah olduğu anlaşılırsa, bunun hükmü 3. meselede açıklanmıştır.
- 7- Mükellef, Ramazan günü akşam vaktinin girdiğine emin olana kadar orucunu bozamaz. Eğer akşam olduğuna emin olarak iftar ederse ve sonradan akşam olmadığı ortaya çıkarsa bunun hükmü 4. Ve 5. meselede açıklanmıştır.
- 8- Oruçlu kimse abdest alırken, suyu yutmayacağından emin olarak gargara yaparsa ve su, istemsiz şekilde yutulursa, eğer bu fiil farz namaz abdesti alırken yapılırsa orucu sahihtir. Ancak müstehap namaz abdesti alırken veya serinlemek vb. amaçla abdest dışında yapılırsa ve su, istemsiz şekilde yutulursa ihtiyat gereği o günün kazasını tutmalıdır.

13- Kaza orucu hükümleri:

- 1- Birkç gün boyunca baygın ya da komada olan ve bu nedenle orucunu tutamayan kimse, o günlerin oruçlarını kaza etmesi gerekmez.
- 2- Sarhoşluk nedeniyle, oruç tutmaya niyet edemeyip orucunu tutamayan kimse her ne kadar gün boyu imsak etmişse de (orucu bozan birşey yapmasa da) orucu sahih değildir ve kazası farzdır.
- 3- Oruç tutmaya niyet eden ama ardından sarhoş olan ve günün tamamını veya bir kısmını sarhoş olarak geçiren kimse farz ihtiyat gereği, o günün orucunu kaza etmelidir. Özellikle akli melekelerin yitirildiği şiddetli sarhoşluklarda...

Dikkat

Bu ve önceki meselede sarhoş edici maddenin haram olması ile bir hastalıktan ötürü olması veya habersiz olması nedeniyle* helal olması arasında bir fark yoktur.

*Yani içtiği sıvının içki olduğunu bilmiyor.

- 4- Kadınlar aybaşı hallerinden ötürü veya hamilelikten ötürü oruç tutmamışlarsa, Ramazan ayından sonra kaza etmelidirler.
- 5- Ramazan ayında birkaç gün mazereti nedeniyle oruç tutmayan ve o günlerin sayısını bilmeyen kimse, mazeretinin başlangıç gününü bilmiyorsa örneğin; Ramazan ayının 25. günü mü sefer çıktığını ve altı gün mü orucunu tutamadığını veya 26. günü mü sefere çıktığını ve beş gün mü orucunu tutamadığını bilmiyorsa, az olan miktarı kaza edebilir. Ancak mazeretin başlangıcını biliyorsa (sefere çıktığı günü) yani 5. Gün sefere çıktığını biliyor ama 10. gece mi döndüğünü (ve orucunun beş gününü tutamadığını) veya 11. Gece mi döndüğünü (ve altı gün oruç tutamadığını) bilmiyorsa, bu durumda farz ihtiyat gereği fazla olan miktarı kaza etmelidir.
- 6- Birkaç Ramazan ayına ait kaza orucu olan kimse hangisinin kazasını önce tutarsa bir sakıncası yoktur. Ancak son Ramazan ayına ait kazaları için vakti darsa örneğin; son Ramazana ait 5 gün oruç kazası varsa ve sonraki Ramazan ayına da 5 gün kalmışsa bu durumda farz ihtiyat gereği son Ramazan ayına ait oruçları kaza etmelidir.

7- Ramazan ayı kaza oruçlarını tutan kimse, kaza oruçları için vaktin dar olmaması şartıyla öğle vaktinden önce iftar edebilir. Eğer vakit darsa, yani kaza oruçları sayısının sonraki Ramazan ayına vakit kalmışsa ihtiyata göre kaza orucunu öğleden önce de iftar etmemelidir (bozmamalıdır).

8- Bir hastalıktan ötürü Ramazan ayı orucunu tutamayan ve hastalığı bir sonraki Ramazan ayına kadar da uzayan kimse için, tutmadığı oruçların kazası farz değildir. Ancak bir başka mazeret sebebiyle (örneğin yolculuk nedeniyle) oruç tutmamışsa ve bu mazeret sonraki Ramazan ayına kadar devam etmişse, tutmadığı oruçları Ramazan ayından sonra tutması farzdır. Aynı şekilde orucu tutmaması hastalıktan ötürü ise ve sonradan hastalıktan kurtulduysa ve bir başka mazeret (örneğin yolculuk) oluştuysa veya Ramazan ayı dışında hastalık dışında bir başka mazeret ortaya çıkmış ama Ramazan ayından sonra bertaraf olmuşsa ama hastalığın etkisinden dolayı sonraki Ramazan ayına kadar orucunu tutamamışsa aynı hükme sahiptir.

Kaza orucu ile ilgili bir nükte:

Zayıflık ve gücünün yetmemesinden dolayı oruç ve kazasını tutmamak, oruçların kazasını tutma yükümlülüğünü kaldırmaz ve ne zaman tutabilirse kaza etmelidir. Bu nedenle teklif yaşına giren ama fiziksel zayıflıktan dolayı oruç tutamayan ve sonraki Ramazan ayına kadar kazasını da tutamayacak olan kız çocuğu, tutmadığı oruçları kaza etmesi farzdır. Aynı şekilde birkaç yıl oruç tutmayan ve sonrasında tövbe edip Allah'a yönelen ve geçmişini telafi etmeye karar alan kimse tutmadığı tüm oruçları kaza etmelidir. Bunu yapamasa dahi kaza oruçları onun boynundan kalkmaz.

14- Anne babasının kaza oruçlarının hükümleri

1- Eğer baba ve farz ihtiyat gereği annenin, yolculuk dışında bir mazeretten ötürü kaza oruçları varsa ve kaza oruçlarını tutabilecekken tutmamışlarsa, onların büyük oğullarına (onların vefatından sonra) bu oruçları tutmak ya da ecir yoluyla kaza oruçlarını tutturmak farzdır. Fakat yolculuk sebebiyle kaza olan oruçları için ise; anne veya baba bu oruçları tutmaya imkan bulamamış olsalar dahi, (büyük oğul) o oruçları kaza etmelidir.

2- Anne veya babanın bilerek tutmadığı oruçlarda farz ihtiyat gereği büyük oğul, o oruçları kaza etmeli ya da ecir yoluyla tutturmalıdır.

3- Anne babanın oruç ve namazlarının kazaları arasında bir tercih yoktur. Namaz ve oruçtan istediğine öncelik verebilir.

15- Yolcu orucu hükümleri:

1- Ramazan ayında yolcu olan kimse eğer namazı seferi ise, yolculukta oruç tutmamalıdır. Eğer namazını dört rekat kılıyorsa (bir yerde 10 gün kalmaya niyet eden veya mesleği yolculuk olan kimse gibi), orucunu tutması farzdır.

2- Oruçlu kimse eğer öğleden sonra yolculuğa çıkarsa, orucunu bozmamalıdır. Ancak eğer öğleden önce yolculuğa çıkarsa, önceki akşam yolculuğa niyet etmişse orucu batıldır. Fakat gün içinde niyet etmişse farz ihtiyat gereği orucunu tutmalı ve Ramazan ayından sonra da kaza etmelidir.

3- Bir yolcu öğleden önce vatanına girerse veya on gün kalma niyetinde olduğu yere ulaşırsa, orucunu bozan bir şey yapmamışsa orucunu tutmalıdır. Eğer orucunu bozmuşsa sonradan kaza etmelidir. Ancak öğleden sonra giriş yaparsa oruç tutamaz.

4- Oruçtan kaçmak için de olsa Ramazan ayında yolculuk etmek caizdir. Elbette hayırlı ve güzel bir amaç dışında yolculuğa çıkmamak daha iyidir.

Yolcunun orucu ve itikafı hususunda bir nükte:

İtikaf etmeye niyetlenen yolcu, eğer on gün kalmaya niyet etmişse veya yolculukta oruç tutmayı adanmışsa, yolculukta itikaf yapması caizdir. Ancak yolculukta 10 gün kalma niyeti veya oruç adağı yoksa yolculukta oruç tutması sahih değildir. Orucun sahih olmaması nedeniyle itikaf da sahih değildir.

Alıştırmalar

1- Oruçlu kimse ağzında bir miktar su gezdirir de istemsizce yutarsa orucu batıl olur mu?

2- Boynunda birkaç Ramazan ayı oruç kazası bulunan kimse, bu oruçları nasıl tutmalıdır?

3- Kendisine oruç farz olan 9 yaşındaki kız çocuğu, zorlandığından ötürü orucunu iftar ederse, o orucu kaza etmesi farz mıdır?

4- Anne babanın kaza orucunun hükmünü açıklayınız.

5- Öğleden önce ikamet ettiği yere ulaşmak isteyen ancak yolda karşılaştığı bir hadiseden ötürü belirlenen zamanda maksada ulaşamazsa, orucunda bir sakınca var mıdır?

6- Orucu açmak veya oruçtan kaçmak için Ramazan ayında bilerek yolculuğa çıkmak caiz midir?

Ders 65: Oruç (8)

Ayın İlk Gününün Belirlenme Yolları -Oruçla İlgili Çeşitli Hükümler

16- Ayın İlk Gününün Belirlenme Yolları

- 1- Mükellefin bizzat (ayı) görmesi
 - 2- İki adil kimsenin şehadeti (insanların birçoğunun hilalin görüldüğünü inkar etmemesi ve iki adil şahsın hatalı olduğu zannının güçlenmemesi şartıyla)
 - 3- Bilgi veya itminan oluşturan şöhret
 - 4- Önceki ayın başlangıcından 30 gün geçmesi
 - 5- Şer'i hakim'in hükmü
- 1- Gün batımına yakın vakitte hilali görmek, Kameri ayın girişini ispat eder. Hilalin görüldüğü ilk gece, birinci gece sayılır.

Dikkat

Hilali bir araçla (cihazla) görmenin normal görmeye bir farkı yoktur ve muteberdir. Ölçü ise “görme” unvanının korunmasıdır. Öyleyse gözle, gözlükle ve teleskopla “görme” aynı hükmü taşır. Ancak bilgisayara taşınması yoluyla hilal tasvirinin görünmesi, “görme” unvanı alması belirsizlik taşıdığından sakıncalıdır.

Hilali görmek, başlı başına şer'i bir fariza değildir.

Hilalin küçük ve aşağıda olması veya büyük ve yukarıda olması ya da geniş veya dar olması vb. durumlar, birinci veya ikinci geceye ait olduğuna dair şer'i bir delil değildir. Ancak mükellef bu durumdan bir bilgi ediniyorsa, bu alanda o bilgisine göre hareket etmelidir.

Ayın ilk günü, söylemlerinden ötürü yakın elde edilmediği müddetçe, takvimler ve gök bilimcilerin bilimsel hesaplamalarıyla sabit olmaz.

2- Bir şehirde ayın ilk gününün sabit olması, ufuk birliği olan diğer şehirler için de yeterlidir.

Dikkat

Ufuk birliğinden maksat, ayın görülüp görülmemesi ihtimallerinin aynı olduğu şehirlerdir.

3- Şer'i hakim hilalin görüldüğüne dair hüküm vermedikçe, ayın onun nezdinde sabit olması diğerlerinin de ona uyması-tabi olması için yeterli değildir. Ancak hilalin görüldüğüne dair itminan oluşursa bu yeterlidir.

Dikkat

Birisi hilali görür ama o şehirdeki şer'i hakim için hilalin görünmesinin çeşitli nedenlerden ötürü mümkün olmadığını bilirse, bir fesada-anarşiye sebep olmayacaksa, hilali gördüğünü şer'i hakime bildirmesi gerekmez.

Şer'i hakim, ertesi günün ayın ilk günü olduğuna dair hüküm verirse ve bu hüküm, tüm ülke için ise hakim'in hükmü, şer'i olarak ülkedeki tüm şehirler için geçerlidir.

Bir hükümet tarafından hilalin görüldüğünün duyurulması konusunda o hükümetin İslami olması şart değildir. Bu durumda kriter, mükellefin bulunduğu bölgede hilalin görüldüğüne dair itminan sağlayabilecek güvencedir.

Hilal bir şehirde görülmez ama televizyon ve radyo görüldüğü haberini verirse, hilalin görüldüğüne dair mükellefte itminan oluştursa yeterlidir ve araştırmaya gerek yoktur.

4- Şevval ayının birinci günü, hatta aynı ufukta olan etraf şehirlerin ufuklarından hilalin görülmesiyle veya iki adil kimsenin şehadetiyle ya da hakim'in hükmüyle sabit olmazsa, o gün oruç tutulmalıdır.

5- Ramazan ayının ilk günü sabit olmazsa oruç farz değildir. Ancak sonradan sabit olursa ve mükellef, oruç tutması gerekirken tutmamışsa, o günün orucunu kaza etmelidir.

6- Ramazan ayının son günü mü yoksa Şevval ayının ilk günü mü olduğunda şüphe eden kimse oruç tutarsa ve gün içinde Şevval ayının ilk günü olduğu sabit olursa, akşama yakın bir vakit de olsa orucunu bozmalıdır

17- Oruçla ilgili çeşitli hükümler:

- 1- Ramazan ayının sahurlarına özel programların caminin hoparlöründen herkesin duyacağı şekilde yayınlanmasında bir sakınca yoktur. Ancak cami civarındaki kimselere rahatsızlık veriyorsa caiz değildir.
- 2- Birinci günün duası, ikinci günün duası gibi Ramazan ayına özel günlük duaların okunması sevap ve Allah'ın rızasını kazanma niyetiyle olursa sakıncası yoktur.
- 3- Müstehap oruç tutan kimsenin, onu akşama kadar tutması farz değildir ve dilediği zaman orucunu bozabilir. Belki, bir mümin onu yemeğe davet ederse, onun davetine icabet etmesi ve gündüz orucunu açması şer'îen beğenilen bir ameldir.
- 4- Oruçlu kimse, bir yerde günbatımında orucunu açar ve sonra güneşin henüz batmadığı bir yere yolculuk ederse, orucu sahihtir. Orada da güneş batmadan önce kendi şehrinde gün batımında iftar ettiğinden dolayı orucu bozan şeyleri yapması caizdir.
- 5- Kendi vatanında Ramazan ayının ilk gününden 27. gününe kadar oruç tutan ve 28. günün sabahı kendi şehriyle aynı ufka sahip bir başka şehre yolculuk eden ve oraya 29. gün ulaşan kimse, orada bayram ilan edildiğini görürse; orada 29. Gün ilan edilen bayram şer'i ve sahih ise o günün orucunu kaza etmesi farz değildir. Ancak bu durumda (Ramazan ayını 28 günle tamamladığı için) Ramazan ayının ilk gününü tutmamıştır ve bu yüzden tutmadığına emin olduğu bu orucun kazasını yerine getirmelidir.

Alıştırmalar

- 1- Ayın ilk gününü sabit etmenin yollarını açıklayınız.
- 2- Ufuk birliğinden maksat nedir?
- 3- Hakimin nezdinde hilalin görülmüş olması, diğerlerinin ona tabi olması için yeterli midir?
- 4- Ramazan ayının son günü mü yoksa Şevval ayının ilk günü mü olduğunda şüphe eden kimse ne yapmalıdır?
- 5- Birinci günün duası, ikinci günün duası gibi Ramazan ayına özel günlük duaların sıhhatinde şüphe edilmesi durumunda okunmasının hükmü nedir?
- 6- Oruçlu bir kimse, bir yerde günbatımında orucunu açar ve sonra güneşin henüz batmadığı bir yere yolculuk ederse, o günün orucunun hükmü nedir? Sonradan gittiği yerde güneş batmadan önce iftar edilen şeyleri yemesi caiz midir?

Ders 66: Humus

Humusun Anlamı -Humusun Farz Oluşu -Humus Verilmesi Gereken Yerler Humus Vermemenin Kötü Sonuçlarından Bazıları

1- Humusun Anlamı

Humus, lügatta “beşte bir” manasına gelir. Fıkıh literatüründe ise İslam dininin önemli farizalarından biri sayılır ve maddi gücü olan her ferdin belli şartlarda malının beşte birini vermesi demektir.

Dikkat

İslam Cumhuriyeti tarafından kanun ve kurallar esasınca aldığı vergiler, her ne kadar kapsadığı kişilerin onu ödemesi farz olsa da ve o vergiler o yılın giderlerinden sayılsa da humusun yerine geçmez. Buna göre yıllık giderden artan gelirin humusunun ayrıca verilmesi farzdır.

2- Humusun Farz Oluşu:

Humusun farz oluşu, İslam’ın temel gerekliliklerindendir.

Dikkat

Humusu ödemenin zorluğu, hükmün kalkmasına ve tekliften düşmesine neden olmaz. Bu nedenle humus vermeleri farz olan ama şimdiye kadar ödemeyen ve şu an da ödemeye gücü olmayan veya (humusu ödemekle) zorluğa düşecek olan kimseler, mümkün olan her vakitte humus borcunu ödemeleri gerekir.

Humusu, humus ödeme yılından bir sonraki yıla ertelemek caiz değildir. Gelir humusunu yıl başında ödemeyen ve humus yılı geçtikten sonra o parayı harcar veya sermayeye dönüştürse, bu humus hala onun boynundadır. O humusu paranın değerinin düşmesini de gözeterek ödemelidir. Eğer paranın değeri düşmüşse o düşüş farkını da ödemelidir. Paranın düşme değeri belli değilse şer’i hakim ile anlaşmalıdır.

- Çocuklar da diğer insanlar gibi eğer mali kazanç sağlıyorsa ve yıl içinde giderleri için harcanmazsa, onun için de humus vardır ve bu durumda humusu şer’i velisi ödeyebilir. Bu hüküm, humusu gerektiren, içine haram karışan helal mal, maden ve hazine gibi diğer durumları da kapsar.

Humus yalnızca gerçek kişilere (şahıs veya şahısları) farzdır ve devlet, hükümet, müessese, banka vb. tüzel kişiliklere farz değildir. Bu nedenle kazanç sağlayan bir müessesenin, yıllık masraflarını düşerek kazancının humusunu vermesi gerekmez. Eğer tüzel kişiliklerin malları, gerçek kişilerin mülkü ise, o kazancın humusu verilmelidir.

Yedi şeyde humus vermek farzdır:

- 1- Kazanç/gelir
- 2- Maden
- 3- Hazine (define)
- 4- Haram karışan helal mal
- 5- Dalgıçlık yoluyla denizden çıkarılan mücevherler
- 6- Savaş ganimetleri
- 7-Zimmi kafirin Müslüman’dan satın aldığı Zemin-arazi

4- Humus Ödememenin Kötü Sonuçlarından Bazıları

- 1- Mazeretsiz şekilde humus ödememek haramdır.
- 2- Ölen biri, sahip olduğu varlıklardan bir kısmının humus olarak verilmesini vasiyet ederse veya varis, ölen kimsenin humus borcu olduğunu bilirse; ölen kimsenin vasiyeti yerine getirilmediği veya borcu olan humus mirastan ödenmediği müddetçe o mirasta

tasarruf edemezler. Ancak humusu kendi boyunlarına alır ve humusu ödeme konusunda ciddi davranır ve vasiyeti yerine getirmede ihmalkarlık etmezlerse sakıncası yoktur.

Alıştırmalar

- 1- İslam Cumhuriyetinin kanun ve kurallar esasınca aldığı vergiler, humusun yerine geçer mi?
- 2- Humus vermeleri farz olan ama şu ana kadar ödemeyen, şimdi de ödemeye gücü olmayan veya öderken zorluğa düşecek olan kimse için bu konuda hüküm nedir?
- 3- Humus verilmesi gereken yerler hangileridir?
- 4- Birkaç yıl boyunca yıllık gelirini hesaplamayan kimse malı ve sermayesi çoğalırsa ve ardından önceki sermayesi dışındaki humusunu öderse, onun bu işinin bir sakıncası var mıdır?

Ders 67: Gelir Humusu (1)
Gelirin Anlamı -Gelir Çeşitleri -Gelir Sayılmayan Şeylere Bazı Örnekler

Dikkat

Şartları taşıyan her bir bireyin masraflarından arta kalan gelirin humusunu vermesi farzdır.

1- Gelirin Anlamı

Buradaki gelirin anlamı, ekonomik girişimler yoluyla elde edilen ve kazanç unvanı taşıyan mal ve servettir.

2- Gelir Çeşitleri

1-Tarım ve çiftçilik faaliyetleri neticesinde elde edilen tarım gelirleri

2- Ticaret ve gümrük faaliyetleri yoluyla elde edilen gümrük gelirleri

3- Menkul veya gayrimenkullerin kiraya verilmesiyle elde edilen emlak geliri. Ev, araba vb. gayrimenkullerin kiraya verilmesinden veya metal tornalama makineleri, çorap örme makineleri vb. üretimlerden elde edilen gelirler gibi.

4- İnsanların hizmet ve emek yoluyla elde ettiği maaş geliri. Bir üstadın öğretmenlik için, bir mühendisin teknik faaliyetler için veya bir işçinin basit işler için aldığı maaş gibi. Ayrıca insanın emek ve çalışma gücünü ecir olarak kullanıp karşılığında ücret ve maaş elde etmesi de bu meseleye dahildir.

3- Gelir sayılmayan şeylere bazı örnekler:

1- Miras:

1- Miras ve mirasın satımından elde edilen paranın, her ne kadar değeri artsa da humusu yoktur. Ancak bu paranın sermayeye dönüştürülmesi hariç ki bu durumda farz ihtiyat gereği mirasın satışından sonraki değer artışı, o yılın gelirinden enflasyon tutarı düşürüldükten sonra bulunur ve humus yılı sonunda elde kalmışsa (fazlalık), humusu verilmelidir.

2- Küçük çocuğa kalan mirasın humusu yoktur. Fakat bu miras üzerinden sağlanan kazanç, yıl içinde gider-masraf olarak harcanmazsa humusu vardır.

2- Mihriye:

Mihriyenin humusu yoktur ve bu konuda mihriyenin belli bir müddet için olması yahut süresiz olması ve nakit olması yahut mal olması arasında bir fark yoktur.

3- Hib eve hediye:

1- Bir kimseye hediye edilen paranın, eşyanın, malın humusu farz değildir. Ancak yıllık giderlerden daha fazlaysa, müstehap ihtiyat gereği humusu verilmelidir.

2- Hibe ve hediye unvanı, onu veren kimsenin niyetine bağlıdır. Bu nedenle baba, kardeş veya akrabalarından birinden alınan nafaka, ancak onu verenin niyetinin hibe veya hediye olmasıyla bu unvanları kazanır.

3- Bir kimseye anne, baba veya başkaları tarafından verilen şeyler humusa tabi değildir. Her ne kadar bu araçlara ihtiyacı olmasa da veya onun şanı için uygun olmasa da. Fakat bu tür şeyleri hediye etmek anne babanın şanını aşıyorsa, bu onların yıllık ihtiyaçları sayılmaz ve humusunu vermeleri gerekir.

4- Kızına evlilik çeyizi olarak bir ev veren bir baba, kızına konut hediye etmesi örf ve adet olarak babanın şanına uygun kabul edilirse ve humus yılı içinde vermişse, humus vermesi farz değildir.

5- Şehit Ailelerine Yardım Kurumu'nun aziz şehit ailelerine verdiği hediyelerin humusu yoktur. Ancak o hediye üzerinden elde edilen kar, yıllık gideri aşarsa humus farzdır. Ayrıca mezkur vakfın aziz şehit çocuklarına bağışladığı şeylerin humusu yoktur. Ancak elde edilen kârdan yıl içinde onların ihtiyaçları için harcanmazsa humusu verilmelidir.

6- Göstermelik bağışın humusu vardır. Bu nedenle karı kocanın humus yılbaşı gelmeden önce, mallarına humus gelmemesi için yıllık kârlarını birbirlerine göstermelik olarak hediye etseler de, o verdiklerinin humuslarını ödemelidirler (bu işle, farz humus onların boynundan düşmez).

7- Hibe ve hediye satışından elde edilen paranın, her ne kadar değeri artsa da humusu yoktur. O parayı sermayeye dönüştürmeleri hariç. Bu durumda farz ihtiyat gereği sermayeye dönüşen paradaki değer artışı, o yılın gelirinden enflasyon tutarı

düşüldükten sonra bulunur ve humus yılı sonunda elde kalmışsa (fazlalık), humusu verilmelidir.

8- Memurlara verilen ikramiye ve bayram hediyelerinin (devletin bayram günleri, memurlara hediye unvanında verdiği mal veya nakit paranın) humusu yoktur.

9- Bazı mallar, memurlara normal fiyatın altında satılırsa ve aradaki farkı devlet öderse, bu mallar eğer humus yılbaşına kadar harcanmazsa bu durumda artan mallar, devletin verdiği yardım miktarında olursa humusu yoktur. Ancak devletin verdiği hediye fazla ise, o fazla miktarın fiili değer karşılığı üzerinden humusu vardır.

4- Ödül:

Banka ve diğer finans kuruluşlarının müşterilerine verdiği ödüllerde humus yoktur.

5- Vakıf:

İster genel olsun ister özel* vakfedilen mekan ve eşyanın humusu yoktur. Aynı şekilde bunların kârı ve nemalarında** da humus yoktur. Elbette özel vakıf nemaları kazanç üzerine olursa humusu vardır.

*Özel vakıf: Bir mekan veya eşyanın kullanımı vakfedenin çocukları veya belirlediği akrabaları gibi özel kimselere vakfedilirse, buna özel vakıf denir. Eğer halkın geneli için verilirse, buna genel vakıf denir.

**Nema: Nemanın artışı iki şekilde olur: Bileşik nema; bir koyunun şişmanlaması gibi ve ayrışık nema; koyunlardan dünyaya gelen kuzular gibi...

6- Şer'i burslar:

Taklit mercileri tarafından dini medreselerde ilim tahsil eden talebelere verilen şer'i bursların (humus ve zekat gibi) humusu yoktur.

7- Gelir masrafları:

Bir kimsenin ticari ve diğer faaliyetlerden gelir elde etmek için yıllık gelirinden harcadığı depolama, taşıma, tartma, aracılık etme ve benzeri giderler gibi şeyler, aynı yılın gelirinden sayılmaz ve humusu yoktur.

8- Humusu verilmiş mal:

Bir defa humusu verilen malın, artık humusu yoktur. Bu nedenle bu mal, yeni yılda harcanmazsa ve arta kalırsa tekrar humusu yoktur.

9- Sigorta

1- Hayat sigortası veya bir uzvun eksilmesi gibi sigortadan sigorta sahibine verilen para, yıllık gelirden sayılır ve eğer yıllık masraflardan arta kalırsa humusu ödenmelidir. Ancak sigortalının ölümünden sonra geride kalanlarına verilen para, onlara hediye sayılır ve gelir olarak sayılmaz ve humusu yoktur.

2- Gelirden tedavi ve benzeri için ödenen ve daha sonra örneğin sigorta şirketinin iade ettiği tutarlar, yeni gelir sayılmaz. Aslında o şahsın parasının geri gelmesidir. Eğer humus yılı sonuna kadar geçim giderlerine harcanmazsa humusu vardır. Fakat humus yılı bittikten sonra iade edilirse, humusunun hemen verilmesi gerekir.

3- Sigorta şirketlerinin hasarı tazmin etmek için sigortalıya ödediği Kasko, yangın, zirai ürünler vb. alanlardaki para, kazanılan gelirden sayılır ve humus yılı başına kadar geçim giderlerine harcanmamışsa humus verilmesi gerekir.

4- İşveren veya başka bir şahıs (anlaşma gereği parayı alan kimseden başka) ile sigorta şirketi arasındaki sözleşmeye istinaden işsizlik sigortası ve benzeri için ödenen para, alıcıya hediye ve humusu yoktur. Ancak sigorta şirketi ile alıcı arasındaki sözleşmeye veya ödeme, işveren ile alıcı arasındaki şartta bağlı ise humusu vardır.

5- Trafikte, hasar verenin veya onun adına sigorta şirketinin zararı tazmin etmek için zarar görene ödediği para (trafik sigortası) gelir değildir ve humusu yoktur.

10- Tahsil yardım bursları:

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilere destek amaçlı verilen bursun humusu yoktur. Ancak bu burs, öğrenciye öğrencilik döneminden itibaren maaş unvanında veriliyorsa (yılılık giderinden artması halinde) bunun humusu vardır.

11- Borç

Borç alınan paranın humusu yoktur. Elbette kazançtan humus yılı sonuna kadar taksitleri ödenmiş ve o paranın mevcut veya sermayeye çevrilmiş miktarı hariç. Bu nedenle, bir kimse bir miktar borç alır ve o yıldan önce ödeyemezse, humus vermesi gerekmez. Ancak taksitlerini yıllık kazancından öder ve humus yılı geldiğinde borç para yanında kalırsa, ödediği taksitler kadar

humus vermesi gerekir.

12- Diye

Diyenin humusu yoktur.

Alıştırılmalar

- 1- Humus konusunda “gelir”den maksat nedir?
- 2- Mirasta humusun hükmünü açıklayınız.
- 3- Hibe ve hediyein humusu var mıdır?
- 4- Mallarına humus gelmesin diye, humus yılbaşı gelmeden önce birbirlerine yıllık kazançlarını hediye eden karı kocanın bu işleri, humusun boyunlarından kalkmasına sebep olur mu?
- 5- Banka ve diğer finans kuruluşlarının müşterilerine verdiği ödüllerin humusu var mıdır?
- 6- Sigorta şirketlerinin hasarın tazmini için sigortalı kimseye ödediği paranın humusu var mıdır?

Ders 68: Gelir Humusu

Geçim Harcamalarının Anlamı -Geçim Harcamalarının Sınırı İhtiyaç Olmaktan Çıkan Geçim Harcamaları -Geçim Harcamalarının Satışı ve Parası

Dikkat

Daha önce de açıkladığımız gibi gelir humusunda, geçim harcamaları istisna edilmiştir ve humusu yoktur.

4- Geçim harcamalarının anlamı:

Burada geçim harcamalarından maksat, yıllık gider (yıllık gelir değil) ve masraflardır. Bir başka ifadeyle kişinin kendisinin dünyevi ve uhrevi işlerini düzenlemede ve bakmakla yükümlü olduğu ailesinin geçimini sağlamak için yaptığı harcamalardır. Örneğin yiyecek, içecek, giyim, mesken, ev eşyası, araba, kitap, yolculuk, sadaka, hediye, adak, kefare, misafirlik vb. şeyler için yaptığı harcamalar...

5- Geçim harcamalarının sınırı:

- 1- İhtiyaç
- 2- Yıllık harcamalar
- 3- Aynı yıl içinde olması
- 4- Şana uygun olması
- 5- Fiili olarak harcanması

1- İhtiyaç:

Her türlü harcamaya, geçim harcaması denmez. Aksine dünyevi ve uhrevi işlerin düzeni için ihtiyaç duyulan harcamaya denir. Bu nedenle ihtiyaç duyulmayan eşya ve mallar için yapılan harcamalar, geçim harcamaları değildir. Aynı şekilde haram şeylerin alınması için harcanan para örneğin erkeğin altın yüzük alması, boş ve anlamsız oyun ve eğlence harcamaları, kumar aletleri vb. şeyler için yapılan harcamalar, geçim harcamaları değildir.

2- Yıllık harcamalar:

Geçim harcamasından maksat, şahsın günlük veya aylık harcamaları değil yıllık (bir yıl için) yaptığı harcamalardır. Bu yüzden yıllık kişisel ihtiyaç harcamalarından arta kalan gelirin humusu hesaplanır.

3- Aynı yıl içinde olması

Geçim harcamalarında ölçü, önceki ve sonraki yılların değil, aynı yılın gelirlerinden yıl içinde harcanan giderlerdir. Bu nedenle, bir yıl içinde geliri yoksa, o yılın geçim giderlerini önceki ve sonraki yılların gelirlerinden hesaplayıp düşüremez.

4- Şana uygun olması:

Geçim harcamalarında standart, insanların içinde bulundukları koşullara göre sahip oldukları şana uygun maliyettir. Dolayısıyla bir yandan gerekli erzak ve temel ihtiyaçlarla sınırlı kalmayıp diğer yandan düğünlerde, yas merasimlerinde ve misafirliklerdeki israf ve savurganlığa giden bazı süsleme giderler, geçim harcamaları kapsamında değildir.

5- Fiili olarak harcanması:

Geçim harcamalarında maksat, kişinin kendisi ve bakmakla yükümlü olduğu ailesi için yaptığı küçük veya büyük harcamalardır. Ve fiili olarak harcamadığı ve harcamış olsaydı örfi ve sosyal şanın fazlası olmayacak olan harcamaları içermez. Bu nedenle, hayatı kendisine kısıtlayan ve kendisinin ve ailesinin şanına uygun şekilde ihtiyaçları temin etmeyen kimse için harçayabileceği ama harcamadığı miktarı, geçim harcaması olarak sayması caiz değildir.

Dikkat

Kocanın eşi için aldığı altın, onun (kocanın) örfi ve sosyal şanına uygun şekildeyse geçim harcaması olarak sayılır ve humusu yoktur.

- Birisi yıllık gelirinden çocuğunun geleceği için örneğin bir ev satın alırsa, alınan bu ev şahsın örfi göre şanına uygunsa humusu yoktur.

Bir kimse, yüksek bedelle bir mülk satın alır ve onun tamir ve bakımına çok para harcar, sonra da baliğ olmayan çocuğuna hibe eder ve resmi olarak (mülkü) onun adına geçirirse; mülkün satın alınmasına, tamirine ve bakımına harcadığı parayı o yılın gelirinden sağlarsa ve o mülkü çocuğuna aynı yıl içinde verirse ve bu iş onun örfi göre şanına uygunsa humusu yoktur. Bunun dışında humusunu vermesi farzdır.

Mükellef, bir meblağı okullara yardım, selzedelere yardım vb. hayır işler için infak ederse, yıllık giderlerden sayılır ve humusu yoktur.

6- İhtiyaç olmaktan çıkan geçim harcamaları:

Oturmak için yaptırdığı veya satın aldığı ve sonra devlet lojmanlarında oturduğu için o eve ihtiyacı kalmaması gibi ihtiyaç olmaktan çıkan geçim harcamaları:

1- Yıllık gelirden ya da humusu olmayan gelirden veya humusu ödenmiş paradan olursa:

Humusu yoktur

2- Üzerine humus gelmiş ama humusu ödenmemiş bir gelirle yapılmışsa: harcanan paranın humusu, paranın değerinin düşüş oranı hesaplanarak ödenmelidir.

- Geçim harcamaları, ihtiyaç duyulduğu veya tüketildiği dönemden sonra geçim harcaması olmaktan çıkarsa; eğer humus yılı geçtikten sonra çıkarsa, humusu yoktur. Ancak humusun birinci yılı dolmadan geçim harcaması olmaktan çıkarsa, güncel olarak hesaplanmalı ve humusu verilmelidir.

7- Geçim harcamalarının satışından elde edilen para ve değer artışından elde edilen kâr:

“İhtiyaç olmaktan çıkan geçim harcamaları” için geçerli olan hüküm “geçim harcamalarının satışı” için de geçerlidir. Bu nedenle kişinin ve ailesinin yıllık gelirinden veya humusu ödenmiş parayla veya humussuz (miras ve hediye gibi) parayla satın aldığı ev, araba ve teçhizat, humus yılı geçtikten sonra zorunluluk, daha kaliteli birşeye dönüştürmek veya başka bir sebeple satılırsa, satışından elde edilen paranın ve fiyat artışının kazancının humusu olmaz. Evet, üzerine humus gelen ama humusu verilmeyen bir gelirden temin ederse, o eşyanın temini için kullanılan paranın ve paranın düşen değeri de her ne kadar o teçhizat satılmasada, hesaplanarak humusu verilmelidir.

Dikkat

Aracını-otomobilini satan kimse:

Eğer aracı geçim harcamalarına dahil ise (yani kişisel kullanım ve gündelik ihtiyaçlarını karşılama için kullanıyorsa ve örfi göre de onun şanına uygun ihtiyaçlardan ise ve humus yılı geçtikten sonra satmışsa): Aracın satışından elde edilen para, daha önce açıkladığımız geçim harcamalarının satışı hükmündedir.

İş amaçlı kullanıyorsa, ilk humus yılbaşında humus değerinin hesaplanması farzdır ve enflasyon miktarı düşüldükten sonra fiyatındaki artış, satış yılı gelirinden sayılır.

Alıştırmalar

- 1- Geçim harcamaları ne demektir?
- 2- Geçim harcamalarının sınırını açıklayınız.
- 3- Kocanın, karısı için aldığı altının humusu var mıdır?

4- İhtiyaç olmaktan çıkan geçim harcamalarının hükmü nedir?

5- Bir kimse evini satar, kazandığı parayı bankaya yatırır, sonra humus yılbaşı gelirse hüküm nedir? Bu parayı ev almak için biriktirirse hükmü nedir?

6- Humusları verilmemiş araba, motor, halı gibi ihtiyaç duyulan eşyalar satılırsa, satıştan hemen sonra humusları ödenmesi gerekir mi?

Ders 69: Gelir Humusu(3)
Geçim Harcamaları Sayılmayan Durumlara Bazı Örnekler

8- Geçim harcamaları sayılmayan durumlara bazı örnekler

1- Sermaye

1- Çalışarak elde edilen sermayenin (maaş vb.) humusu vardır. Bu nedenle mudarebe sermayesi unvanında malını bir başkasına veren kimsenin, o malın humusunu vermesi farzdır. Aynı şekilde sermaye ile ticaretten elde edilen kârın geçim harcamalarına harcanan miktarının humusu yoktur ve yıllık giderden arta kalırsa humusu vardır.

Dikkat

Birkaç katlı bir ev yapan ve bazı katlarını kiraya veren ve kiradan olan geliri gündelik giderlere harcayan kimse, fazla katların (kiraya verdiği katlar) humusunu vermelidir.

Ortaklık

1- Her bir ortağın kendi hissesine düşen humusu vermesi farzdır. Bu nedenle özel bir okul yaptıran kimselerin her biri, şirket sermayesi için verdiği paranın humusunu ödemelidir. Aynı şekilde ortakların her biri, ortak sermayeden elde ettikleri kazançtan, geçim harcamalarından arta kalanın humusunu, humus yılbaşında ödemesi farzdır.

2- Şirketin sermayesi ve ondan elde edilen kârın humusunu vermek, her ortağın şirket malvarlığı içindeki hissesine göre farzdır.

3- Her ortak şirket sermayesindeki hissesine göre humus ödedikten sonra, genel sermayenin humusu tekrar verilmez.

Karzu'l Hasene Kurumları

1- Hissedarlardan her biri, kurum oluşumunun başında ödediği miktara ek olarak, kurum bakiyesini artırmak için her ay bir miktar ödemişse hissedarlardan her biri, humus yılı bittikten sonra kârdan veya maaşından ortaklık payına düşeni vermişse, humus vermesi farzdır. Fakat yıl ortasında vermişse ve humus yılı sonunda alması mümkün ise, yıl sonunda humusunu vermelidir, yoksa ne zaman alırsa o zaman humusunu vermelidir.

2- Sermayesi, şahısların hisseli-ortak şahsi mülkü ise, elde edilen kâr, her üyenin hissesine nispetle şahsi mülkü olur ve yıllık geçim harcamalarından arta kalanının humusunu vermesi farzdır. Ancak sandığın sermayesi şahıs veya şahısların malı değilse, örneğin genel vakıf malı ve benzeri ise, elde edilen kazancın humusu olmaz.

3- İş yerleri, çiftçilik ofisi, mal ve yolcu taşıma araçları gibi çalışma mekanları ve içindeki eşyalar, ticaret sermayesi sayılır ve birinci humus yılının sonundaki değeri humusa tabidir. Bu humusu veremeyen kimse, humus yetkisini elinde bulunduran Veliyy-i Emr veya onun temsilcisinden vakit alıp zamanla ödeyebilir.

4- İş yerleri için istenen hava parası sermayedir ve yıl içindeki gelirden elde edilmişse, humusa tabidir ve değeri esasınca ilk humus yılında, humusu ödenmelidir.

2- Sermayenin değer artışı:

1- Eğer değer artışı enflasyondan dolayı ise yani, paranın değeri düşmüş ve tüm (ticari) mallar daha yüksek miktarlarda alınıp satılıyorsa, bu fiyat yükselişi değer artışı olarak sayılmaz ve humusu yoktur.

2- Humusu verilen ticari malın fiyatı yükselir ve satılması mümkün olursa, humus yılı geldiğinde katma değeri üzerinden enflasyon düşüldükten sonra humus verilmesi gerekir. Ancak yıl sonuna kadar müşterisi olmazsa fiyat artışı için humus verilmesi farz değildir. Satışın mümkün olduğu durumlarda fiyat artışı o yılın gelirinden sayılır. Fiyat yükselişi, satışın mümkün olduğu yılın gelirinin bir parçasıdır.

3- Bir mal, humusu verilmiş parayla satın alınır ve ardından satılırsa, satış parasının alış fiyatından ve enflasyonundan fazla olan kısmı kazanç sayılır ve geçim harcamalarından artan kısmın humusu verilmelidir.

4- Bir kimse satma niyeti olmaksızın, yıl içindeki gelirinden bir mülk veya altın sikke satın almışsa, sene sonunda değeri esasınca humusunu vermelidir. Katma değeri (pazar fiyatındaki artış) ise satılınca kadar humusa tabi değildir ve satıştan sonra, enflasyon miktarı düşüldükten sonra fiyatındaki artış, satış yılının gelirinden sayılır.

4- Yatırım

1- Yatırım olarak kullanılan gelirin, humus yılı başında humusunun verilmesi gerekir. Elbette kişinin humus yılbaşı gelir ve günlük

zorunlu ihtiyacı için birşey alması gerekirse, o malın örf nezdinde yıllık geçim harcamalarından sayılacak kadar humusunu geciktirecekse, (humus yılbaşında) humusunu vermeden önce o şeyi alması caizdir ve ardından geriye kalan humusu vermelidir.

2- Kazanılan kardan yatırım yapılan her miktara bir defa humus verilir. Karzu'l Hasene olarak bankada biriktirmek, humusun ortadan kalkmasını sağlamaz.

5- Alacaklar

1. Veresiye mal satışından elde edilen kazanç için kişinin alacağı alacaklar humus yılı başında alınabiliyorsa, yılbaşında humusun verilmesi farzdır. Aksi halde alındığı yılın gelirlerinden sayılır.
2. Önceki meseleye göre, söz konusu alacağın bir kısmı yıl içindeki kârı ve mala çevrilerek veresiye satılmışsa, bu miktarın humusu, alacak elde edildikten hemen sonra verilmelidir.
3. Humus yılı başında tahsil edilemeyen gecikmiş maaş ve fazla mesai ücretleri, alındığı yılın gelirinden sayılır. Alındığı yıl içinde de geçim harcamaları için kullanılırsa humusu yoktur. Ancak humus yılı başında alınabiliyorsa, henüz almamış olsa bile humus vermesi farzdır.
4. Emekli aylığı ve kullanılmayan izin için ödenen para, humus yılı başına kadar kalmışsa humus verilmesi farzdır.
5. Mükellef yıl içindeki gelirinden birine borç para verirse, humus yılı sonuna kadar borcunu ondan alabilirse, yıl başında o paranın humusunu vermesi farzdır. Ancak yıl sonuna kadar borcunu tahsil edemezse, borcunu tahsil ettiğinde hemen humusunu vermelidir.

6- Altın sikke:

Altın sikke gelir (ticari kazanç) olarak sayılırsa, humusun farz oluşu hususunda diğer gelirlerdeki (ticari kazançlardaki) hükümleri taşır.

7- Kefen

Kefen satın alıp da birkaç yıl bekleyen kimse, ilk humus yılının başında kefen değerinin humusunu vermelidir ve paranın değer kaybetmesi konusunda şer'i hakim ile uzlaşmalıdır.

Alıştırmalar

- 1- Humus yılı belirlemeyen ortakları olan şahıs ne yapmalıdır?
- 2- Karzu'l Hasene Kurumu'ndaki sermayenin humusu var mıdır? Buradan elde edilen kârın hükmü nedir?
- 3- İş ve ticarete kullanılan araç gereçler için humus verilir mi?
- 4- Ev veya diğer ihtiyaçlar için zaman içinde biriktirilen malın humusu var mıdır?
- 5- Bir memur maaşını humus yılbaşından sonra alırsa, humusunu vermesi farz mıdır?
- 6- Humus yılbaşı gelmeden önce gelirinin bir miktarını başkasına borç veren kimse ve humus yılbaşından birkaç ay sonra borcunu almışsa ne yapmalıdır?

Ders 70: Gelir Humusu (4)
Geçim Harcamalarından Sayılan Durumlara Bazı Örnekler

9- Geçim harcamalarından Sayılan Durumlara Bazı Örnekler

1- Tüketilebilir ve Tüketilemez Mallar

Şeker, pirinç, yağ vb. günlük yaşamda kullanılan tüketilebilir mallar, eğer yıl içindeki gelirlerden yıllık tüketim için satın alınırsa ve tüketilirse, geçim harcamalarından sayılır ve humusu yoktur. Yılın sonunda tüketilmeyen miktar ise geçim harcaması sayılmaz ve alım satımı mümkün ise, humusu verilmelidir. Ancak kullanıldığında kalıcı olan ve yıl içindeki gelirden zorunlu ihtiyaç olarak satın alınan ve kullanılan ev, ev eşyası, şahsi otomobil, kadınların kullandığı takılar vb. tüketilemez mallar geçim harcamalarıdır ve humusu yoktur.

Dikkat

Tüketilemez mallarda humusun farz olmayışının ölçüsü insanın, her ne kadar yıl içinde kullanılsa da örf'e göre şanına uygun olarak ihtiyacı olmasıdır. Bu nedenle halı ve mutfak eşyaları yıl içinde kullanılmazsa ama misafirlik için ihtiyaç duyulan şeyler ise humusu yoktur. Ancak tüketilebilen mallardaki ölçü ise yıllık tüketildikten sonra yıllık ihtiyaçtan arta kalan kısımdır ve humusu vardır.

Vesailü's Şia gibi birkaç ciltten oluşan kitapların tamamı ihtiyaç ise veya bir cildi alındığında ihtiyaç karşılanıyor ve diğer ciltlerin alımına gerek kalmıyorsa humusu yoktur. Bunun dışında şu an ihtiyaç duyulmayan ciltlerin humusu ödenmelidir. Her ciltten humusun düşmesi için bir sayfa okumak, yeterli değildir.

İhtiyaç olan ev, geçim harcamalarındandır. Bu nedenle bir katında sahibinin oturduğu ve diğer katlarında iki çocuğunun oturduğu üç katlı evin humusu yoktur.

Yıl içinde elde edilen gelirden şahsi kullanım ve hayatın gereksinimlerini karşılamak için alınan ve kişinin örf'e göre şanına uygun ihtiyaçlar arasında yer alan otomobil geçim harcaması sayılır ve humusu yoktur. Taksi, kamyonet, minibus, otobüs gibi iş için iş aletleri hükmünü taşır ve humusu verilmelidir.

Yıl içindeki gelirden satın alınan ve bozulmadan humus yılbaşına kadar kalan ilaçların alımı gerekli zamanlarda kullanım için ise ve her an kullanılabilecek ilaçlarsa humusu yoktur.

2- Zamanla elde edilen gelirden alınan ihtiyaçlar:

Kişinin ihtiyaç duyduğunda bir defada satın alamayacağı ama sonraki yılların gelirinden zamanla ve biriktirip alabileceği ev eşyası, çeyiz, mesken vb. ihtiyaçlar için gerekli para, onun şanına uygun miktarda ise geçim harcamalarından sayılır ve humusu yoktur.

Dikkat

Örneğin bir bölgede damadın ailesinin mobilya ve ev aletlerini hazırlayıp tedarik etmesi adettense ve zamanla ve kademeli olarak bu aletleri temin ediyorlarsa ve (humus) yılı geçerse, geleceğe yönelik ev eşyalarının alımı örf'e geçim harcamaları olarak kabul ediliyorsa humusu yoktur.

Oturacak evi olmayan ama üzerinden humus yılı geçmiş bir arazisi olan kimse, o araziye ihtiyaç duyduğu evi yapmak için yıl içindeki gelirinden satın almışsa, satıp başka bir ev almak için kullansa bile humusu yoktur. Fakat eğer yıllık gelirinden araziye satmak ve parasını ev yapmakta kullanmak niyetiyle satın almışsa veya bu maksatla yatırım yapmışsa, ihtiyaten humusunu vermesi farzdır.

Ev yapılması için gerekli olan arsa üzerinde humusun farz olmayışında, arsanın tek parsel veya birkaç parsel olması veya bir ev veya birkaç ev olması arasında fark yoktur. Burada kriter, şahsın konumu ve örf'e göre şanınin gerektirdiği şekilde ihtiyaç unvanı kazanması ve ayrıca kişinin zamanla inşa için gerekli olan mali durumudur.

İçinde oturacağı bir evi olmayan ve yıl içindeki gelirinden bir arsa alıp kendine bir ev inşa eden kimse, inşaata başlar ancak evin yapımı bitmeden humus yılbaşı gelirse, inşaat yapımında kullanılan malzemelere harcadığının humusu olmaz.

- Bir kimse, ihtiyaç olan ve şanına uygun bir ev alırsa, bazı sebeplerden dolayı içinde yaşayamasa veya bir süre sonra o evde oturmaktan vazgeçse bile geçim harcamalarından sayılır ve humusu yoktur..

3- Borç ödemesi:

1- Yıllık gelirden arta kalan miktar, az da olsa ve borç veya geçim harcamaları için ödediği taksitleri de olsa humusu verilmelidir. Ancak, borcunu aynı yılın kazancından veya o yılın bir miktar sonrasında ödemesi durumunda, örfe göre yıllık masraflara harcama olarak görülürse humusu yoktur.

2- Kazancı eline geçmeden önce, günlük ihtiyaçları için borç almışsa veya üzerine humus düşmeyen (miras gibi) paradan almışsa, farz ihtiyat gereği o harcamaları kazançtan düşemez ve kazancın humusunu vermesi gerekir.

3- Kazanç sağladıktan sonra, günlük ihtiyaçları için üzerine humus düşmeyen maldan harcama yapmışsa, harcadığı miktarı yıllık kazancından düşebilir.

4- Yıllık geliri borç için harcamak (her ne kadar geçim harcaması dışında da olsa) caizdir. Ancak yıl sonuna kadar ödemezse, (o yıl içinde) borç aldığı yıllık kazancından istisna edemez ve gelirden arta kalan miktarın humusu verilmelidir. Eğer geçim harcamaları için ise ve kazanç elde edildikten sonra borç talep etme veya birşey satın alma (her ne kadar henüz teslim almasa da) vs şeklinde olursa başka (yani humusu yoktur).

4- Depozito vb. durumlar:

Kiracının ev sahibine vermek zorunda olduğu borç (rehin) para, kiranın tamamını ödeyemeyecek durumda olursa veya ev sahibi kabul etmezse, kişinin şanına uygun evin kirası ve anlaşma esasınca ev sahibine verilen borç miktarının humusu yoktur ve geçim harcamaları hükmüne girer.

2- Hac veya umre için bankaya yatırılan meblağın, sıraları geldiği zaman paranın aslı ve kârını alıp hac ve umreye gidilirse, eğer humus yılı içinde yatırılmış ve aynı yıl içinde Hac ve umreye gidilmişse humusu yoktur. Ancak sıraları humus yılından sonra gelirse, asıl para eğer yıl içindeki gelirden ise humusu vardır. Fakat o paradan elde edilen kârın, hacca gitmeden önce tahsil edilememesi durumunda, tahsil edildiği yılın gelirinden sayılır ve o yıl içinde harcamırsa humusu yoktur.

Alıştırmalar

Geçim harcamalarında humusun olmayışında ölçü, onun yıl içinde harcanması mıdır yoksa yıl içinde, her ne kadar fiili olarak kullanılsa da ihtiyaç duyulabilmesi yeterli midir?

2- Yıl içindeki gelirden satın alınan ilaçlar bozulmadan humus yılbaşına kadar bekletilirse, humusu verilmesi gerekir mi?

3- Oturmak için evi olmayan ve bu yüzden orada bir ev yapmak için arazi satın alan ama ev yapmak için yeterli parası olmadığından üzerinden (humus) yılı geçmiş ve satamayan kimsenin humus vermesi farz mıdır?

4- Nakit ve taksitli borçları olduğu halde yıllık giderlerinden belli bir miktar parası artan memurlara humus farz mıdır?

5- Ev sahiplerinin normalde evin kiralanmasında aldıkları depozito, ticari gelirden olursa ve birkaç yıl ev sahibinde kalırsa, tekrar geri aldıktan sonra humusunun hemen ödenmesi gerekir mi? Aynı parayla başka bir yerde ev kiralamak isterse ne yapmalıdır?

6- Hac kaydı için ödenen ve üzerinden birkaç yıl geçen paranın humusu var mıdır?

Ders 71: Gelir Humusu (5)
Gelir Humusunu Hesaplama ve Ödeme Şekli

10- Gelir humusunu hesaplama ve ödeme şekli

1- Humus zamanı:

- 1- Gelire dayalı humus zamanı, gelirin ele geçtiği vakittir ama humusun ödenmesi için bir yıl mühlet verilmiştir. Bu yüzden mükellef, humusunu yıl sonundan önce de ödeyebilir.
- 2- Humus yılını öne çekmek caizdir. Şöyle ki o vakte kadar olan gelir humusu hesaplanır ve ödenir. Bundan sonra da humus yılı, o zaman dilimidir. Ancak humus yılını geciktirmek caiz değildir.

Dikkat

Örneğin mülk veya altın sikkeyi satma niyeti olmadan yıl içindeki gelirinden alan kimse, yıl sonundaki değerlerine göre humuslarını vermelidir ve değer artışı (Piyasa fiyatının yükselmesi), ev veya altın satılmadıkça humusu yoktur. Satıştan sonra ise, enflasyon tutarı düşüldükten sonra değer artışı, satış yılı gelirinin bir parçasıdır. Eğer satmak niyetiyle almışsa, ilk humus yılının başındaki değerine humus gelir. Sonraki yıllarda fiyatı artarsa ve satılması mümkün olursa, satılmasa bile enflasyon tutarı düşüldükten sonra değer artışı üzerinden humusu verilmelidir.

2- Gelir masraflarının düşülmesi:

Yıllık gelirden kar elde etme amacıyla ve ekonomik faaliyet için harcadığı ulaşım giderleri, hasarlar, dükkan kirası, komisyoncu ve işçi ücretleri, vergiler ve benzeri gibi şeyler, o yılın gelirinden müstesnadır ve humusu yoktur.

3- Geçim harcamalarında gelir humusunun olmaması:

Gelir humusu, geçim harcamalarını kapsamaz. Yani gelirden yıl içinde ihtiyaç ve zorunlu gereklilikler için harcanan miktarın humusu yoktur. Yalnızca humus yılbaşında artan miktarın humusu vardır ve hesaplanması gerekir.

4- Yıllık geçim harcamalarının aynı yıl gelirinden düşülmesi:

Her yılın geçim harcamaların, önceki veya sonraki yılın değil aynı yılın gelirinden düşülür. Bu nedenle bir yılda gelir elde edemezse, o yılın geçim harcamalarını önceki ve sonraki yılların gelirlerinden düşüremez.

5- Başka malı olmaması sebebiyle, gelirden geçim harcama şartının olmaması

Humusu verilmiş mal-para ile humusu verilmemiş mal-para karışırsa örneğin; şahsın bir hesabı olsa ve belli bir niyeti olmaksızın o hesaptan para çekse veya humusu verilmiş mal-para niyetiyle o hesaptan para çekse ve geçim harcamaları için kullansa ve hesapta humusu verilmiş para kadar veya daha da az kalsa, geri kalan miktarın humusu yoktur.

6- Humus yılının olması:

Az da olsa (bekar veya evli) kişisel geliri olan kimselerin, humus yılı tayin etmeleri ve yıllık gelirlerini hesaplamaları ve yıl sonunda gelirden bir şey arta kalmışsa onun humusunu vermeleri farzdır. Elbette humus yılbaşı hesabı ve yıllık gelir hesaplaması başlı başına bir farz değildir. Aksine humus miktarının bilinmesi içindir ve insanın, humus vermesi gerektiğini bildiği ama miktarını bilmediği zaman farz olur. Ancak kazandığı gelirden hiçbir şey kalmazsa ve tamamını geçim harcamalarında kullanmışsa hesaplaması adına bir humus vazifesi yoktur.

Dikkat

Maaşlarını ev ihtiyaçlarında müşterek olarak harcayan karı koca için her birinin kendi gelir hesabı için bağımsız bir humus yılı olması farzdır ve her biri, maaşının ve yıllık gelirinin geri kalanının humusunu, yıl sonunda vermelidir. Ayrıca kocasının, malının humusunu verdiği humus yılı bulunan ve kendisinin de bazen geliri olan bir ev hanımı, ilk yıllık gelirini elde ettiği zamanı, humus yılının başı olarak belirlemesi farzdır. Yıl içinde ziyaret, hediye vb. şahsi harcamaları için ne harcarsa humus vermesi gerekmez ve geçim harcaması dışında yıllık gelirden arta kalan miktarın humusunu vermesi farzdır. Birinin de diğerinin izniyle humusunu hesaplayıp vermesi caizdir.

Humus meselelerini bilen kimse, malının humusunu hesaplayıp, üzerine farz olan humusu, veliyy-i emre veya onun vekiline verebilir.

7- Humus yılı başlangıcını tayin etmesi:

Humus yılının başlangıcının mükellef tarafından belirlenmesi gerekmez (bir başka ifadeyle humus yılının başlangıcı, mükellef tarafından belirlenmez). Aksine, yıllık gelirin nasıl elde edildiğine göre otomatik olarak belirlenen reel bir meseledir. Dolayısıyla örneğin işçi ve memurların humus yılının başı, iş veya memurluktan ötürü elde ettiği gelirlerden ilk gelirini alma imkanı olan gündür. Tüccar ve esnafın humus yılı alım satıma başladığı tarihten, çiftçilerin humus yılı ise ilk tarım ürününün hasadının yapıldığı tarihten başlar.

Dikkat

Yukarıda da belirttiğimiz gibi işçi, memur vb. dahil maaş alan kimselerin humus yılının başlangıcı işe başladıkları gün değil, ücretlerini veya maaşlarını aldıkları veya alabilecekleri ilk gündür.

8- Humus yılı seçiminde takvim seçimi

Mükellef, humus yılını ister şemsi (güneş) yılı ve ister kameri (ay) yılı olarak seçebilir.

Alıştırmalar

- 1- Humus yılının öne çekilmesi ve geciktirilmesi caiz midir?
- 2- Üzerine humus gelen bir mülkü (ev veya arazi) olan kimse, bu humusu yıllık gelirinden ödeyebilir mi? Ve yıllık gelirinin humusunu vermesi de farz olur mu?
- 3- Humus yılının sonunda örneğin; geçim harcamalarından artan ve humusunu verdiği 100 lirası olan kimse, eğer gelecek yıl bu parası 150 lira olursa yeni yılda bu 50 liranın humusunu vermeli midir? Yoksa 150 liranın tamamının mı humusunu vermelidir?
- 4- Anne babasıyla yaşayan bekar gençlerin humus vermeleri farz mıdır?
- 5- Mükellef kendi humusunu hesaplayıp üzerine farz olan miktarı veliyy-i emre veya onun vekiline verebilir mi?
- 6- Humus ödemesi için humus yılbaşı nasıl hesaplanır?

Ders 72: Gelir Humusu (6)
Gelir Humusunu Hesaplama ve Ödeme Şekli (2)

9- Sermaye humusunu hesaplama ve ödeme şekli:

Sermaye humusunun hesaplanması adına, humus yılı başında elinde bulunan tüm mal ve paralar sayılır ve humus bedeli belirlendikten sonra humusları verilir. Daha sonra ertesi yıl toplam sermaye, asıl sermaye ile ölçülür ve eğer enflasyon dışında mevcut sermayede bir fazlalık bulunursa, kâr kabul edilir ve humusu verilir. Başlangıç sermayesine bir şey eklenmemişse humus verilmesi gerekmez. Örneğin, humusunu ödediği sermayesi 98 koyun ve bir miktar para olan bir kimse, humus yılbaşında elindeki koyun ve nakit paranın toplam değeri, daha önce humusunu verdiği 98 koyun ve nakit paranın toplam değerinden fazla ise enflasyon miktarı düşüldükten sonra kalan miktar humusludur.

Dikkat

Sermaye humusunun hesaplanmasında mal ve cinsleri (nakit dışı sermaye) tahmini de olsa mümkün olan her şekilde fiyatlarının belirlenmesi farzdır ve bunu yapmamak sorun oluşturacağından caiz değildir.

Mülk kiralama, alım satım, çiftçilik gibi birkaç iş dalına sahip olan kimse, her iş alanında bağımsız sermaye, gelir gider ve hesabı varsa, humus yılının sonunda o iş dalından elde ettiği geliri hesaplamalı ve humusunu vermelidir. Eğer o alanda zarar etmişse, başka bir alandan telafi edilemez. Eğer farklı alanlardaki işlerin gelir gider ve hesap defteri aynı (bir) olursa, yıl sonunda hepsini bir yerde hesap etmeli ve fazlalık varsa bunun humusunu vermelidir.

Humus yılının başında sermayenin bir kısmını kaybederse ve geri kalan miktardan yıllık harcamalarından artan kâr elde ederse, sermayeden azalan kısmı geri alabilir.

Sermaye dışında başka malları kaybederse, elde ettiği kârdan onun karşılığını düşemez. Ancak aynı yıl içinde ona ihtiyacı olursa, yıl içinde elde ettiği kârdan temin edebilir.

10- Gelir humusu hesaplamasının sıhhatinde şüphe etmek:

Eğer geçmiş yıllardaki gelir humusu hesaplarında şüphe ederse, o şüpheyi itina etmemelidir ve onların tekrar humusunu vermesi farz değildir. Geçmiş yıllardaki humusu ödenmiş gelirden mi yoksa bu yılki humusu ödenmemiş gelirden mi diye gelirden şüphe ederse, daha önceden humusunu verdiği açıkça belli olmadıkça ihtiyaten humusunu vermesi farzdır.

11- Humusun ödenmesinde şüphe etmek:

Herhangi bir şeyin humusunu verip vermediğinde şüphe ederse, şüphe edilen şey humus gerektiren bir şey ise, humusunu verdiğine dair yakın etmek zorundadır.

12- Musalaha (Uzlaşma):

Mükellefin, gelirine humus düşüp düşmediğini bilmediği durumlarda örneğin; oturduğu evi ticari kazançla aldığına emin olan ama bu ticari geliri yıl içinde mi evi almak için kullandığını yoksa yılbaşından sonra humus vermeden önce mi kullandığını bilmeyen kimsenin ihtiyaten veliyy-i emr veya onun vekiliyle uzlaşma yapması farzdır.

Dikkat

Kesinleşmiş humuslarda uzlaşma yoktur (yani uzlaşma, şüpheli durumlarda gerçekleşir).

Dikkat

Humus gerektirmeyen bir meblağ, yıllık humus unvanında veren kimse için, o meblağ şer'i masraflar için harcanmışsa, fiilen borçlu olduğu humustan sayılmaz. Fakat eğer o meblağ harcanmamışsa onu tekrar isteyebilir.

Alıştırmalar

- 1- Sermaye humusunun hesaplanması ve ödeme şeklini açıklayınız.
- 2- Ödül vb. gibi humusu olmayan mal sermaye ile karışır mı, humus yılı sonunda onu sermayeden istisna etmek ve geri kalan malın humusunu vermek caiz midir?
- 3- Geçmiş mallarının humus hesaplamasının sıhhatinde şüphe eden kimse ne yapmalıdır?

Uzlaşma durumları hangileridir?

5- Hangi durumlarda mühlet alınabilir?

6- Humus gerektirmeyen bir meblağı, yıllık humus unvanında veren kimse için bu meblağ, fiilen borçlu olduğu humustan sayılır mı?

Ders 73: Maden -Hazine -Haramla Karışmış Helal Malın Humusu -Humusun Harcandığı Yerler -Humus Hakkındaki Çeşitli Meseleler

1- Maden

Bir kişi yahut birbirleriyle ortak kimseler tarafından çıkarılan madenlerin humusu farzdır. Şu şartla ki çıkarma ve tasfiye masrafları düşüldükten sonra madeni çıkaran şahsın ya da ortaklardan her birinin kendi payına düşen miktarı 15 miskal* altın değerinde olursa humusu vardır, çıkarılan maden değeri bu miktarın altında olursa humusu yoktur.

*15 Miskal: 69.12 gram altına tekabül eder.

Dikkat

Madenlerde humusun farz olmasının şartlarından biri de, şahıs ya da ortakların her birinin hissesinin nisaba ulaşması ve çıkarılan madenin onların malı olması şartıyla, şahıs veya ortakların onu çıkarmasıdır. Dolayısıyla devlet tarafından çıkarılan madenler, şahıs veya şahısların malı olmayıp, umurun malı olduğu için, humus şartını taşımaz ve sonuç olarak devlet ve hükümet için humusun farz oluşu söz konusu olmaz.

2- Hazine

İnsanların sahip oldukları arazide buldukları hazineye ilişkin ölçü, İslam Cumhuriyeti kanunlarıdır. Dolayısıyla özel bir mülkün toprağının altında yaklaşık yüz yıl öncesine ait bir Gümüş para bulunursa, bu konuda İslam Cumhuriyeti kanunlarına başvurmak gerekir.

3- Haramla karışmış helal mal:

- 1- Helal mal haram malla karışır; örneğin bir torbadaki buğdayın bir kısmı başkasına ait ise, o kimseyi tanımıyor ve ona ait olan miktarı bilmiyorsa, bütün malın humusunu vermesi gerekir ve malın geri kalanı onun için helal olur.
- 2- Başkasına ait olan miktarı tam olarak bilmeyip de genel olarak beşte birinden fazla olduğunu biliyorsa, ihtiyaten emin olduğu miktara ilave olarak şer'i hakime humus vermelidir. Böylece hem humus hem de sadakanın kullanıldığı yerlerde harcayabilsin.

Dalgıçlık yöntemiyle çıkarılan mücevherler

- 1- Bir kimse denize dalar ve inci, mercan gibi suya dalarak elde edilen bir cevheri çıkarırsa, çıkarma masraflarını düşüldükten sonra değeri 18 nohut altın ağırlığı veya daha fazla ise, bunun humusunu vermesi gerekir.
- 2- Bir önceki meselede, denizden çıkarılanların bir cins veya birden fazla, aynı anda veya birbirine yakın aralıklarda olması fark etmez. Farz ihtiyat gereği Nil, Fırat veya Karun gibi büyük nehirler de deniz hükmünde sayılır.
- 3- Suya girmeden de bir aparatla mücevher sudan çıkarılırsa, giderleri düşüldükten sonra değeri 18 nohut altına ulaşır, farz ihtiyat gereği humus verilmesi gerekir.
- 4- Sudan kendiliğinden çıkan mücevheri sudan veya sahil kenarından toplarsa humusu yoktur. Ancak bu iş onun mesleği ise, ticari gelirden sayılır ve hükmü açıklanacaktır.

4- Humusun harcandığı yerler

- 1- Humus vermekle yükümlü olan kimse, onu Müslümanların Veliyy-i Emrine teslim etmelidir ve bu hususta İmam (a.s) hissesi ile seyyid hissesi arasında fark yoktur.
- 2- Taklit mercilerinden herhangi birine taklit eden kimse, humusun verilmesinde kendi taklit merciinin fetvasına uyarsa, yükümlülüğü boynundan kalkar.
- 3- Humusu, humus toplama işinde veliyy-i emrin vekili olan kimseye vermek caizdir. Ancak vekaleti açıklanmamışsa (resmi olarak duyurulmamışsa) o kimseye humus verilmesi caiz olmadığı gibi, humus verilmesi halinde borcun silinmesini sağlamaz.
- 4- Humusun çeşitli mecralarda harcanması (İmam (a.s) hakkı ve seyyid hakkı da buna dahildir), veliyy-i emrin veya bu alanda onun vekilinin izni ile gerçekleşmelidir.

Dikkat

Kesinleşmiş humus, bağışlanamaz.

Veliyy-i Emr tarafından humus alma hususunda yetkisi olduğu iddiasında bulunan kimse hakkında şüphe edilirse, o kimseden

kibarca izin belgesini göstermesini veya veliyy-i emrin mührünün olduğu makbuzu isteyebilir. Eğer o kimse veliyy-i emrin izni doğrultusunda hareket etmişse, yaptığı şeyler onaylanmış demektir.

2- Seyyid hakkı verilen kimselerde aranan şartlar:

Veliyy-i emrin veya vekilinin izni ile kendilerine seyyid hakkı verilen kimselerde aranan şartlar:

1- Seyyid olmak

2- On iki imam Şiası olmak

3- Fakir olmak

4- Nafakası farz kimselerden olmamak

5- Haram yolda harcamamak

1- Seyyid olmak:

1- Seyyid hakkı alabilecek kimsenin baba tarafından nesli Peygamberin (s.a.a) ceddi Haşim'e dayanmalıdır. Bu nedenle Haşimi olan Hz. Ali (a.s), Âkil ve Abbas'ın soyundan gelen kimseler, Haşimi seyyidi sayılır ve seyyid haklarından faydalanabilirler.

2- Baba tarafından Abbas b. Ali b. Ebu Talip'e (a.s) mensup olan kimse Alevi seyyidi sayılır

3- Anne tarafından nesli Peygambere (s.a.a) dayanan kimseler, Resulullahın (s.a.a) evlatları sayılırlar da, seyyidliğe dayalı şer'i hüküm ve gereklilikler neslin baba tarafından ulaşmasını gerektirir.

4- "Ben seyyidim" diyen kimselere iki adil şahidin onun seyyid olduğunu onaylamadığı ve başka bir yolla seyyid olduğuna emin olunmadığı müddetçe humus verilemez.

3- Fakir olmak:

1- Bir işi ve kazancı olan seyyidler, eğer gelirleri genele uygun olarak ve örfteki şanına uygun olarak hayatlarına yetiyorsa, fakir sayılmazlar ve humus alma hakları yoktur.

2- Babaları tarafından nafakaları ödenmeyen seyyid ailesi, nafakalarını babalarından alamadıkları takdirde, seyyid hakkından onlara nafaka miktarı kadar verilmesi caizdir.

3- İhtiyacı olan seyyidler, yiyecek ve giyecek dışında durumlarına uygun başka bir şeye de ihtiyaç duyarlarsa, seyyid hakkından ihtiyaçları kadar verilmesi caizdir.

4- Kocası yoksulluktan dolayı nafakasını ödeyemeyen ve şer'en fakir sayılan seyyid bir kadın, ihtiyacını giderecek miktarda seyyid hakkından alabilir ve kendisi, çocukları ve eşi için (seyyid olmasa bile) kullanabilir.

4- Nafakası farz kimselerden olmamak:

Nafakası farz olan kimseye humus verilemez. Örneğin yardım edebileceği fakir anne ve babası olan kimse, humusunu onlara veremez.

5- Haram yolda harcamamak:

Adil olmayan seyyide humus verilebilir. Ancak humusu haram yolda harcamak bir seyyide humus verilemez. Hatta ona humus vermek, direk olarak haram yolda harcamaya da harama bulaşmasına yardım olursa, yine humus verilemez

5- Humus hakkında çeşitli hükümler

1- Humus ehli olmayan kimsenin yemeğinin yemek caizdir ve humusun ödenmesi, malın sahibine aittir.

2- Eğer aile reisi malların humusunu vermemişse, günaha mürtekip olmuş olsa da, aile bireylerinin o malları kullanmasında sakınca yoktur.

3- Mallarının humusunu vermesi gereken ama vermeyen kimse, bir alışverişte bulunursa o alışveriş sahihtir ve muamelesi yapılan şey karşı tarafa geçer. Elbette o malın humusu hala o şahsın boynundadır ve ödemesi gerekir.

4- Dini farizalara özellikle namaz ve humusa dikkat etmeyen (yerine getirmeyen) Müslümanlarla muâşeret (bağlantı ve ilişki), onların bu davranışlarını onaylamayı gerektirmiyorsa sakıncası yoktur. Onlarla muâşereti terk etme, onların dini farizalara önem göstermesinde etkili olacaksa başka...

5- Hacca gitmek için hac kurumuna para yatıran ama hacca gidmeden vefat eden kimsenin parası, fiili değer karşılığında mirasından sayılır. Eğer boynunda hac farızası yoksa ve hacca gitmeyi vasiyet etmemişse, paranın niyabet hacca gidilmesi için kullanılması farz değildir. Makbuz için ödenen miktar, üzerine humus gelmiş para ise, o paranın humusunu ve makbuz parasının

(fiili) değer farkının humusunu vermek farzdır.

Alıştırılmalar

1- Madende nisap ölçüsü nedir?

2- İmam ve seyyid hakkı konusunda, imam ve seyyidden maksat nedir?

Bazı kimseler seyyidlerin elektrik ve su faturalarını ödüyorlar. Bu miktarın humustan sayılması caiz midir?

4- İşi ve geliri olan seyyidler, humus alabilirler mi?

5- Evli ve çocukları olan ama kocası seyyid olmayan ve fakir olan seyyide kadının, seyyid hakkından alması caiz midir? Bu parayı çocukları ve kocası için kullanabilir mi?

Ders 74: Enfal

Enfal'in Anlamı – Enfal Kaynakları

1- Enfal'in anlamı:

Tasarrufu Allah Resulü (s.a.a) ve Onun vasileri İmamların (a.s) ve gaybet döneminde Müslümanların Veliyy-i Emri'nin elinde olan (İslam hükümetinin tasarrufunda olan) umumi mallara enfal denir. Toplumun genel maslahatı ve herkesin faydasına olacak işlerde kullanılır.

Enfal kaynakları:

- 1- Fey (Müslümanların ordu oluşturmada ve savaşmada elde ettikleri toprak vb. ganimetlerdir).
- 2- Ancak bayındır hale getirilirse kullanılabilecek ölü araziler.
- 3- Ahalisinin terk ettiği ve oradan göçtüğü şehir, kasaba ve köyler.
- 4- Deniz ve büyük nehir kıyıları.
- 5- Ormanlar ve doğal sazlıklar, vadiler ve dağ zirveleri
- 6- Savaşlarda Müslümanların eline geçen kralların seçkin ve değerli malları.
- 7- Soylu atlar, değerli giysiler gibi seçkin ganimetler.
- 8- Müslümanların liderinin izni olmadan yapılan savaşlardan elde edilen ganimet.
- 9- Vefat eden ve mirasçısı olmayan kimselerin malları
- 10- Madenler

Dikkat

Tuğla fabrikalarının yanında toprağı satmak amacıyla alınan arazi, bayındır ve satıcının yasal mülkü ise, satın almakla alıcının özel mülkü olsa da ve enfal sayılmasa da arazinin toprağının satışından elde edilen gelir vergisinin ödenmesi, İslami Şura Meclisi (İran'da) tarafından onaylanan ve Anayasayı Koruma Konseyi tarafından onaylanan kanunla belgelenmesi halinde zorunludur ve hükümetin bu vergiyi talep etme hakkı vardır.

Nehirlerin dibindeki kum ve çakılların şehrin ve başka yerlerin imar ve inşası için münhasır kullanımı, belediyeler için caizdir ve büyük ve umuma ait nehirlerin dibinin ve yatakları hakkında özel mülkiyet iddiaları kabul edilmez.

Hiç kimsenin münhasır mülkiyetine sahip olmadığı doğal meralar, kamu mülkiyetinin bir parçasıdır ve yetkisi Müslümanların Veliyy-i Emri'ne aittir. Alınıp satılması da hiçbir koşulda doğru değildir. Ayrıca, göçebelerin oraları geçiş güzergahı olarak kullanmaları, onların mülkiyeti olduğu anlamına gelmez.

Özel mülkiyet geçmiş olmayan doğal umumi meraların otları kimsenin şahsi mülkü değildir ve bunların satılması caiz değildir. Ancak devlet adına köy işlerinden sorumlu-yetkili olan kimse, o meralarda sığır otlatma izni bulunanlardan, köyün genel menfaatleri için bir miktar alabilir.

Şahsi mülk etrafındaki meralarda hayvan otlatmaya iznin olması, başkasının mülküne girip suyunu kullanmasına izni olmadığı gibi, sahibinin izni olmadan bunu yapması da caiz değildir.

Şer'i olara vakfın sıhhati, şer'i mülkiyet geçmişine bağlı olduğundan, miras yoluyla intikal de varisin şer'i mülkiyet hakkına bağlıdır. Bu nedenle, kimsenin mülkiyetinde olmayan ve oralar için ihya ve imar kaydı bulunmayan orman ve tabii meralar, kimsenin münhasır malı sayılmadığından, vakfedilmesi veya miras yoluyla intikal etmesi sahih değildir. Her halükarda, şer'i ve kanuni izin ile çiftlik, mesken ve benzeri olarak ihya edilen ve şer'i mülk haline gelen ormanın herhangi bir kısmı eğer vakıf ise, orada tasarruf hakkı şer'i yönetime aittir. Eğer vakfedilmemişse, orada tasarruf hakkı malike aittir. Ancak doğal orman olarak kalan orman ve mera miktarı enfal ve kamu malından sayılır ve yetkisi (tasarrufu) yasal düzenlemelere dayalı olarak İslam devletine aittir.

Alıştırılmalar

- 1- Enfal ne demektir?
- 2- Enfal kaynakları nelerdir?

- 3- Bir kimse, bir tuğla fabrikasının yanında toprağını satmak için bir arsa satın alsa, bu enfal sayılır mı? Enfal sayılmadığı farz edersek, yüzde on oranında belediyeye ödeme yapılırsa, devletin o toprak üzerinden vergi isteme hakkı var mıdır?
- 4- Belediyenin, şehrin ve başka yerlerin ihya ve imarı için nehir yataklarının kum ve çakıllarını münhasır kullanma hakkı var mıdır? Bu hakka sahip olduğu takdirde, belediyeden başkası malikiyet iddiasında bulunursa, bu iddiası geçerli midir?
- 5- Yörük ve göçmenlerin meraları alıp satması hangi şartlarda doğrudur?
- 6- Hayvanlarını otlatmalarına izin verilen hayvancıların, sahibinin izni olmadan otlakların yanındaki özel mülklere girerek kendilerinin ve sürülerinin çiftlik suyundan içmeleri caiz midir?

Ders75: Cihat
Cihadın Anlamı -Cihadın Farz Oluşu -Cihat Çeşitleri

1- Cihadın anlamı:

Burada cihad, İslam'a davet ve onun yayılması için veya düşmanın saldırısına karşı bir savunma anlamında yapılan çaba ve mücadeledir.

2- Cihadın farz oluşu:

Cihat, dinin en önemli erkanından biridir ve farz oluşu, İslam'ın dininin zaruri esaslarından biri olarak kabul edilir.

3- Cihadın çeşitleri:

Cihat iki kısımdır:

1- İbtidai (Savaş Başlatma):

İslam'ın tebliğinin önündeki engellerin kaldırılması adına yapılan ve İslam ordusunun, düşman tarafından saldırıya uğramadan önce İslam'ın tebliğinin ve diğer toprakların Müslüman olmasının önündeki engelleri kaldırmak, İslam'ın yayılması, tevhidin yüceltilmesi, dini şiarların diri tutulması, küffarın ve müşriklerin hidayeti, şirki ve put perestliği ortadan kaldırmak amacıyla savaşa ve cihada başlamasıdır. (Esasen ibtidai cihadın gayesi ülkeyi genişletmek değil küfür, şirk ve müstekbir güçlerin Allah'a kulluktan, tevhidden, adaletten mahrum bıraktığı milletlerin fitri haklarını müdafaa etmektir.)

2- Savunma:

Savunma ve düşman saldırganlığını önlemek için yapılan cihattır ve düşmanın Müslümanların topraklarını ve sınırlarını onlara siyasi, askeri, kültürel ve iktisadi yönden hakimiyet kurmak için saldırdığı zaman başlar.

1- İbtidai cihat:

1- İbtidai cihat, Peygamber (s.a.a) ve masum İmamlar (a.s) dönemine münhasır değildir. Müslümanların velayetini üstlenen gerekli şartları taşıyan fakih, gerekli-maslahat gördüğünde ibtidai cihat hükmü verebilir.

2- Kitap ehli (Yahudiler, Hristiyanlar ve Zerdüşter), himayesinde yaşadığı İslam devletinin kanun ve kurallarına uydukları ve aman kurallarını ihlal edecek birşey yapmadıkları müddetçe ahitleşme hükmüne tabidirler (yani canları, malları, namusları güvende tutulmalı ve şer'i ve kanuni haklarına riayet edilmelidir).

3- Kafirler bir İslam beldesine saldırırsa ve onlardan bir kısmı Müslümanlar tarafından esir edilirse, esirlerin kaderi İslam hükümdarının elindedir ve Müslümanlardan hiç kimsenin esirlerin kaderini belirleme hakları yoktur. Bu nedenle, Müslümanlardan birinin, küfür yurdunda ve Müslüman yurdunda, erkek olsun, kadın olsun, bir kafiri temellük etmesi (sahiplenmesi) caiz değildir.

2- Savunma cihadı:

1- İslam'ı ve Müslümanları korumak farzdır ve anne-babanın iznini gerektirmez. Ancak aynı zamanda Müslümana yakışan, onların rızasını mümkün olduğunca almaya çalışmaktır.

2- Muhterem olan camı korumak ve katlini engellemek direk ve ani bir müdahale gerektirirse bu iş caiz olmakla birlikte şer'i olarak da muhterem canın korunmasının farz olmasından dolayı farzdır. Aynı zamanda İslam hakiminin iznini almayı veya bir emri beklemeyi gerektirmez. Muhterem camı korumak, saldırganı (çeşitli şekillerde) öldürmeye bağlıysa bunun hükümlerinin değişken olması mümkündür.

Alıştırma

1- Cihat ne demektir?

2- Cihat çeşitlerini açıklayınız.

3- İbtidai cihatta hedef nedir?

4- Masum İmamın (a.f) gaybeti döneminde ibtidai cihadın hükmü nedir? Müslümanların Veliyy-i Emri olan gerekli şartları taşıyan fakih, ibtidai cihada hüküm verebilir mi?

5- Bir Müslümanın küfür topraklarında veya Müslüman topraklarda kitap ehli olan veya olmayan, kadın veya erkek bir kafiri

temellük etmesi (sahiplenmesi) caiz midir?

6- İslam'ın tehlikede olduğu teşhisiyle anne-babanın izni olmadan İslam'ı savunma adına girişimde bulunmanın hükmü nedir?

Ders 76: İyiliği Emretmek ve Kötülükten Sakındırmak (1)

İyiliği Emretme ve Kötülükten Sakındırmanın Anlamı

İyiliği Emretme ve Kötülükten Sakındırmanın Farz Oluşu - İyiliği Emretme ve Kötülükten Sakındırmanın Kapsamı

İyiliği Emretme ve Kötülükten Sakındırmanın Şartları

1- İyiliği emretme ve kötülükten sakındırmanın anlamı:

İyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak, halkı iyi-hayırlı işlere davet ve çirkin işlerden alıkoymaktır.

2- İyiliği emretme ve kötülükten sakındırmanın farz oluşu:

İyiliği emredip kötülükten sakındırmak, İslam'ın en önemli ve büyük farzlarından biridir. Bu büyük ilâhî vazifeyi bırakan veya umursanmayanlar, günahkar olurlar ve onları şiddetli bir azap beklemektedir. İyiliği emredip kötülükten sakındırmak, sadece İslam fakihlerinin icmasına göre farz olmamakla birlikte, farz oluşu İslam dininin zaruri esaslarından da sayılmaktadır.

Dikkat

İyiliği emredip kötülükten sakındırmak, İslam'ın hükümlerini ve toplum sağlığını korumak için genel bir şer'i yükümlülüktür. Sırf kötülüğü yapan failin veya bazı kişilerin İslam'a kötümser bakmasına neden olduğu yanılgısı, bu çok önemli görevin terk edilmesine neden olmaz.

Beytülmal'dan zimmete para geçirme gibi hukuka aykırı işlerden haberdar olan kimseler, şariat hüküm ve şartlarını gözeterek kötülükten sakındırmakla yükümlü olup, rüşvete ve hukuka aykırı yollara başvurmak, yolsuzluğu önlemek için dahi olsa caiz değildir. Evet! İyiliği emredip kötülükten sakındırmak için şartlar oluşmazsa, herhangi bir görev ve yükümlülük yoktur. Örneğin, bu görevi üstlenirlerse üst makamlar tarafından kendilerine zarar verileceğinden korkan kimselerden bu görev kaldırılır. Elbette bu hüküm, İslami hükümetin hakim olmadığı yerlerde geçerlidir. Ancak iyiliği emredip kötülükten sakındırma görevini ihtimamla yerine getirmekle yükümlü olan İslami hükümette, bu görevi yerine getiremeyecek durumda olanların, durumu devlet tarafından görevlendirilen ilgili kurumlara bildirmeleri farzdır. Böylece fesadın kökü kazınana kadar olayın takipçisi olmalıdırlar.

Kötülükler, kötülük olması bakımından birbiriyle fark taşımazlar. Fakat aynı zamanda bazılarının diğer kötülülükler göre daha şiddetli bir hümete sahip olması da mümkündür. Her halükarda kötülükten sakındırmak, gerekli şartları taşıyan biri için şer'i bir yükümlülüktür ve bu görevi terk etmesi caiz değildir. Bu hükümde akademik ortamlarla akademik olmayan ortamlar arasında fark yoktur.

İlgili makamların, zaman zaman İslam ülkesinin bazı müesseselerinde görev yapan yabancı uzmanlara aleni içki içmeleri, haram etleri yemeleri gibi işlerden sakınmalarını ve bunları toplum içinde yememelerini emretmeleri farzdır. Genel iffet kurallarına aykırı şeyler yapmalarına izin verilmemelidir. Her halükarda, bu konuda ilgili yetkililer tarafından uygun önlemler alınmalıdır.

Karma üniversitelerde mümin gençlere, oraların bazı yerlerinde gördükleri fesatlara karşı, bu fesatlardan uzak durmakla birlikte iyiliği emredip kötülükten sakındırmanın şartları tahakkuk etmesi durumunda bu farızayı yerine getirme konusunda girişimde bulunmaları farzdır.

İslami tesettüre tam uymayan kadınlara iyiliği emredip kötülükten sakındırma yapmak, onlara kötü gözle bakmayı gerektirmez. Her mükellefe, özellikle kötülükten sakındırma emri yerine getirilirken haramdan sakınmak farzdır.

3- İyiliği emretme ve kötülükten sakındırmanın kapsamı:

İyiliği emredip kötülükten sakındırmanın kapsamı, belli bir sınıf ve grupla sınırlı olmayıp, gerekli şartları taşıyan tüm sınıf ve tabakaları kapsamaktadır. Hatta anne ve babalarının veya kocalarının iyiliği terk ettiğini veya haram işlediklerini gördükleri takdirde, gerekli şartlar varsa kadın ve çocukların iyiliği emredip kötülükten sakındırmaları farzdır.

Dikkat

İyiliği emredip kötülükten sakındırmanın konusu ve şartları oluşursa, sosyal ve insani açıdan tüm mükellefler için şer'i bir teklif ve farz bir görevdir. Mükellefin bekar veya evli olması gibi farklı durumlarının bunda etkisi yoktur ve mükellef bekindir diye bu yükümlülük ondan düşmez.

4- İyiliği emretme ve kötülükten sakındırmanın şartları:

1- İyiliği ve kötülüğü bilmek- tanımak

- 2- Etkili olma ihtimali
- 3- Günahta ısrar etme
- 4- Fesada yol açmaması

1- İyiliği ve kötülüğü bilmek-tanımak:

İyiliği emredip kötülükten sakındırmanın ilk şartı, iyiliği ve kötülüğü bilmektir. Yani emreden ve yasaklayanın, neyin iyi neyin kötü olduğunu bilmesi gerekir. Aksi halde iyiliği emredip kötülükten sakındırmakla yükümlü değildir ve hatta böyle bir şey yapmamalıdır. Çünkü cehaletten dolayı kötülüğü emredip iyiliği yasaklaması mümkündür. Dolayısıyla yaptığı işin haram olup olmadığını bilmediğimiz (örneğin karşısındakinin dinlediği müziğin haram ve helal olup olmadığı, sakındıran kimse için belli değilse) kimseyi kötülükten sakındırmak farz değildir ve hatta caiz de değildir.

2- Etkili olma ihtimali:

İyiliği emredip kötülükten sakındırmanın ikinci şartı, etkili olmasıdır. Yani emreden ve yasaklayan, emir ve yasaklarının gelecekte de olsa bir etki ve sonuç vereceği ihtimalini vermelidir.

Dikkat

Devlet dairelerinde çalışanlardan bazılarının namazı hafife aldıkları veya hiç kılmadıkları kesin olarak ispat edilirse ve nasihat ve irşadın tesiri olmazsa, gerekli şartlara uyarak iyiliği emretmede ve kötülükten sakındırmadaki ısrarın etkisinden gaflet etmemeleri farzdır. İyiliği emretmenin etkisinden umutsuzluğa düşüldüğü takdirde, yasal düzenlemelere göre bu kişilerin iş haklarından mahrum bırakılmasına izin veriliyorsa, bu hakların uygulanması gerekir. Ayrıca onlara da bu ilahi görevi yerine getirmedeki tembellikleri ve ihmalleri nedeniyle bu mahrumiyetin benimsendiği de hatırlatılmalıdır.

3- Günahta ısrar etme:

İyiliği emredip kötülükten sakındırmanın üçüncü şartı, günahta ısrardır. Yani günahkarın, günahın devamında ısrar etmesidir. Eğer emir veya sakındırma yapmadan, yanlış yapmaktan vazgeçeceği yani iyi olanı yapıp kötü olanı terk edeceği ortaya çıkarsa, o zaman ona emir ve sakındırma uygulamak farz değildir.

4- Fesada yol açmaması:

İyiliği emredip kötülükten sakındırmanın dördüncü şartı, fesada yol açmamasıdır. Yani emir ve sakındırma bir fesada yol açmamalıdır. Şu halde, emir ve sakındırma, emir ve sakındırma yapanın veya başka bir Müslümanın can, itibar, mal kaybı gibi zararına sebep olacaksa, burada emir ve sakındırma farz değildir. Elbette mükellef, konunun ehemmiyetini düşünmekle yükümlüdür. Yani, emir ve sakındırmanın sebep olacağı fesat ile emir ve sakındırmayı terk ederek ortaya çıkacak fesat arasındaki iyilik ve kötülükleri mukayese etmeli ve ardından hangisi daha önemliyse ona göre hareket etmelidir.

Dikkat

Nüfuz sahibi ve özel bir sosyal statüye sahip bir kimseye iyiliği emredip kötülükten sakındırdığı takdirde, onun tarafından önemli bir zarar göreceğinden korkan kimseye, o şahsa emir ve sakındırma eylemi yapması farz değildir. Elbette korkusunun kaynağının akılcı olması şarttır. Ancak sırf makamını gözeterek farzı terk eden ve harama mürtekip olan kimseye veya sırf onun tarafından zarar görme ihtimalinden dolayı hiç kimsenin mümin kardeşine uyarı ve nasihati terk etmesi yakışmaz. Her halükarda daha önemli (ehem) ve önemli (muhim) kıyaslaması gözetilmelidir.

İyiliği emretme ve kötülükten sakındırmanın şartları hakkında birkaç nükte:

İyiliği emredip kötülükten sakındırmak, dört şartın oluşumu halinde farzdır. Dolayısıyla emretmek ve sakındırmak bu şartlardan biri yoksa, örneğin fesada yol açacaksa, bu durumda diğer şartlar oluşmuşsa da emretmek ve sakındırmak farz değildir.

İyiliği emredip kötülükten sakındırmada, emreden ve sakındıran kimsenin, emrettiğini yapması ve sakındırdığından da kaçınması şartı yoktur. Yani günahkar kimseye de emretmek ve sakındırmak farzdır ve günah işlediğini bahane ederek bu büyük vazifeden kendini muaf tutamaz. (Kendisi amel etmeyen ve başkalarını amel etmeye teşvik eden veya kendisi günah işleyip başkalarını günah işlemekten alıkoyan kimselerin dini kaynaklarda çokça ayıplanmaları ve tenkit edilmeleri, neden emretme ve sakındırma yaptıkları için değil neden kendilerinin vazifelerini yapmamalarındandır).

İyiliği emredip kötülükten sakındırmada, emir veya sakındırmanın, farzı terkeden veya haramı yapanın itibarını zedelememesi veya itibarını düşürmemesi şartı aranmaz. Dolayısıyla iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma konusunda şartlara ve adaba uyulması, haddin aşılmaması kaydıyla günah-haram iş yapanın itibarını zedelemeyi veya itibarını düşürmeyi gerektiriyorsa sakıncası yoktur.

آلشتیرمآلر

- 1- İyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak ne demektir?
- 2- Daire ve kurum çalışanları, üst yetkililerin idari ve şer'i ihlaller (kanun dışı işer) yaptıkları nı g zlemliyorlarsa ne yapmaları gerekir?
- 3- Bazı akademik ( niversite)  vrelerinde iyilik terkedilip günah yaygınlaşıyorsa, iyiliği emredip kötülükten sakındırmanın şartları varsa ve iyiliği emredip kötülükten sakındıran kişi bekarsa, bekar olması nedeniyle iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma farızası onun boynundan düşer mi?
- 4- İyiliği emretme ve kötülükten sakındırmanın şartlarını açıklayınız.
- 5- Yaptığı işin haram olup olmadığını bilmediğimiz birini kötülükten sakındırmanın hükmü nedir?
- 6- İyiliği emredip kötülükten sakındırmak, farzı terkeden veya haramı işleyen kimsenin hürmetini zedeleyecek veya itibarını düşürecekse, hükmü nedir?

Ders 77: Emr-i Maruf ve Nehy-i Münker (2)
İyiliği Emretme ve Kötülükten Sakındırmanın Aşamaları
İyiliği Emretme ve Kötülükten Sakındırma Hakkında Çeşitli Hükümler

5- İyiliği Emretme ve Kötülükten Sakındırmanın Aşamaları

- 1- Kalp ile iyiliği emredip kötülükten sakındırmak
- 2- Dil ile iyiliği emredip kötülükten sakındırmak
- 3- Pratikte iyiliği emredip kötülükten sakındırmak

Dikkat

İyiliği emredip kötülükten sakındırmanın aşamalarını gözetmek farzdır. Yani alt aşamada maksada ulaşmak mümkün ise üst aşamaya geçilmemelidir.

1- Kalp ile iyiliği emredip kötülükten sakındırmak:

1- İyiliği emredip kötülükten sakındırmanın ilk aşaması, kalben rahatsızlığı ifade etmektir. Yani mükellefin, kötülük yapma ve iyiliği terk etmeye karşı içindeki kin ve nefretini ortaya koyması ve böylece iyiliği terkeden veya kötülüğü yapan kişinin, iyiliği yapıp kötülükten vazgeçmesini sağlamasıdır.

2- Kalpte (hoşnutluk ve rahatsızlığın izharı)nın dereceleri vardır. Böylece en basit ve sade yolla emretme ve sakındırma yapılabilirken ve maksada ulaşılabilirken daha üst dereceye başvurmak gerekmez. Bu dereceler, şedid ve zayıf derecelerine ve sahip oldukları çeşitlere göre çoktur. Onlardan bazıları şunlardır: Tebessüm ve güleryüzlü yaklaşmak, gözlerini yummak, dik dik bakmak, eline vurmak, dişlerini sıkmak, eliyle veya başıyla işaret etmek, selam vermemek, yüz çevirmek, arkasını dönmek, konuşmayı bırakmak, küsmek ve irtibatı kesmek (muaşeretini bırakmak).

2- Dil ile iyiliği emredip kötülükten sakındırmak

1- İyiliği emredip kötülükten sakındırmanın ikinci aşaması, dil ile emretmek ve sakındırmaktır. Dil ile emir ve sakındırmanın anlamı, mükellefin “söylemek” ile karşı taraftan kötülüğü terk etmesini ve iyiliği yerine getirmesini istemesidir.

2- Dil ile emir ve sakındırmanın dereceleri vardır. En düşük derece, en sakin üslupla maksada ulaşılabilirdi müddetçe, daha üst bir dereceye geçilmemelidir. Bu dereceler, şedid ve zayıf derecelerine ve sahip oldukları çeşitlere göre çoktur. Bunlardan bazıları şunlardır: İrşad etmek, uyarmak, öğüt vermek, nasihat etmek, maslahat ve fesatları, fayda ve zararları saymak, tartışmak ve münazara etmek, delili üzere konuşmak, yoğun ve sert dil kullanmak, tehdit ile konuşmak.

3- Pratikte iyiliği emredip kötülükten sakındırmak:

1- İyiliği emredip kötülükten sakındırmanın üçüncü aşaması, elle (güç kullanmaya, cebir ve zor kullanmaya kinayedir) emretme ve sakındırmadır. Pratikte emir ve sakındırmanın anlamı, mükellefin güç kullanarak ve cebir kullanarak tarafı kötülük yapmaktan ve iyiliği terk etmekten ahkoymasıdır.

2- Pratikte emir ve sakındırmanın dereceleri vardır. En düşük derecede ve en kolay yöntemle netice alabilecekken, daha şiddetli dereceye geçilmemelidir. Bu dereceler, şedid ve zayıf derecelerine ve sahip oldukları çeşitlere göre çoktur. Bunlardan bazıları şunlardır: Kişiyi engellemek ve durdurmak, elinden silahı almak, günah aletlerini elinden almak, geri itmek, karşı tarafın elini sıkıca tutmak, hapsedmek, zorlayıcı olmak, dövmek, onu incitmek, onu yaralamak, uzvunu kırmak veya işlevsiz kılmak, sakatlamak, öldürmek.

Dikkat

İslam devletinin hâkimiyeti ve otoritesinin olduğu dönemde, dil ile emir ve sakındırma aşamasından sonraki kademeleri iç güvenlik kuvvetlerine (polis) ve yargıya bırakmak mümkündür. Özellikle bir günahın işlenmesini önlemenin, yasak fiili işleyen kişinin mahna el konulması veya cezalandırılması, hapsedilmesi ve benzeri şekillerde yetki kullanmaktan başka çaresi olmadığı durumlarda... Bir İslam devletinin yetki ve otoritesinin olduğu bu dönemde, mükellef kimselerin iyiliği emredip kötülükten sakındırma konusunda, kalp ve dil ile emredip sakındırma aşamasında kalması farzdır. Zor kullanma ihtiyacı varsa da konuyu polis ve yargıdaki ilgili yetkililere havale etmeleri gerekir. Ancak İslam devleti ve otoritesinin olmadığı bir zaman ve yerde mükelleflerin, şartların oluşması durumunda amaca ulaşılncaya kadar, iyiliği emredip kötülükten sakındırmanın her aşamasını sıralamaya uymak şartıyla (kalp-dil-pratik) yerine getirmeleri farzdır.

İslam Cumhuriyeti sisteminde insanların iyiliği emredip kötülükten sakındırma görevinde kalp ve dil ile iyiliği emredip kötülükten sakındırmakla sınırlı kalması ve diğer aşamasının yetkililerin sorumluluğunda olması icthadî (fıkhî) bir fetvadır (devlet hükmü değildir).

İyiliği emretme ve kötülükten sakındırma hakkında birkaç nükte:

Bir Müslümanın selamının cevabını vermek farzdır. Ancak haram işleyen kimseye, yaptığı haram işten dolayı tepki verme amacıyla cevap vermemek, örfte iyiliği emredip kötülükten sakındırma olarak görülürse caizdir.

Devlet tarafından fesadı önlemekle yükümlü olan yetkililer görevlerini yerine getirmezlerse, emniyet ve yargı güçlerinin görevi sayılan işlerde başkalarının işine karışmak caiz değildir. Ancak insanların, iyiliği emredip kötülükten sakındırmak için, sınırlarına ve şartlarına riayet ederek çaba göstermelerinde bir sakınca yoktur.

Ğina ve haram müzik dinleyen sürücülerle karşılaşan kimse, kötülükten sakındırmanın şartlarını yerine getirerek kötülükten sakındırmakla yükümlüdür. Ancak ona, dil ile sakındırmadan fazlası farz değildir ve etkili olmadığı takdirde, ğina ve haram müzik dinlemekten sakınması farzdır. Eğer istemsiz şekilde kulağına haram müzik sesi gelirse, birşey yapması gerekmez.

Bir hastanede hemşire olarak çalışan ve bazen çalıştığı bölümün bazı yerlerinde bazı hastaların müstehcen ve haram müzik kasetleri ve nasihat etmenin de etkisiz olduğunu gören kimse, harama engel olmak için kasetin-CD'nin vs. batıl içeriğini silerse bu caizdir. Ancak bunun için şer'i hakimden izin alması gerekir.

İnsanların iyiliği emredip kötülükten sakındırmak için başkalarının evlerine girmesi caiz değildir. Bu nedenle, bazı evlerden gelen yüksek müzik sesi müminleri rahatsız ediyorsa, onların evlerine saldırılmamalıdır. (Aksine, iyiliği emredip kötülükten sakındırmanın şartlarına ve aşamalarına uyarak kalp ve dil ile emretme ve sakındırma yapılmalıdır. Bunun bir etkisi olmazsa güvenlik güçlerine haber verilmelidir).

İnsanın yakınlarından biri bir günah işleyip de ona karşı kayıtsız kalıyorsa, şeriata aykırı eylemlerinden dolayı ona karşı nefretini dile getirmeli ve ona yararlı ve etkili olan her türlü kardeşçe nasihat etmelidir. Ancak ilişkiyi kesmek caiz değildir. Evet! Geçici olarak ilişkisini kesmesinin onu günah işlemekten alıkoyacağı ihtimali varsa, bu işi yapmak iyiliği emredip kötülükten sakındırmak yönünden farzdır.

Dikkat

Her mükellefin iyiliği emredip kötülükten sakındırmanın şartlarını ve mertebelerini, farz olduğu ve olmadığı yerleri öğrenmesi farzdır ki emir ve sakındırma konusunda yanlışlığa ve kötülüğe duçar olmasın.

6- İyiliği emretme ve kötülükten sakındırma hakkında çeşitli hükümler

1- Geçmişte içki içmek gibi haramları işlemiş olan kimselerle ilgili ölçü onların şu anki durumudur. Eğer yaptıklarından tövbe etmişlerse, onlarla muâşeret diğer müminlerle muâşeret gibidir. Fakat henüz haram işleyen kişi, kötülükten sakındırma yoluyla o işten men edilmelidir. Eğer buna rağmen haram işlemekten sakınmıyorsa ve bu işi terk etmesinin yolu ondan uzaklaşmak ve onunla ilişkiyi kesmek ise, kötülükten sakındırmak babından bunu yapmak farzdır.

2- Erkekler için altın takmak veya kolye olarak kullanmak mutlak şekilde haramdır. Siteli, rengi ve diğer yönleriyle örfün gözünde gayrimüslimlerin işgalci kültürünü taklit ve yaymak olursa, bu elbiselerin giyilmesi de caiz değildir. Aynı şekilde İslam ve Müslüman düşmanlarının saldırgan kültürünü taklit eden takıların kullanılması da caiz değildir ve diğer insanlara, yabancıların bu tür geleneksel kültürel tezahürlerine karşı dil ile kötülükten sakındırma çabasında bulunmaları farzdır.

3- Namaz kılmayan biriyle konuşmak ve irtibatla olmak ve bazı işlerde ona yardım etmek zorunda kalan kimse, şartların oluşması durumunda iyiliği emredip kötülükten sakındırmak konusunda çaba göstermekle yükümlüdür ve bundan başka vazifesi de yoktur. Ona yardım etmek ve onunla muâşeret etmek, namazı kılmama konusunda onu daha da teşvik etmiyorsa sakıncası yoktur.

4- Kocasını dini konulara fazla önem vermeyen, örneğin namaz kılmayan bir kadın, her ne şekilde olursa olsun onun ıslahına zemin hazırlamakla yükümlüdür. Ahlaksızlık ve uyumsuzluk gösterecek her türlü şiddetten kaçınmalıdır ve emin olmalıdır ki, dinî toplantılara, meclislere katılmak ve dindar ailelerle muâşerette bulunmak kocasının ıslahında büyük etkisi olacaktır.

5- Bazı emarelerle karışımın gizlice iffete aykırı işler yaptığını öğrenen Müslüman erkek, kötü zandan, emarelere isnattan ve şüpheli delillere güvenmekten kaçınmalıdır. Şer'ın haram olan işi yaptığı aşık olursa uyarı, nasihat ve kötülükten sakındırma yoluyla önünü alması farzdır. Eğer kötülükten sakındırma da etkili olmuyorsa, yeterli delil olması halinde yargı mercilerine başvurabilir.

6- İslam alimlerinin zalim yönetici ve sultanlarla muâşerette bulunması, zalimlerle irtibatın neticesinde onların zulmünü engelleyecekleri ve kötülükten sakındırmanın etkili olduğu veya birtakım önemli meselelerin çözümünün onların elinde olduğu sabit olursa sakıncasızdır.

Alıştırmalar

1- İyiliği emretme ve kötülükten sakındırmanın aşamalarını yazınız.

- 2- Haram işleyen bir kimsenin selamına cevap vermemek caiz midir?
- 3- Devlet tarafından fesadı önlemekle sorumlu kılınan yetkililer görevlerini ihmal ederlerse, bunu bizzat halkın kendisi yapabilir mi?
- 4- İnsanın yakınlarından biri bir günah işler ve buna da kayıtsız kalırsa, onunla irtibat konusunda görevimiz nedir?
- 5- Geçmişte, içki içmek gibi haram fiilleri işlemiş kişilerle ilişki nasıl olmalıdır?
- 6- Namaz gibi dini konulara önem vermeyen kocasına karşı kadının görevi nedir?